This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

F. L.
Čelakovského
SPISY.
III.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

Dr. J. Šindelář

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

REDAKTOR: **FRANTIŠEK ZÁKREJS.**

DÍL ČTYŘICÁTÝOSMÝ.

SPISY FRANT. LAD. ČELAKOVSKÉHO.

SVAZEK TŘETÍ.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.
1877.

FR. LAD. ČELAKOVSKÉHO

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK TŘETÍ.

SPISŮ PROSOU KNIHA DEVÁTÁ AŽ DVANÁCTÁ.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.
1877.

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ
ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

REDAKTOR: **FRANTIŠEK ZÁKREJS.**

DÍL ČTYŘICÁTÝOSMÝ.

SPISY FRANT. LAD. ČELAKOVSKÉHO.

SVAZEK TŘETÍ.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.
1877.

OBSAH.

Kniha devátá.

Agaj-Chán. Strana

Agaj-Chán 3

Kniha desátá.

Překlady z O. J. Senkovského.

Láska a smrt 149
Život ženský v několika hodinách 193
Antar 270
Zloděj 295

Kniha jedenáctá.

Různé překlady slovanských povídek a pohádek.

První láska 313
Námluvy 343
Kykymora 388
Pohádka o králi Kojatovi, o synu jeho královici Milanovi, o čarodějníku Černuchovi a o dceři jeho Velence 403

Kniha dvanáctá.

Listové z dávnověkosti. — Marinka.

Listové z dávnověkosti 425
Světlo a láska 427

Strana
Slunce a měsíc 428
Dítě milosrdenství 429
Podoba člověka 430
Vinný kmen 431
Stromové rajští 432
Lilis a Eva 434
Sammael 435
Pták nesmrtedlné pravdy 436
Nebeský pastýř 437
Smrt Adamova 439
Labuť rajská 440
Krkavec Noahův 441
Holubice Noahova 442
Abrahamovo dětinství 443
Hlas slz 445
Hrob Rahelin 446
Josef a Zulika 448
Půtka svatých vrchů 449
Slova zákonu . . . . . —
Rukojemství pokolení lidského 451
Svlečení Arona 452
Smrt Mojžíšova 453
Obětní hrdlička 454
Zpěvové noční 456
Dennice 457
Žalmista 458
David a Jonathan 459
Mládenec Šalomoun 460
Šalomoun ve svém stáří 461
Eliáš 462
Divotvorná berla 464
Trůn velebnosti 465
Svatý oheň 466
Hvězdy 467
Věrnost 468
Rozsudek afrikánský . . . . . —
Vínné nádoby 469
Had 470
Všecko k dobrému . . . . . —
Trojí přítel 471

	Strana
Koruna stáří	472
Podmanitel světa	473
Den před smrtí	474
Ranní smrt	—
Odplata v životě budoucím	475
Růže mezi trním	476
Anjel smrti	—
Marinka	479

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

Dr. J. Gindelár

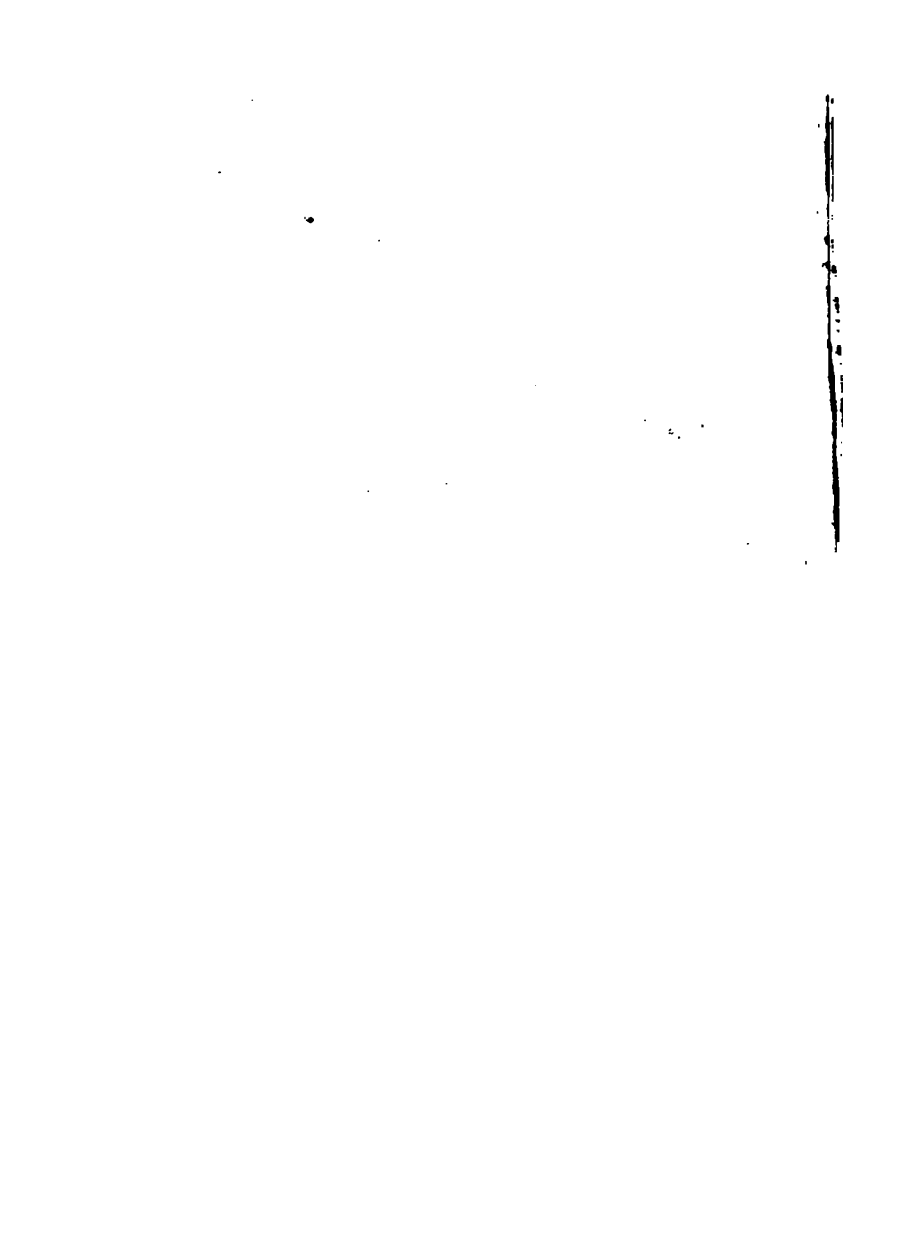

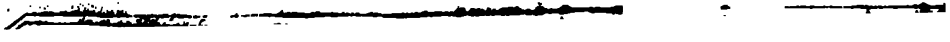

KNIHA DEVÁTÁ.

AGAJ-CHÁN.

Překlad ze Zigmunda A. hraběte Krasińského.

KNIHA DEVÁTÁ.

AGAJ-CHÁN.

Překlad ze Zigmunda A. hraběte Krasińského.

Agaj-Chán.*)

I loved her as a child, I loved her as a youth
but she never did love me.
Melmoth-Mathurin.
(Miloval jsem ji jako dítě, miloval ji jako jinoch, ona však nikdy mě nemilovala.)

I.

Večer se blíží, věže Kaluby zdaleka se tratí v hustnoucím více a více zimním soumraku. — Dosti ale dne ještě zbývá k objasnění sněhem pokrytých pahorků, obtáčejících rovinu, s které sníh jest umeten, nikoliv dechem jarého větru, ale rukou lidskou, by příjemněji bylo pánu na hodech a při víně. Okolo viděti též ohně hasnoucí. — Hostina již skončena, na rozstavené stoly, na rozházené

*) Překlad Agaje-Chána vyšel v České Včele 1835, (str. 129 a násl.), jejímž redaktorem v ten čas byl Čelakovský. V číslech České Včely, jež předcházely uveřejnění básně Krasińského, nalézá se překlad článku vyňatého od Slav. Tomíčka ze spisů Thad. Bulharina „Marina Mnišková, choť Dimetria Samozvance". K tomuto článku se Čelakovský odvolával, když napsal k Agaji-Chánu následující krátký úvod: „Podavše v předešlých číslech České Včely krátký přehled hlavních událostí z historie ruské na počátku XVII. století, jejichžto středem a pružinou byla znamenitá Polka Marina Mnišková, učinili jsme to zvláště tím úmyslem, aby čtenářové naši po-

zbytky padá rozpouštějící se jíní se smrkův a sosen. Divné zůstaly památky po tomto kvasu. Plátna stanův leží na zemi, časem pohybujíce se vlnami, když vítr pod ně se vkrádá; při nich rozmetané tu pochvy, koflíky, sedla, koše, džbány, a ledakde oskvrněna jest bílá podlaha krví, již uschlou — znamením to, že již po několik hodin napájí se z ní povětří — ale ještě nezčernala, dosavad leskne se a červenost podržuje — na důkaz, že dnes byla prolita.

Stoly jedny za druhými táhnou se jako mocné valy po této umetené rovině. Jiné zvrácené tu onde leží jako ostrovy rozpustilosti mezi sosnami, které v nehustých řadách sestupují s příhoří, střásajíce sníh s ramen svých, až do tohoto stolů pořadí. Před nimi pozůstalé širší planiny k boru naproti ležícímu zaházeny jsou hromadami zpřevrhaných saní, na nichžto ještě některé pozůstatky ze zásob masa a jídel, bečky medu, sudy vína, namnoze roztřískané, odkud neplyne již proudem sladký nápoj, ale stuhnul v potůčkách po hrudách sněhových, jenž lesknou se posud barvami medu a malvazíru.

někud nabyli historického stanoviště, s něhož by nyní podávané jim pověsti „Agaj-Chán“, tomuto překrásnému plodu geniálního ducha, snáze a lépe mohli porozuměti, nepochybujíce, že tímto čtením několik příjemných hodin jim způsobíme. Spisovatelem vzácného díla tohoto jest Zigmund A. hrabě Krasińský, žijící od několika let, dobře-li o tom zpraveni jsme, ve Švýcařích u vystěhovanství ze své vlasti, a co polští časopisové hned po vyjití spisu toho (ve Vratislavi 1834) oznamovali, že polské nečítalo oko, ani slyšelo ucho ještě takových zvuků a hlasů, tak čarovného, city a každou žilku srdce zajímajícího zpěvu, že to kometa jest na obzoru polské literatury — to vše a mnohem více i my ne za národní honosnost, ale za pouhou pravdu uznáváme a potvrzujeme — čtenářové naši nechať čtou a soudí sami.“

Okolo pak, v pravo i v levo, jako na nějakém bojišti, rozházeny jsou kožichy, kolpáky *), zbraň a střely, touly prázdné, dřevěné číše, měděné nádobky, řemení s chrtů a ohařů, sítě a koly, tlumoky a trubky, což vše místem krví jest potřísněno; tu a tam i šeré popeliště, na němž druhdy umírající uhel zapryskne ještě jiskrami.

U prostřed neladu toho leží těla třech mládenců — každý jináče padl, každý jináče leží — první s roztatou hlavou, s roztaženýma nohama, druhý klečí, ňádra maje probodnutá, jednou rukou přimrznul k zemi, přimrznul i plecema ze zadu k saním; třetí opírá se celým bokem o houdu sněhovou, loktem zatopil se ve sněhu, a čelo k prsoum jest svěšeno. Mladost a svěžesť na tvářích jejich sestařela bolestí a mrazem. Sinavé prouhy na šíjích a lícech jejich, krev zimou stuhlá leskne se jako nějaké šperky na oděvu — a šat na nich polský i lehké ozbrojení svědčí, že nedospěly ještě pravice jejich vládnouti šavlí ani prsy nositi pancéř. Zpřerážené čepele blyští se okolo nich jako kusy zrcadla; zlaté jilce zůstalo v dlani a spojilo se s ní na vždycky. Prsty jíním pokryté vinou se okolo těchto rukověti, jako ozdůbky ze stříbra — a museliť ovšem statečně se potýkati; znáti to z rozkopané dokola půdy, i bylotě třeba pevného patami uderování k rozrytí země tak tvrdé. Nepodlehli po první ráně, nebo každý z nich několik ran počítá — ale žádného nezabili vraha, ježto není zde mrtvoly naproti nim ležící.

Šat jakýsi zamihnul se uprostřed houštiny boru, slyšeti jak podkovy boří se v sněhu, a jak druhdy cinkají o led. Přijely — skočily na zem dvě postavy v hustém mraku: jedna zůstala při koních, druhá vyjdouc z boru,

*) Čepice na spůsob husarských neb hajduckých.

kráčí smělým krokem až nablízko třech mládenců; tu pozastaví se při nich, pohlíží dokola černýma očima, a pak v hlubokém za chvíli trvá zamyšlení.

Široká čuba ode šíje do pat zakrývá postavu celou; leč kroužící se pod sobolovým kolpákem prsténky, dmoucí se pode čubou dvě vlny, líčí hladkost a na ústech vděky i půvaby růže prozrazují ženštinu. Chtěl-li by však souditi z čela a z usedlé na něm hrdosti, svatě by přísahal, že muž to jest — muž ramene mohutného.

Přeskočivši mrtvoly na kost stuhlé, brala se dále, až nová zápora staví kroky její — trup to v oděvu kníže-cím bez hlavy, které ani podále, ani na pravo ni na levo neviděti; ale na ruce odetaté palašem svítí prsten, který dobře znáti musí, neboť vykřikla při spatření jeho.

Byl to křik náhlý, pronikavý a osvědčující, že mluva obyčejně z úst těchto linouti se musí jak zvukové hudební; leč v něm také rázem objevila se celá duše, plná zmařených nadějí a neskrocených žádostí ještě jednou za života jich dosíci. Byl to křik královny, stojící na zříceninách svého palácu, křik bojovníka po ztracené bitvě — ale ne křik ženy nad tělem muže svého.

Jedva hlas ten doletěl k boru, již pozůstavený tam strážce koní hnal se odtud ouprkem, letě jako střela, mohla-li by střela, upadši k zemi, podnésti se a znovu letěti. Přihnal se, a poohlédna se dokola, zatlesknul rukama, jako dítě závistivé, když spatří druhého roztlučenou hříčku, ale spolu pohled měl mstivého člověka, když pomstě jeho stalo se zadost. I bylotě v mládci tom cosi dětinného a hned i strašného — ani vděky dětství v tváři jeho byly na škodu vytknuté v ní odvážlivosti, ani též jakkoli přísný výraz odvahy nekazil vděku *mladosti. Obě tyto vlastnosti* byly v ustavičném odporu,

tu ta nad onu se vznášela, a za chvilku podmaněná vrátivši se zapuzovala druhou — oči pak jeho byly živým citů zrcadlem, měníce se na spůsob opálových polesků.

„Ha, buď mi vítán — zvolal — pane tolikerých zemí, hradů a hrádků, (to mluvě potřásal hlavou, na níž ležela mizurka *) zlatem přiozdobená) — ty šíře vládnoucí a velemocný kníže Moskevský! (Tu hrál se sítkou železnou, spuštěnou od mizurky na krk, ramena a čelo.) Přejasný a nepřemožitelný samovládce nad krajinami Tatarskými! (I jezdil prsty po přepasadle zeleném, zlatem zrnkovaném.) — Pane a dědici veškeré Rusi, Dimitře, samozvanče, šide! (i dupal žlutýma botkama, na nichž ostruhy zněly stříbrné) — vzal jsi odplatu, jaké jsi zasloužil, hnusný podvodníče, uchvatiteli koruny na kazovité čelo, na hlavu potvornou, s hlupáckou tváří tou, ty podlá duše, prostopášníku, šalebníče, opilý vínem a medem, přecpaný masem a lahůdkami!“ —

To mluvě třásl se na celém těle od zlosti, až luk na plecech drnčel o měděný toul, až chřestěly řetízky šavle visící mu po boku — a mezi touto řečí bral jeho hlas rozličné proměny, přecházeje od sladkého dětského nápěvu až do hřímajících zvukův muže surového, pak ostřejším se stávaje, byl svistu podobnější, pak opět slábnul i opět sesílil se, a byl na konec tak strašlivý, plný jeku a vzteku, že nebyl nepodobný skuvičení psímu v zimní noci.

Patřila naň paní s politováním, a hledíc uchlácholiti jej, jako nějaké děcko neboli se smyslem pominulého; leč na jejím čele mnoho dělo se tou dobou — tu sněžná pleť se vyjasňovala, tu svráštěla se a tměla podlé

*) Helm, *šišák, lehká lebka.*

přeletujících mozkem myšlének, i bylo ze všeho znáti, že nepokoj a bouře zmítala duši její.

„Agaj-Cháne, zdvihni tuto neštastnou ruku, a sňav i očistiv kníšecí ten prsten, mně jej odevzdej!“ — Rychle schýlil se mládec a uchopil se ruky zbrocené; ale by prsten sníti mohl, potřebí bylo dobyti kynžalu, *) jíní oškrabati, krev ztuhlou rozetříti a kusy kůže odervati. Stáhnuv prsten s polounahé kosti a odhodiv ruku daleko s ošklivostí, třel a hladil zlato i kámen, dokud nenabyly předešlého lesku. Potom přiblíživ se ku paní, ujal ji za dlaň a sám chtěl nastrčiti prsten — ale ruka jej odstrčila, a více ještě přísný pohled.

„Dobře slušť tobě hráti na cymbály a bíti na kotly pro naši zábavu; pamatuj však sobě, kdo já jsem, a kdo ty!“ —

„Kdo ty jsi? — zvolal Agaj-Chán. — Myslíš, že jsi vdovou po dvou Dimitřích, carovou Moskevskou, paní zemí, kníšectví a měst? — Nikoliv! — V mých očích jsi Marina, krásná mezi nejkrásnějšími, jsi lvice, paní pustin a mé duše, jsi sličnější nad hurisy v ráji nám přislíbené, velebnější nade všecky světice řecké i latinské, jsi paní mou vznešenou a hrdou. — Takovéť mi třeba!“

Řeč tato neurazila docela Mariny. Hledíc v oči mluvícímu, nezměnila se v tváři, a s úsměchem každé jeho slovo přijímá, jako paní, jenž povoluje panoši svému v žertech, ubezpečena jsouc o své moci, kdy libo, jej pokárati.

Tatar se ušklébnul, a líce jeho čerstvé a lahodné stalo se najednou nadutým a zpupným; neboť dobře byl

*) Kynžal — dlouhá zahnutá dýka, obyčejná zbraň u *východních národů, zvláště* dobře k uřezávání hlav se hodící.

postihl myšlénku carové. — Zamíhla podrážděná vášeň v jeho očích, jako blesk klikatící se po třikráte, a rukou drásaje podšívku na svém kaftaně, vydal ryk, že nezdálo se jináče, nežli že prsy ty při něm rozpuknouti se musejí.

„O, vaší té lásky a upřímnosti! Hej, větronohý můj kůň, řinkot mých ostruh, ostří mého meče, třmenů leskot, bunčuka *) vání a chmúry prachu, v nichžto proletuji pouště, jako duch a kniže jejich, zdaliž nejsou dnes lepší, nežli stuhlá ta mrtvola, marný ten prsten, prázdné jméno carské, i veliká ta říše, jenž se rozletí, jako kůže na těle po hadím uštknutí?“ —

„Co však jsi připomněla o kotlech a cymbálech, patrno jest, že tajny jsou tebe obyčeje Samarkandu i Diarbeku, — nikdyť nerazil v zraky tvoje diamant Salomonův, ač plna jest blesku jeho tvá zřítedlnice — nikdyť neslyšela jsi rozprávek mezi nábožnými a moudrými. — O tom ale potom. Nyní znej, kdo já jsem, anebo raději kdo byl jsem někdy před tím, než zapudil mne osud na Volhu, nežli potřebí mi bylo služby hledati v řeckých a studených Rusích. — Allah! Allah! — tak vždy volávám, kdykoliv začínám vypravovati své příhody, nebo všemocný ostříhá krále i královské syny.“

Opřela se zatím o sosnu ovdovělá paní, při doutnajícím ještě uhlí, pod pokrovem z koží zavěšených na větvích — pozůstatek to stanu knížecího — na půl poslouchá, odpoly jinde těká mysl její, kdes tam u Kremle, kdes tam ke trůnu carskému se vznáší přes hlavy bojarův. —

A on neskrocený ve svém zápale, na jehožto čele blyští se tisícero vzpomínání a nadějí, není více sluhou

*) *Koňský ocas, praporec* takový.

tatarským u dvoru Dimitrova a Marinina, ale jest to mládec z krajů jižní Asie, podmaněnec ohnivé obraznosti, dítě pustin, krmívané paprsky slunečními, lovec tygrů a levhartů, Paris ze šťastné Arabie, miláček děvic černookých a černovlasých, bohatýr ve válkách na velbloudě a komoni. I ploul dále živým proudem řeči, hlas jeho týkal se zpěvu, ale nepřecházel docela do zpěvu, by lépe slovům bylo rozuměti.

„Na růženci otce mého tolik bylo rubínův, kolik tisícův ho poslouchalo, tolik diamantův, kolik měst bylo pod ním; v harémě tolik děvic, kolik hvězd viděti na nebi, a jedna z tolikera byla královna, bledá jak luna, oči majíc jak safíry, řady perel v kalichu úst růžových, to matka má!“ —

„Stany otce mého jak valy velikého moře bělejí se na stepech, když Asraele přizývá k svému boku. A harcují-li polem pluky bojovníků na větronohých koních, řekla by, že simun *) valí se u vírech. Zlatem kovaná kopí svítí se v noci při stanu jeho, jako zbory hvězd na stráži, střehouce posvátné hlavy jeho — a mně děcku umetali prach s cesty čelem chánové a bašové, povětří chladívaly vějíře děvic, a u vchodu do života znívaly mi loutny básníkův, věštby prorokův, tam v zahradách mezi zápachem růžovým, kde duhy se krouží nad zvučnými vodomety, kde motýlové jsou drahým kamením a květiny milenkami motýlův, kde písek poleskuje zlatem a každé stéblo trávy nad smaragd jest jasnější.“ —

„Jedva jsem vstoupil v léta pacholetství, osedlali mi emírové mimochodníka, a třmen stříbrný podržovali, šíje své podkládajíce mně pod nohy naň vstupujícímu, i luk

*) Žhoucí, jedovatý vítr na pouštích afrických.

jednorožcový mi dali, toul z kosti slonové a střely z růžového keře zářivými přiostřené kaménky. Každá z nich letíc k nebi byla vycházející, a padajíc k zemi zapadající hvězdou; i vypouštíval jsem roje hvězd takových z hedbávného sedla, jako duch nějaký, jako panovník blankytového prostranství.“

„A když mi svital již věk mládenecký, když dosáhnul jsem již k ramenoum otce svého, tehdáž mi dali nejprudšího běhouna pouště, dali mi brnění poseté měsíci a zbraň farysovu. *) Byloť i mé srdce dle toho, práhnouc po bojích a skáčíc mi v prsou, jako mléko do úst nemluvněte na lůně matčině. Nejednou sráželi jsme se na polích ananasami pokrytých, na květné lože padaly s koní mrtvoly. — Oh! ty nevíš, jaké to jsou bitvy naše! chmúry, patříce s nebe na nás, závidí nám i letů i bleskú našich. Slunce vaše jest přízrakem našeho; ono vře uprostřed blankytu nad Kašmirem, nad Iranem, nad břehy kaspickými, okolo Stambula, i ještě nad horami Krymu, jako zřítedlnice samého Allaha, jako kolo z roztápěných věčně diamantův, jejichž krůpěje linou se na nás v paprscích, dávajíce nám mnohem více života, nežli giaurům severním. — Stromy, květy, potoky, výtrysky, báně, věže, peří ptákův, hřívy lvů a koní, oči děvic a mužů zbraň tolik skvělosti vydávají ze sebe, že svět můj zdá se mi nyní dostojným nadlidských pochval, patřím-li, huriso má, na tyto krajiny vaše.“

„Poklady pak vašich carův! směj se z nich, hrdá paní, co z prachu a bláta. Dražší jest každý turban náš nad jich koruny, dražší kvítek polní na nivách Tekbiru nade všecky v nich kameny. Šatu jejich posmívaly by se

*) Farys u Arabů-*Beduinů hrdina*, vítěz, bohatýr (chevalier).

ještěrky z rozvalin Daldeku, a otoč housenici s břehův hinduských okolo prstu, a jasnější vydá lesk nad prsteny jejich.“

„O pojď se mnou, půjdeme do vlasti slunce, do vlasti křídlatých koní, kde povětří jest mořem světla, a každý mráček drahocennou loďkou, vání každé andělem vůně, každá noc měsíčná dnem letním nejpěknějším, a den každý objevováním se boha!“

Uštěpačný úsměch bloudil po ústech Mariny, pochybno, zdali usedne na nich, či uletí, jak to obyčejně v zamyšlení bývá. V tom ozval se dupot koní — ženou se sem na dvou koních jezdci — mládec nepouští je s pohledu sokolového.

„Tataři to Urassova — vece — zavraždili muže tvého, a vracují se i tebe zahubiti. Počkej jenom, huriso milostná!“

To mluvě serval luk s plecí, mžikem vyňal střelu z toulu a jednou nohou vykročil před se. — Náhle, tak náhle jako stín chmúry zmítané vichrem, změnila se tvář jeho. Zmizelo ono pachole hovořící jak by ve snách o květech a slunci. Divoký tu stojí, krve nesytý muž, dědic z Džengis-Chánova rodu, v postavě praděda svého, když první hodil na zem zbrocenou lebku za úhelní kámen věže z hlav pobitých nepřátel. — Přihánějí se blíže jezdcové — s trpělivostí fakýrovou dovoluje jim dohnati se smrtedlného cíle; mohlť již poraniti jich; ale ne — on chce i zabíti.

Oko v prsou napřed se ženoucího utopil, a okamžení na to i střelu; sáhnul pro střelu druhou, a položiv na tětivu, čeká, až blíže jí bude doletěti prsou nepřítele druhého. Zatím hrál prsty po tětivě, jak zpěvák po strunách harfy před začetím písně, — konečně napnul luk,

až se stýkaly oba rohy, a Tatar zařvav, se sedla řítil se mezi sanĕ.

Paní ta přivykla již dávno těmto obrazům; když nebezpečenství minulo, v plášť se zahalivši, opět opřela se o sosnu, nebo třeba jí sebrati se s myšlénkami, než vrátí se do města.

Prolitá krev vrahův jiná vzbudila zpomínání v Ágaj-Cháně. I mluvil dále, podepřev se o luk, ale již nekolébala se po zpěvu řeč jeho, abrž zdálo se, jako by, skřípě zuby, každé rozhryzoval slovo.

„Tak položil otec můj posvátnou hlavu v bitvě s Džarmidem na planinách Kiafelu. Ohlučeni jsouce, darmo bili jsme se po devět dní a devět nocí, až i diamanty potily se na našich turbanech. Sultán, padišah, mocnář bohatých krajin, chán tisícův, otec můj švihal zahnutou šavlí po hrdlech nepřátel, ručí kůň jeho stříbrnými podkovami bil trupy vrahův, skvostný šat jeho krví byl postříkán, všecky kameny na jilci proměnily se v rubíny.“

„Patřím posaváde shora na les z bunčukův, zdola na moře hřív konských, na oštěpy a dřevce, létající skrz povětří, jak ohniví draci; na topasy, brilianty, safíry, sypoucí se na zem ze zbroje bojovníkův, na střely uderřující v péra lebek a v mozky pod lebkami, v kovaná zlatem brnění a v srdce pod nimi. Černé houfy Džarmidovy, posupně co stáda krkavcův, bez blesku ozdobného oděvu, obskočily nás vracujících se z lovu; vůdce ten, dávný náš nepřítel, přísáhaltě při své bradě, že srazí otci mému s ramen hlavu posvátnou.“

„V táboře sněžných stanů, v zákopech aloem ojeţených bránili jsme se u skrovném počtu; naše roty bleskem svým porážely zástupy Džarmidovy; nebo každý

hrot kopí, každý meč a palcát, nežli hromovou ranou padl na vraha, dříve bleskem jasnosti oči mu oslepil.“

„Marné — marné bylo potýkání naše. Mor nám přinesli nečesaní Džarmidovi tisícové; výpar morový linul se z jejich brad a vlasův, jako otrava z hadích žehadel, i mřeli jsme v zákopech dnem nocí pod přeutěšeným jasnem oblohy. — Matka má, perla na východě, nejzpěvnější pták v hájích Hadyru, první sklonila hlavu k prsoum a utichla. Otec můj denně výpady strojil na vrahy a já při něm, až stráže jeho pomřely, a vrátivše se jednou do táboru, nalezli jsme o šnůry a bidla opřené mrtvoly, a zbraň z pěstí zsinalých se vymykala.“

„Eblisa *) dech vál po celém ležení; nebylo viděti ani slyšeti Diva vyslaného tamodtud k naší záhubě; neboť tiché jsou kroky zlého ducha toho a na lehkých jde prstech, jako malé děvče, i koho ručkou zasáhne, cítí najednou jako by atlasu dotknutí anebo zahemzání pérem z rájského ptáka; leč potom oči mu vyskočí z lebky jak dva temné topasy — krví chrká z úst i nosu, a oblévaje se krví vlastní, padá do kypících proudů jejích. Ani sám prorok nemůž ho ochrániti!“

„Noc temná, huriso má! — patř na tu noc temnou; ale stokráte temnější tehdáž tížili nás mrakové. Nebylo však mrazu ani chmúry, hvězdy okolo měsíce se hemžily, jak včely okolo oulu. Páchnutí mrtvol mísilo se s vůní květův; nebo květy na polích našich, ač kopytem zdupané a krví občerněné, svého netratí kadidla.“

„Ryk Džarmidových houfů hřměl na blízku, jak vytí šakalův; ve mně i v otci vřela pomsta a žádost poslední výpravy; v žoldnéřích, otrocích našich, srdce chvělo bázní,

*) *Eblis*, tak nazývají Mohamedáné svého ďábla.

ano v slabém již stáli počtu nad ostatky přátel svých. Otec můj stál zamyšlen uprostřed těl zemřelých sultánek, nebo matka má jediné poctěna byla pohřbem — na ostatní nezbývalo nám času.“

„Plamen a dým vybuchnul v táboře; plamen — červený jako tisíce krví naběhlých a z lebek vyrvaných očí, dým — tak černý jako Asraelovo křídlo. Nastala seč a úpění. — Sníh stanův roztápí se v ohni, plápol lítá po nebi, sám nevěda kudy, jako hejna polekaného ptactva.“

„Bil jsem se ještě té noci kopím a šavlí, dokud neuzřel jsem při požárech posvátné hlavy otce mého vetknuté na ratiště. Sklonil jsem čelo k zemi, a tři krůpěje krve ukanuly z ní na mé vlasy na poslední požehnání; hrnoucí se okolo mne vrahové nepozorovali mne, všecko družstvo naše zhynulo a leželo bez ducha. Zmítal jsem se po jejich tělech, snad i po těle otcově, po těle bratří mých, leč nevím, nezňal-li se i mozek můj pod turbanem šíleností, co po hojných číších vypitého opium. Dvou ještě jsem zabil, opouštěje zlořečené to místo, rozsekal jsem těla jejich na čtvrti, vyrval brady, a pak skoiv na kůň, v šíré uletoval jsem pouště.“

„Hordy naše, poražené a rozptýlené Džarmidem, neají mne více. Trůn můj sesul se, ale Allah ostříhá na královského.“

„Huriso má, tento byl klamce, žid, podvodník — lal strašlivým hlasem, ukazuje v stranu, kde leželo Dimitrovo — ve mně plyne jasná a čistá krev; jsemť mkem mocnářův Kiafelu — tys pak krásná perla, tys ou mých nadějí na zbouřených vlnách života, ty přeá huriso má!“

Vdova po dvou Dimitřích, poodstoupivší ode stromu, dnula z vysoka na mluvícího. „Jdi napřed, veče,

a připrav koně, vrátíme se do Kaluhy, a cestou oznámíme ti naše rozkazy z ohledu pohřbu Velikého knížete.“

Nadšení jinochovo zničila tato chladná slova, a na tváři jeho rozprostřela se ochablost, jakové každý zakusil, kdo najednou octnul se ve skutečnosti z říše snivých zámyslů.

Bylo však jen na okamžení toto oslabnutí, nebo duše jeho, jsouc sama v sobě věčná změna a otrokyně všech vášní a citů, tu dobu mohla klesati i se podnášeti. Již opět hraje v očích jeho plamen lásky nade jiskrou pomsty tlející na spodu; i pohlédnuv na Marinu, šel, kam byla rozkázala.

Hrdá paní zanechává za sebou pozůstatky muže svého; ale na prstu jejím blyští se prsten po zabitém. Lesk jeho má jí býti pochodní ke trůnu carův. Nelze zapříti, že krásná byla této chvíle, ačkoliv pýcha pomračila čelo její, — krásná byla svěžestí obličeje, kadeřemi černých vlasů, chvějícími v stínu kolpáka; krásná růžemi, rozkvětlými na mrazu a vkrádajícími se ve tváře její, krásná zrakem, v němžto vděky ženské oslazují zmužilost; krásná byla konečně i sličným tím vykroužením ramen, zajímajícím zrůstem, povahou celé postavy a nohou, jejížto každý kročej hlubokou stopu pozůstavuje v duši průvodce jejího.

Darmo ale hledal by v ní dívky s očima, rychlýma sklopiti se při mužských rozprávkách, s úsměchem cukrových na rtech, s ňádrama naplněnýma vzdycháním a nevýslovnými žádostmi. Příliš mladá opustila matku, a od té doby sedala buď na trůně, buď na sedle válečného oře. Mysl její nezabývá se nikdy ani motýlem, ani kytkou z růží, ani pobludným večerním rozjímáním, aniž nenemilými nočními přístrachy; ale tkví bez přestání v paměti

její trůn a žezlo, a časem syn-nemluvňátko, nebo jižtě i matkou.

Agaj-Chán jel pozadu, zpředu carová. —

II.

Hluboko na noc o zámek carové obráží se světlo ze sterých pochodní, potřásaných zbrojnými rukami. Divný červený lesk rozbíhá se po přílbicech husarův, po brnění a kyrysech, po toulech Tatarův, kmitá se mezi hřívami koňskými a bunčuky kozáckými, a pohrává s bohatými rukověťmi u šavlí.

Lid ten v houfech na podhradí křičí, hrozí, volá a vítá, myslíce, že vládkyni svou vřeskem zastraší, volají o žold, o náhradu, o pochvy na koně, o zbroj mužům, o rozdání pokladův. Příhodnátě to chvíle, muže Dimitria zabili, sama pozůstala, nechže rozsype s pavlače mezi nás kameny z carovy čepice, nech hodí nám samu korunu, my rozsekáme toporem na kusy tvrdé zlato. Hej paní naše, hej carová, Dimitriova choti, panovnice naše, a vyjdiže rychle, ukaž se nám a nás podaruj!

Hluk rozmáhá se u bran, hluk roste po cestách, chasa ta se tlačí ke dveřům, ale tam muž sám jeden stojí; nikdo však ze zástupu neosmělí se naň dotírati, ještoto nikdo z houfů těch by mu neodolal.

On časem potřásá šišákem, jak lev hřívou; lehký jest šišák na hlavě jeho, a nevzdoroval by ráznému tětí; ale za to u pásu visí šavle, která každou odrazí ránu, tudíž dajíc smělci smrtelnou náhradu. Tuří plece krabatí se nad ušlechtilým tělem; nohy v nucené a ulité postavě se drží, jak to obyčejně bývá při těch, jenž více nosívají

se a spí na koni, než na zemi; leč není i těmto nohoum těžko skočiti ku předu anebo stejnou hbitostí ucouvnouti nazad. Bělmo vypuklých očí, schopných i surového i náružívého pohledu, radostí se zakalilo, či proto, že krev do něho žilkami se pustila, či že ve světle pochodní se točí, a v zřítedlnici plane dychtivost po bojích, loupeži a všem tom, co uvrhuje člověka na dráhu nebezpečenství, u jejíhožto konce buď smrt buď panování jej očekává. Líce jeho jest ožehnuté poprsky stepního slunce, na čele dvě jizvy, a nad ústy ježí se vousy husté, černé, honosnost bojovníkova, obradovavší jej v prvním táboře, je uhlazovaly hubičky děvčat, v den bitvy bývaly zakrucovány s chloubou, onyto jsou postrachem vrahův a neodluční společníci radostných i pohrdlivých úsměchův.

Na prsou jeho tíží pancíř; ale nezdají se býti uvyklé na zbroj tuto prsy jeho, ještoto chvílemi těžký oddech z nich vychází. Jim milejší jest odívati se v kaftan aneb košilku ocelovou, a málo dbají o to, potkává-li se život s nebezpečenstvím, rovně jako milenec, když sejde se s milenkou. U pasu visí kladívko, jímžto rozráží bojovník petlice na zbroji poražených vrahův, by nekazil čepele své po cestě k srdci jejich.

Stále trvaje v mlčení, vydržuje u dveří nával veškerého hluku surovým pohledem, a osmělí-li se kdo přistoupiti, jediným pokynutím ruky, jediným zpurným hlaholem odpuzuje jej od sebe.

Mezi šumem tím a hovorem ozval se shůry hlas podobnější nadržujícímu hvizdu: „Nejjasnější carová brzce se vám ukáže — mějte strpení!“ —

Nepromluviv ani slova více, mládec ten s přepasadlem zeleným podepřel se na mříži pavláčky, a díval se *na válečníky* s úsměchem, nevím, zda lítost aneb hořkost

a potupa jej ponoukala k tomu, a snad i dávný připomněl sobě obyčej, kdy volno mu bylo shůry patřiti na zástupy a pohrdati jimi.

„Stavte se v řady — přichází carová!“ — zahřměl vojín u prahu, a na ten hlas utichly hned křiky mezi hlomozem zbraně a dupotem spěchajících na svá místa. Husaři, kyrysníci, Kozáci, Tataři postavili se v pořádek na nádvoří. Již světlo pochodní neláme se mezi rozmetanými houfy, ale plyne jedním proudem po řadách kyrysův, druhým pak od jedné brány k druhé, a na hrotech u kopí vyšlehuje v plaménky, jenž blyští se dlouhým tahem, jak lampy po galerii.

Jízda rozstavila se po křídlech, jezdci i koně jsou bez hnutí. mlčí i pěchota, jediné šemrání jakési vydávají roty, podobné šumu větví obtížených sněhem.

Mládec zmizel s pavláčky, a již jako panošek před carovou ukázal se u dveří. Vůdce hlubokou poklonou poctil sestupující paní, ale smělým potkal se s ní i pohledem. Z pohledu toho vysvítá důvěra v sílu vlastní, slib obrany a naděje náhrady — náhrady nezáležející v kořistech a žoldě, ani v milostech padajících s vysoka, skvěle jak rosa a chladně jako zimní jinovatka; nobrž v těch ohledech, jimiž krása oslazuje číší rozkoše namáhání vojínovo.

Jemu odpověděla Marina stejným pohleděním; načež vůdce ten kráčel za ní, položiv ruku na šavli, jak otec střeha kročejů jejích, a rozplývaje se jak miláček v patření na její podobu.

I vyhlížela carová té noci právě tak, jak třeba na ulouzení mužského srdce: v lících plane plachá nedočkavost; na černých vlasech vznáší se zlatá mitra, tak ozdobně postavená, že ani jednoho závitku nezacloňuje, aniž blesku

jejímu překáží který kadeří závitek; plášť spuštěný s ramen za každým krokem smyká se více a více, již vleeč se po zemi, ale za to sněžná ramena pod ním se zalesknula. Šat nade ňádry mocným prsou odhrnul se bitím, bílá ještě pozůstala rouška, průhledná, slabá opona před očima z uzdy puštěnýma. Plynou též vlasy zvolna dolů na ramena a na plece. O! kdo tu na ni patří, na dlouhý čas té noci podrží památku! Vážnosti a krásy tolik na těch lících, tolik pevnosti na čele, že zdá se býti bílým mramorem, a tolik půvabu, sladkořečivosti a rozkazů na rtech, řekl by, že lístky to jsou z růže — již mocný vítr je rozrývá, již tichý větérek hladí a pokojí.

A jakož příslušelo na paní mnohých zemí a hradův, ohlíží se po řadech rytířstva, časem též zasvítí slza v oku, jak by vylouzená vzpomenutím na manžela, ale jest to pomnění na Kreml; každý diví se té vznešenosti, každý pohnut jest pláčem; kadeře rozpuštěné linuly se deštěm černých vlasů, který až do stop se spouštěl; ona pak podňavši je pětkráte otočila o dlaň a opět v černé chmúrky sepnula, zastiňující její čelo. Konečně mluví jako u vytržení, odmetávajíc vtírající se do tváře kadeře, probíhajíc řady, tu úsměchem vábíc, tam ohnivým zrakem pobuřujíc duše, zde i onde sypouc též zlato a stříbro:

„Zjednejte pomoci neštastné, bojovníci stateční! Ano patřím já bídná a ubohá na tuto sílu zbraně a oruží, ještě vzrůstá ve mně srdce; neboť vím, že Polák neumí utíkati z bitvy, a jsem i já pravá šlechtička polská, pravá carová vaše.“ — Potom ohlížejíc se na houfy moskevské, vece: „Ani vy sestry, ani vy nevydáte paní své v posměch lidský a v pohrdání světa tohoto. Velký kníže Dimitri padnul pod železem zrádcův; však zůstali jsme já a syn *můj*, — on spí v těchto komnatách, nevinné dítě! nic neví

o osudu otce svého, před chvílí se usmívalo na matku, a já mu slibovala v duchu pomoc a trůn náležející jemu. Nespustím se soudův božích, jimiž položena jest koruna na mé čelo, i chci na něm nositi ji do hrobu! Již mějte radu mezi sebou, mějte sami sebe na zřeteli; já zajisté, a byť jediný jen věrný panoše zůstal při mém boku, s tím jedním ještě půjdu k branám hlavního města svého!“

Po těch slovech křepce vytasila šavli z pochvy Agaj-Chánovi a čepel obrátila k prsoum, — zdá se při pochodních, že ohnivý had vine se do toho lůna.

„Pomstěte mne, pánové! o pomstu volá k vám paní vaše. Tam leží rozečtvrtěné tělo v boru, zde paní vaše, a na ostří této šavle váží se žití její; nebo hanby a potupy krev má neznala nikdy, a nepozná ani dnes. — Ochrany, pomsty vaší se dovolávám!“ Ocel dotknula se prsou, ruka silně omknula šavli, a nad tím obrazem smrti horem na ústech poletuje úsměch luzný — úsměch, jakým první žena zvábila muže prvního. —

Pozornost ve tváři Agaj-Chánově, oči jeho tkvějí na carové, i zdá se, že nechce ztratiti ani jednoho jejího slova, ani jednoho pohnutí. Rozplývá se v tajné rozkoši a zrakem sse její vděky, jako včela nachýlená nad květu kalíškem. Snad se mu zdá, že obraz tento jest přízrakem, jenž dostavil se na rozkaz obraznosti, a protož bez hnutí a jako v pozbytí všeho smyslu hříží se v pusté zámysly a šílenství. Jiný tu muž neudržel se v netrpělivosti, ale uchopiv se palaše, máchnul dvakráte okolo helmu svého: „Hej, mládcové, ke mně! hej k Zaruckému! — Já při carové a moji při mně!“

To mluvě k ní se přibližuje, ukazuje na šiky, jenž se přihrnuly, vyboulí oči z náruživosti, třesou se mu plece, třesou ramena, ta ramena, co pozdvihují se od

prsou, zahýbajíce se bezděky do kruhu, vždy blíže k pasu jejímu. —

Úsměch vděčnosti byl mu odměnou. I přestával na takové nyní, snad později jiné požádá. Vracuje se Marina, jsouc provázena hlukem, do zámku, pokřikuje rytířstvo, provolávajíc jí za svou paní, potom rozbíhají se po městě, — pod hradem uhostila se temnost a tichost; ale tamto po ulicích a onde po náměstích ještě vřesky a hádky, ještě smolné ohně a blýskání kahánců.

Komnata Dimitria nebožtíka leskne se bohatým nábytkem. Záclony u lože, opony u oken, čalouny po stěnách blyští se drahým vyšíváním; ve výklencích visí kyrysy a šupinatá brnění zlatem obíjená, a na přilbicích dmou se péra, to bílá, to červená. Uprostřed stojí Marina s lampou v ruce, bloudíc dokola očima. Dnes ráno ještě vzchopil se kníže z této teplé postele a zatroubil na lovce; tu před lovem ještě připíjel svým Tatarům, až nápojem rozplamenění jsa a potáceje se, vyšel těmito dveřmi, jimiž se nevrátil již, — jimiž se nikdy nevrátí.

Zdá se ještě vdově, že vidí na té skvostné a hebké podušce tváři tu surovou a nadutou, oči plné chtivosti a bez studu, že slyší, jak to tělo zbujnělé po hodech hází sebou a pokoje najíti nemůže, jak trhá ze spaní drahé povlaky, anebo padá na podlahu a jako skonávajíc se zmítá.

Hrůza ji jala na to vzpomenutí. Lítosti zajisté necítí žádné: ošklivost jenom, ku kteréžto mísí-li se jaká žalost, děje se jen proto, že správa její dvou silných ramen jest zbavena, a snad i to ji vstoupilo na srdce, že byl otcem jejího synáčka.

Jest na rozpacích, má-li dále jíti. Táhne ji cosi *k oněm dveřím* vedlé lože, dopotou otevřeným, za nimiž

vinou se schody a tratí ve tmách. Hned postupuje, hned zas couvá, anebo dlí za hodnou chvíli na témž místě, nespouštějíc očí se dveří a se schodů těch, z prsou stísněných jedva dech se vydobývá, a na čele stojí řady studených krůpějí.

Však ve zmužilém srdci tom nedlouho podržuje bázeň převahu, ať cokolivěk původem jejím. I vstoupila na schody a vystupuje po nich, lampou ukazujíc kročejům. Divná to noční procházka! Schod se vine v hadích kotoučích, chvilkou dolů se kloní, pak zase nahoru se vzpíná. Podoba zdí ukazuje, že jest v okrouhlé věži, ale nikde neviděti okna, nikde střelnic, — všude spousta hrubých stěn, jen druhdy hák železný vystupuje ze stínu, přivolán světlem lampy. Schody táhnou se stále prostředkem, jedva stěn místy se dotýkajíce, ostatně visí nad hlubinou černou, z níž vynikají šumy a hluché hučení, jako by voda pěnila se v boubelích rozplyskujících se, jako by vítr vkrádaje se do těsnin, potýkal se s nimi.

Dlouho tak bloudí carová, a tím v úmyslu se neviklá: rovným dále béře se krokem, strach zmizel na její tváři, pozůstala jenom pevná vůle, a ta ji vždy dále a dále, pořád výše a výše pohání. Zablesknul zámek železný, zablesknul řetěz ocelový u závory ocelové, ve zdi černé bělely se dvéře, — a od jejich kamenného prahu most se pne až ke schodům, visí nad propastí, bez zábradlí, úzký, třesoucí se od kroků carové, ač jenom k němu se přibližuje, — což teprva, když naň vstoupí!

Pohlédnula jenom jednou dolů, a na můstek vešla. Ani nezkoušela pevnosti jeho posouváním nohy jedné, druhou se držíc na schodech, aniž se naklonila, by blíže pátrala po podlaze, ale rychle vešla naň, neohlížejíc se

do zadu a ke dveřím jediné zaměřujíc oči. Prkna prohybují se pod stopami jejími jako vlny pod loďkou, a jako pod vlnami bývá propast, tak i zde žádného dna není!

Sněžnými prsty béře za řetěz, potrhuje kruhy — rez zůstala na prstech — jiného nic odtrhnouti nemůže, a protož vyňala pod oděvem dlouhou dýku dobře zakalenou a prožilkovanou blankytem. Udeřila několikráte, a řetěz přeražený shrknul dolů ode skoby — zavěsila naň lampu, a oběma rukama odpírá závoru. Lampa, houpajíc se zvolna na řetězu, kruhem světla postavu její oblévá, ale každý paprslek, pouštějící se dále, buď dolů aneb nahoru, zhynouti musí mezi mrakem; ona jest ostrůvkem bledého světla uprostřed dvojí propasti mrákot.

Ostřím i jilcem tloukla carová v závoru, i musila povoliti pevným ranám dýky: dvéře se odemknuly. Čemuž medle i hned nevchází? čemu aspoň stopou nezachycuje se prahu, an dokola nebezpečenství, an prkno více a více se prohybující již praská, blízko jsouc přelomení? Ona předc ještě váhá a patří v temnou komnatu. U samého cíle znovu slabost ji napadla, i nesmí postoupiti dále, jako ten, kdo přišel až ke mříži hřbitova a odtud nazpět dává se v outěk. Potřeba jí tu jenom skoku, by se vyrvala ze zámyslů anebo z bázně. Rozčechraná, pomatená v tváři, třesoucí se a přimhuřujíc oči vpadla do komnaty, a nadzdvihnuvši lampu, šlehla okem dokola — spěšně, bludně; ale prvním pohledem tím ničeho nespatřila. Teprv za chvíli, zotavivši se a pohlížejíc opět kolem, všecko jedním rázem padlo jí do oka, i stěny očalouněné pavučinami i střelnice dvě, i sklepení ostře vzhůru se pnoucí a sledy dýmu po něm, i železná kamna, i zhruba tesaná stolice a stůl dubový, na němž ležely dvě knihy s čepicí židovskou a uzlovaným řemením k hebrejským

modlitbám. Tajný to pokoj zabitého Dimitria. V prachu na podlaze viděti ještě stopy jeho kročejů, oděv dlouhý pohozen v koutě, a na otevřených knihách písmo nekřesťanské, ani řecké, ani latinské.

Lampa upuštěná zatočila se po vykládané podlaze, — neshasla jednak, ale ovšem živější blesk na vše strany od sebe dává — a pěkná vojevodkyně Sandomírská zalámala rukama v hořké zoufalosti. Patř nyní na ni! neuzříš onu královnu hrdou, onu pyšnou paní, ale spatříš ve slzách ženštinu, přemýšlející o své mladosti, o domu otcovském, o šlechetném rodu, o polských hájích a lukách, o první lásce, — přemýšlející o tom při těchto němých svědcích nynější hanby a bídného tuláctví. —

Potvrdily se šepty lidu, potvrdila se Agaj-Chánova slova. O, patř nyní na ni, patř, jak spanilá jest ve své bolesti, jaké outlosti dává pláč těm statečným lícím: dříve byly skvostným ale suchým květem, rosa citů jej ovlažila nyní; mhla zastřela plamen očí, ale i skrze tu mhlu proniká, a mnohem líběji, jako paprsek sluneční skrze jarní mráčky, tak lehoučké, že ani nesluší mraky je nazývati.

Sklopila oči, těžký dech se dobývá z prsou, jako z prsou dívky, která posud nepoznala světa a s první potkává se na světě žalostí; ramena sklesla z bezvlády, ale nevisí v bezživotné spůsobě, vždy podržují onu okrouhlost plnou vděku; na čele pošmournost, která v slzy nemůže rozplynouti, na čele pozůstala i hrdost, ale ne bez ponížení a utrpení. Tisícero památek sbíhá se do srdce ubohé Marie, ženy té slabé, opuštěné, zrazené, ulekané, i vzpomenutí prvního muže, statného a hrdinného, jemuž tak pěkně slušela koruna carův, — i společnic mladosti a sadův otcovských, kde hojnost květin a ovoce, —

i té kaple s hroby Mníškův, kde zvony truchlosladce zníval, kde vroucí bývaly modlitby její za duše předků a blaho rodičův: až tu znovu staví se k mysli Kreml ve své nádhernosti, sňatek s požehnáním přijatým od krále polského, bohaté dary a houfy kořících se bojarův, svatba a první noc po veselí s mladým ženichem, válečným pánem rozlehlé krajiny, a potom — spiknutí a vraždy! Ach! to všecko nic — vězení a vyhnanství — ach! to všecko nic — ale druhý sňatek a druhý muž! — To vzpomenutí srdce jí proniklo, jako ostrá dýka. Poznovu hledí na bibli a talmud, na židovskou čepici a černou hazuku; zachvěla se pod ní kolena, uhýbají se k zemi, ruku vypíná, jakoby vzývala pomoci, mdlobu neštastná cítí v prsou, již padá, — an v tom ze zadu ruka ji zachytí, a rouhavý smích přivolává do života, pýchy a hněvu.

„Huriso má! ajhle, slova má neklamala, jako rosa, co blyští z rána, — hledej ji v poledne, a nenajdeš ani krůpěje. Ha! nevěrný ten zde sedával, modlil se pes, a tys jeho ženou, tebe v ramenou držíval, tvá ústa hyzdil svými. Huriso má! ne takový — ne takový muž hodil se k tobě!“ — Již neviděti slz na její tváři, ani pozorovati v duši zkormoucenosti, — ale ač uražena jest, ač chtěla by kárati jinocha, nemožno jí rozkazovati v této komnatě. Tu sluha, tu panoš její obdržel nad ní převahu; neboť nalezl zde prostou paní, kde třeba bylo, by carovou byl naleznul. I mlčí a snaží se nabyti vážnosti, nebo cítí ještě vláhu na lících a v srdci pozůstatek slabosti. Chvíle ještě jí třeba, než docela hnutí to udusí v sobě.

Agaj-Chán, pozdvihnuv lampu, přímo ji drží proti paní, oči však jeho živěji hoří než sama lampa, a na *tváři míhají* se citové, jak obroučeк světla nad pěnou

potoka. Pokleknul Asianín, a položiv obě ruce na prsy křížem, zvolal, ano zapěl spíše:

„Sultánko má, tulipane pěknosti, bělející se loďko na lazurovém mé duše jezeru, o rájský ptáku můj, nech bleskové zřítedlnice tvé nepadají na mne; kroků tvých chtěl jsem ostříhati v té pusté věži, a spolu v poselství jsem přiběhnul. Kozácký hetman, Ihor Sahajdačný Zarucký, dostavil se dle rozkazu tvého, a čeká v zámeckém sále na tebe, jako na východ slunce.“

Tu ousměšek šibalský okolo úst mu pohrával, i doložil s pronikavým křikem: „Šavli otcovskou dochoval jsem z plamenů a seče, křivou tu šavli, jenž dobře zasáhá a roztíná, majíc ostří bez lítosti, čepel bez zubu. Patnácte střel nosím v toulu, každá má křídla, každá žehadlo, jímž do krve se zarývá. Kopí též zůstalo mi v dědictví, lehké a bystré, posměch si tropící z pancéřů a z prsou pod pancéřem, a k tomu i handžar u mne, studený jak had, usmrcující jak had, ale doskočí bez chřestu, a jako had napadne bez nadání. Huriso má! dosti-liž toho na jednoho odpůrce? — Nyní však opakuji: Kozácký hetman, Ihor Sahajdačný Zarucký, očekává svou paní.“

Marina neodpovídá ani slova; nevíme, jakou to mocí, ale stalo se, že panošek ten dal vazby na všecka slova v ústech jejích; v jeho hnutích, tváření a hlase, v jeho odvaze nanejvýš rouhavé, v mládeneckém zápale a východním blouznění bylo cosi čarodějného, a snad i tyto čáry padly na carovou. Nesměl se sice k ní blíže odvážiti, a však trpí předce jeho řeči a žerty, jako by libovala sobě v podivnostech jeho. Když sešla do zámeckého sálu, musil Agaj-*Chán ustoupiti*, i vyšel, žehnaje Zaru-

ckého okem tygrovým. Tajemnou zůstala navždy oné noci rozprávka. Hetman odešel na úsvitě, i poznal panoš prsten na jeho prstu, jeden ze sta prstenů carové. —

III.

Vzešel den mrazivý, slunce ve dvojnásob se jiskří, sníh rupá pod zbrojnými nohami vnitř i zevnitř zámku. Moskvané oblehli zámek, nechtíce uznávati carové, vřeští o Vladislavě polském, hned zas o Šujském, a hučí i bouřlivě hrnou se ke hradbám. Ze dvou děl střílejí v bránu, v železné závory a stěžeje, ale brána málo dbá na to, jediné časem se zatřese, a pak zase nepohnuta stojí nad hlubokým příkopem, tulíc ke svým prsoum zvoditý most, jak obr malé pachole.

Anto hřmějí děla, střely mlčkem proletují povětří, a když děla umlknou, poznovu začínají střely fičeti ve dvojí chmúře letící proti sobě, — ta zde z ulic Kaluhy, tam ta s hradeb zámku, a z obou smrt a husté rány se sypou.

Zámek dokola jest obehnán baštami a valy, ve čtyřech rozích čtyři věže, nejvyšší z nich hluboko ve dvorci, otočena jsouc galeriemi, schody, gothickými a východními ozdobami, odpoly zdá se býti tvrzí, odpoly minaretem; neboť dokola po stěnách vinou se řezby podob svatých, křížů a růží, zde onde zase palmy a poloměsíce, dále opiléřované chodby ku požívání v létě líbého chládku, a mezi nimi viděti rozmetané bašty, odkud dlouho možná se brániti; ledakde vystupuje předsíní, na němž nahromaděno jest kamení a smolou naplněné bečky, určené na hlavy nepřátel; a pak vrcholek věže obrouben jest střelnicemi. Lid věži tuto mongolskou nazývá; na vý-

klenku nejvyššího patra sedí paní obstoupená několika dvořany. Tváře její těžko rozeznati z dálky, toliko blesk odráží se ode drahého šatu.

Na hradbách, kde nejlítější boj, kde nejvíce hrozí nebezpečenství, tam spatřuje se muž, který s úsměchem a rozkoší je vítá. Kráčí jako po hodovním sále — ani prsou neozbrojiv pancéřem, ocel na kolpáku ne tak za obranu, jako za ozdobu slouží; ale kamkoliv poskočí anebo se vrže, toul mu zarachoce na plecech, z něhož druhdy vyjímá střely a pouští s luku, nechybující se nikdy cíle svého. Od něho všickni přijímají rozkazy, on dohlíží a pořádá bojovníky, jako na hodech hosti, spravuje roty, těchto posílaje dále, oněch volaje k sobě s vyjasněnou tváří, s okem všude přítomným.

Jako ryba plýskající se ve vodě, ve svém živlu, ve vlastní, milé, průzračné vodě, tak on plesá uprostřed krve, zakrucuje vousy, podnášeje čelo, vítaje u vytržení každý výstřel, každé vzbuchnutí dýmu, řídě slovem i příkladem, zastupuje všude cestu smrti a vele jí ustoupati; nebo tam, kde on se ukáže, hned poraženy jsou houfce nepřátel, s řebříků, s hradeb řítí se do příkopů, až voda kypí od těl padajících.

Tak dne toho choval se jako vůdce Ihor Sahajdačný Zarucký; chvilkou pohlíží též ku věži, ke své paní, dmou se prsy jeho, z očí sypou se jiskry, zdá se, že tu chvíli zapomněl na hřmot a hluk okolo sebe, na válku, jejížto sám on jest hlavní částkou. To však trvá jen na okamžení, na jedno udeření srdce; potom opět pilen jest svěřené sobě obrany, — mládcové ochotně jej poslouchají, i ačkoliv mnoho jich padlo, předce pozůstalí nedbají o bratry polehlé; dosti času pomysliti na pohřeb, až pomine válka.

Bitva trvá přes celý den, a k večeru Moskvané, nabyvše posily, převahu dostávají. Usmívá se ještě Sahajdačný, ne již v radosti, ale v zármutku muže, který nadarmo zmrhal síly své, který statečně se potýkal, a ničeho nezískal, který ještě dlouho brániti se může, ale ví, že na konec klesnouti musí. Kolpáky, brady, kopí, bunčuky hemží se pod hradbami zámeckými, přiskakují k nim, z děl bije ustavičný oheň: — mládce trápí hlad, celý den nejedli a nepili; mládcové oslabli, válčivše po celý den, a mrtvol bratrských více leží na hradbách, než bratří živých prochází se po nich.

V tom mezi bitvou ukázal se jinoch v černém helmu, s polouměsícem na štítu, podobným k polouměsíci na nebi zacházejícímu ve smutku nad strmící skalou, maje na sobě tak lehkou zbroj, že se prohýbala za každým pohnutím, že jedva nebylo znáti na ní svály ramen od ní přikrývaných, v ruce pak drže křivou šavli, která bije o zbroj a zvuk vydává stříbrného zvonku. Běží po hradbách, a namítnou-li se mu kde mrtvoly v cestu, po prstech šlape po nich, jako by se bál obuvi zmazati krví, i skáče dále s obratností veverky přes luky, oštěpy, helmy rozmetané tu a onde. Tolik půvabu v jeho poskocích, že tanci jsou podobnější, nebo hned v honu smyká se po baště, hned postupuje si jako děvčina, a kde úzký přechod, zvažuje obě ruce, a tělo v tu i onu stranu přehybuje, ano podobá se, jako by poslouchal na chřest vlastního toulu. Přistoupil k Zaruckému, který, stoje uprostřed mrtvin, jako král uprostřed svých poddaných, otíral palaš z moskevské vláhy, by mu navrátil předešlého lesku.

„Hoj! Ihoře Sahajdačný Zarucký! — zvolal — paní má a tvá, Marina carová, káže, bys do posledního muže

se potýkal. Pozorujeť ona dobře s mongolské věže, že vám lidu ubývá; však doufá, že udatnosti vám nedostávati se nebude.“

„Panošku! odpoví Zarucký, obočí nachmúřiv a ruky pozdvihnuv k vousům, — marná jest práce tvá a marná tvá slova. Známť bez toho svou povinnost, a vím, jak ji vyplniti; vrať se tedy, děcko, pacholisko, odkud jsi přišel, neboť tvůj helmík, kyrys a šavlička na nic se nám zde nehodí: tam pro zábavu své paní snad se k něčemu hodíš.“

Agaj-Chán neodpověděl ni slova, ale do hrotu přiostřily se mu oči, i chopiv se luku, napnul a střelu pustil mezi nepřátele: zadrnkula tětiva jako pode prsty obrovskými, a střela prorazila prsy jednomu z vůdcův moskevských. Pohlédnuv na to mládec na hetmana okem vítězovým, bral se odtud, ne již poskokem, ale vážným krokem Kdo by byl patřil na Zaruckého té doby, jat by byl zajisté podivením: čím méně počítal bojovníkův, tím udatněji bránil zákopův, všude jsa přítomen, kde ho potřebí bylo, podněcoval i káral, srdce dodával a pochvaloval. Ač pochyboval o vítězství, zdálo se, že vítězství jej minouti nemůže. S pohrdáním pohlížel na houfy k zámku se hrnoucí, ani pomatenosti ani nejistoty nelze znamenati na obličeji jeho. Pokojnou tváří stále ozdobuje ruměnec války, v očích plane oheň, ruka hotova jest v pravo i v levo na rány, hotova z předu i ze zadu se brániti: tu střelu vysílá ke vrahům podálnějším, tu šavlí vítá bližších, a zastaví-li se kde, myslil bys, že noha vryta jest do zdi, neboť bez hnutí stojí, sám jediný mnohým se opírá a zhošťuje se jich v té síle, v které po řebřících vylézají na hradby. Přehlížeje řady nepřátel i svého lidu, jedva pošine čelo, potu neutírá, — nechže sobě

plyne! — krve neutírá — nechže sama uzamyká rány; nejsouť těžké, jedna na prsou, druhá barví mu zbroj na levém ramenu. Bolest jejich tím více podpaluje zmužilost jeho, a každému uderení mečem váhu pomsty přidává. Ale vše to nadarmo; brány jsou již rozbity, brzo Moskva přeskočí rovy po svých mrtvolách, a dostane se na podhradí. Slyšeti divoký vřesk, rozpustilé hluky, břinkot a lomoz; nepřátelé valí se k podvojům bytu carové.

Poznával Sahajdačný, že zámku neobrání. — „Rozprchněte se, — mluvil ke svým bojovníkům — utíkejte, kam kdo může, a zítra na úsvitě buďte mi na koních a ve zbrani v Horčákovském lese.“

Hned znikali hrdinovi společníci, v mraku černají se těla jejich, nachýleni kradou se mimo střelnice, spouštějí se s hradeb, až konečně ztratí se za okopem, za hranicemi mrtvol, za rovem, anebo mezi nevšímajícími si jich nepřátely, každý v jinou stranu.

Zarucký sám pozůstal na hradbách, za chvíli patře do kola na zabité válečníky, bez outrpnosti, bez lítosti, asi tím pohledem, jakým patříme na chléb vezdejší; potom v běh se dal přes bašty a okliky k věži, nebo tam volalo jej cosi mocnějšího nad povinnost bojovníkovu.

Krátká ale pracná byla cesta; sám ji nastoupil, věda, že tím jediné spůsobem ujde pozornosti vrahův; každou chvíli zastavují jej hromady mrtvin; odmetá je s cesty anebo hází na hlavy nepřátel, kteří vdole křiky a výskot vydávají, hledajíce pochodněmi vdovy po Samozvanci; tu a onde přeskakovati musí nadělané od koulí rozpukliny, zatáčeti se po odlomcích pancéřů, lebek a šavlí; ale čím více překážek, tím mocněji vře mu v prsou žádost dostati se ku věži. Tajemná síla jej táhne ke štítu jejímu, která všecko jiné zapuzuje z mozku, jediný toliko obraz

ušlechtilé paní tam ponechávajíc a pohupujíc jej na proudu krve k čelu se valící.

Tak dostal se právě až k pátru nejbližšímu k hradbám, když Moskvané rozráželi pod ním dolní bránu. Ramenem uchytiv se galerie nad hlavou, a odmrštiv se nohou ode hradby, visel za chvilku v povětří, rukama drže tíži zbroje i těla, po druhé pak vymrštiv se, již stanul na schodech. — Běžel potom nahoru tak rychle, jako běhával po stepech na koni. Běžel, ale v běhu časem ohlížel se, an tu do oken odevšad ráží lesk pochodní, vdole tancujících; dobře možná rozeznati i skrze sklenné tabule zbraň a kalpáky; na podhradí černé houfy tu hrnou se ku věži, tu odstupují, jako valy mořské odrážené od ouskalí. Pak znovu vracují se k outoku, pochodně hasnou a zapalují se opět, jiskry od nich sypou se na zem, dým valí se v povětří, nebe jiskří se hvězdami, a měsíc jako kra ledu vychází nad dalekým borem.

Dopadl posledního pátra, an kroky oděncův již temně rozléhají se po věži, přicházejících zdola a každou dobou vystupujících výše. Tam v komnatě, ve dne skrovným světlem padajícím střelnicemi, a nyní jedinou lampou osvícené, sedí carová se žezlem v ruce a na hlavě s korunou. Při ní jsou dvě služebné panny, Polky, a jediný Agaj-Chán v této osudné hodině.

Se šavlí dobytou, s odkrytým čelem, krví jsa zbrocen, vrhnul se Sahajdačný před svou paní, a pokynutím ruky dal na vědomí, že po všem jest veta; ale i hned zrak jeho zapálil se ohněm, jako by zvěstovatelem byl vítězství, hrdinou po vyhrané bitvě.

„Jindy vůdce náš nepřinášíval takovéto zprávy velikému knížeti, ale vdově po něm volno to činiti, jakožto slabé, neznající *pomsty velitelce.* Braň mne tvá hrdinnost,

dokud krůpěj krve zůstává v tvých žilách, anebo zašla-li tobě chuť mne brániti, zapůjč mi šavle své a uč se ode mne, kterak šlechtična polská bojovati zná za své právo.“ — Vypil tu číši hořkosti Zarucký, jak slušelo na muže přesvědčeného, že vyplnil své povinnosti; i neodpověděv ani slova, postavil se mezi dvéře a vztáhnul ruku do tmy nade schody, chystaje se hned prvního, kdo se naskytne, přivítati ostřím palaše svého. Smích ouškleběčný rozlehl se ze zadu, i uštknul jizlivěji srdce hrdinovo, nežli slova Marinina; byltě to smích pacholiska, smích Agaj-Chánův. Té doby hřmot a hluk se množí zdola věže, slyšeti potom, jak schody rupají pod stopami zbrojného lidu, jak závory, stěžeje a podvoje lámí se a pukají pod kladivy a topory, — vždy výše a výše nad zemí, k nim blíže a blíže. Hledali jsou carové po zámku celém a nenalezli; již přibližují se k poslednímu útočištnému bytu jejímu, a zevnitř šum tisícerých hlasů prorážíí zdi a přiletuje skonávat u nohou Mariny; posléze pak neproniká již temně k ní, alebrž každou vpadajíc střelnicí, naplňuje komnatu, po sklepeních se táhne, a od nich odráží.

Byla to doba zmlknutí, v kteréž u každého srdce se chvěje, mráz pobíhá po těle, nejistota, která přes celý den trápila, nachyluje se ku konci, oužíc prsy, přerývajíc dech, pořád silněji a silněji stiskujíc hrdlo a slabnoucí mozek všeliké pozbavujíc myšlénky. Kdo v takové chvíli zachová přítomnost ducha a odvahu, kdo ještě mocen jest šavli držeti jak obyčejné v pěsti beze mdloby působené bázní, bez svírání jilce ze zoufalosti, kdo ani očí nezamhuřuje, by neviděl strašlivého předmětu, ani jich nevyvaluje z lebky, patře na pusto a bez smyslu: ten zaslnhuje mužem slouti beze vší pochybnosti. Takovým

dosvědčil se býti Ihor Zarucký. Vykročiv nohou jednou, vztyčiv a nahnuv tělo ku předu, ubezpečen jsa v mysli, že prvního i druhého zabije, ubezpečen jsa, že potom sám lehne, a snad i chovaje posud naději v dosavádní své štěstí, stál pode podvojem s palašem v ruce, jako by palaš a dlaň z jedné kosti byla, s lehkou pavézkou v levici, a chystal se k obraně komnaty celé, i zdálo se podlé hrdého pohledu jeho, vyzývajícího nebezpečenství ze mraku, že v bojovnickém srdci tato chvíle byla ještě rozkoší. Slabost ženského úmyslu počíná se vyskytovati na lících carové. Společnice její na kolenou vzývají Boha ústy dopolou otevřenými, z nichž ale nižádný hlas nevychází. Šťastnými mohou slouti, ještě-li po tu dobu jaké myšlení živé v duši jejich. Agaj-Chán dobyl šavle a handžaru, potřásá měsícem na hlavě, tu oko jeho upřeno na paní, tu na Ihora, a zdá se býti na rozpacích.

Jakási strašlivá myšlénka míhá se mu po mozku, neboť na obličeji vystupují odevšad vrásky — tu okolo úst, ode židovin, po čele; prosto a plným okem padají pohledy jeho na carovou, z oukosu na Zaruckého, s rozvahou badá lesknoucí se dýku, zatknutou při lůně, bedlivě střeže, zdali Sahajdačný neohlédne se, an tu blíží se a blíží hluky a hovor a vřesky: potřebí ještě jenom jedněch dveří vyraziti, a vrahů dav vyřítí se do komnaty.

Již tlukou na podvoje těchto dveří, slyšeti, jak pila skřípíc vřezává se v trámy, jak závory řinčí pod toporem. Vidno, že již prolomili díry, neboť záře pochodní line se po stěnách, ještě sice slabě a pobludem, ale chvílemi nemnohými sesiluje se více a více.

Sněhem bázně povadly růže na lících Mariny, i chtěla povstati, pobádána jsouc ostatkem hrdosti; ale nepovstala — sklesnuvši opět na *křeslo*, nachýlila čelo, koruna

padla na podlahu, a kotálejíc se běžela ke dveřům, pak mimo Ihora zběhla na schody, a odskakujíc rychle od schodu na schod, temným zvukem se ozývala jako kámen padající se skály.

Potměšile pousmál se Agaj-Chán a ještě jeden laskavý pohled mrštil na carovou, krásnou i v tomto žalostném stavu; potom skočil jako divoké zvíře s handžarem napřaženým nad hlavou, zároveň s polouměsícem na helmě, a odtud ho spustil na krk Zaruckému. Neví se, jaká byla rána ocelí daná, či na hloub, či sečmo, ale Sahajdačný svalil se k zemi, vydav jediný jenom jek, a bylo-li jich i více, zatonuly v pokřiku a hluku valících sem se Moskvanů, jenž šlapali po těle jeho.

Té doby vtisknul panošek políbení na skráně omdlévající Mariny; vzchopiv se pak a ukazuje na ni, zvolal: „Zde máte, čeho hledáte, — beřte a vezměte s sebou —“, ale tu chvíli tvář jeho na dětskou se proměnila a v očích dvě slzy se vyskytly.

Jemu nic se nestalo — aniž provazy jej svázali, aniž dotknuli se železem; ale chopivše se Mariny, jako ve snách pohřížené děvy, s ní valem spěchali po schodech dolů, nesouce na ramenách vydobytou kořist, až na podhradí stěsněné houfy opět se rozpovolnily. Bděl nad ní Agaj-Chán, a opatroval ji jako pachole opatrovati může, vzdycháním a pláčem, kráčeje za nepřátely.

Přehnala se tato bouře, již neslyšeti břinkotu braně ani viděti světla pochodní v pusté komnatě, v pusté — až na jedno tělo ležící tu v krvi. Tělo toto počalo se buditi jak by z mrákot smrtelných, počalo prsty slabě pohybovati, rozmazujíc krev vlastní po podlaze, nohy protahujíc, tu silněji oddychá, jak by usilovalo svaliti s prsou

těžké břímě, tu se pozdvihuje, ale znovu sklesnuvši, leželo za chvíli jako mrtvé.

Boj to byl mezi životem vracujícím se a smrtí váhající ustoupiti, boj dlouhý, bolestný, odbývaný v tomto hluchém tichu, zápas napínající každou žílu raněného, až naposledy předce mladost a síly vrch obdržely; i opřel se o loket a obhlédnul dokola. Již krev neplyne, bez pochyby nevyplnil handžar rozkazu Agaj-Chánovy ruky, a uvyknuv zdávna mdlobám po obdržených ranách, netěžko bylo Zaruckému i procitnouti z nich i zpamatovati se. Povstav konečně, s pečlivostí otcovskou o dítě hledal šavli a zdvihl se země, pak uši napíná a poslouchá daleké šumění sem tam těkajícího lidstva.

Žalostí jakousi potemnělo mu čelo, ale netrvala dlouho, přistoupil k oknu a vylomiv slabou mříži, pohlíží dolů: pod zámkem pusto a hlucho, několik honů dále hluk se rozléhá a planou pochodně. Nerozmýšlel se dlouho, aniž rukou sáhnul po ráně, cítě, že není smrtedlna, ani též rozpakoval, jak obyčejně činí lidé, stojíce nad propastí, ale vyšvihnuv se na okno, a dobře jsa věže povědom, počal se spouštěti po ní, oběma ramenama drže se řims, mříží, ozdob, pilířů, držadel, než nohou ohmatal pevného podstavce; tu již chytá se ho rukama, hledaje pod sebou jiného gruntu. Toho když najde, sstupuje o celé tělo níže, bez bázně, bez závratu, rouhaje se smrti, nevyhnutedlné, jestliže by o jediný coul chybil; ale vít on dobře, že nechybí, neboť nedá mu Bůh před časem vzíti za své, dokud ještě stepi ho potřebují, dokud větronohý kůň řehce na něho, a na něho čeká tisíc bratrů bohatýrů, dokud v ramenu cítí ještě dostatek síly na vydobytí říše a v srdci lásku k ušlechtilé paní.

IV.

Slýchati o lidech, jenž zapadli pod hrobový žalářů, jenž plakali a lkali zpočátku, později] vykli jhu svému, jenž zapomněli toužiti po slunci a usnuli snem duševním na ostatek dnů svých, b jedno časem, by hryzli na kusu chleba, by zaj mutnou vodou, a potom opět klesli v pozbytí smys střed nepřetrženého ticha a mraku, spříznivše tolil svůj s řinkotem vlastních okov, že i při něm ta v sen se pohřížiti mohou, jako při hrčení potůčk při šumění borů, jako při písních dávné pěstoun

Již ale oni ztrápeni jsouce klopotami života, se pod sklepení černé, — nejednou plynula kre jejich, nejednou ducha uhnětly žravé péče. By jim právě vstoupiti do kláštera, když vrah do vi uvrhnul. Tam sklesli jsou na lože slamou pod a břímě minulosti tak tíží na prsou jejich, že i jim se odechtělo. Naděje i záměry pomřely v du jich, a ten siplivý dech, vycházející z úst, jest stopa žití po dlouhý čas marně ztráveného na b v radních kruzích, v samotných komnatách, kd se svými mučili se předsevzetími, ješto tehdáž jsou před nimi, jako duch Caesarův před zam Brutem. Této však doby oni baží jediné po snu a a na štěstí i snu i ticha se jim dostává. Leč k s paní mladou, pěknou nade pěkné, srovnává se vané okno, háky ve stěnách, visící na dveřích trapná samota a zpustlost žaláře? Hlava zbave *koruny, jedva šubu* ponechali, by ochránila se před

již na prstu neblyští carský prsten, děka jim buď ještě za to, že nespjali ruce kruhy železnými. Na potupu vedlé na stůl položili dřevěné žezlo, ale ani katolické knížky k modlení nepopřáli, ani společnice jaké k ní pustili jsou; zamknuta jest v dlouhém, úzkém žaláři po zločincích a Tatařích; řadem viděti do stěn vbité kruhy, na nichž přikutí zde smrti očekávali, dokola jsou ještě sledy jejich prstů, jejich nehtů, jimiž v zoufalosti dlouhá léta pracujíce, vytesali jsou důlky na jedinou krůpěj moku, anebo na schování se v nich jediného pavouka. Vdole na kamení bělí se několik lebek, z nichžto každá uhostila se na lůně zaprášených kostí. Do ostrého kouta váže se sklepení, aspoň možná tak se domýšleti, neboť v polovici stěn začíná se temnost zakrývající stropu ostatek. Jedno okno jenom v podobě střelnice nalézá se ve zdi, mříže ale v něm tak jsou husté, jako dráty v přílbici oděncově, a paprskové sluneční, jenž odvážili se proniknouti, tudíž blednou a nedlouho tu pobyvše, i hned couvají nazpět.

Večerem přichází strážník, zažehá lampu, přináší jídlo, a narouhav se do vůle, jde po svých. Již rozhořívá lampa, visící na řetězu, ještě nepřestala se kolísati, ale hýbání její jest stále slabší, plamének živější, osvěcuje jednak mrkavě sklep celý, jednak padaje v plnosti na tváři Marininu.

Nepohasly oči její, nesvadlo čelo, ale v očích i na čele znáti jest bolest, ne však tu, která odnímá mysli pevnost, leč onu, která zdvojnásobuje ousilí ducha, podobna jsouc té bolesti v těle, jenž v ranách zněcuje plamen odvahy, a zbrocené krví rámě činí rozvzteklenějším na šíje nepřátel. Neznamenati též na Marině ani jakého povzdychu, *ani jiné* slabosti ženské; potřebíť

vrchovatější míry nehod na duši tak hrdou, by klesla pod nimi.

Dětinní, lahodní citové, jenž neopouštívají nikdy pěkného pohlaví i v dospělejším věku, málo v ní nalézají místa. Jediný tklivý cit mateřský chvílemi se ozývá. Zabrala se v dlouhé, hluboké myšlénky o svém nemluvňátku v samotné věži; ale nad obraz kolébky jeho vznáší se obraz carského trůnu, u podnoží jeho houpá se opuštěná kolébka, a však trůn ten tak jest vysoký, že jedva k němu dohlédnouti možná.

Leč mezi všemi minulosti a budoucnosti obrazy jeden půvabnější zpříjemňoval tesknou prázdnotu vězení jejího. Mládenec to sličný, v prostém oděvu, klečí u nohou jejích v otcovské zahradě; večer se blíží, háje a sady šumí lehce letním váním; dokola vyhlídka na utěšené doliny a zelené pohorky; ona zapýřená, jsouc ještě mladičké děvče, ruku svou spouští v dlani jeho, kloní se k němu, proč — sama nevědouc; slzy vylouzené z očí sladkou touhou kanou na kadeř mládcovu. Jinoch tento, málo od koho všímaný, z pacholetství vychován na dvoře pána Sandomírského, málomluvný, zdá se chovati na mysli jakési tajemství, zdá se často plamenný do budoucnosti metati pohled, jako by jinačí budoucnost jemu nastati měla, nežli lidem, s nimiž zachází; zmužilostí slyne na lovech, doma důvtipem a upřímností; dcerku pak vévodovu tak si zamiloval, a tak okouzlujícím zvukem slova první lásky jí projevil, že ona vzdalujíc se matky a společnic, bezděky bloudí hlubinami sadův a mezi křovím za vůdcem svým, a ku klečícímu před ní schyluje se plna vroucnosti a nábožnosti. On pak, pocítiv blízkost dechu jejího, ovinul ramena o šíji její a ústa tiskaje k ústům, přivinul k srdci svému. A když zápasíc mezi studem a láskou, chce se

vyrvati a kárati jej, aj tu utišil domluvu, zastavil slzy stydu jedním, od nikoho dříve neslýchaným slovem: „Já carovati budu.“ —

Tyto první doby lásky, vstupujíce jí na paměť, vůní luk polských ji ovanuly, i líce želem po prvním Dimitrovi stalo se outlejším. Tisícero záměrův, nadějí, pochybností zmítá se jí po mysli, počítá bitvy, jakých třeba bude svésti, než do Moskvy se dostane, neuvažujíc ztráty předcházející svého lidu a rytířstva. Ne protoť jsou panovníci bližší boha, aby se rozpomínali na lid nižší, a čím další byla cesta její ke trůnu, tím plněji chce užívati jeho výsad a moci. Stojíť nedaleko s rotami pancéřníků i kníže Rožinský i Sapěha Usvěcký: tito přiběhnou jí na pomoc, povalí v prach bojarův, by se kořili před ní, jako před svou carovou; nelze pochybovati, že i Sahajdačný již sbírá lid svůj okolo města: ale kamže poděl se on té noci, v které obdržela vrch slabost ženštiny nad statečností královou? Možná-liž, by slova jeho a pohledy klamaly? Důstojnýtě to muž, spanilé postavy, rekovské vousy zdobí jeho ústa, nejednou viděla jsem ho v dobách nebezpečenství, a dobře v paměti chovám ty tahy odvahou ošlechtěné, neboť žádný z rytířů polských ani z moskevských bojarův nevyrovná se mu v udatenství. Hluboké on skrývá prsy pode zbrojí, a dosti v nich místa pro celé království; oděv jeho vždycky bývá strojný a spolu rytířský, lesk jeho pošvy míhá se mi i nyní před očima — i rukověť výtvorná u meče — i na pancíři rysunky z ocele, podobající se panenskému na hedbávi vyšívání.

Pak znovu myšlénky na jinou se obrátily stranu, mračnější a mnohem strašnější, na pranýře — na otravy — na dýky, a takto jako *přízrakové* děsily její duši, dokavad

pozdní hodina očí neuspala. Duši však zcela ukonejšiti do snů nemohla. Patř na ni, na ležící na loži tvrdém, podbitém pruty železnými: sprostá tu postel, špinavá podhlavnice, podále kamna železná, v nichžto dohořívá rudé pýření. Jenom tváři a ňádra její osvěcuje lampa, ostatek postavy tone ve mraku, jakož i celé vězení, vyjmouc kroků několik před lampou a tolikéž kroků za ní. Do takovéto ložnice dostala se dcera Míška z velkých Končic, vévody Sandomírského, Lvovského, Samborského, Medenického starosty, carová Moskevská!

Po mnoho dní neupravované vlasy splývají až na podlahu, díl jich odmetnutých do týla vine se po podušce v tiché svévoli, díl u skrání jest upevněn, tu zbloudily na šíji, a tam dále ještě rozpustily se v černé prameny až na prsy, ale nyní leží bez hnutí tak, jak každý žíhon a každá kadeř se uložila v době usnutí jejího. Z tohoto temného obkladu jejího obličeje prosvitá spanilost tváří, nabývajících tudy jakousi nenepříjemnou bledost; na ústech neustále tkví jako půl vzdychu, jako oddechnutí žalostné, ale tak slabé, tak utajené, že by jedva miláček mohl mu porozuměti. Víčka závojem dlouhých řas zasunula se nad očima, časem toliko zadrkotnou, a sen na lících znáti se dává, ale spolu pozorovati můžeš, že s ním zápasí cosi na hlubinách ducha. Tak spí před svatbou zasnoubená panna, tak matka při kolébce chorého nemluvňátka. Tak spala Kalpurnia tu noc před smrtí Caesarovou.

Pozdě na noc zdálo se jí, že vpadla v sen při zvucích harfy, neb kytary aneb jinýchto strun, a při zpěvu známého hlasu. Odkudže to mezi tolikerem posupných přízraků událo se jí mimo nadání sníti o hudbě a písních? A však zvuky tyto nezaznívají truchle, nezvěstují ani bitvy *ani pohřbu,* a ovšem melodicky plynou kolem, anobrž,

co podivnější věc, ona každý z nich, jako na jevě, umí rozeznati.

Více a více naplňují se uši její těmito zvuky; — očí posavádě neodemkla, ale myšlénky již jasněji vlají se jí po mozku, ač ještě jsou bez spojení, ač to ještě hvězdy jen poblyskující okamžením a hasnoucí bez navrácení se.

Ležela by dlouho v tomto stavu mezi snem a životem, proniknuta jsouc rozkoší tichého vytržení, kdyby pořáde stejně sladké a stejně harmonické byly tyto zvuky; leč vyrážel mezi nimi hlahol jeden hlasnější, ostřejší, nesrovnávající se se svými společníky, podobný spíše křiku, který dokonávaje mění se na jek a vzdychání. Vzchopila se náhle, vytrhnuvši se ze snění, a nyní teprv zdá se jí, že v sen jest pohřížena, a že na to, co uzřela, jako na sen patří.

Bleskem zlatým a modravým hoří komnata, ponejprv sklepení její střáslo s sebe docela stíny. Uprostřed tohoto lijavce jasnosti stojí mládec s helmicí na hlavě, a na helmici lampa, z nížto šlehající plamen postačuje na celé prostranství žaláře, v rukou drží nástroj skvostného a drahého díla o strunách a paličkách, na němž roubkem pohrává a časem o boky jeho udeřuje, načež slyšeti jest pronikavé stenání; oděv neobyčejný skladně přiléhá mu na tělo — jestiť to zelený kaftan východního kroje, stříbrně zrnkovaný, pás z tyftyku a přepasadlo z podobné hedbávné hmoty, kynžal vykládaný drahým kamením, a nad tím vším široké svrchní roucho, průhledné jako mušelín, anebo jako mhla, skrze niž rané slunce proráží, v rozmanitých záhybech splývajíc k zemi, tu podmetnuto jsouc nahoru, zde ozdobně visíc s ramen a rozhrnujíc se *nad prsy, tak že i* togy řecké, i kastilského

pláště, i turecké delie všecky spojuje vlastnosti a vděky. Poslouchá a jedva očím věří Marina, an navštivitel takto pěje:

„Kam děli se otrokové moji? Již nekráčím po podlaze z krků jejich. Kde jsou zástupové, ku kterým jsem druhdy volával: Zatměte slunce, jenž mne pálí; a hned z tisícera toulů zahustila se chmúra, letící jako hejna kobylek a zatmívající slunce. Rozmetány jsou kosti jejich po rovinách Kiafelu.“

„Daleko mi do mé krajiny, té matky květův a stromův dýchajících kadidlem; daleko do oněch břehův, posutých konchami a zarostlých korálem; do pisčitého moře, na němž korábem mi býval stan bílý, vorem hřbet velbloudí a člunem sedlo na rychlém koni; daleko mi do měst, kde věže minaretův, kterých na počet jako sosen ve vašich bořích, věčně se lesknou, jako ty sosny vaše té doby, když zapadající oblévá je slunce: daleko mi do toho nebe, po němž křižují se jasné meteory nad hlavami lidskými, jako zde nad vašimi křižují se mračna, po němž válčí bouře, spravované duchy zahalenými ve víru simunu, rozlévající povodně blesku po povětří, a naježující pouště pyramidami sypkého písku.“

„Již mi i sám ten mateřský jazyk můj, jazyk dívuplný, v němžto Allah má zalíbení, umdlévá v paměti. Hrubá nevěrných mluva jala i sluch můj do svých sítí. Zapomněl jsem srdečná vzdychání posílati k proroku, v jednom slově uzavírati zápal duše; kratší jsou u vás oddechy, aniž postačují vám plíce k uctívání boha, i neumíte povznášeti se k němu. My jen, my jenom umíme rozjímati o něm a o ráji, zajati jsouce dlouhým, svatým nadchnutím; a pak nevypouštíme z úst krátkých a lenivých slov, ale prodloužená vyletují nám z prsou slova, plna touhy po těch nesmrtelných stromech, po těch

nepřebraných proudech slasti, zaslíbených nám po skonání. — Matka mi umřela, času k slzám nezbývalo; otec zahuben ode zrádců, i tehdáž neplakal jsem, a jen pomstu jsem přisáhal; já, syn šachův, učiněn panoškem, — aniž kdy proto mi ovlhlo oko: ale nyní, an zapomínám mateřské mluvy, pláči, a hořce pláči, huriso má! — Den ke dni pociťuji větší a větší ztrátu slov, odňatých mi na věky. Vzpomenutí na to trápí, jako sen o vzdálené milence, kterou nikdy více nespatřím, jejíž tváře tratí se mi ve mhlách, a kterou miluji posaváde. Před usnutím pod večer krouží se ještě mnohé tyto sladké hlaholy po mém mozku; ráno však, když se budívám, již jsou uprchly s mé paměti. Zápasím, jak mohu, nechtěje mysliti spůsobem cizím, ale jazyk ten váš vtírá se mi bezděky do hlavy, vypuzuje ostatky předešlého, zachvacuje každou myšlénku a svými přiodívá ji barvami, smích si tropě z mého želu a odporu. Tak památka drahá jedna za druhou mi umírá; jakás propasť zeje tam pod mým mozkem, — do ní sletuje výraz za výrazem, smítány jsouce vašimi slovy tvrdými, divokými, zlomyslnými. — To mne trápí, to vede v zoufalost, a jest, huriso má, příčina mých pláčů.“

Při těch slovech udeřil o nástroj. Marina nebyla s to zdržeti se od křiku.

„Pro tebe však i to snáším! — buď laskava ke mně, a pak nechať i jazyk mých otcův v paměti mé zanikne! — Buď laskava ke mně, a stanu se po tvé vůli polským rytířem, anebo moskevským bojarem. Miluj Agaj-Chána, vrz mu pod nohy poloměsíc, a on půjde přes něj a bude jej šlapati; miluj Agaj-Chána, a on dvéře vězení tvého otevře ti do kořen.“

Po té řeči *anebo spíše zpěvu* náhle shasla na šišáku

lampa, tmy zahrnuly větší díl vězení, jednou ještě vzezněly struny, ale jen náhodou, nikoliv z úmyslu; potom nic se neozývá více, ani kročeje ani dechu neslýchati, jediné za chvíli kdes tam daleko šustí kroky po schodech věže, a však podvoje nezavrznuly, ani hřmot jaký vydaly závory. — Marina sama o sobě pochybuje, posléz ale přesvědčila se, že vše to jest skutečnost. Cosi o čarách připadá jí na mysl, a prsy křehnou od pronikající je hrůzy.

Tak to každé noci bývá: jedva že usne, budí ji píseň Agaj-Chanova, vězení naplňuje se světlem a zvuky; on k ní mluví jako miláček — ona jako paní mu odpovídá — potom světlo hasne, a s ním potuchnou i zvukové. Strážníci zajisté hluboko spáti musí, ješto on tak bezpečně uprostřed nich procházeti se může. Rozmanité však bývají zpěvy jeho, druhdy také zmiňuje se o pomstě. —

„Nenaděj se, by ten, jenž hrdil se toulem svým na plecech, mohl osvoboditi tebe; dříveť, než by sem se dostal, musil by povstati z hrobu. Tebe-to objal sen podobný Azraelovu, ale tehdáž procitnul handžar můj, a celý v úsměchu radosti zablesknul z pošvy. Znamenal jsem, že práhne žízní, že krve mu třeba; neboť takové jsou handžary naše, jako naši velbloudové — dlouho vytrvají, ale když míra trpělivosti jest vyvážena, i velbloud i handžar hlásí se bezpřímně o nápoj. Nedáš-li ho, první zdechne z prahnutí, druhý rzí se hloze a ztupí na vždycky Nechtěje já tomu, napojil jsem ho v červeném potoku, který vyřinul se ze zbroje vraha mého, jako někdy zřídlo po udeření — nikoho již nestává mezi mnou a mou hurisou!“

Marině se nezdá podobno víře, by tak udatný muž *zhynouti* měl od ruky pacholetské.

„A čemužes nepatřila sama? Čiliž má to vina, že v tu chvíli perla rozumu roztopila se v tobě, že hvězdy tvých očí pohasly? Ha! vroucí byla v něm krev — až mi skřehlé oživila dlaně!“

Jindy zase baje podivné pověsti. „Patř, jak veliký jsem a mocný; přede mnou sklánějí hlavy strážníci, a nepozdvihují jich, dokud jitro nezabřeskne. Omrak jest mým sluhou, a jde, kam ho vysílám; železné závory usouvají se pod mými prsty, jak prsténky zkadeřených vlasů, vězení andělskými ozdobil jsem ti blesky, a sám sstoupil jsem k tobě jako duch s pátého nebe. Tajemství otcův svých chráním ve svých prsou; kdo žije, nechať se mne strachuje, neboť i nad umrlými rozprostírá se má vláda. Se zlatými hvězdami a černými mraky spolkují, a jsouť mi náchylny.“ Když pak pozoruje rozpak anebo ustrašenost na tváři carové, tu zdá se mu býti příhodná chvíle učiniti konečně outok na srdce její.

„Huriso má, kdykoliv tě zastihuji ve snách, s rozkoší tonou zraky moje ve tvých lících, a dlouho stávám při tobě, dokud struny mé neprobudí tebe. A však potřeba mi živější rozkoše; toť teprv jest písně začátkem. Zdaliž nikdy nedočkám se jejího konce? Řekni ono jediné slovo: miluji, a hned z těchto zdí tebe vyvedu. Doprovodím tě na rozlehlá pole Kiafelu, tam již skořičné strůmky dýchají vůni na hroby, tam již mandle znovu se zelenají a z popelu vyrostlo kvítí, na němž usedaje motýl, nezná aniž se domyslí, co leží vespod a tlí pode libezným chladem.“

Na to když carová mlčí, on s pohrdáním tratí se ve tmách a potichu odchází.

V.

Temno po těch kobkách, temno po klenutých chodbách, jimiž mladý panošek vede vážně před sebe hledící paní svou; z hárající v dlani jeho pochodně linoucí se světlo odráží se ode stěn, sletuje na dol a rozptyluje se, časem též pohrává si s pavučinou, anebo vystupuje jako rudý požár mezi tmavé vazby klenutí; stín pak dvou těchto osob stále míhá se po stěnách, rozskakuje se ve dví při každém o roh se zahýbání, dále potom se rozplaskuje, ale ubíhá vždy s nima, černý, obrovský a pořáde tentýž, neboť ruce paniny schovány jsou pod pláštěm, a ramena panoš stále v stejném udržuje položení.

Hlava jeho jest nachýlena, jakoby cítil, že poražen byl ve válce, že na věky jest zahuben. Její však oči planou, hrdost tím zřetedlněji opanovala čelo její, nikomu ani na okamžení nelze pochybovati, že jest královnou.

„Agaj-Cháne! odevzdal-liž jsi list můj Usvěckému starostovi?“ — „Odevzdal jsem,“ — odpověděl hlas oslabený, jak obyčejně bývají hlasy po silném pohnutí.

„Agaj-Cháne! zdaliž jistotně mne očekávají u dveří?“ —„Čekají,“ — to jediné dal slovo, ale pronešeno bylo, jako by prsy umírajícími.

„Dobře, veď nás tedy dále, a zachováš-li se řádně a věrně, spoléhej na milost naši.“

Obrátil se Agaj-Chán a pohlédnul na carovou, vytýkaje jí tímto pohledem, že tak nelítostně posmívá se jemu. „Nedosti-liž na tom, žes mě pokořila sobě za služebníka, žes mě učinila děckem své vůle? — o nemluv *o milosti!*“

V polovičním usmání pohnuli se rtové její, i dala znamení rukou, by šel dále.

Co možná nejtišeji dotýká se nohou podlahy, by zbroj nezachřestěla, kynžal anebo palaš nezařinčel o zbroj; nebo zvenku často ozývají se hlasy ospalých stráží, a heslo, které sobě obapolně přisílají, druhdy přeletujíc i za zdi, polehku zašepce v uši Marině. Tehdáž znamenati na tváři její lehké uleknutí; však na Agaj-Chána jiný má to účinek, i podnáší o trochu výše čelo; neboť dobře jest si svědom, že této chvíle jediným jest jejím ochrancem, a protož i poznává svou převahu nad ní.

Ona ale nedopouští se mu zpamatovati, umějíc jedním slovem, jedním pokynutím vzdornost jeho setříti na prach. Takovéť nad ním již obdržela moci, že nikdy on se neosmělí promluviti dávnějším k ní obyčejem. — Chvějí se mu ramena a prsy, jako článkové hada rozdrceného, v němž pozůstalo sice dosti života k věčnému se plazení, ale nedosti síly k jedinému se vymrštění, k jedinému uštknutí.

I vedl ji s věrností domácího zvířete přes rozličné galerie a schody, známé toliko jemu samému. Posaváde jest to tajemstvím neuhodnutým, jakým spůsobem seznámil se s nimi, jakou náhodou dostával se do vězení Marinina. Té doby, když v průhledném tom oděvu zpíval o Kiafelu rovinách, jakýmsi vyšším oplýval světlem, jako by to byla důstojnost svrženého knížete, anebo vláda mocného čaroděje, i kojil se tehdáž na chvíli ve skvostném horování myšlének nadějí jistého vítězství; dnes ale navrátil se i k oděvu, i k obyčeji panoše prostého. Poznati lze, že duši jeho nedostalo se síly ku přemožení té, kterouž miloval, že omámen jsa láskou, odvážil se ke skutku, při kterémž narazil na hrdost

odpuzující jej od sebe. Ta jej přemohla, a cítě se by postavena pode působením vyšší moci, zamlčel se v hlu bokém podivu a poslušenství; odtud bezděky plnil roz kazy své paní, a dnes bez naděje, bez potěchy, jsa jedin kouzlem puzen, jemuž opříti se nemůže, na svobodu ; vyprovází, ponížený, oslablý, časem ještě pohlížeje na n nikoliv ale jako rytíř aneb milenec, leč jako dítě odpol zděšené, odpoly radostí jaté pohledem na větrný úka přeletující o půlnoci nad otcovým domem.

Vzbudil by lítost u každého — vášeň vyssála m z tváře svíží barvu — zřítedlnice podobají se těm jiskrán jenž stíhá jedna druhou v šerých popelech, an již uh zčernalo pod nimi; kroky jeho jsou nejisté jako opilcovy který není ještě v ouplném zatmění, by upadnul a usnu ale tak slabý, že nohama po vůli již vládnouti nemůže Mladost a síla rozloučily se s tělem jeho, vloudily se d prsou mdloby starcovy, přítomnost svou na líci znuzenéh opovídajíce; pozbyl onu pýchu, jenž rozdmychovala v něm plápol památek. Postav mu nyní před oči zrcadlo: Syn sultánský, dědici rovin Kiafelu, pozdvihniž očí svých! — a neosmělí se podnésti čela, aniž do něho se podívati

Kráčí pořád před carovou, jiskry s pochodně sypo se mu na ruku, on však ani nedbá o to, by je střás Záduch vlhkosti a shniliny je otáčí, tu a onde vyřinuj se výzevy ze stěn a táhnou se nad hlavama mimo jdou cích jako záhyby čalounů — jsou to zvěstovatelky jar v těch podzemních chodbách.

Panoš sstoupil dolů a za ním paní, potom brali s oba pode nízkým klenutím, i slyšeti jest nahoře, jak vod crčí po rovech, jak časem zakypí rozehřatá od plísn a do tisícera bublinek vypryskuje. Nyní opět vstupuj po schodech nahoru. Dostali se do síně zděné z nc

foremného štukoví: tu již vůně čerstvého povětří vane jim vstříc, a před nima nalézají se vrata dubová, dobře okovaná a zaopatřená závorami i třemi zámky.

Agaj-Chán utkvil do země dohořívající pochodni, a sám klekl před carovou, i zalomiv rukama, nic nemluvil, ale mlčkem prosil o trošku lítosti, o jeden pohled, o jedno potěšlivé slovo, by méně mu byla ukrutna doba ta, když ji odevzdá opět do rukou junákům, než sám odevzdá se jí za tak velikou oběť, neboť ještě nyní sám při ní se nachází, a sám ji má ve své vládě. Za tou branou potkát se ona s poddanými svými, a již z vysoka nad ním panovati bude. Ale Marina, stojíc na prahu vysvobození svého, předce ničím jej ukojiti neráčí.

„Kde klíče od těchto zámků? Přikazujeme, aby co nejrychleji popílil sobě, a sprošťujeme na tentokráte ode všeho vzdávání nám úcty a důvodů oddanosti.“

Nalezl se na taková slova hlas v prsou mládencových, i zvolal smykaje se k ní na kolenou: „Milostivá paní, hosudarko má! nepovrhuj mě tak nevděčně do prachu; vzpomeň na mé služby. Tobě-to k vůli jako střela přeletěl jsem od Kaluhy až pod věže Moskvy. Tobě k vůli já kníže ponižoval jsem hlavy své před Rožinským a Sapěhou, kteří nechtěli pomoci tobě. Já i nyní z vězení tebe vyprovázím.“ — „Mučíš zbytečně mysl mou takovými rozprávkami; raději rychle mi otevři, a náhrada tě nemine.“

Blesk nemá tak hbitých křídel, by dostihnouti mohl ono jiskřivé zašlehnutí oka panošova v jedné a též době vzniklé i zmizelé. Slovo „náhrada“ celou jeho zbouřilo duši, ale na tváři Marinině poznal, že nemíní tu náhradu, po níž prahne srdce jeho, a protož obyčejem východním, na důkaz větší uctivosti, složil ramena na prsou a hlavu níže schýlil.

„Poletuje mi na paměti, milostivá sultánko, kterak jednou viděl jsem tě na besedě uprostřed bojarův, — bylo to na začátku podzimku, toho času, když slunce vaše jest pravnukem našeho, když chrobáctvo uspává se napřed zdánlivou, potom pravdivou smrtí. Toho dne se zlatého stropu spadl na sníh ubrusu motýl před tvou číší, ó má sultánko! Ráčilas jej pozdvihnouti, majícího svinutá křídla a skřehlé tílko pozbavené blesku. Ty, slitujíc se nad ním, shřívala jsi ho dechem, probouzela hlasem, by ožil: Povstaň, ó povstaň, můj motýlku! — Jemu se zdálo, že vracují se pěkní dnové letní, že octnul se kdesi u růže a slavíka, a tudíž probudiv se i třepotaje křidélkoma, poletoval okolo tebe, an tys metala po něm diamanty svých pohledů. Uvaž sama, chrobáčku byvši milosrdna, nad člověkem nechceš lítosti míti, anoť neprosím o více, než o útrpnost prokazovanou onomu nepatrnému tvoru.“ — „Jak může tobě nyní připadati na paměť motýl, a vypadati z paměti, že obklopeni jsme nepřátely, a že Ihor Zarucký čeká na mne za touto branou, jakož sám jsi mi o tom přinesl zprávu v posledním listu.“

Náhlá změna nastoupila v postavě Agaj-Chánově; sama prozradila se carová, a on to okamžení uvěřil. V štěstí bývá nesnadná víra, ale v neštěstí kdož ze synů zemských není ochoten k uvěření? — „Jak? tedy Sahajdačný zniknul smrti? Ha! pamatuji, jedinou dal jsem, a tu slabou ránu — oklamali mne, sám jsem byl poslem od ní k němu, i ačkoliv jsem ho tam nikde neviděl, viděl jsem předc jeho přívrženců, junáků a společníků; nezmínil jsem se nikdy o něm, a oni též ani jedním slovem nevzpomněli o něm, ač všecko on vedl podtají.“

Zlost děcká a vzteklá pomsta východní, roznícené duše vyrazila se v obličeji Agaj-Chánově — kypěla mu

pěna z úst a ze chřípí vyprysknulo několik krůpějí krve. I vzchopil se s země, ale nemohl se prosto udržeti, nobrž shrbený, zkormoucený stojí, hned o stěnu se opíraje, hned nohu vypna a přes druhou překládaje; tu znovu přiklekl, a znovu vymrštěním podskočí od dlážení. „Měl jsem tě ve své moci u vězení, nevděčná, a zachoval jsem šetrnost k tobě, jako k vlastní matce; zdaliž nemohl jsem se přiblížiti k tobě a rukou dotknouti se půvabů tvých ve snu pohřížených ňader, zdaliž nebylo volno těkati očím po vnadách ukrývaných závojem? Propůjčoval se mi ráj na zemi, jakého není ani u proroka v nebi. A nyní kde vděčnost, kde náhrada? Sahajdačný tam — perlu jsem měl z pokladů Allahových, a já neopatrný pustil jsem ji v moře; proklatě — o již nikdy, nikdy, nikdy noc taková se nenavrátí!“

V očích jeho planula rozkoš vznícená zpomenutím, vystupující ze všech mezí a hrází; pak nastoupilo oslabení, zamlčel se a patří dokola, jako ten, co paměť, rozum, naději ztratil a podobnějším stal se zvířeti.

„Ne — ty se rozmýšliš? Hej! nazpět do vězení!“ — I schýlil se pro pochodni, chtěje zdvihnouti ji — ale dohořívajíc rozplynula se již v potůčky smoly tekoucí i po jeho dlani, a hustými ji osypala jiskrami.

Vykřiknul ubohý od bolesti, a padna na kolena, opět vypnul ruku černou, opálenou, domnívaje se snad, že snáze najde smilování. Oharky tlejí na zemi, a možná při nich rozeznati ještě Marinu, stojící uprostřed shušťujícího se mraku, jako duch žalářů, přísný, nesklonitedlný, a ukazující ku bráně v plnosti svého majestátu. K rozkazu tomu připojila půl úsměchu, jako by z milosrdenství nad Agaj-Chánem. On pak zvolna popošel ke dveřům, a drže klíč v levé ruce, *pravou ale schovanou* maje pod kaftanem,

čekal na paní, od nížto obdržel, čeho žádal, neboť té chvíle nebylo mu již síly žádati více.

Carová spěšně při posledních jiskrách pochodně sama odemknula bránu.

Měsíc ukrytý za jarním oblakem chystal se právě vyhlédnouti. Tu a onde čnějí sosnové padrtiny, ze zadu vystupuje opuštěná věže a dlouhá ohrada, pod nížto hluboký příkop s přepaskami tu hrubšího, tam tenčího stínu. Dále po řídkých světýlkách znamenati v noci Kaluhu; zpředu táhne se rovina, a všecko, což jest koli na rovině, spí v soumraku nočním a rozeznati nelze ničeho na dálku: snad strom tamto stojí, snad bělejí se tuto z boku brázdy sněhem ještě zaprášené, onde zdá se, že bor se černá, onde opět míhá se před okem jako klášterní zvonice. Na první pohled takový jest obraz krajiny; namáhej zraku a ničeho nerozeznáš, každý předmět ponechá tě v pochybnosti; není tuto stromoví, ani tamto klášter, aniž bor tam na obzoru se táhne. Takovýmto spůsobem obrazuje se v duši sen, jehož polovice se zapomněla, a druhá půlka nejasně se připomíná.

Agaj-Chán, zdravou rukou dobyv dýky, dal se stranou a zaniknul tam kdesi ve příkopí.

Z křovin povstali jsou mužové, z nejbližšího vyskočil rytíř v odění, a jedva na krok poskočil ku předu, již sklání hlavu před Marinou; avšak znáti, že nerád přestává na takovémto přivítání, a že jináče prahne ji pozdraviti: nevím, co od toho jej zdrželo, snad bojovníci ti, jenž řadem se postavili za ním.

Rozmlouval s ní potichu; každé hnutí jeho jeví *vášnivou* radost; ona pak ani nejmenšího nepopustila *v hlasu a spůsobech* vládkyně. Za chvíli přivedli jsou

junáci dva koně; podal jí rameno statný muž, ona rychle uchopila se třmenu.

V tom okamžení křik pronikavý, nelidský, podobný smíšenici z vlčího vytí a nočního ptačího písku, proletěl povětří; hned po něm zabřinknula dýka, a vjela v muže toho pancéř, měsícem ošeřený; jsouc ale umdlena dlouhou cestou, neměla síly vrýti se hluboko. Střáslitě ji Sahajdačný se zbroje na zem, jako pavouka anebo včelu, mlčkem a s pohrdlivým pousmáním.

Neodstupuje od carové, hvízdnul na junáky, kteří hurtem se rozběhli; ale než doskočili na koních příkopu, již pádí přes brázdy člověk ten, jenž ve stínu hradeb byl se jim vymknul, a již dostihnul širého pole, kdež nemožná jej uhoniti; neboť daleko ponechal jich za sebou, a ještě poskokem raněného jelena pádí daleko před nimi.

Vrátili se tedy k vůdci svému, který tudíž vyšvihnul se na sedlo. Na to podav otěže carové do ruky, hnal se s ní ouprkem odtud, jako byl po stepech na koni poletovati uvyknul.

Letí a letí při měsíci jarní noci, ne po bité silnici, ani po uhlazené stezce, ale mezi roklinami, doly a křovím; chvílemi hroudu sněhu rozbíjejí podkovy, a sníh zdola nahoru podskakuje v bílých chomáčích; chvílemi udeřují o křemen, a křemen jiskrami pohrožuje za nimi, kru ledu rozdrcují, a led puká s třeskem jako sklenná tabule; nyní klopotají přes louku, a v mladém drní vázno kopyta, a pod nimi mokrota kypí a mlaská spodem; dále zašramotí rozšlapovaná větev a kamejčky odskakujíce, hlucho zapadají v trávu. Tu opět cválají po roli, hluboké stopy v půdě zůstavujíce po sobě. Zaruckému i kvapem tím i laskavým kolotáním mysli srdce mocně tluče; Marině *chladné povětří* rozlilo po lících ruměnec.

Teď prostrannost rovin těchto jest jejím vězením a lampou v něm měsíc, zírající s blankytového sklepení. — Ráda a plna odtuchy slovy podněcuje společníka, mluvíc o Kremli, o bitvách a slávě; a on libuje si v rozprávce této, za nic neváže sobě práce a klopoty, by jen docílil panování, chvály a před smrtí třeba krátkého snu v objetích Mariny.

Vpadše do lesa, skáčí přes záseky z porážených kmenů. Temnost a slavné šumění borů soužuje dech v prsou Mariny, ale Sahajdačný raduje se, že se dostal pod duby a sosny; volnoť mu mezi nimi, nejináče než jako v otcovském domě. Letí pod klenutím z listí, mezi kterým tu a onde prokmituje se paprslek měsíce, a vítr šumí hlasem tisícera větví, nesrozumělе, ač každou chvíli zdá se, že z této směsice určitější vydobudou se zvuky, na jakovéž čekává přes dlouhé hodiny zamilovaný jinoch, anebo poutník přemýšlející o bohu — na jakovéž ale ani okamžení nečekal Sahajdačný, který i hned porozuměl této mluvě.

„Vítr to hučí z půlnoci, milostivá paní! který zítra neomylně sežene mračna, a protož spěchejme, co dechu stačí, bychom v čas dostihli přívozu a prámic, a za pokojné ještě noci na druhý břeh se dostali.“ To řka, švihnul koně hedbávným kaňčuhem, až poskočil, co mu jen koli stačovalo síly, a kůň Mariny, potrhnutý ramenem Ihorovým, též v polet se dává. Opět přicválali v šíré pole, nezdá se jináče, než jako by kypělo povětří okolo hlav jejich, tak rychle roztínají vzduch prsy a hlavami, ocasy koňské plynou po větru, jako sled pěny za veslem, když loď v bouři zápasí s vlnami; podkovy bez ustání podnášejí se a snižují, jako jiskry, jenž náhle vzprchnou, a hned pohasnou, a znovu zablesknou; při tom však zdá

se, jako by stáli anebo v zad couvali, a svět celý, vale se proti nim, rozstupoval se, by volnější průchod jim byl učiněn. Jediný měsíc panuje z vysoka bez pohnutí nad nimi, ale i on časem není spokojen s vládnoucím kolem pokojem, a protož zdvihnuv se, běží ke chmúrám, přemítá se s jednoho mračna na druhé, laškuje s nimi jako s uzdy puštěné pachole, pak zase vážnější postavu béře na se, pohřižuje se do mhly, a jako v hlubokém zamyšlení více a více tratí se zrakům, zanechávaje svět pode posupnými záclonami.

Oni však pádí dále, nedbajíce, či mraky, či jasnost jim nad hlavami; vkrátce světlo jim ráží v oči, a tmy rozprchávají se — kam, těžko povědeti, tak jako kam před chvílemi dělo se ono milé šeření luny. Což ale zableskло se tam opodále? Podobá se, že to chrámu nějakého báně skvělým obité kovem.

„Milostivá paní má, to Pratva se leskne; již nám na ní nikdo se neosmělí pohlédnouti v oči; po bystrých vlnách odloučíme se od Kaluhy, a přiběhnou-li za námi ku břehu stihačové naši, vysmějeme se jim s loděk, a střelami na dobrou noc je pozdravíme.“

Jedva promluvil tato slova, potrhnuv za uzdu, zastavil koně, a sehnuv se hlavou a tělem k sedlu, za chvilku sluchem badaje jakéhosi dalekého zvuku; potom zahvízdnul na koně, ostruhou a kaňčuhem pobídnul k běhu, a chladnokrevně vece, jak na muže sluší statného, když hodina nebezpečenství dobíjí mu nad hlavou: „Mstivé to pachole vzbudilo stráž v zámku, a bojarové tuž za námi v lese.“

„Nezaslechla jsem žádného dupotu, ač přivyklo ucho mé všelikým hlasům, i těm, kterých lekati se třeba, i těm, jenž plodí veselost. Sluch *tebe*, vůdce náš, oklamal.“

„Nikoliv, milostivá carová! nikoliv, přemilostná Marino! Na perutech větru přiletěly ke mně hlaholy, jenž jsou zvěstovatelé koňského dusotu. Kdo však potichu přeletujících a rozdrobněných zvuků těch chce pochytiti, musí dříve přes celou mladost navykati ucho své k poslouchání podkov nepřátelských.“

„Dostihneme-liž řeky, než oni se vyřítí z boru?“

„Jestliže mě neoklamala koupě má v Krymě, tedy jsme bezpečni,“ odpověděl, pohlížeje s hrdostí kozáckou na uletující komoně, „ale, milostivá hosudárko, poslední jest tato honba jejich. Doletí k řece, neboť vědí, že ta jest vůle má, jsouce mi vděčni za obrok a nápoj, za šperky a pochvy, jimiž po všechen čas ozdoboval jsem jejich hlavy a hřbety. Dále však nepojedou ani kroku, tam na drnu roztáhnou své oudy. — Na pramicích, paní milostivá, pouštíval jsem se po Dněpru a Volze a Dněstru; sultán ze seraje mě viděl, i klel mne za to, že vsi jsem mu pálil a bořil paláce. Vyrostl jsem na moskevské vojně za krále Štěpána, a nosím památku po ní, pět ran na prsou. V Němcích s rytíři, těmi železnými sochami, zápasil jsem, i napatřil jsem se dosyta na mordy, pro člověka nikdy neukanula mi slza z oka na bojišti, ale že tyto koně zdechnouti musí, to mě bolí. Sám jsem k nim dohlížel, cvičil je k outoku, odskokům, v obratech a outěku — dnem nocí po stepech lítával jsem na nich, oni byli mými orličími křídly.“

Dupotání blíže se ozývalo — v Marině se dech a mluva zatajila, ale již jim nedaleko do řeky. Ještě několik honův, a proudové z břehů vystouplé Pratvy tudíž před nimi. Již rozeznati mohou i pobřeží její.

Řeka na jaro široce se rozlévajíc, obkládá jezery *lože své, až nelze* dopatřiti se protějšího břehu. Jediné

tu a onde vystupuje z vod křovina, strom, kus skály, ouplazek písku, jenž nedal se pohltiti, žíha země s vysokou travou, ještě pohlížející na svět: to ale všecko mhlou jest ovinuto a mřežováno stínem lesův rostoucích s tamté strany, tak že celá krajina podobnější jest bludnému archipelagu. Uprostřed slyšeti hučení, ale nemožné jest dohlédnouti až k proudům valícím se po řečišti obyčejnou rychlostí, ale jen k váhajícím po bokách, jestliže vymknuly se ze svých hranic.

V zátoce, u níž stanul hetman s carovou, měsíc v plnotě své se zhlížeje, vytvařoval kometu se stříbrným ohonem, a poněvadž nižádné houště na tom není místě, rozesílá svobodně paprsky, kteréžto prorážejíce kotouče výparů vodních, na šíř i na dél osvěcují toky. Na nich stojí loďky, každá na ostrůvku vlastního stínu, bez pohnutí, s vesly uspanými a s řetězy puštěnými s kotvicemi do hloubky.

Bylo cosi fantastického v obraze tom, připomínajícím moře viděné ve snách, v tomto mlčícím loďstvu bez živého ducha, a pak v dupotu tom blíže a blíže hřmějícím, a pak v zastřených těch oděncích, ženoucích se tryskem od lesa s puštěnými komoňům uzdami.

Černí jsou jezdci i koně, časem jenom zbraň se zamihne, jako mdlý plamének, kmitající se o půlnoci na hrobech. Pozdvihni očí k nebi, uzříš měsíc jasný a skvostný neméně od slunce; spusť je dolů, a rovina, povodeň i stromy míchají se vespolek, že nerozeznáš, kde vody konec a písku začátek, kde křoví mizí a šíré začíná se pole, jako by hvězda noci byla viděním mámícím, na kterou pěkně jest patřiti, dokud dlí na nebi, ale z níž*to málo potěchy na zemi.* —

Zarucký hvízdnul, jako střelec na sokola v oblacích, a hned na každé loďce vztýčily se dvě postavy, mlčecky chopily se vesel, a že jimi o vodu bijí, nepřetrhuje nikterak tichost noční, nebo tak zpovolna rozhánějí vlny, že ani udeření vesla, ani jeku vlny odplývající slyšeti není. Přihánějí plavci ku břehu, otáčeni jsouce stále měnícími se stříbrnými kruhy, a pohybujíce vesly, jako křídloma orel vznášející se povětřím; měsíc pak dívající se na ně zespodu tůně, ušinuje se od nich, jako potápka na rybníce ode člunu střelcova.

První loď vůdcova přirazila k zemi, všecky ostatní dlouhým řadem popříč zátoky se postavily, na každé povznesly se stěžně s promotávajícími se provazy, v okamžení lehké plachty se nadmuly, bujně si hrajíce s větrem a splývajíce s bělavými parami vodními, tak že bojarové, ženoucí se podále, diví se této mhle vystupující tak náhle z prostřed jezera.

Zarucký podal Marině ruku, by jí pomohl při vstupování na loď, potom sám maje vskočiti, (byltě již čas svrchovaný) ohlédnul se náhle a dobyl čerkeského tesáku. Ohlédnul se po svých koních, jenž podlé předpovídání vůdcova leželi na mělkém písku, upachtěni jsouce, oprášeni pěnou jako by sněhem, obracujíce se časem z umdlení velikého jediné s boku na bok, a žalostně pohlížejíce prokrvavělýma očima za loďkami a odcházejícím pánem. On pohlédnul na ně, jako divoch patří na přítele raněného, by poslední prokázal mu službu — dobitím jej.

„Skrátím vaše muky, sprostím vás otroctví, i tebe má Giemzo, i tebe můj Istambule!“ dí udušeným napolo v prsou hlasem, i sehnuv se nad Giemzou, bodnul jen jednou, pak nachýliv se nad Istambulem, hrdlo podříz*nul, a vyrvav* hrst žíní ze hřív obou, zavěsil na kolpák.

„Ne dnes, ne zítra, ale přijde čas, že mi to stonásob zaplatíte!“ tak zvolal, pohroziv rukou přihánějícím se žoldnéřům, a pak v několika skocích octnul se na lodi, i kázal junákům spěšně se hnáti za lodí carové, která odplynuvši v čele druhých, blížila se již k pravému toku Pratvy. — Celý břeh se černá jezdci, řvoucími za Marinou a hetmanem. Měsíc visící za nimi na nebi, vrže dlouhé stíny jejich na prostranství zátoky, kteréžto zde hromadíce se, tamto zas šířice, hrnou se za vzdalujícím se korábcem, uprostřed něhož stoje Zarucký, pozdvihnul burku *) a hodil přes prsy, — v její kudlaté srsti měkce se zarývá železo střel za ním s břehu vysílaných, ale on posmívaje se jim, potřásá rukou na znamení potupy. Několik jezdců odvážilo se pustiti v plav koně, ale vázнouce v bahně, tudíž obrátili se nazpět. Jeden ale předce nadestíhnuv ostatních, nemilosrdně morduje oře svého, až přinutil ho probříсti se brodem, a když nestálo již dna pod ním, odvážil se šílenec přímo plovati k lodi hetmanově, pustiv uzdu, jednou jenom rukou máchaje kopím, druhou pak ruku ponechávaje odpoly pod oděvem.

Již vyploul ze stínu houfův, již mu měsíc nacele zjasňuje tváři. Ústa stisknul a zuby zaťal, jako by žádná síla z toho přikutí k sobě odervati je nemohla. Hlava krytá helmicí, líce vyrážející bolest a prsy podnášejí se nad vodou, ostatek těla jest pohřížen, ale dobře lze namenati z poskakování prsou, že ustavičně bodá koně, který co možná nejvýše hlavu vzpíná a zoufale supá, zase s mrazivými proudy a každou chvíli sil a krve více ubývaje. Již krev vyplývá navrch v boubelkách, znáti toho, že jezdec široko rozbodal boky nešťastnému. Ale

*) Kožich polský z kožích vlčích neb jiné zvěře.

mládcové daleko se odšinuli — marná jest naděje jich dohoniti, a protož Agaj-Chán zatočiv se nazpět a posílaje vzteklé pohledy za lodími tratícími se ve mhlách na bystrém toku Pratvy, počíná vraceti se ku břehu.

Dokonal však služby dobrý kůň jeho, jedva že hýbe ještě nohami vysílenými, by rozhrnul vodu k podnášení se nad vlnami hlavou. Stojí na místě, netona najednou, anoť namáhá se ještě, ale kdokolivěk naň patří, nepochybuje, že veta jest po něm. Několik minut trval zápas tento, konečně spustil hlavu, vtáhl posledním oddechem plno vody do chřípí a šel na dno. Jinoch, zamotaný ve třmenech a uzdě, zmizel s ním zároveň, a křik pronikavý, jakový z prsou lidí nemohoucích pomoci v případnostech takových vyletuje, tak že sami ohroženi zůstávají, poslouchajíce daleký jeho ohlas, rozléhal se po břehu.

Něco dále od místa, kde kůň a jezdec zapadli, zašuměla voda, hlava vypluskla nahoru, jedna ruka jenom rozhrnuje vlny a vesluje před hlavou. Nikdo z diváků nevěří, by s to bylo dostati se ku břehu toto pachole tatarské. Dychtivě všickni na jedno místo upínají zraky, patříce tak pilně naň, jako v jiných krajích lid patřívá na herce hrajícího ve strašlivém kuse.

On na štěstí zbavil se šišáku, vlasy promoklé poleskují se v paprscích luny, na tváři jeho, umrlčí podobné, všecky mdloby skonávajícího člověka jsou vyobrazeny, pachtí se zoufale v čisté, stříbrné vodě, která jej otáčí dokola, a v jejížto hloubce zlatí se měsíc, ozdoba hrobu připraveného na dně: on však této doby ničeho toho si nevšímá. Ještě zůstával žeřavý uhel závisti v prsou, ale přitlačen jest do hloubi, nebo strach smrti zatemnil vše ostatní, ochránění života stalo se jediným úsilím, jedinou vášní, pronikající všecky svaly a žíly, vládnoucí nade

všemi silami tělesnými, tak jako láska poslední zbavitelkou stává se v hodině nebezpečenství a myšlénky mozku spravuje, když rozum již, nejsa sebe mocen, s vlastního sstupuje trůnu, z hlavy člověka. Pořád prudčej, pořád mocněji, potom pořád volněji a slaběji ku břehu se unášel. Z počátku přeháněly se mu po lících křečné bolesti: nyní jedno umdlení zříti na nich, a časem ještě vyprysklou života jiskru. Hlava chýlí se pod tíží namoklých vlasů; vydobyl i druhou ruku, ale ta zmítá se bez síly na tu a onu stranu, jako suchá větev na proudech potoku. Již dvakráte vlna zakryla mu čelo; dvakráte pozdvihnul se, sebrav ostatek síly, ano divno všem přítomným, že tolik jí se nachází v tom vysmáhlém těle.

Tak tona a vyskakuje z povodně, jako raněná ryba, ještě uploul několik kroků.

Již nedaleko mu do kraje, — i svázali jsou řemení od sedel a toulů, a hodili mu právě v největší jeho nouzi; neboť tak byl dokona zemdlel, že jedva s to byl zuby a dlaní uchytiti se podávané pomoci. I ačkoliv smyslové ho opustili, držel se předce šnůry, jako mrtvola držívá se mrtvoly, s nížto zápasíc, na věky společně byla utonula, — a tak dostal se až na břeh mezi společníky.

VI.

Již nemálo času uplynulo od té měsíčné noci, v které dcera vévody Sandomírského, uprchnuvši z vězení, odploula na kozáckém člunu.

Veliká říše Moskevská plení se bez přítrže, a města lehají popelem rukou Polákův. Rozběhli se husaři, a potřásajíce křídly jako dychtiví loupeže orlové, uletují přes

zbořeniny a hustě rozseté mrtvoly; náběhy neskrocených Stracencův*) rozšířily se od Kaukazu hluboko do krajin asiackých, každý usiluje obohatiti se kořistmi, rytířskými skutky vydobyti si slávy: město zbořiti, vsi spáliti jest jim chlebem vezdejším. S nevolnicemi plesají na spáleništích, ohřívají se v chladných nocech při plamenech paláců, vínem a medem jsou prosáklé vousy jejich — by tím lépe lípnuly k ústům Asianek.

Jako sto let před tím na druhém konci země Španělé řádili po nalezeném světě, tak dnes Poláci vyřítili se na obšírné dědictví Moskvy. Tam Kortez Montezumu honí s trůnu, zde Žulkevský Šujským ho odnímá. Mexiko planulo pochodněmi uprostřed černých jezer, volajíc o pomstu za své pohaněné bohy. Moskva o tisíceru báních bouří se a chystá ku pomstě za své svaté a chrámy zneuctěné.

Byltě to nový svět Polákům, východní, široký a přístupný, jejž volně zdupati mohli koňskými podkovami. — Kolikero jen koliv spalo v Lechii zatvrzelých duší a divokých srdcí, to vše se hrnulo probudit se a žit lakotně na polích od Moskvy do Astrachaně. I žijí tedy bez odpočinku, válčíce dnem nocí, s helmem přibitým na čelo, s pancířem k prsoum přikutým, majíce plnou zvůli, smějíce se z prosb a rozkazův, nedbajíce o domov, bavíce se honbami, plavbami, svobodni jsouce po všecky dni života svého, dokud smrt nepoložila mu konec. Ano i před ní, jako před svou paní jedinou, se sedla se sklánějí až hluboko k zemi. Jiní pak druhové skáčí po mrtvolách a letí dále.

*) Jméno toto dávali sobě Kozáci Lisovského; slovo „stracenci“ bylo však i našim předkům známo, a Komenský (Janua linguarum) je uváděje, vykládá: záškodní chasa.

Táhnoucím z teplejších krajů nejednou zima pohlíží do očí, a z přehozených přes plece skvostných zlatohlavů, z hroznův u sedla zavěšených, z drahého východního kamení posměch si tropí tato mstitelkyně půlnoci; třeskutý mráz smrtelně proniká jich oudy a přinucuje přizamykati víčka nad očima. Tak mezi vozy a koňstvem padají celé houfy, a Moskovita, který ještě včera o polednách lekal se vousů jejich, když jeli jsou mimo obydlí jeho, dnes třepaje směle v dlaně, šlape po nich a vzdává díky nebesům.

Rychle brali za své v oněch časech knížata a hetmani z rozkoše a bojů. Ale nad čerstvým hrobem jejich povstávali jsou jiní, rovně udatní, rovně dychtiví záhy rozloučiti se s životem, do několika let směstnati věk celý slávy a zhýřilosti. Málo jim na tom, zdali dnes aneb zítra padnou: ale všickni prahnou žíti a umříti po královsku, roznésti po dalekých končinách světa polské jméno, pouštěti se v kraje báječné, mezi hory a na moře, jiných viděti lidí, honiti se za nebezpečenstvím, oddechu mu nedajíce, ale vytisknuvše je do posledního outočištného místa, tam poslední strašlivou svésti s ním bitvu, jako s tygrem v jeskyni.

Takoví bývali před věky hrdinové, vítězové říměští, jimžto láska ke svobodě vřela v prsou, tak že, puzeni jsouce od ní ku předu, nejvyšší rozkoše požívali z ustavičných proměn a harcování světem, z věčné války se vším okolo sebe, s lidmi i živly, zápasíce s bouří na oceáně, stoupajíce po zříceninách na zemi, a když ani bouří ani lidí nestávalo, nevrle reptajíce na osud, že jim oddechu popřívá.

Patř na Alexandra z Lisova, celkem ho nikdy neuzříš; nebo vždycky ti ho valící se dým anebo hromada

těl dopolou vyrve z pohledu. Tu zaleskne se jeho šavle mezi plameny, tu pola burky zamihne se po rozvalinách, tam hlava druhdy vynikne, brada, vousy, osypané jiskrami, čelo mourem oprášené, oči plné žhavosti, a ostatku těla neviděti, nebo kdes tam pohřiženo jest v rumech a popelu.

Tam ve stanu na loži umírá kníže Rožinský. I jemu svítili kdys pěkní dnové, ale nyní nastává poslední doba, v květu mladosti uprostřed nesvorných pluků. Jejich kříky a zpoura rozléhají se až k uším vůdcovým jako hudba pohřební, slyšená ve snu traplivém, — na tváři jeho cosi měkčího přimísilo se k výrazu odvahy a tvrdosti. Není to gladiator starého věku, skonávající s biteckou bujarostí vyvřelou na líce, s hrozbou a pohrdáním lidu, který věží se mu nad hlavou a očima loká krev z ran jeho; ale bohatýr to jest rozžehnávající se s životem bez lítosti, a snad jediné želeje klamův jeho, bohatýr to jest smělý a neustupný, dokud sláva věrnou byla mu milenkou, a nyní vzdychající po ní, kterouž tak vysoko ctil a rád tulil k srdci svému, a která nyní mezi pěstotami milostnými nemilosrdně jej zradila. Přivodí on nyní sobě na paměť marnost všech záměrův lidských — na nové se hotoviti již nestačuje času — a však i věčnost málo jest známa jeho duši. Přestal držeti se země, ale k nebi rukou vzpínati neumí. Vlastním a posledním jeho světem celým jest lůžko smrtelné, na těchto desk několik, pokrytých koží levhartí, obmezena jsou království, o nichžto sníváje, dlouho nadějí se opíjel. Ještě přilbice a meč stojí nedaleko, ale již snad nedovede ruka sáhnouti po nich! Lesk jejich v paprscích slunečních není ku potěše umírajícímu. Smutnoť bojovnické té duši na pomezí neznámé krajiny, kde mysliti a modliti se třeba, kde marné jsou

panovati nad lidmi a honiti se po bitvách. Dechu
a jeho každým okamžením více a více ubývá.
bratme však pohled na jiného reka, na rytíře z dáv-
mužilejších věků a na dědice slávy jejich. Oni,
je se přístrachem Asie, a ještě vévodě svým rotám
ibském oři, ve slunečné zbroji, proletuje pouště
lostí Tatařína, vyhrává bitvy hlubokým uměním
ích vůdcův, nedávaje nikdy vymknouti se vítězství
věti své šavle, kde je drží jako vězně od prvního
terého vystoupil na bojiště. Nenaděj se, že by kdy
mohl stopy slabosti na lících Usvěckého Sapěhy;
kdy bolest ani smutek nepodmanily sobě. Do po-
doby tlouci bude mečem o brnění vrahův, do po-
dní nepřestane zápasiti s lidmi a osudem, se svými
i, a když smrt předstane před něho, uvítá ji s hroz-
tváři, s tímže svraštělým čelem, jak sluší na muže,
ievi, co strach jest, a co pokořiti se komu; ale ví,
jí se ho všude, a že po té bázni lidské může se
sti ke trůnu. Pohřížen v myšlénkách, lhostejně po-
ti bude zaznění té hodiny poslední, a pohlížeje za
záměry, tím zpupněji povznesa hlavu, a dlaň při-
k jílci meče svého, aby se cvičila slušně i žezlo
vypustí ducha v postavě krále zasedajícího na trůn
den panování svého. Ta náramná bouře, jenž hnala

uchopiti se žezla. Tam v Kostromském klášteře, šetři matčina úpěnlivého pláče, synu Filaretovu čelem pří umetají bojaré, a prosí, by vložil jho na jejich šíje, t ochránil pravoslavnou víru a říši Rurikovu.

Směsice, jako by den posledního soudu nastal, je se mezi tolikerými vojsky a pokoleními. Nepřestávají p žáry a vraždy, ale neví se, na čí heslo páší se po nocec Každý šlechtic, každý junák vůdcem se nazývá. Na ostate příhodné doby každý pílí radovati se, a třeba z jediné je hodiny vlády; znechtěloť se v divoké prostotě a jako spr stý žoldnéř plesati v krvi a zatáčeti se po pohořeliště ale jako pán sedě na komoni, a patře z boku na hra stojící v plamenu, chce každý spokojně požívati rozko z ohňů zažehaných.

Jazyky, oruží, obyčeje jakkoliv neshodující se o věků, stírají prvotní ráz svůj a mísí se vespolek. Drosl rové po táborích zpívají východní pověsti; na helmě hu sarském třpytí se půlka zlatého měsíce; Tatar hovo mluvou polskou; Moskal neví, komu slouží; jím nap něny jsou pluky Vladislavovy i pluky Požarského.

Po širých rovinách skáče ozbrojená rota a huláh o dvakráte zabitém Dimitrovi, že ještě jednou vsta z mrtvých. Tam naproti hrne se tlupa zbloudilá s cest jako hejno lesní zvěře a vzpomíná o Šujském. Tu rytí obitý ocelí, harcuje na koni a založiv na bod kopí, volí „At žije Leška Marina!“ Z boru vystupuje pluk Str cencův a pěje žalostné písně o vůdci umrlém Alexandr z Lisova. S pahorku pouští se na dolinu chmúra boj vníků Perekopských, honících se po loupežech a nikom leč sobě holdujících. Až pak tu přijíždí i houfec pánů šedivých, ozbrojených jako jiní, ale vážnějších nad jin majících panoše za sebou, kteřížto berouce se pod pr

porcem koruny polské, každého surovým hlasem přizývají ke stupňům Vladislavova trůnu.

Na řece, jenž nablízku se valí, zableskli se na lodích junáci, uletující k Černému moři. Proudy je podchycují, a vlna vlně podává. I letí nejináče než jako po stepech, kojíce se nadějí hojné kořisti, smějíce se skalinám, jenž vyskakují časem z hloubky k říční povrchnosti, ruku přikutou majíce k veslu, dumku v ústech a čelo vyjasněné proti bouřím, s nimižto hotovi jsou se potkati. Jinde po úzkých stezkách vinoucích se podlé roklin, těžkým chodem blíží se pěchota švedská, kráčející mlčkem do boje, dbající o celost svých řad, rovně jak o vyplácení žoldu — znáti je zdaleka po ježících se bradaticích, po hakovnicích a kouřících se doutnácích. Tamto mezi chamradím a křovinami míhají se skotští střelci s luky, jež jediné ostrovanské dlaně jejich napínati umějí, každý v houštinách boru jest s to rozštěpiti halúzku lískovou a neomylně sraziti péro dolů s každého helmu.

Téhož času po jiné cestě prostřed roviny ozývají se hymny; ve skvostných čepicích a ornátech kráčejí mnichové s křížem, třpytícím se hustými paprsky, s obrazy svatých, vůni cedrovou vydávajícími ze sebe, s hromnicemi v rukách, an kouř z hromnic vzhůru se vine nad nimi; na šedé brady, holá čela, na zlaté zápony s drahým kamením u rouch, na plápolající korouhve padá sluneční záře, a jasné to světlo nebeské táhne k sobě mhlu tu vystupující ze svěc, tak že zdají se býti spíše nějakým zjevením božským, které sstoupivši na zemi, pohybuje se zvolna před očima lidskýma. Takto jdouce v slavném průvodu, zpívají o velikém patronu moskevském, a vzývají boha o vysvobození Moskvy skrze syna duchovního pastýře.

Trouby a bubny náhle zahlušují kostelní písně; mraky střel se povznesly, tam vyrostl les z oštěpů n hlavami, onde šavle, atahany *) a dýky prošvihují pově Onino ohražují se náspy, tam těm milejší jest spoléh se na rychlost noh svých. Jiní přihlazují koňům hří a smějí se z pěších. Každý hotoví se do boje podlé ol čeje přirozeného. Polák pěje o Boha rodici, zakrucuje vousy, a pěstuje v dlani dlouhou šavli, by dobře mu slc žila. Příchozí z asiackých pouští drnkají na tětivy svý lukův, a zvukem tím dodávají sobě vzteklosti. Něm berou na cíl nepřátel, a měří dlouho, pokojně, přiloži pevně k líci hlaviště. Kozáci seskakují s sedel, a cl stají za nimi ručnice. Onde Tatařín klade do úst z k šťalky opium, by mu bitva prošla jako sen, a smrt — pa souzeno potkati se s ní — byla mu lehkým přechodem bran edenských. Až tu hluk a vřesk najednou se rozléh dým se valí nad hlavami válejících i polehlých; z hot posavádě pokojných učinily se vichry ocelové, točící do kola po rovině, an jiskry srší pod meči tesajícími pancéřů a helmů.

Takto jedni po druhých hned vítězí, hned zas pu hrávají, tu couvají, tu znovu trou se ku předu, a kaž válčí za kohos jiného. Sto hesel rozléhá se povětří zahlušujíce se vespolek, sto jmen, sto záměrův vtělený v jeden hlas uletuje nade válečníky, činí pustou směsi a žádné není s to vyniknouti nad ostatní, až posléz p křiky ty všecky spadnou na mrtvé hlavy těch, z jejichž úst byly vyšly. Hluchá a děsná již tichost na bojišti, jedva že slýchati ještě crkání krve ze žil skonávající vojínův.

*) Atahan, ataghan neb jatahan, zbraň východních n rodů, poněkud podobná našemu loveckému řezáku.

Tak bojováno den jak den po veškeré Rusi. Rozbořila se již babylonská věž Dimitrova, ale ti ještě, kteří stavěli ji, nemohouce sobě dáti pokoje, honí se po jejích zříceninách za přízrakem slávy a kořisti. Ten, kdo spoutal dnes hromadu vězňův, zítra pocítí své vlastní ruce sevřené pouty nepřátelskými. Ten kdo dnes šlape po těle nepřítele svého, zítra sám dostane se pod něčí podkovy, a bude pošlapán od nich. Snové vlády po celou noc krouží se okolo hlav jejich, na úsvitě uletěli, a hlad hněte bojovníky, anebo meč visí nad těmiže hlavami.

Tak vyhynul celý rod bohatýrův!

Po stopě jejich málo kdo již odvážil se kráčeti; nebo tyže stopy zality byly stuhlou černou krví, a zasypány prachem z rozbitých a zetlelých kníšecích žezel. Podobalo se, že již uspokojuje se proudění povodně té, která rozlila se z polských rovin na Moskevské končiny; nebo jedni valové její vyschli, druzí ucouvnuli nazpět do svých břehů, an tu slyšán křik, podobný oněm, jenž nedávno byly poutichly, křik muže hrozícího novou bouří a vytasujícího šavli ve vlastní správě. „Z této mé šavle hladké a tenké musí mi vykvésti království!“ — A i hned viděn jest hluk junákův, ženoucích se na východ za svým vůdcem a ženštinou spanilé krásy, držící děťátko nad sedlem rychlého komoně.

Právě téhož dne zvony chrámů Moskevských rozplašovaly chmúry svým slavným zněním, ano syn Filaretův dosedal na trůn uprostřed bojarův čelem dotýkajících se prachu země. — Ten křik náhlý z chrabrých vypuštěný prsou padl sklánějícím se na hlavy a v uši mladému caru.

„Kdož to medle, táže se, ruší pokoj říše naší?“

Ej! caře, Ihor to Sahajdačný Zarucký — ozval se

hlas — vůdce to mocné ruky a zamilovaného srdce. Čekaltě dlouho, až padnou všickni sokové okolo něho, až nezůstane po stepech a městech ruských nikoho, kdo by osmělil se popatřiti mu v oči; neboť takových bylo několik před lety, ale dnes, uviděv sebe samotna nad hrobem tolikerých oučelů a slavných památek, uviděv sebe pánem nad rakvemi Rožinského, Sapěhy, Strasia, Alexandra z Lisova, a po rozžehnání se s válkou Chodkěviče a Žulkevského posledním člověkem z pokolení toho, které zrodivši se v Polště a žijíc uprostřed ohňů a bojů, rychleji zmizelo s tváře země, ale též hlubší sledy po sobě zanechalo, než obyčejná pokolení lidská: pustil koni otěže na hřívu a žene se o závod, an namísto sloupů ukazují mu další cestu předchůdcův jeho hrobové. Nic jej nezastaví na té dráze, dokud nepohříží nepřítel ocel v srdce jeho; neboť jsa hrdým, že sám pozůstal na starém bojišti, omladiti je prahne čerstvou krví. Chtělť by on umříti na to, že zápal ten zimničný, který jím zmítá, jest výrokem nebes, a byť i toho nebylo, přestal by také na tom, že ta jest vůle Mariny, té Polky cizozemky, kterou unaviti nemohou žádné klopoty a porážky, a která posaváde pyšně si přivodí na paměť den, když jí a mužovi Dimitrovi celá Moskva přísahala věrnost. K stepím, k horám, do Asie letí nyní s dobytou šavlí, a pošvu kdesi vysmeklou v prudkém letu zaryly do země podkovy koňské.

VII.

Kdo neviděl za čas života svého město panující nad pomořím Kaspickým, ten jakkoliv sny spanilé míval, ale nádhernosti na jevě nespatřil. I nechať bez meškání chopí se hole poutničí, a jde utěšit očí svých před smrtí.

Volha jako matka obtáčí ramena okolo hradeb Astrachaně, držíc město to na svých písčitých ňádrech. Z prostředu toků jejích podnášejí se střechy, nad nimiž kralují věže, minarety, poloměsíce pohanské i řecké kříže, a když skvěje se o polednách slunce, planou ony stříbrné a zlaté báně živým ohněm, řekl by, že nad každým chrámem tím meteor zňal se v povětří!

A po ulicích, náměstích, průlivech hemží se dítky z rozličných pásů země, plovou na loďkách, hovoří hlučně a v houfech kříž na kříž se míjejí. Onde Tatar z Aidoru s rozhaleným kaftanem pohání člun hbitým veslem, že nikdo z plemene jiného v tom se mu vyrovnati nemůže. Tam Jheber, širokým národním pásem přepásaný, jako ouhoř se promykuje v tlačenici, a vstupuje do svatyně, kde věční planou ohňové. Perští kupci v deliách vážně si vykračují, hladíce sobě v myšlénkách bradu, a s ošklivostí se odvracujíce, potkávají-li se kde s Turkem v bílém závoji a s dýkou v pásu, brebencujícím modlitby ku proroku. Tamto na pavláčce stojí Hindus z Lahoru, slast mu cukruje zářivé oči, přesličná lahodnost mu plyne po tváři polité měděnou barvou, jednou rukou drží jasmínovou halúzku, druhou zlaté peníze, vroucně pohlíží na květ i na zlato, až se zdá, že z rozkoše omdlévá. Všechněch hord Tataré tu se potkávají: i onino, co po smrti vnuka Tamerlánova rozptýlili se po stepech, i ti, kteří usadivše se v Krymě, holdují sultánům, i ti konečně, kteří posud žijíce na svobodě, popásají stáda koní na travnatých pouštinách. Řecké víry lidé, velké říše Moskevské synové, procházejí se tu hrdě, jak na křesťany sluší a páry u přítomnosti pohanů a poddaných. S kostela jejich znějí zvony a všecken leskne se skvostností, zatknutý pak kříž na něm výše nade všecky minarety vznáší se k oblakům. — Řídčeji

se přiházívá potkati člověka, přišlého sem z krajin západních. Druhdy předce vyskytne se ostrovan na náměstí z oné zámořské, ohromné výspy, maje péra vtekautá za čapkou, omašlené střevíce, kord po boku, kráčeje krokem sáhovým, ale nerychlým, pohlížeje před se a někdy také okolo sebe, ač jeho zpanštilost málo mu zde k platnosti. Jinde osmuhlá líce a ohnivé oči prozrazují Vlacha, obutého v koturny a se štyletem zastrčeným ve špinavé košili; a na ramenech Volhy tisknoucích se do města poznáš Benátčana po spůsobě lodky, kterou připomíná sobě Adriatické mělčiny, po černém plášti, po zlatém řetízku na krku, a nejvíce po vráskách na čele, jež vyryla žádost zisku a bázeň před soudy ve své vlasti. Druhdy též při průlivu slyšeti zvuky kytary a východních štěrkavek, časem také zazvučí cymbálky a nástroje hudební z rozličných kovů, na něž bijí vonnými růžtkami Iranské děvice. Zpěv rozléhá se časem v loubích nádhernosti asiackou vystavěných domů a táhnoucích se nedohledným pořadím. Mezi nimi tu i onde stojí baráky Tatarův, okuté železnými šínami, a dřevěné stany tohoto kočujícího panstva uprostřed sídla bohatství a obchodu. Odevšad zachvívají spuštěné koberce — zdá se, jako by od pavláček a oken chomáčem poletovaly květiny, a zadržované tajnou mocí houpaly se v povětří. Nad arkéři, nad ploskými střechami rozepjaty jsou hedbávné opony, a mezi jejich malbami a vyšíváním probíhají se paprskové sluneční, jako po sadu plném růží a motýlů; samé pak město zahrady a vinice obtáčejí zeleným věncem.

Jesti to svět složený z tisícera barev a citů, plný života, znějící sterými jazyky, jest to velebná duha národů celé Asie, klenoucí se věčně nade proudy Volhy, majíc za podstavec z té strany valy mořské, z oné pouště nedohledné oku.

Ale což jsou i ty pouště, když větronohé koně junáků žíznivě prach místo vody po nich pijí, a letí dále s vůdcem na čele. Přeplouli jsou šírá jezera písku, porasili Tatary i Moskaly, ani se neohlížejíce na mrtvoly jejich, a již stanuli nad Volhou. —

Tu již Sahajdačný kázal potrhnouti uzdami a odpočinouti lidu svému; potom pohlíží k půlnoci, odkud Volha plyne a čeká — ale nedlouho bylo mu čekati; nebo tam, kde řeky tok směšuje se s dálnou oblohou, zdá se, že černá chmúra usadila se na vodě, a neroztápějíc se v ní, přihání se, jako náramná bouře. Čím blíže, tím prudčeji běží, až vln šplounání slyšeti se dává. „Korábce to naše!“ zvolali kozáci. — Vůdce nic neodpověděl, a kynul rukou, by zachovali mlčení. Potom přiblíživ se k nosicím lůžkám, zastřeným drahými oponkami, nad nimiž skvěla se koruna z ryzího zlata, odhrnul poboční záclonu, a zvolal: „Hosudarko!“

I procítnula paní ze sna, a v rozespaní ještě, zarážena jsouc bleskem bání na protějším břehu, táže se, zdali to jest Moskva a Kreml pnoucí se k oblakům?

„Jest to tvé nové sídlo, královno veškeré Asie!“ odpoví hetman, a ukázal prstem na vody pokryté lodími. I zaplanul tu chvíli zrak jeho hrdostí dobyvatele a štěstím kochánka.

„Neprodlívejž tedy pustiti outok na město; neboť mne unavila cesta písčitými krajinami, a třeba mi odpočinouti v palácu.“

Slunce nížilo se ke stepím — „Astrachaň mou dnes bude!“ zkřiknul Zarucký a spěchal ke svým bojovníkům.

S vážností zkušeného muže dával rozkazy méně panovnickým, a více jadrným hlasem; každé slovo jeho padá hluboko v paměť válečníkův. Nemluvil k nim mnoho, neboť

tolik bojů proválčili již pod jeho správou, že dobře vpravili se do jeho žádostí a záměrův.

„Jak mile v soumrak vpadnete do města, zapalte dům, který nejblíže u vchodu, by jen vyšlehnul v plameny jak smolná bečka; při světle tom snáze rozeznáte, zdali skutečně zhynul nepřítel, aneb dýše-li ještě. Kořist sám rozdělím mezi vás, a znáte mne, že spravedliv jsem. První tu noc netknete se mi ani dívky, ani vína; ale na pozoru se mějte od záloh, a rubejte, dokud síly stane. Živte mi starce, děti a ženské osoby, však nejsme pohané ani Turci.“ —

Potom vstoupil na člun a řečí podobnou přivítal nově připlulých. Nosicí lůžka houpají se již po Volze, hetman stojí při nich, hned patře na Marinu, hned zas pohlížeje na šiky lidu svého, jenž spoutavše koním nohy, zůstavili je na břehu; zítra dá-li Bůh, pro ně se přepraví, oni však skáčí a řehcí za jezdci odplývajícími.

Na ostrově před nimi soumrak zahaluje věže a hradby Astrachaně, jen místem mračnější vystupují z mraku, a hned zase oku se skrývají. Slyšeti hlaholy večerních modliteb, ledakde světýlko se zamihne, tu lampa vejde na štít minaretu, tam kdes lucerna zasvítí na věži; nad okolními bařinami vystupující mhla lenivo se vleče vzhůru; vicher se zatočí a žene před sebou chumle bělavého prachu; hvězda se zaleskne na blankytu nebeském, níže pod ní přeletuje meteor nad parami nočními. Ačkoliv zticha pracují vesly, předce chvílemi tu onde povzdychne udeřená vlna. Druhdy mezi tolikerými ozbrojenci ozve se chřest pancíře; temný hovor, podobný bzučení ovádů nad močály, též ruší ticho noční; hned zas v prudkém běhu trou se o sebe lodí aneb udeřují v sebe: na každý *z těchto jakkoliv* slabých zvukův bezděky potrhávají se

žilky v tváři vůdcově, a lekem zachvějí se mu ňádra, jako mládenci, kradoucímu se po noci pod okno drahé milenky.

Přiblížili se k ostrovu; již mělčiny zachycují se spodu loďky, že v bahně vázнouti počínají. Tehdy z onoho mlčení vyrazilo najednou ohromné „hura!“, jenž rozlehlo se po vodách, a jsouc puzeno vichrem, udeřilo o zdi Astrachanské.

Tudíž veškerá hejna valí se k městu; uprostřed několikera ozbrojených korábců zůstala lůžka nosicí, a vůdce slibem vítězství rozžehnav se s velitelkou svou, bral se do boje. Než několik chvil minulo, vyšlehnul plamen, Volhu ozlatil, nebe požárem se rozkrvavilo: jestiť to oheň utěšený, při němž veselí se junáci.

Báně, měsíce a kříže jako hvězdy vražství červeně zableskly nad městem; mezi nimi valí se chumle dýmu, střídavě hned zacloňujíce je, hned zas odkrývajíce. Divu plná to bouře mezi nebem a zemí; černé postavy plesají prostřed plamenů, mžikem niknouce jako duchové, mžikem znovu se zračíce, podlé líbosti vichřice, která chvílemi zastírá je oponou z popelů, chvílemi otáčí jasnotou ohně. Vřesk nájezdníkův hřmí ustavičně, a nedá křiku bránících se a upění umírajících prodrati se až k uším Mariny, která stojí zpředu korábce, obklopená svým dvorem, snažíc se utajiti v sobě pohnutí mysli, a zmužilou si dávajíc tvářnost, by nikdo nepochyboval, že zrozena jest pro žezlo. Časem ale předce zachvějí se pod ní kolena, a slabé vzdychnutí vymkne se z prsou. Králová tvá o Astrachani, pláče nad tebou první noc panování svého!

V tom mezi výpary, dřímajícími nad zátokami Volhy, od strany mořské ukáží se plachty plavecké a vlají se po vodě jako přízrakové po drnu hřbitova; ku pomoci

snad městu spěchají sem plavcové, vracující se z Kaspické výpravy, ale poněvadž město již plane, aby se pomstili, ženou se zrovna k lodím carové.

Té doby ona k junákům obrátila se řečí bez bázně, a s vážností mužskou ženské spojujíc vděky. Kázala podati sobě brnění a hodila je přes prsy jako šátek nějaký, stojíc tu pod korunou zlatou při spícím synáčku. Při blýskavkách, lítajících od požáru, začala se válka; ale hned hustá tma bojovníky ohrnuje, hned zase hlaveň mece na ně září.

Na lodích ale kozáckých zablesknuly smolníky — strašné to hromnice, před jejichžto dalekým leskem nejednou třásl se Carhrad, rodičky to tisícerých jisker a zmijí z plamene skáčících do očí, vijících se po dřevě i železe, a neshasitedlných ničím. Vyhozené z rukou junáckých padly na paluby rybákův, a tudíž požár na vlnách Volhy praská a sičí v odpověď na šum ohně, kterým se zřila Astrachaň.

Okolí celé se ozářilo — sloupy dýmu vznášejí se nad vodami. Vicher fičí mezi stežni a provazy, výše a šíře vzmáhá se oheň, který vyvstupuje ode půdy, líže krvavými jazyky bílé plachty a smítá dolů na troud proměněné. Té doby mládcové poklekli jsou na svých lodích, ale ne k modlitbě, ačkoliv panuje tak slavné mlčení jako při pozdvihování těla Páně. Mlčí a míří, najednou vypálili, zahvizdnuly kulky; slyšeti náhle upění; tu onde tělo lidské padajíc rozplyskuje vlny a tone na dnu. Nastalo utišení hlasů lidských na protivném korábu; nevyhynuli však do ostatku, ale ti, jenž zůstali při životě, oněměli jsou z velikého poděšení.

Vysoký koráb jejich dán jest na vůli Volze a *větrům*, jižť nejsou s to lidské ruce, aby jej spravovaly,

nebo stěžně proměnily se v uhlí, plátna zmizela dýmem, okolo něho, jako loupeživé ptactvo, krouží se malé loďky, uhybujíce se rychle a obratně valícím se mezi ně trámům a stěžňům a jak mile probrali se z této závěje, vracují se opět k útoku. Marina stále dává rozkazy, tisíceré blesky odrážejí se ode kroužků brnění jejího, kolpák leží kdesi na skráních, polovici vlasů jen zakrývaje, ostatní svobodně bujejí mezi jiskrami a bouří. Kdokoliv popatří na ni, volen jest padna k nohoum, úctu vzdávati jako paní své, a pak řítiti se mezi vrahy a položiti hrdlo v její správě, by zítra čelo to krásné ozdobeno bylo korunou.

Po praskotu a jeku mnohém snadno znáti, že nepřátelského korábu poslední hodina odbila; dopolou ohořelá těla vlekou se po palubě, časem dým prořídne, a viděti zřetedlně poslední zmítání se umírajících. V tom strhl se vichr strašlivější než před tím, a odháněl hořící spoustu pryč od loděk. Jako pyramida ohnivá točí se dokola a odstupuje; s boků jeho lejí se praménky roztopeného olova a s hluchým hrkem padají do vody; slyšno též po některém čase, jak zahnán jsa ku břehu, roztříšťuje se do ostatku. Ještě po něm několik člunů těká po Volze, bez veslařů, bez správců, podobných dávným mučedlníkům, sem tam s vypálenýma očima hmatajícím po cestách.

Na to znovu shromáždily se lodí okolo Mariny, a tak za chvíli trvají v mlčení; všech oči obráceny jsou k městu, ale dým záclonu metnul mezi nimi a městem. Za tou však oponou rozléhají se vřesky a chřest zbraně, někdy střelba slyšeti a rachot zdi se svalujících, ale ničeho viděti. Ženská nedočkavost nedává Marině stání, i pohnula rukou, by plouli k městu. „Již pozdě na noc, příliš mnoho čekáme za branou našeho sídla,“ — dí s úsměchem

a jala se pořádati větrem rozvité kadeře, přihlazujíc je a stáčejíc, jakoby spěchala na hody. I vplouli jsou do dýmu, a zmizeli v hustotě jeho. — „Raduji se a přeji Vám štěstí, Ihoře Sahajdačný Zarucký, že jste ve správě tak důležité vynikli, a pod svou patu dostali město nejspanilejší po Moskvě, vznášející se uprostřed pouští, jako dílo čarodějné moci. Dobře se vám za to udá po těžkém odpočinouti zde namáhání a setříti pot s čela perským hedbávím a muselínem indickým.“ — Kamž ale podělo se to plémě, které nedávno skákalo a střílelo milostným okem coudných ještěrek po tvých ulicích, o Astrachani? — Dnes pýření zasulo již tvé vinné sklepy, a z nich kouř vystupuje k nebi ne více v kotoučích, ale v nitích, jak to obyčejně bývá nad spálenými domy, v jejichžto hloubi tlí ještě uhlí pozasypané rumem a vláhou promoklé; na rynku cizí válečníci, přišlí sem od vodopádů Dněperských losují o šaty tvých obyvatelů, i o tvých domů ozdoby; na zámecké síni rozdává podmanitel klénoty tvé společníkům svým, a vévodu tvého kázal spoutaného přivésti před sebe: běda jemu, že neuměl umříti, jak sluší na bojovníka.

Skrz okno spatřují se rozvaliny, skutek předešlé noci, i půl města i Volha opodále; na podlaze leží v neladě štíty, touly, kopí, oštěpy, helmy, turbany, sedla perská, pochvy planoucí od rubínův, a mezi zbraní a zbrojí stkvějí se zde a onde šaty ženské, pokryvadla hvězdkovaná, drahé náramky, vějadla ze vzácných per, nádherné kožichy, koberce a čalouny východního díla, číše stříbrné, mísy, džbány měděné, turecké pantofliky, zuté s outličké nožky, vyšívané kvítím ze zlata a hedbáví, jantary, korály a jiného bez počtu. Mezi touto kořistí, tu ještě válející se po podlaze, tu již složenou v hromady, sedí v křesle vůdce *junáků*, jsa obstoupen svým lidem, a patří s pohrdáním

na zajatého, stojícího před ním pod silnou stráží s nachýlenou hlavou, s rameny skleslými, ježto těžká pouta je k zemi táhnou.

Řek to jest, jenž narodiv se žebrákem na kterémsi tam ostrově archipelagu, zpanošil se na dvoře carském a včera ještě panoval nad Astrachaní jako tříbunčužný baše. Tlí mu v očích pozůstatek pěknosti pravěkých předků, ale na tváři trudovité od vína a smilstvím zhyzděné poletuje bázeň smrti. Dosaváde vévodským pyšní se oděvem, ač místem již odervána jest bohatá obšivka, rukávy zděravěny, pás posmyknut ku prsoum s rozlomenou záponou turkusovou; černé vlasy zastiňují čelo, z něhož zmizela všecka pýcha — ona zajisté na toto čelo již nikdy se nenavrátí.

Zarucký zabral se v myšlénky, pak líce zpočátku surové se povyjasňovalo, snadže lítost, snadže i zhrzení velí neužívati práva podmanitelova a povznésti se nad obyčej oněch věků. Již rtové jeho se chystají k slovům, hnedleť vyřkne, by vězně propustili: ale v tom náhoda tomu chtěla, že mrštil okem po polštáři při křesle, na němž položeno jeho vůdcovské žezlo, jeho šupinovitý pancéř a kolpák černý, obšitý kroužky ocelovými, vyložený sobolovinou, nad nížto svítí se topaz zasazený do zlata, — a za touto sponkou jest zatknut jakýsi klok vlasů či žíní, speklou krví a prachem znešvařený.

I vyrvav ho syn stepí a povskočiv se svého sedadla, mrakem zatemnil vystupující již na čelo paprslek milosrdenství; procházeje se mezi kořistí bouřlivým krokem, depce závoje, šaty a čepele, mne v dlani onu srst a stále trvá v mlčení uprostřed svých společníků, kteří zdiveni a uleknuti ustupují mu s cesty.

„Viděli jste sami — konečné zvolal — viděli jste, jak rychle poletovali po suchém i po mokrém poli, ve slatinách nehřízli, s osuhy na osuhu skákali, ve proudu řek plovati uměli, jak divoké vydry. Tys, Ivane, byl se mnou, když Istambul unesl mě z plamenů Kolomny; však on nelitoval tehdáž potu, by zachoval pána svého; od dýmu a jisker neodvracel chřípí. Letěl na pobití vrahů skrz oheň a řehtal z bujné radosti.“ — Tu se pozastavil, jako by hledal kohos mezi přítomnými Kozáky. „A ty Sobolevský, mluvil dále, ukazuje na jednoho z nich, panošil jsi mi v oné půtce s Achmetem Jerajem, pamatuješ-liž, jak ubohá Giemza vedla si pode mnou? Třikráte prosekal jsem se tehdáž skrze řady Bisurmanův *), a vždy tak prudce mne nesla, že ani neměly času oči jejich dobře mířiti, ani oštěpy jejich doletovati ke mně. A což ona vysoká zeď nad zelenými lukami? Doběhla, přenesla se, padla na všecky čtyři, frknula a běžela dále. — A dnes bílé kosti z obou rozmetány jsou na březích Pratvy! — Proklatá noc ta, ona hanba, to tatarské pachole, proklatí Moskalé, nevěrní Marině, zrádcové, otroci Míchala syna popovského, jenž mne připravili o nejlepšího koně, o nejlepší mou klisnu!“

Tu učinil přestávku; pak jal se opět mluviti, ale již prchlivěji.

„Pravím vám — poslouchejte junáci, slyš i ty Řeku, ačkoliv nerozumíš řeči mé, ještoť jsi neběhával po stepech, ale hodoval jsi, pil a mlsal hrozny, váleje se po lehátkách. Povídám vám, že do nejdelší smrti nic podobného neuzříte. Jako psi uvykli jsou na mne, a jaká barva, jaký polet ocasu, a jaká vlající se hříva! — oči jako

*) Turkův, Mahometánův, nevěřících.

uhel, jiskravý oheň sršel jim ze chřípí! Istambul měl hvězdičku bílou mezi ušima, ale Giemza byla celá černá: na zahvízdnutí běželi ke mně, na pohlazení z radosti se váleli v písku, a křiknul-li jsem, poklekali jsou, bych snáze vsednouti mohl; nejednou, ale na stokráte vystříhali mne ržáním svým, že nepřítel jest za borem, za vrchem, v lese; nejednou, ale stokráte život mi zachovali. Což tomu říkáte?“

Neopovážil se žádný ceknouti. „A já vám pravím, že komoňů lepších svět nikdy neuzří.“ To pověděv, popadl křišťálovou číši, stojící tu mezi jinou kořistí, a mrštil jí o zem, že na drobné kousky se rozlítla.

„Zapřisáhl jsem se oné noci, odplývaje na loďce, velikou přísahou při svém patronu svatém Ihoru, že Moskevský bojar hrdlem mi zaplatí za smrt Istambula a Giemzy: vévodu Astrachanského páčím za bojara.“

Umlknuv, zabíral se hluboko do myšlének; ale když po čtvrté se ozval, řekl jaksi nepevným hlasem: „Chtěl jsem mu odpustiti“ — tu za chvílku řeč a dech zadržel v sobě: „žoldnéři, odveďte ho na smrt!“

Omdlévajícího vynesli z komnaty, a vůdce nejistým nějak krokem bral se k sedadlu; pak z koňské hřívy klok zatknul na novo u kolpáku, ale zatlačil jej hloub pode sponu, by v oči mu nebil více.

VIII.

Léto celé ztrávili jsou právě na hodech junáci v Astrachani; časem vyjíždějí na plen, ale ne na dlouho; vrátivše se s loupeží a hlavami Moskevskými, loupež dělí mezi sebe, hlavy ukazují Sahajdačnému, potom házejí do Volhy, přivěsivše na ně kámen místo Kyjevských svatých ostatků,

které tam kdes zůstaly na bojovišti. V palácí nad řekou na zeleném pahorku, sídlí pán a paní; neboť tak je nazývají od vydobytí Astrachaně.

Nejednou bylo viděti, kterak po komnatách a chodbách procházela se Marina, opřená o rameno Zaruckého kterak on s ní vedl rozprávky, již neklaněje se, jak tc jindy bývalo, kterak ona mu odpovídala beze vší obyčejné hrdosti. Předce však i v prsou tohoto bojovníka, který více nocí přespal pod nebem, než pode střechou, který odkojen byl v táboře, tam ponejprv slyšel o bohu a učil se řemeslu bojovnickému, pozůstala uctivost ku krásе, která v nešťastné hodině cele se oddala jemu.

Ačkoliv této doby vševládným jest pánem v Astrachani, a žádných rozkazův již neposlouchá z úst vítajících a žehnajících jej druhdy krátkým slovem, a později ochotně přibližujících se k němu na jedno pokynutí, ač koliv ví dobře, že jméno carové jest pouhý mam bez významu, ač mohl by obyčejem toulavých bojovníků při sytiti se vděky jejími a vypovědíti jí věrnost, an nik by se jí neujal více: předce posaváde poslouchá řeči je jak to před časy činíval, když v pokoře se blížil k trů Dimitriův. Posud v rozkoši tone vášnivé oko jeho v tváři, i hotov jest zapomenouti na slávu a kořisti získání jediného úsměchu vděčnosti a za laskavé sl

Skvostnost východní je otáčí. Sultánské sofy a dušky, koberce serailu, nejvzácnější kvítí, kamení, ko a perly dokola se lesknou. Světla hoří v nádobách z zračného alabastru a líbou záři po stěnách rozlévají. ské opony protkávané zlatými a stříbrnými květy v a čisté záhyby splývají při oknách a dveřích; u s vznášejí se oblaky, uměle z péří rozmanitého p *utvořené;* na stole keře růží a jasmínu, a v stínu

nápoje asiacké, ovoce, sněhem upravované cukroví, archipelagu vína; po koutech pálí se v pěkném osudí balsámy pouště; u nohou Mariny porozmetány jsou po hedbávi a atlasech korály, vé íře, náramky a lastury (mušle).

Kdes v podálnějších sálech ozývá se hudba, jejížto sladké znění plyne do komnaty, a jako poslední vlny u břehu povlovnými šplounající zvuky, umírá v uších Mariny a Zaruckého. Zvukům těm nic se nevyrovná v sladkosti, avšak chovají v sobě tajemnou sílu, a jako krůpěje večerní rosy, kterých ani necítíš, prosakují se do mozku a prsou, po těchto mdlou rozkoš rozlévajíce, na onen pak závrat přivodíce. Při nich přestane plakati nemluvně a usne, a bojovníku vymkne se bezděky šavle z ruky; při nich manoucí se na mysli vzpomínky proměňují se v básně, doba nynější jest obsahem všeho blaha, i není dby nijaké o budoucnost; nebo kdež medle možná hledati milejší naděje nad to, čím nyní srdce se opojuje? až snad konečně sníti se počne člověku o harfách andělův, a zachce se mu té doby umříti.

Při takových zvucích vůdce junákův povídává o svých výpravách, vítězstvích a porážkách: kterak na lipovém člunĕ zmítal se mezi víry Dněperskými, a směje se ploul dále nad bezedným hrobem, kterak skalám se vyhýbal a s jedné rozdmuté vlny přeskakoval na druhou při třesku hromů, chrlených na něho z mračen; kterak na prostrannější lodi navštěvoval moře Černé a nejednou viděl bouří rozervané plachty plavecké lítati v cancorech okolo sebe nejináče, než jako sletující nábitek po výstřelu; předce však ploul dále s jančarkou*) v pravé, s doutnákem v levé ruce, a přiraziv ku břehu, vsi pálil ne-

*) Turecká ručnice.

věrným a strhanými s turbanův šály holé prsy ovinoval. Dále vypravuje, jak do bojů šikovával roty své, stav se vůdcem, a na čele jejich, máchaje mečem nad hlavou, hnával se upřímo do prostředa nepřátel; vypisuje sežehání lidnatých měst, outěky o hladu a mrazu, když krok za krokem v sloupy zmrzali společníci a on dýchaje v pěsti, zpíval si při tom stepní píseň; honby po stepech na běhutém koni při fičení vichru a odtrhující se burce od šíje, v noci, když ani jedné hvězdy nebylo na nebi, ani jedné světlušky na zemi, leč jedno mraky sypkého písku a časem třepetání se vrány nad hlavou, v dálce pak vytí vzteklých vlků; pochody bahnitými krajinami, kde zelenost nad hlubněmi klame vojína, kde půda se třese každým krokem, jako by propadnouti se měla, voda zelenavá a zažloutlá kypí mezi výsepkami, na nichž domují hadiny, srdečně vespolek se splétajíce, s očkami podobnými jiskřičkám, s žehadlem kmitajícím se jako siný plamének; zoufalé potýkání se s nenadálými vrahy s nemalým potu a krve prolévánim; bolesti ran obdržených; teskné chvíle ztrávené na loži v nemoci, mdloby při zápasu se smrtí, neboť již několikkráte se loučil s životem buď v chatrčích na slámě, buď na bojišti mezi mrtvolami; těžké vracování se k životu, než síly se opět zotavily a lze bylo poznovu sednouti na kůň; pak jaké nastaly opět hody a slavnosti při šlehajících plamenech, při lomozu a břinkotu, křiku a dupotu za praporcem plápolajícím v povětří, jaké outoky a hnání ke hradbám dnem nocí, harce, toulky, tu pozisky chvály, tam zlata pro svou potřebu a obroku statnému komoni. Onde přítel béře za své, jinde zas osud milenkou nahražuje, a nebezpečenství neustupuje žádné doby, ano má i nebezpečenství svou *rozkoš,* když lahodné ono chvění běhá po srdci, šemrá

v prsou, síly dodává a pudí mezi spáleništi, plavmo přes řeky a písky na vraždění nepřátelských houfův — stále ku předu. Takovým žitím bodejž by možné bylo žíti po celé věky a neumírati nikdy, ač každého dne smrt jest za pasem.

Mezi tímto vypravováním hořela tvář jeho jak by u vytržení; předce však nic divokého nebylo v jeho řeči ani v tom vytržení; oko jeho neznítilo se ani jednou tím ohněm, který se linul z něho v bitvách anebo při zážehu příbytků nepřátelských, aniž hlas jeho přešel kdy do oněch ryků, jimiž oznamovával svou vůli na bojišti; ale patřil a mluvil jako bohatýr, popisující skromně své činy, ale dobře povědomý sobě, že málo lidí tolikkráte s pohrdáním hodilo život za kořist smrti, a že uleknutá smrt takovým udatným životem přijmouti jej nechtěla.

Marina, poslouchajíc pozorně, líbuje si v tom bezcestí, po němž těká v rozprávce Zarucký; neboť i v ní to najednou tisícero vzbuzuje památek. Hřížení se v myšlénky přidalo lahodnou barvu jejím lícím a čelo zkrášlilo vděkem slabosti ženské. V očích zjevují se pohledy přizamhlené pomněním na nehody vlastní, a jsou tím luznější, ješto z nich neustále blyští se oheň živé duše, která tolik utrpení přestála, nestýskajíc sobě nikdy, nespouštějíc nikdy se své hrdosti, až když tuto uprostřed kvítí, kadidel a harmonických zvuků sama na mysl si uvedla setrvalost svou a tím rozčiliti se dala.

K vůdci, který ji vysvobodil z vězení, který posud ji brání a jí slouží, obrátila oko i srdce; pohříchu! i první Dimitri podobně kvetl při jejím boku mladostí, odvahou a štěstím, podobně snila i v jeho objetích, že celý život stane se jí skvělým, slavným svátkem, a nikoliv outěkem se zříceniu na zříceniny: kamž medle poděl se onen

mocný panovník? kam se poděl i ten druhý, jenž krá-četi chtěl po stopě jeho? Prach z obou dne tohoto po-zůstal, a snad tentýž bude Ihorův osud, neboť i nad ním svítí tatéž hvězda, která vedla ony, hvězda neštěstí a mar ných zámyslův!

Po tomto posledním výčitku svědomí zbledla vévod-kyně Sandomírská i rozpjala ruce k Zaruckému jako z uleknutí; chtěla přivinouti se k němu, jako uhnětená želem, chtěla i hlavu skloniti na jeho mohutné prsy a stud svůj ukrýti před bohem. On jí odpovídá jediným vzdychem: divné to bylo vzdychnutí, dobývající se z jeho širokých prsou.

Avšak i pod těmi tvrdými ňádry, na nichžto každý kroužek rytířské košile znak svůj vytiskl ode dávna, bije srdce, jež krev a samé bitvy uchlácholiti nemohou. Třeba mu i chvil k odpočinutí, i chvil k rozkoši. Kdož by uvě-řil? v očích junáckého vůdce vyskytuje se slza, a padá na ruku vroucně milované paní; on však jako by se ne-chtěl k ní znáti, zpurně pohlíží dokola, až tu druhá rovně tichá a nenadálá slza zřítedlnici mu oskleniviši, znovu plyne po líci, zadržujíc se na vráskách péčemi vyrytých, a pak zalivši jizvu spůsobenou tureckým oce-lem, leskne se na tváři jako rosy krůpěje na skvostném ohořalém náčiní.

Smutek pak jiné myšlénky vypuzují z duše, a Ma-rina opět se táže vůdce, kdy hodlá navrátiti se hloub k Moskvě a usaditi ji na trůně carův.

Ráno pak klanějí se před nima chánové pouště a per-ští boháčové. Zarucký pořádá rozepře mezi nimi, toho odsuzuje na smrt, onoho na život v okovách. Společníky své poděluje zeměmi a domy, rozdává mezi ně sedla a koně. Sám též po boku své milostnice často plývá po

Volze, na korábci obitém zlatými koberci, anebo navštěvuje valy města, jindy zas prochází se po městě pod záslonami, jak to obyčej bývá králů východních.

Druhdy též na zámku hoří tisícerá světla, a hudba se rozléhá, ale ne ona plná sladkosti přiletující k uším jako zvuky snem vykouzlené, leč hudba hlučná, naplňující všecky průchody, altány, chodby a sloupořadí — a nedosti i na tom; neboť slyšeti ji též na podhradí, přeletuje hradby, a teprv dokonává s jedné strany na báních minaretův, s druhé strany na vlnách Volhy. Tehdáž otrokyně z dobytých harémů tancují před trůnem pána a paní, každá vedlé obyčeje svého, každá v kroji své vlasti, odkud zlatem zaplacené vděky přinesla jest ku břehům Kaspickým za kořist vyznavačům proroka. Svíží jako edenské růže, s okem rozplameněným věčně, kolují, splétajíce se u věnce a hned zas v jiné řady a tvary se rozvíjejíce. Líce některých posaváde krášlí květ nevinnosti, jiné již poznaly, co jest rozkoš, a z těch dob prahnou toliko po ní: ona je zmaří a ztráví, rozsype na trupel a popel; ale dlouho ještě honositi se budou krásou, a tohoto dne žádná květina západního světa nevyrovná se jim v postavě, lehkosti a úrodě. Po těch lazurových kobercích míhají se bez ustání, mušelínový šat plápolá a se třepoce okolo jich těla jako křídla u ramenou andělův, řekl bys, že jsou to obláčkové letní, plynoucí po blankytu nebes a protkávaní paprsky slunečními. Hned poručnu plynou, hned zas jako v nejistotě sem tam bloudí, až se konečně sjednotí, a růžová mhla z nich povstane uprostřed sálu. Bouře ta paprskův, úsměchův, strojených kadeří, přepasek, závojů, pomíšených vespolek, rázem se žene na křídlech větru, rozplynuje se v deště růží a myrt, pohřimuje zněním strun a zvuky fleten, až naposledy spa-

lampy a hudby, by jimi rekovné prsy jeho ukonejšiti se daly na dlouhou chvíli. Třeba mu nápoje, který by do dna proniknul mozek, a potom příjemněji mu patřiti i poslouchati. Víť on dobře o blízkém nebezpečenství, ale vyhýbati se mu neráčí, ačkoliv nemá naděje k jeho odvrácení aneb přemožení, jak tolikkráte z mládí se mu poštěstilo. Celá říše Moskevská valí se na něho; včerať ještě přiletěl honec i padl s koněm na dláždění podzámečním, jedva že stačilo mu síly, by vyřknul: „Blíží se nepřátelé tvoji, Ihoře“ — a kůň i jezdec skonávajíce ještě jedním hnutím se světem se rozloučili a pak již leželi bez ducha.

Zarucký byl by jindy chopil se šavle, zavolal na své: „Do sedla a zbraně!“ a sám přímo byl by kráčel proti bouři, by zkusil losu svého. I dnes v něm neméně smělosti, ani léta ani mdloby nehnětou jej k zemi: ale již nedoufá ve své štěstí. Divné tušení nutí jej opětovati po tichu: „Poslední jsou to chvíle panování mého!“ — neboť lidé povýšenější nad obecnou chátru buď nadšením ducha anebo udatností ramene bližší mívají společenství se světem duchův, a k jeho vnuknutím pevnou přikládají víru. Přihází se často, že předtucha taková ve snu se zrozuje, jindy ve dne při slunečním blesku, časem večer při plesu a hudbě; neví se, odkud na člověka připadla, ale to jisto, že uhostivši se v duši, nespustí se jí více, leč při rozloučení se s životem v dobách dokonání. Přebývá však i v tomto předcitu jakási rozkoš — nepoňatná — ale plna smutného půvabu; neboť v neštěstí ukazuje se velikost člověka na zemi, a duše přivyklá k nebezpečenstvím,

dekajíc se záhuby, ač přesvědčena jsouc, že jí nelze ujíti, dříve než se přiblíží, s dvojnásobným zápalem polívá potěch života, slavně hotoví se na smrt, a mezi těmito proměnami, každou hodinu, každou chvíli utužuje ji moc oči osudův síla. Netoliko jednotlivé osoby, ale časem celí národové skonávají takovýmto spůsobem.

Nedli a pospěš tedy, Ihoře Zarucký, nasytiti oko vděky paní nejmilovanější, ústa jejími ústy, potěš se do vále nádhernosti a hojnosti východní, nedbej na to, že mad za několik dní ze všeho kralování tvého jediná ti pozůstane železná košile. Šťasten budeš, jestli vlastní meč nezpronevěří se tobě v dlani. Bohatýrové jsou sudby oslové, jsou věštcové, jejichžto nadšení vyvracuje města i vypleňuje národy, od kolébky do hrobu pudí je síla nemámá, všemohoucí, jížto nemohou se ani nepřátelé opříti v době vítězství, aniž oni sami v hodině pádu svého. Všední idé, předvídajíce smrt, trápí se a hořekují, ale ne tak činí ten, který z vyššího uložení umírá, který živ byl na ten spůsob, že třeba by polehnul na poušti anebo v hloubi mořské zatonul, odtamtud jméno jeho z mrtvých vstane ještě a obletí zemi.

Marině však neustále sní se o žezlu a Moskvě; umíť ženská obraznost svět si vystrojiti živějšími barvami, a ještě mezi bouří ducha naděje rozepnouti po chmurách. V jejích objetích stává se Zarucký jiným člověkem, mraky mizí s čela jeho, v ramenou těch ovinutých kolem milostného těla jejího i hned zdávil by všech nepřátel svých; ale když minula chvíle vytržení nejvyššího, když nastoupí omdlelost po rozkoši, tehdy znovu cítí, že smrt jej očekává.

Líto mu jednak záměrův, jimž k vůli mnohé noci probděl a v bezesní dočekal se bílého rána; konečně sklonil hlavu před bohem — nehodlát déle sám sebe

klamati — a tu ne mužem býti třeba, ale dítětem. „Do ostatku se brániti a padnouti“ — to jest poslední jeho útěcha; nebo v tom posledním boji sebéře všecky své síly, a poznají nepřátelé, jak lev obklopený umírá.

Nastává již podzimek; méně spanilé slunce koluje po nebi; vichrové od Kaspického moře zpívají pohřební píseň květům a stromům; rozjařená Volha metá pěnu a běží s hrozným šumem; okolo Astrachaně vznášejí se pyramidy písku, a jako pohybné mohyly stěhují se na pouště. Po západu slunce náramná záře vystupuje nad obzorem, zdá se, že v dálce veliké hoří město; meteory létají v povětří a rozpadávají se na červené jiskry; slyšeti úpěnlivé nářky větrů, a mračna potýkají se na nebi, jako na zemi vojska. Lid pak tím časem šepce cosi o věštbách a znameních, o zdaru a úpadu mocnářů a vůdců.

IX.

Kozákův ze Siči a Kozákův z Terku vyhynula moc. Do ostatku bránil se Zarucký, naposledy vskočil na čerstvého koně, a s hloučkem junákův zmizel ve stepích.

Vojsko Moskevské rozlilo se po obou březích Volhy; Astrachaň se vrátila pod panování carův. Šein Nikomko Horbrokov jest vůdcem oněch tisíců, jenž rozběhli se za Zaruckým a Marinou. Po pouštinách ženou se Tataré, šlakujíce stopy utíkajících; ale nejedni ze stíhání toho nikdy již k vůdci se nevrátí; mráz jezdcův i koní přikul k zemi na věky. — Šved, který dal se přemluviti na dalekou výpravu, opírá jak může kroku proti zimě, a s těžkou ručnicí brodí se sněhem, brodí se i pískem zespod ležícím.

Moskalé smějí se a stoupají zpovolna dále; je ne-

zebe, jim tak dobře, a jsou jako doma mezi chumelicí a závějemi. Zlidnatély pouště, tábory rozbíjejí se po nich, velbloudové ubíhají se stany bílými jako s křídly na hřbetech, na vzdory ničícímu vichru znějí trouby a rozléhají se bubny; pod šerými chmurami blyští se helmy, nesčíslné množství brad Moskevských, podobných tureckým bunčukům, valí se ku předu. Hloub a hloub pouští se vojsko v pouště po bezcestích; nebo tak přikázal car Šeinovi, a Šein přikazuje nyní lidu svému.

Však zůstává po nich všude hojná stopa mrtvol rozmetaných po sněhu. Havrani a supi tancují nad nimi v povětří a derou těla na kusy uprostřed bouře, sněhem zapíjejíce.

Nikdež jim nelze sledu se domakati po muži tom a paní, za nimiž tryskem pohánějí; stopu jejich zavívá vítr plesající po pustinách. Mor šíří se po vojsku, hlad hrozí jim brzkým zahynutím, a protož káže vůdce zastaviti se v pochodu, sobě velí vystavěti kůlnu, přednějším bojarům rozbíti stany, vojákům v zemi vykopati jámy a pokrýti je rákosím, rostoucím tu a onde po jezerách. Sám ale, cítě ochabnutí síly, klade se na kůže medvězí, a přemýšlí, jak by carskou vyplnil vůli a sobě neublížil.

Minul den i noc minula, a nemohl se ještě na ničem ustanoviti. „Zahynou tito tisícové bez potravy a v takovémto mrazu: na tom však málo záleženo — ale snad i *já* kdesi vezmu za své na těchto písčitých pouštích! — anebo ujdu-li i smrti, a vrátím-li se s prázdnýma rukama, hanba a potupa přivítá mne u prahu domu mého; avšak i na tom mi málo záleženo — bojím se vězení a hněvu Jeho Veličestva*), — odplaty žádné se mi nedostane.“ —

*) Tak se posaváde *Moskalští* carové titulují.

V těch rozpacích svolává k sobě podřízených vůdců a bojarů. Již stojí v hluboké uctivosti okolo jeho lože, mezi stěnami, třesoucími se od vichru, obitými kožešinami, po nichžto zbraň jest porozvěšena.

„Raďte, volno každému povědíti zdání své; získejte si o mne zásluhu, a já, to víte, jsem první u cara v úřadě a milosti!“

Šišatí se tváře, ježí se brady a slyšeti šatu šustění, ano každý ruku k čelu podnáší, a dlouhým rukávem tře se o rukáv souseda svého. Radí a rozvažuje každý, jak ví a umí: onen rozpakuje a zmrzlou ukazuje ruku, tamten svěšuje hlavu a mumlá cosi pod nos, nejudatnější se usmívají, ale jest to ousměšek pochybnosti.

Horbrokov udušuje hněv v sobě, ale znamenati jest, že v krátce vyrazí. I ozvalo se několik hlasů, a připomínají klopoty spojené s touto výpravou: „Neslýcháno nikdy nad břehy Kaspickými o tak kruté zimě, jaká jest tato; noci dlouhé, hvězdy — jak by jich nikdy nebývalo na nebi, a tak i s měsícem. Vánice sněhu jako přízrakové ženou outokem na náš tábor; ve dne stojí bez hnutí nad námi chmúry černé, ačkoliv vichřice duje se vší mocí. Brzo zapomeneme, jak slunce vyhlíží. Jináče to u nás doma, kde i při třeskutých mrazech spanile zírá slunce, a hvězdy nespočítáš — tolik se jich třpytí na obloze. Kdež u ďasa máme po těchto rozlehlých končinách hledati hrstku lidí? zanechmež je raději na pokrm černým liškám. Nevrátí se oni bez toho nikdy, by bouřili říši nepřemožitedlného Michala; snad již této doby proměnili se v hromadu kostí, a těch těžko bude nám najíti — dne soudného čekati, než se opět vyskytnou na tváři země.“

Zaskřípěl vůdce zuby a zamračil se na mluvícího. *Potom mladší* ozvali se, honosně řkouce: „Půjdeme třeba

na konec světa, ale dříve musíme se vrátiti do Astrachaně; prach i potrava došla; pak hotovi jsme položiti hlavy za pravoslavného cara.“

Nastalo pomlčení; sivé oči Šeinovy planou jak u chorého tygra; v pohledech jeho obyčejně se mísí divokost bojovníka a chytrost dvořana: tentokráte podržela vrch divokost; ulekli se přítomní, on zahřměl na ně z mohutných prsou, nazval je ničemníky, ale pozbavila jej náhle řeči, tak že skloniv hlavu, toliko zaheknul, a vyrvav sobě hrst šedých vlasů, metnul je v tváři stojícím okolo něho. V tom slyšeti hlasy stráže, vadící se s kýmsi u prahu; zavrzly dvéře u kůlny, a vstoupil mládec, netáže se o dovolení. Tato opovážlivost všech pohledy na něho obrátila.

Nesl se divným krojem, ne zcela švedským, ani Moskevským, ale připomínajícím trochu oděv východních emírů. Na hlavě ocelový měl šišák, vyhlazený a lesknoucí se nevyvážným leskem, košilku z postříbřených drátků, spjatou černými záponami, a na každé vyryta jest hlava medvídka s arabským okolo nápisem; pod ní zračí se šat blankytový; dýku měl zatknutou u levého, mečík u pravého boku s pošvou o mnohých ozdůbkách, přes rameno hozené rukavice s chlupatou obšivkou a nohy pokryté železem.

Vstoupil a nečekal, až by mu blíže přistoupiti kázali, ale provinul se mezi bojary a stanul na dva kroky od Horbrokova.

„Nuradine Murzo, Nuradine Murzo! odkud ta opovážlivost?“ šeptali mu do uší, obstupující jej, ale on usmíval se jako děcko radující se z vlastní svévole.

„Ne jednoho Tatara kázali jsme již ušlehati za všetečnost,“ — zvolal Šein, pozdvihuje se na medvězích kožích a upíraje oči v *tvář Nuradinovu*, jako by chtěl ho

zastrašiti; — „kliď se, nedbám na to, že tisíce Tatarů máš pod sebou, a žes vyšňořený jako odaliska ze serailu.“ *) Tvář mládencova nikoliv se nepochmuřila na tuto příhanu, ale složiv ruce na prsy, čekal, až pomine bouře, a pak vece rouhavým hlasem: „Při sám Allah a prorok! Šeine Nikomko Horbrokov, chlape a poddaný cara Michala, hosudara našeho! těm bojarům, těm zmrzlým vojákům kaž odstoupiti; nebo já sám chci s tebou rozhovor míti.“

Již křik vůdce opanovaného vztekem a hrozby přítomných zatřásly stěnami kůlny; slyšeti břinkot dýk vyskakujících z pošev.

Nuradin rozesmál se, a ne již předešlým smíchem dítěte. Byl to smích člověka zhrzejícího podlou luzou, znajícího svůj oučel a dychtícího po něm s pevnou vírou ve svůj konečný osud.

„Vůdce, když tito dmýchávají v pěsti, já ruku svou podávám zubům mrazu; když oni o couvání k domovu přemýšlejí, já doléhám na to, by dále se hnali, když oni zoufají o zajetí ženy Dimitriovy, kochanky Zaruckého, já přisáhám, že neujde mému hnání se za ní. Komuž medle z nás přisluší vystoupiti odtud? — zdali těmto zimou a strachem chvějícím se, anebo tomu, jenžto směje se z mraků a pouště, který rychleji nežli sup poletuje, a dravěji nad supa rváti bude na kusy tělo své oběti? Ha! přisáhám, že vypátrám i pochytím tu ženu; dnes mi již oznámena stopa, kde se nalézá.“

Chladnokrevně pokynul Horbrokov přítomným, by se vzdálili; potom dí k Nuradinovi: „Buď tvá hlava,

*) Odalisky nebo lépe odaliky slovou souložnice, jež *Mohamedané* kromě řádných žen ve svých serailích chovají.

Tatare, anebo hlava Mariny!“ a zahrabav se do medvěsích koží, poslouchá dychtivě, co tento odpovídá.

„V takovéto poušti a při tomto počasí shnijí vaše stany, zmrznou bojovníci, na rákosí vyzejí ducha bojaré, a skoná i sám vůdce; netřeba tu táborem ležeti jak při dobývání města, ale dosti na hrstce lidu, buď toliko každý jezdec jako střela, a kůň každý jak nálep u střely. Marina již jest za Jaikem, po ledě ho přešla s ostatkem junáků.“

Obyčejem rozjitřené zvěře válel se Šein na loži, zaťal pěsti, nohou skopnul šišák, ležící tu na blízku, že s rachotem valil se po podlaze. „Tedy utekla; car mi se špatně poděkuje; každému sprostáku a darmotlachovi dostanu se na jazyk. Jakýž to on bojařín! řeknou, potupně se mi rouhajíce. Tatare, leb tvůj se rozbratří s krkem za tuto novinu.“

„K mým tisícům přidej dva tisíce Kumanských, a ručím za to, že tvoji jsou Marina i Zarucký.“

V hlase mládencově nebylo žádného rozpaku, žádné pochybnosti. Nepřekvapil se však v odpovědi Horbrokov, ale popotáhnuv znovu k hlavě medvězí kůži, zabral se v přemýšlení.

„Na slunci mé válečnosti žádného mráčku není, těch dob, co vám sloužím, vévodo! Připomeň si ono achole, jenž přiběhlo k tobě, když jsi stál pod Sv. Tro-i; dnes ale jsem vůdcem, — čímže vznesl jsem se na stupeň? Ajhle, bleskem této šavle! — Vrať se do rachaně, tam lépe sobě odpočineš; tam víno pění se ších, tam oči děvčat skvějí se pod víčkami: mne pak i za uprchlými. Obcházkami a bezcestím, dnem i nocí ovati budu po nich, stíhati budu carovou, jako mile-milenku, a nechť bych měl i písek hrýzti a zapíjeti u peluňkovou, setrvám a dohoním jich.“ To mluvě,

pohyboval rukama i celým tělem, vidno, že dychtivost tak v něm ožila, až i nedostává se mu slov na vyjádření své horlivosti, a tvář vyškoudlá rozkošemi a opijí, zaskvěla se štěstím a nadějí, — ne však oním blahým štěstím, které jest snem luzné strasti, tichou pohodou beze všeho vichru: ale tím, které duši člověka najednou, jako blesk chmúry, božským obleje ohněm a rozerve na kusy. Oči jeho rozplamenily se nad vpadlými tvářemi, a vyrážející z nich pohledy metají jiskry na samého Šeina.

„Dva tisíce Kumanských přidávám k lidu tvému, ale učiň mi přísahu, až ji a jeho svázané provazem přivedeš k nohoum mojim, bych je odvedl před hosudara našeho, že nebudeš za to před hosudarem naším býti čelem o náhradu. Já bojar Šein Nikomko Horbrokov klnu se tobě při naší pravoslavné víře, že sám dám tobě za odměnu tři sta sobolích soroků.“ *) Stulila se ústa mládcova k ousměšku nanejvýš pohrdlivému.

„Přísahám skrze proroka!“

„A protož dnes ještě odtud vydati se můžeš.“

„Vydám se.“ To pověděv, bral se ke dveřím kůlny.

Přivolav jej Šein nazpět, vece: „Pamatuj se, jsi ještě mladý, ať nezapomeneš na své sliby. Ta všetečnice, která se carovou nazývati opovážila, jak vůbec se praví, mnoho pokladů odnesla s sebou z Astrachaně; povídá se, že tři sta soroků —“

„Smáti se musím tvému pronikavému důmyslu“ — vskočil mu do řeči Nuradin — „věziž, že zřítedlnice oka tvého shasly by na věky, kdyby toliko na polovici těch skvostností patřiti bylo se jim dostalo, kterými já pohrdal jsem jak pískem.“

*) Sorok — čtyřidcet kusů, tedy 12.000 koží.

„Ha! zkřikl Horbrokov, o tvém rodě Tataré tvoji podivné bájejí věci — slyšel jsem, slyšel!“ — I zamlčel se, ačkoliv znáti, že dále chtěl mluviti, a neobořil se, ačkoli hněvem naskočila mu líce.

Nuradin znovu přistoupil ke dveřím, maje na spěch, jako člověk, jenž rychle by rád vyšel na čerstvé povětří z večeřadla od hodovníkův, kde nápoj mozek mu skolotal a rozpálil srdce.

„Ještě jeden příkaz, člověče pohanský, vezmi s sebou na cestu,“ — dí opět vůdce, kyna rukou. Mládec dupnul nohou o zemi. — „Po moři shovívání našeho pluješ bezpečně, a třebať to i moře nebylo, leč toliko jezero,“ — zvolal, tleskaje rukama, spůsobem nevrlého a rozmařilého děcka. — „Ona Marina Polka nevšední jest čarodějnicí. Nábožný muž, arcibiskup Lerigius objevil mi zdání své o té ďábelnici; krása její prý nejudatnější změkčí srdce, a tys mladý a neznaboh!“

Na ta slova zachvěl Tatar po všech oudech, kolena podklesávala pod ním, sto rozmanitých výrazů vzniklo a zniklo na obličeji jeho, hlas jeho, dosaváde pevný a zvučný, oslabnul nyní, a každou chvíli vázne na přestávkách.

„Neboj se — nechže mi se ukáže jako hurisa na poušti — ona rájskou rosou oblitá — rájské vůně okolo ní plynou — písek — sníh — mrákoty — ona jest keřem růží edenských uprostřed hluché pouště, dýšíc nad solným jezerem — pod bělavou skořepinou. Přehrozné jest okolí ono, i komoň oplýskán jest pěnou od strachu, i jezdec není s to udržeti se na sedle vůči hrůzoplného obrazu. Příroda v zuřivosti své odříká se tam svých dítek — patř — mrtvoly rozmetány po písku — hle! sama podusila svých rozenců! ale ani můj kůň, ani já nezahynu. —

Její oko bude mi hvězdou, její hlas harfou na pustinách — i to jest možná, že oba nás pohltí hlubeň na věky — však spoléhej se na mé slovo — přivleku ti ji za vlasy — do Astrachaně přivleku — do palácu tvého — a jsou kadeře její hebčí nad východní hedbáví — máš mou přísahu!“

Ani žilka se nepotrhla na tváři Horbrokova, ale poslouchal pozorlivě, nebo chtěl se podkrásti pod mysl jinochovu a vyrozuměti jeho tajemství.

„Nuradine, ne na ledajakých úmyslech postihl jsem tě hned prvního dne tvé výpravy; vrať se do stanu svého a lehni: kohos jiného pošleme na břehy Jaika.“ —

Zaťal Nuradin zuby do pysku, líto mu, že pustil jazyku uzdu, a protož vzav na se barvu spokojnosti, hned ouštipečným pokřivením ústa takto nastrojil: „Přihází se druhdy, že mě posedá žertovnost. Tak vždy počínávám, kdykoliv mám se vypraviti na nebezpečné dobrodružství a pobludy; buď zdráv, vévodo, však o mé věrnosti nepochybuj ani na okamžení; vidím, žes mě nepoznal naskrze.“ Obličej jeho tu chvíli kázal se lhostejným, zmizelo násilné pohnutí, které jím zmítalo, pohrával si pokojně to třepením blankytového oděvu, to jilcem dýky.

Nevěděl co na to říci Horbrokov; bolesti jeho ale každou chvíli se vzmáhají; vicher nabývá větší a větší síly a tluče o stěny; slyšeti v táboře lkání a svlíkání se zbroje, a časem temný šramot rýče o hroudy sněhu a kry ledu. Novým to mrtvolám nové kopají jámy.

„Tatare, jdi, prvního rozkazu neodvolávám. Nezapomeň, hlava tvá anebo hlava Mariny.“

Položiv ruku na srdce mládec, zachvěl celý, ale uměl hned utajiti v duši zbouření, a poklonil se nízko, poklonou otroka slibujícího pánu vyplnění vůle jeho. Tím

časem září se oči jeho, že dosáhl svého záměru, a že on a ne kdo jiný od této chvíle jest pánem.

Nazejtří zdvihl se tábor Moskevský, vojska vracují se nazpět k Volze, jenom tři tisíce jezdcův, oddělivše se od nich, jako hrouda sněhu od sněhové závěje, táhnou v protější stranu ku břehům Jaika. V čele Nuradin jede nádherně jako šach na arabském koni; nedbá na vicher ani na mráz, co třeští pod kopyty koňskými, ale pádí v nadšení bojovníka, jedoucího na jisté vítězství, pádí v zápale milence, ženoucího se za milenkou, v šílenství člověka prahnoucího náruživostí, který dlouho se přetvařoval, ale dnes toho již mu netřeba, neboť přibližuje se k poslednímu života výjevu, jemuž k vůli všecko obětoval.

Tvář jeho polita jest leskem přilbice, bijícím shůry, a leskem pancíře zdola se odrážejícím. Všecka síla mladosti, všecken oheň naděje plane v zřítedlnici jeho, měl bys za to, že blaží jej předtucha pochvaly a náhrady; leč popatř jenom lépe a odvrátíš pohled od toho úsměchu pekelné rozkoše, který na ústech mu utkvěl jako nenasycená pijavka.

X.

Za Jaikem táhnou se končiny bohem zaklené; vicher jest jediným pánem jejich, i má tolik otroků ke svým rozkazům, kolik zrnek písku dříme na poušti, jež on neustálým fičením budí a oživuje, a pak po líbosti rozesílá na vše strany světa. Hned z nich staví hrady jedním zamáchnutím křídel, a rozsypuje druhým; hned pyramidám káže vyletěti na vraždu a kroužiti se bez přestání; hned celé prostranství pokryje mohylami, a kvíleje temně prochází se po velikém tom hřbitově. Pak znovu výše podnese hlasu a do víru zakroutí celou krajinu, písečný příval sype se

za přívalem jako na moři zpěněné valy, a jako se štítův vln odletující pěna srší deštěm vzhůru, tak i z těchto valův vykuřuje se bělavý prášek a mhlou zasloňuje nebe. Běda plavcům, jež tato bouře zastihne na poušti: neujde nižádný z nich utonutí. Sypučina *) jak olovo rozpuštěné hrdla jim zalije, zřítedlnice vypálí, a těla padnou na dno, v sypké — věčné propasti. Když však vánice ty přestanou, veškerá poušť ukládá se v hladkou rovinu; zde onde viděti po ní rozmetané ostrůvky z pelynku, zde onde ježí se hromada kostrbatých trnin, a mezi nimi svinují se hadové vespolek, neustálým sipěním svou lásku ohlašujíce.

Takový jest obraz těchto krajů, když v létě slunce peče nad nimi v plnosti svých paprsků: nyní ale sníh zasypal písky, řeka stojí, všude jíní se třpytí, mnoho dní bylo by sokolovi letěti nade stepmi těmi, a zrak jeho nenalezl by odpočinutí; zatřepal by křídly, ještě jednou se povznesl a padnul oslnutý na bílý sníh, na lůžko hvězdkovitého ledu. Tam, kde zdá se, že pustina přiléhá k nebi, vystupují pahorky, dále čnějí skály, bez stromů, nahé, chudé, jak by kostlivci to byli obrův, jejichžto rod vyhynul a kosti zkameněly. Tu teprv začínají se bludiště a bezcestí, černější tlamy jeskyň, vyzevující jedovaté páry, žulové sloupy se táhnou, a mezi nimi kopce ze sněhu, ledy jako stříbrné obití přikuly se skalám na hřbety a prsy, ouvozy vedou hned ku předu, hned obracejí se v pravo a v levo, hned zas dlouhým obloukem vracují se nazpět a vinou se bez přestání. V těch zmotaninách paměť na málo se hodí; pustiv se tam jednou, dlouho vyjití hledati budeš v potu čela a v krvi z nohou tekoucí. Každou chvíli jiné přechody vábí k sobě; tolik tu skal, kolik

*) *Nejdrobnější,* sypký písek, der Flugsand, pol. zwir.

stromů v lese, a všecky jsou sobě podobny, jako list listu. Po traplivém bloužení, konečně zastaviv se poutník, ohlíží se zoufale, i zdá se, že ony skaliny rouhají se jemu; nebo tytéž, které minul před hodinou, posud stojí okolo něho, nejináče než jak by potichu stoupaly za ním, kamkoliv kráčí, a zastavovaly se, kdykoliv on se na cestě zastavuje. Mozek v hlavě se krouží, podobá se, že ony tancují kolem, že do svého víru jej táhnou a stále jím zmítají mezi sebou — bez odpočinku — bez konce; však nepozbude-li docela smyslů a síly, a příznivo-li mu v tom štěstí, tedy vymotav se po cestě unavující tělo i ducha z labyrintu toho, znova uzří rozlehlost pouště — ale za ní vítají ho již zelené planiny.

Nuradin směřuje k těm skalám, nebo zvědové oznámili mu, že lev pouště zde hledá útočiště. Ale zdaliž on bojí se, by neztratil cesty, že tak mnohých za sebou porozstavěl stráží? — Jedva několik popojedeš honů, an kůň přilehl k zemi a jezdec na sedle bez hnutí se udržuje; zdaleka míhá se zbroj, zdaleka činí marsová postava bojovníka: ale přistup blíže, buď si přítel neb nepřítel, on tě propustí beze škody, — ruce jeho přimrzly jsou k prsoum, a již od nich neodervou se nikdy.

Aniž ohlíží se kdy mládec na své společníky, jenž padají k zemi s hluchým lomozem a potom umlkají na věky. Mhly se rozstoupily místem, slunce prohlédlo. Tisícero klamných jisker blyští nade sněhem, a rozprchujíce se pod kopyty, srší jako pravdivé jiskry a hasnou v poletří. Nuradin bez lítosti hluky své táhne za sebou, tak jako chmúra v bouři, která vyskočivši z hustoty výparův, přáhne se do nich a rozvádí je po nebi.

Posléz dostihnuv skal, zavýsknul radostně. Meč tasí z pošvy, máchá jím po větru a točí okolo šišáku. „Ku

předu — volá — ku předu! zde oni jsou, i hurisa má, i proklatý muž její, nenávistná oběť hnévu mého.“

Ale Tataři potrhli udidla, ani kroku dále pohnouti se nechtí, klnouce se hrobem prorokovým, že síly jim k tomu se nedostává. Oči odvracují ode skal, a ruce prostírají k té straně, odkud jsou přijeli: tam však černé sloupy vyhlédají z bílého sněhu. „To bratří jsou naší, Nuradine Murzo, odpočinutí nám popřej, Nuradine Murzo, přej sluhám svým noc jednu vyspati se pode stanem. Dovol, by nám napolo zmrzlým oheň pohlédnul v oči a kůži oblízal teplým jazykem.“

„Ha, ničemníci!“ obořil se na ně mladý vůdce, „kde jste vzali tuto opovážlivost? Snad tím zastrašiti mě myslíte, že jste tu všickni na pustinách? Klam to jest, otroci moji, a žádná pravda! nechže který z vás přiblíží se ke mně, a hlavu srazím jemu s krku, tak jako děvice serailská růžové poupě utrhuje s haluzky. I ty, Abade Sahali? viz, by nezhynul jako červ opovržený! i ty Mechmete? již můj kůň vrtí se netrpělivě; lépe mu bude deptati po tobě, nežli po ledu a sněhu. Přibliž se, Akbareji! a duše tvá ubohá dostane se na mráz; mrkni okem, pokyň prstem, pohni nohou ve třmenu, Hadžadine! toliko zakřivením úst znelib se mi, a tudíž dýku ti vrazím do lebky!“ — To mluvě, střídavě damascenku spouštěl a napřahal, jako by ji hotovil na bodnutí neb uderení.

Hlavy sklonili všickni před vůdcem, mlčíce, ale ani jeden nehnul se s místa.

Nuradin podnesa meč na ránu, sepnul koně ostruhama, chtěje na ně se řítiti, an v tom čepel se mu na drobné kousky rozlítla, rukověť toliko zůstala v pravici, rána z jančarky zahřměla mezi skalami, a kulka padla do sněhu mezi ulomky zbraně.

„Při sám Allah, za mnou! zkřiknul, neohlížeje se ani, zdali ho slyšeli — za mnou, to Zarucký!“ — Když ale přicválal ke skalám, tu již kůň naprosto byl mu neplaten; i skočiv na zem, s tesákem v dlani šel dále, několik desetin dobrovolníkův spěchalo po stopě jeho, ostatní zůstavše okolo velbloudův, snímají stany s hřbetů jejich.

Od toho dne břinkot šavlí a střelba z jančarek rozléhá se po roklinách; mezi skalami a pilíři z ledu padají mužové; vztekle činí outok Tataři po neschůdných cestách, ale zle jim na nohou, po sedlech vzdychají, ač na sedla nelze ani pomysliti; nebo kamkoliv oko se obrátí, všude propasť anebo hrana, rozsedlina anebo srázy. Udatně brání se Zarucký ve svém posledním outočišti. Všude jej pozorovati můžeš v čele junákův vychudlých od klopot a nedostatku, ale neubylo proto zmužilosti v prsou jejich. Hrstka tato pozůstalá při vůdci, ostatek oněch vojsk, jenž někdy pod jeho rozkazem hnaly se na Moskvu, Perejaslav v popel obrátily, Astrachaň vydobyly, brání se jak může; každému známo, že smrti za pasem stojící nevyhne se a její stane se obětí o den dříve neb později. Neběda však hynouti pod správou hetmana tak rekovného; ont i mrtvolu poctí pohledem lítosti a slovem pochvaly.

Prachu jim ještě stačuje na několik dní, potravu si dovážejí z oblaků, střílejíce v hejna divokých husí, mech skrývající se pod jiním s kamenů shrabují, hrudami sněhu ovlažují ústa, opatřují své rány, a časem ještě mezi potýkáním zpívají dumku stepní *): zpěváka nejednou rána prostřelí naskrz, on padá se skály do propasti, a který mu nejblíže, dozpěvuje začatou notu.

*) Dumky — maloruské neb kozácké písně, nejvíce melancholickým hlasem společně zpívané.

Tak s nestejným štěstím dorážejí na sebe a pouštějí se v boje: tu náhle udeřují na Tatary, a chmúra nepřátel v krev se rozplývá, tu zas před silnějším nátiskem se rozsypují, onde stáli v houfech před chvílí, a nyní neviděn tam ani jediný. Tam kdesi s oné strany opuky ozývá se šramocení, jako by sto hadův najednou se plazících třelo se o zemi hruděmi.

Nuradin prýská pěnu od vzteku, vytýká svým, že bíti se neumějí, a hojně plýtvá životy jejich buď v těžkých pochodech, buď v každodenních šarvátkách. Chladnokrevně se dívá na raněné i zabité, podoben jsa v tom velikým těm člověkům, jenž nedbajíce nic na záhubu celých národů, cítí, že pobitím tisíců uvedou v skutek ohromný svůj zámysl! — U něho však nepanuje myšlénka taková v hlavě, leč srdce jediné pobádá, i nemůž míti působení na celý národ — snad spolu s ním vezme i ono konec na pouštích. Ale duše jeho netrpělivá prahne zbaviti se jí a zápasu svému položiti meze, nic toho nevážíc, zdali v pekle neb ráji; dosti mu na tom, jen když jí pozbude, ať potom pokoj, neb rozkoš, neb i pokuta nastoupí, aspoň tehdáž nebude v ní více nynějších pocitů.

A protož smrt bližních svědomí jeho nehněte. On by celý kraj rozdrtil kopyty koňskými, vše vyhubil ohněm a železem bez žele a bázně, neohlížeje se ani na časy ani na anděly, by jenom mohl posaditi se na rozvalinách, a jenom jednou přivinouti k prsoum tu, která ho pozbavila lítosti, rozumu, svědomí.

Pak nechať před soudem božským outlá nemluvňátka ručky vzpínajíce, nechať děvice, zalévajíce se slzami, žalují na něho: on na vše jest hotov; nevíť neznaboh, co to jest soud božský, ale ví a cítí, co jest plamen, který žže v prsou jeho.

XI.

Na loži z mechu k prsoum tiskne dítě ženština. Jeskyně se klene nad ní, tu a onde očalounovaná bleskem plamene, domrkávajícího na širokém ohnisku, zasypaném popelem a uhlím.

Někdy padá i na ni zalesknutí, a tehdy ze stínu objevují se na chvíli líce povadlá nemocí těla i duše; avšak pěknost posud se udržuje na nich, i nechce opustiti tváří těch, jež tak dlouho ozdobovala, ano chrání se posaváde i v očích těch, kterých jasnost neshasne leda s posledním dechnutím.

Čemuž ale synáček na celování matčino neodpovídá úsměchem, nevypíná k ní ručiček? anebo nemocen-li a zimou sklíčen, proč aspoň nesmiluje se nad pláčem jejím a vzdycháním? Snad-liž tvrdým snem usnul? I tuť by ho probuditi musily hubičky té, která ho drží na klíně. Hle! zablesknutí dokonávajícího ohně oblilo outlé tvářičky — líčko to celé ovanul dech smrti, tílko stuhlé jako kus dřeva; upustila ho matka z klínu, padnul na zem, převalil se trochu a leží na spůsob šeré sošky. Ubohá sklonila hlavu k prsoum, a několik okamžení potrvala v úplném pozbytí smyslů, potom vstanouc, přistoupila k ohni. Vztáhla ruce nad uhlí, by se ohřála. Plápolání šatu jejího oživilo plamen, i vyskočiv z prostřed popele, zlatým sloupem povznesl se k její tváři.

V obličeji zříti boj ducha s utrpením; znenáhla však výraz zoufanlivosti ustupuje výrazu tklivého žele a velebnější povahy; pomnění na boha, zdá se, že rozlilo barvu potěchy po čele, zvolna kolena sklánějí se k zemi;

poklekla, a v černých očích, dolů spuštěných, tichou modlitbu odříkávají pohledové — poslední hlasy duše, když ústa bolest zamknula. Potom vezmouc tělo v náruč, zmizela ve tmách jeskyně, ale brzo vrací se s zavinutým robátkem a opět usadila se u ohně doutnajícího. Na kolena položivši dítě, rozvinula je, drahé kamení zalesklo se z peřinky; pod prsty matčinými zašustělo hedbáví, tkanice zlaté a stříbrné rozlinuly se a dokola se vinou.

V ruce její tenká dýka se blyští, hned za jehlu, hned za nůžky jí slouží; rozličné drahé látky dohromady sešívá a svazuje, jiné roztrhuje, párá, dírkami prošívá, chvílemi též béře míru na tílku, raménkách, nožkách; tkaničkou měří prsy, hlavu, šíji, a snímajíc ji, dává bedlivě pozor na délku a šířku. Z pozůstatkův někdejší nádhernosti carské ušila na mrtvolku Marina rubášek, lemovaný stříbrem.

Nesnadno jí odíti jím stuhlé oudy; i kloní se k němu matka, líbá studená víčka u očí: „Dej se ustrojiti od své matky carové, dědici Dimitriův, jak na tebe sluší a náleží; v jeden hrob klesáte na věky pospolu i ty i žezlo naše, synu můj, synáčku můj drahý!“ I uchopuje se ručky jeho, ručka ale jako z mramoru, i snaží se odměkčiti ji dýcháním, líčka potírá a tře prsy, a jsouc unavena, opět líbá, tiskne k srdci a prosí.

Konečně v blyštící se batličku oblékši synáčka svého, tudíž k jiné má se práci: z černé krabice vyndavá korunu, drží ji nad plamenem, a když zlatá obruba roztápěti se počínala, vyrývá z ní safíry, diamanty, hází v popel jako jiskry nové; potom očelí koruny stěsňuje a chvílemi klade dítěti na skráně. Jest ale ještě příliš veliké: i rozehřívá znovu nad ohněm a prohybuje dýkou. Nyní již dobře ke skráním mu přiléhá; matka navlékla ještě

ůru perel a pověsila ji miláčkovi na hrdlo s křížkem
lňujícího blesku.

Úsměch smutné rozkoše pohnul její rty na chvilku,
a spatřila jej otočeného mnohou září; přemihla se jí
mysli nádhernost Kremle, jako bývá ve snu dorostlého
uže vzpomenutí na léta dětinství; položila tělo na lůžko
mechu, a nazdávajíc se, že spí její carevič, těší se spa-
lostí jeho.

Ale smrt, rouhajíc se kamení drahému a perlám, zlatu
stříbru, na vzdor skvělosti a barvám jejich, hloub a hloub
tiskuje na tvářičkách vrásky a siné poskvrnky. — Kroky
icházejícího muže vytrhly paní ze zámyslův. „Končí se
ud Ihorův, i tvůj brzce po něm dojde konce svého,“ —
ce pevným a zmužilým hlasem. „Dnes polehli jsou po-
ední moji společníci, několik jich ranami pokrytých
stavil jsem cestou po jeskyních. Ach, ty pláčeš, lásko
ice mého?“ — V tom povšímnuv sobě na lůžku leží-
o dítěte, dí dále: „Vzdávej díky nebesům, že dnes
t jest z toho světa a proměněn v anděla; zítra byl
carovým otrokem.“

„Buď tobě chvála, o bože!“ — zvolala Marina, náhle
zdvihnouc — „pravdu máš, Ihore; oné skonal pokojně,
bez bolesti, oslabené tílko nepasovalo se s odletující
kteráž nyní hojně jsouc ověnčena paprsky, prozpě-
v kůrech andělských a patří s podivem na hvězd-
korunu panny nejsvětější. Spi, spi, synu můj! ty
ka žití nevydáš více ze sebe a každým okamžením
e ve tváři zsinalejším: ale ty žiješ nad těmito ska-
— Spi, spi, synáčku můj, tebe nezastihne žádná
aniž okusiš jaké potupy! Bývalí sluhové tvoji ne-
poutat tebe v okovy, ani rouhat se tobě. Krale-
, prožil jsi v kolébce dni své jako dědic mocného

pána a umřel jsi, dříve než zasvitnul den ponížení tvého. Ihoře, zažhni pochodni, hrůbek mu vykopáme v hloubi jeskyně, tam kde zbroj tvá jest uložena.“

„Dnes já synu tvému, a kdož mně zítra?“ řekl vůdce, pochmuřiv tváři, a zažehnuv pochodni na ohnisku, kráčel napřed, paní pak za ním, nesouc dítě v náruči.

I šli mlčkem dlouhou chodbou, jejíž klenutí způsobeno jest třesením země a prací věků, a kterážto divně se klikatí a zahybuje v pobočné otvory. Tu zdá se strop padati k zemi, ale najednou sloupem visícím zadržuje se nad ní; tam znovu vzhůru se vznáší a tratí se v temnosti, onde prostě jako vydlabaný se táhne, a onde zas po několika kročejích láme se v kouty a zavaluje se kolem.

Posléz došli jsou místa podobného okrouhlostí svou nějaké kaplici; odtud toliko nazpět možno se dáti, dále jíti nelze, nebo všude zakružuje se opuka. S klenutím srostlí krupníkové vytvařují gotické ozdoby, kříže, pilíře, oblouky, a mezi nimi rozpukliny divoobrazného způsobu, tu roztrhnuté stěny, jak by kameny se byly rozlítnuly, tu opět střepením ověšené, i snadno dá se pomysliti, jak zdlouhavě kapka za kapkou s vysoka tu padala, dnes ale neslyší se více ono kapání, ano vyschlo i zřídlo jeho.

Doleji ve vydutinách stěn Zaruckého bohatýrská zbraň a zbroj pečlivě jest uložena, zde též několik kordů, toul a luk, kůže medvězí a druhá levhartí visí při hrotkách šípů, dvě jančarky leží na kamenu, vedlé nich stojí pancíř a dále helm na sedle, při něm také železná košile, ozdobená stříbrem a drahým kamením.

Sahajdačný vytáhnuv s temným břinkem palaš široký, obousečný, prostý, počíná jím prostřed jeskyně vykopávati jámu. Matka nad mrtvým tělem mezi tím odříkává modlitby, a k jejímu třesoucímu se hlasu odpovídají

hroudy země, rozsypávající se pod železem. Nedlouho trvala práce; poslední domek rychle byl přichystán malému obyvateli; ručky křížem položila Marina, ručky přilnuly k prsoum; v čaloun ho potom zavinula, ano i tvářičky zakryla, a ještě jednou končíc Zdrávas, políbí ho posledně a dopoví Amen.

Pak ještě bedlivě ho obvazuje a drahou sukničkou přikrývá, bojíc se, by písek nezaletěl mezi záhyby a prst někde netlačila děťátko, i vyhlazuje vlastní rukou rûvek. Potom odvrátivši hlavu, zacpává si uši a vroucně k bohu se modlí.

Když opět se ohlédnula, již vzrostl hrûbek, a vûdce junácký, opřen o palaš, pohřížil se v myšlénky nad ním. Byla to mohyla černá, nevysoká, holá — ale srdce matčino tudíž pocítilo, že se jí čehos nedostává.

„Ihoře, smiluj se nad ním, zatkni znamení vykupitelovo na hrobě jeho; pak uvěřím, že jest blahoslaven, nyní však ještě křídel u ramenou jeho nespatřuji.“ — To mluvíc, měla oči pozdvižené vzhûru, jako by mezi roztržinami skalními stíhala duši synáčkovu na poletu od země k nebesûm.

Zarucký ohlíží se dokola, i přemýšlí, kterak by zadost učinil žádosti její — chvíli stál ještě bez hnutí, potom popošed ke stěně, uchopil se luku.

„Panovnice má! viz, toto můj starý společník. Měl jsem dva, ale jeden mi prasknul dnes v dlani, i odhodil jsem ho v propast, — druhý podobně prasknouti musí.“

Sňav tětivu s něho, šlápnul nohou na lučiště a ohýbal, až lupnulo na dvé.

„Sloužíval mi v rozličných zemích; tatarské, Moskevské, švédské z něho prorážel jsem hrdla. Drnkot tětivy té býval hudbou dní mladosti mé, nejpyšnější had

na poušti neumí tak sičeti, jako sičívaly střely s ní pouštívané: ale dejmež pokoj tomu, co minulo, a nikdy se nevrátí!“

To mluvě, handžarem strouhal a tesal třísky s luku, ostružky lítaly na zem jako prach ptačí. — „Slýchával jsem od hodnověrných lidí, že když blízka jest smrt, snáze bývá člověku pohlížeti v budoucnost a spatřovati duchy v postavě vidomé. Věříš-li i ty tomu, nejsličnější dcero zemská?“

Pozdvihla skloněnou hlavu nad hrobem dítěte. — „Věřím!“

Zachvěl bojovník, a jilcem u dýky zazvonil o vlastní zbroj — zvuk, který se rozlehl, příjemný byl sluchu jeho.

„Tolikkráte skákal jsem po mrtvolách, spal ve zbořeninách kostelů, po hřbitovech, kde z rozházených mohyl bledé strměly kosti, pod Smolenskem, sedě na zmrzlých tělech okolo ohňů s polským rytířstvem, pili jsme číše medu noc celou. — Nejednou po pustinách s hvězdami nad hlavou sám jediný jsem bloudíval: divné opravdu slýchával jsem šumy ve křovinách, po bahnách i výše mezi větvemi stromů; nebyl to vítr, nebylo to vytí vlkův ani sejčkův skuvykání; s těmit hlasy dobře známo bylo ucho moje. Bývalo to cosi lehkého, šamotajícího se, jedva že postižného sluchu, a předce hrůza mne obcházela, jak by na tisíce mravenců běhalo mi po plecech a po zádech; napřáhal jsem zraku, nastavoval uší, jsa dychtiv postihnouti tvorův božských, vyšších nad člověka, bloudících světem, jejichžto dnem bývá noc, hroby obydlím, vichry perutěmi, na nichžto poletují v bílých rouchách, blýskajíce očima jak ve tmách setlelé dřevo, mlčíce anebo v krátkém slově oznamujíce výroky nebes, pokuty, pokoření — časem též, jak lidská pověst nese, stávají u lože,

na němž hříšník umírá, a strašné pocity kladou mu v duši. — Zhusta i v starodávních hradech ztrávil jsem noci; v tmavých komnatách mezi starověkými malbami zahalenému v burku dobře se mi spávalo. Druhdy divná míval jsem vidění ve snách, ale na jevě nikdy nic zřetelného jsem nepozoroval. — Rád jsem však vždycky slýchával o strašidlech a přízracích, nebo tehdy pokaždé cit neznamý jindy chlácholil mi srdce, a rozplýval jsem se v něm, jako v nějaké rozkoši. Slzy tisknuly se mi v oči, ač toho nebyla příčina ani láska, ani žel, aniž bázeň; nepotřebuji se chlubiti srdnatostí, jiní vědí o mně. — Nejednou kázal jsem se zajatých sníti okovy, výrok smrti jsem odvolal, proto že hodinu před tím stařec neb ženština nějaká vypravovala mi o strašidlech, jenž vstávají z hrobů, když všecko spí stvoření a půlnoc se ozvala na věži.“

Kříž dohotoven již celý z lučiště, a u koncův jeho tentýž roh, na němž upevněna byla tětiva. Vůdce položil jej do rukou své milé, kterážto klečíc, postavila ho na hrob; pak vstavši, v mlčení naň se dívá, a malá ramena kříže dělají stín, splývající v podobě černé stužky po bocích mohyly.

Ihor odepnul proražený pancíř a skvostným zaměnil ho brněním, šavli zubovitou odpásal a zavěsil palaš beze skvrny, jehož čepel prokalovaná jest modrými žilkami. Helm vzal s kamene a postavil na hlavu.

„Kam se chystáš, Ihoře?“

„Hotovím se na zejtřejší válku — poslední; jindy to na hody odíval jsem se ve zbroj tuto.“

V tom náhle změnila se v tváři Marina, postava její sklesalá pod břemenem zármutku vztyčila se, jako dávněji to bývalo, a jako dávněji v očích jejích, okolo rtů a na

čele patrno jest, že ona jest paní, jížto svět úctu vzdával, důstojnou její moci a kráse.

Vztáhla ruku ke hrobu a rozžehnala se s ním, jako se žehná s břehem loď s odplývajícími do dalekých světa končin; potom zdvihši se, kráčí napřed. Za ní béře se Sahajdačný, a když se vrátili do prvnější jeskyně, táže se ho paní pevným hlasem: „Nemožno-liž nám nižádnými roklemi odtud se vymknouti? — Víš, jak rychlé jsou nohy mé po horách, a že umím přetrpěti hlad a žízeň na poušti.“

Zarucký nic na to neodpověděl, maje za chvíli schýlenou k zemi hlavu; těžko rozhodnouti, zdaliž on stíhá na mysli prostředku nějakého, anebo zdali váží čáce dokona dal výhost. Konečně podnesl čelo, velebný byl výraz tváře jeho té doby, ač nemluvil o chvále aniže o štěstí; planula z ní touha po rozprávce poslední, zmírněná předcitem, že již po ní nastoupí utišení, usouzené za hrobem v náhradu skolotanému životu, ona tichost ducha panujícího zvysoka nad zemí a poslouchajícího hlasy lidské široko daleko vzpomínající o jeho slávě.

Uchopiv Marinu za ruku, vyvedl ji z jeskyně. Odevšad věncem otáčejí je skály rozervané těsnými průchody. Rukou pokynul vzhůru, po všech temenech hor zatknuté bunčuky tatarské plynou po větru, jako hřívy cválajících komoňů, a nad nimi září se polouměsíce, oblévané červeným světlem, nebo tam kdes za horami zachází slunce.

Obrací zraky dokola: kolik vrcholků, tolik znamení nepřátelských; časem ozývají se v dálce divoké ryky: porozuměla tomu Marina, ale vše to ji nijak nepodčasilo, aniž pláčem dala na jevo ženskou slabost. „Takový tedy měl býti konec Mariny Mniškovny!“ dí povolným hlasem, *bez hořkosti*, bez žele a s vážností, která vůdce junáků

k jejím nohám uvrhla. „Marino!“ — zvolal v nadšení, a tvář se mu skvěje udatenstvím, a v pravici meč stiská — „i já byl jsem druhdy velikým, i mně vzešli jsou dnové, jimiž na věky honositi se budu: ale velikosti tvého ducha ani ve zlých ani v dobrých osudech jsem nedostihnul.“

Přitisknul ruku její k ústům; nebylo však to vroucí milencovo políbení, ale bylo na znamení vysoké úcty. Oba vrátili se do jeskyně. Ihor umírající uhlí mechem oživil, pak hodil dva toule a svazek střel do ohně.

„Jindy to čině, byl bych několikeru desíti nepřátel daroval život; palte se, palte, střely moje, aspoň plamenem poslužte pánu svému, ano hrotky a nálepy vaše již na nic se mu nehodí! V dým a popel leťte, střely moje, mráz mi zapuďte z oudů: zítra ještě několik jich srazím do propasti.“

Přisednul k ohnisku, a o rameno jeho opřela hlavu Marina; za každým slovem dchnutí jeho bují po vlasech jích, rukou opásal ji okolo těla, a někdy potichu na ech políbení skládá. Již však minuly ony časy lásky ojené rozkoší chvílkovou a nadějemi bez konce: tehdáž živé bývaly rozprávky, jiskry v očích nehasly, ruměnec alu nescházel s lící. S hubičkami vzdechy se mísily, ti nimi mozek kolotal se a kroužil, chvěla kolena, e bilo, jak by od prsou odervati se chtělo, hned zase i se hýčkajíc, omdlévalo jako na věky v hojnosti blaha o. V té míře on podnes ji miluje, a lásky její výše ší, než kdykoliv ěk před tím; ale stoje několik kroků robu, i mysl jeho zajata jest myšlénkami o hrobě. á povaha, obyčejná těm, kteří nelekají se smrti, vě- za jisto, že hrdla jim nasaditi třeba, zaujala místo lších jeho zápalů. Mát pomyšlení na smrt cosi veleb- lo sebe. Záclona její, míhající se ve stínu, než čle-

věka dokola zahalí v mraky, uděluje mu jakousi důstojnost; bohatýr v posledních života dobách jest miláčkem věštcův, a když spadne opona, mizí na věky věkův pod čalounem jejím drobné poskvrnky, sám nepřítel neozná se vzpomenouti o nich, sedě na mohyle zabitého, a paprskové chvály zůstávají nad ní a rozplývají se světem.

„Čemuž prázdna mi jest tato noc všeho přízraku?“ — ozval se Zarucký, „předce již přešla půlnoc a nedaleko do východu slunce, které posledně šavli mou uzří v povětří. Dnes vám, duchové, ještě času, dejtež znamení poutníkovi, chystajícímu se v neznámé krajiny; nebylť jsem opovrženým plazem na této zemi, neprotloukal jsem se mezi lidmi, ale vysoko nad hlavami jejich pouštíval jsem své lety. Znáte mě jistě, jakože znáte blýskavici prostřed bouře.“

Umlknul, znamenaje blíže k boku svému tisknouti se Marinu, jako by nemohoucí se opříti bázni, hledala útočiště.

„Nestrachuj se, vládkyně má milá! přibližujeme se oba k neznámým krajům. Ale jako jsem tě ostříhal a bránil na zemi, tak ani tam tebe neopustím, jestliže v tom vůle božská.“

Tu zamlčel se po druhé, a dlouho mlčel; na pruku pálí se šípy, již ostří se rozčervenilo, dým v smutkových chmúrkách vystupuje vzhůru, vkrádaje a tratě se kdes mezi štěrbiny skalní.

Tichost objala celé okolí. Ani Tatar ani šakal se neozývá, ohniště jenom vydává rozličné hlasy, tu rozskočí se tříska a zasáří jiskrami, tu roztopené železo zašumí, padajíc na uhel, tu plamen zasičí, kroužící se okolo syrového dřeva, tu popel se posouvá níže s přidušeným zašustěním.

„Ještě-liž váháte," zvolal hetman znepokojený, „nelibo-liž vám v hodině pádu a porážky pohlédnouti na mne? Čiliž i vy, tak jako lidé, hledíte jenom na nádhernost a šťastné osudy? Zjevte se mi, společníci moji, synové stepí rovně jako já, vy, kteří jste odpadali od boku mého ve sterých bitvách na spůsob listí s mocného dubu, zjevte se mi!"

„Bohatýrové, mistři mladosti mé, ježto jsem viděl na krátký čas a jako hosti po rozličných trůnech a zemích, Dimitri, Rožinský, Sapěho, ukažte mi se! Pamatuji se na ony dni, když hlavy s krků nepřátelských, když koruhve s věží městských létávaly k nohoum vašim, — ale i vám do času jenom přálo štěstí. Jako já marně po vás, tak jste i vy všickni zahynuli přede mnou!"

„Odpůrcové moji, pomordovaní vlastní mou rukou v bojích! žádného z vás nezahladil jsem jedem, ani neskolil handžárem vraženým do plecí: ale každý padl buď střelou zdaleka nebo zblízka palašem. Již nyní náleží, by nastalo smíření mezi námi. Sestupte k vítězi svému, vypravujícímu se na tu samu cestu, na kterou pohnal vás před lety!"

Zevnitř vrazil jek do jeskyně a rozlehl se žalostně mezi stěnami jejími. Marina napnula zraky proti otvoru, v sloup pošly jí oči, vztáhla ramena, jako by něco odstrčiti chtěla, ale nevyšlo jí přese rty ani slovo — nevydala žádného křiku. Na prahu jeskyně mezi slabou září ohně a pásmy stínu míhá se zbroj a černá se postava jakási — chvílku postála — potom vleče se k Zaruckému, krok za krokem, potýkajíc se a těžce vzdychajíc, a čím blíže přistupuje, čím zřetedlnější tvar béře na se, tím strašlivější jest pohledění na ni.

Stoupá muž ten, jak by každým okamžením měl se propadnouti; tvář bledá a krví postříkaná, vlasy shrnuté

a přitřepané ke skráním, chřest zbroje na prsou se ozývá rukou jednou bok si drží, druhou potřásá úsilně, jako by chtěl hroziti anebo vzývati o pomoc. — Ihor naskrze pro niknut byl leknutím.

Příchozí již stojí na druhé straně ohniska v plnosti rudé záře, kusy plechu klátí se mu od ramen, se šíje s prsou, a odlamujíce se, padají na zem. Zřítedlnice ustydlé v očích jako jíní, ústa se pohybují, ale z nich neslyšeti hlasu. Nachýlil se dvakráte a dvakráte se vztyčil s pěnikavým heknutím. Zívnul a hlavu podal v týl, rukou zahmatnul, jak by v rovnováze chtěl se udržeti, pak hlavu pozdvihl, ale nemožno mu více jí udržeti, i spustil ji zase k prsoum.

„Atamane — na úsvitě tu pohané — naši u nich v jasyře, *) dostal jsem šavlí v leb, kopím v bedra, kulkou v bok — po mně veta.“ To řka, pozdvihnul vzhůru obě ramena na spůsob tonoucích. — „Hrehory umírá, nech žije Ihor Sahajdačný!“

I upadl na znak, poslední vyřknutí jeho bylo žehnáním vůdce a hrozbou vrahům, a odrazilo se o skály praskotem pancíře, pukajícího pod těžkým uderením.

Vzchopil se Zarucký i obešel ohnisko; na zemi leží Kozák, jenž padl jak dlouhý, krev ještě prýští se z čela a prsou, ale ostatně zmizelo z těla všecko hnutí. Vůdce pohlédnul naň okem přivyklým k obrazům takovým to. Barva napjaté pozornosti ztratila se mu v tváři; myslitel zpočátku, že duch to jest, který z hrobu se vydobyv, jako posel z jiného světa přichází na vyzvání jeho, an to člověk, jenž přivlekl se k němu se zprávou o zemských věcech, a tu skonal před ním.

*) Jasyr, tatarské slovo, znamená tolik co plen, kořist, zajetí.

[illegible] bolestmi pamatoval na [illegible] hejtmana, jak syn na otce, po němž se pachtil celý [illegible], by ještě jednou jméno jeho vykřiknul před ním [illegible]. Za tu věrnost a lásku Zarupký stisknul ruku [illegible] jeho, jakož obyčej míval mlaviti nad mrtvolami šídu [illegible]: „Věčný pokoj tobě, Hrehory, býval jsi [illegible]!“

Potom znovu se uložil na zemi u nohou zarmoucené [illegible]

[illegible] a duchové nastkali uši k mému volání; — [illegible] mají učinili hrádky mezi nimi a mnou. [illegible] marnost, bitvou, v nížto člověk nikdy s koně nesedá, ovšem bez ustání, konečně prohrati musí. Nelitují [illegible] ty však důstojna jsi, a sličná, a stvořena panovati [illegible] ty krvavíš mi srdce, ano patřím na tolikeré vděky, jenž zahynou před časem, neboť zítra jistá nám [illegible].“

„Kteří panují nad říšemi, ani nevycházejí ani nezapadají způsobem každodenních hvězd,“ — odpověděla paní [illegible] pohledem a potřásajíc vlasů prsteny — „narození naše i smrt stejně bývá lidu podivem; v tom budiž [illegible] potěcha“ — — tu však hlas její změnil se náhle [illegible] radosti zaniknul docela na čele. „V mrazu a [illegible] vždy jsem mívala dostatek vytrvalosti, široké bylo [illegible] pro všeliké zármutky a hoře: nyní pak, ještě [illegible]padla ona říše obšírná a překrásná, hojná ve zboží, [illegible]y a zlato, ještě komnaty mých paláců proměnily se [illegible]ně, — nepláči, nelkám, ale posečkám ještě těch [illegible] okamžení, dokud nepřijde vítěz a nebude se mi [illegible]ti; potom ale hlubokou poklonu vzdám Pánu na [illegible]ch a od světa toho odloučím se na věky.“

[illegible]dyž svítati začínalo, vůdce junáků chopil se [illegible]

a ručnice, objal ramenem o pás Marinu a hloub v jeskyni se pohřížil. Nebral se již cestou, vedoucí ke hrůbku dítěte, ale docela jinou, stranou od oné první. Slabý svit zírá skrze skuliny a rozsedliny, odervaného kamení pod nohama tu nesmírnost, přehybující se stržiny skal hrůzu sypou na hlavu, sloupy pokryté jiním bělají se jako noční larvy. Za živa-liž on do hrobu sstupuje se svou kochankou?

V tom jasnější dělá se udnění, plachta světla, jako by odervala se od nebes a horu přešlehla, leží na dolních skalinách, odevšad jsouc otočena stínem; nad ní roztrhuje se sklepení nebes a viděti chmúru přeletující.

Tu Zarucký stisknul ruku carové, a vstupuje nahoru po schodech, jež byl čas vydlabal ve stěně chodby skalní, vedl ji za sebou, a vstoupil ouzkým otvorem na vrchní těchto jeskyní klenutí.

Nebe celé jest oblaky zataženo, na východě jenom rozpálila zoře své oknisko a očekává slunce; místem proráží blankyt, chmúry již se nedrží pospolu, ale jedny ženou se za druhými; předtucha vesny již se rozlévá po povětří. Všude dokola vznášejí se skály obělené sněhem. Hetman ví dobře, kam zaměřil kroky, ani nepospíchaje jako zběh nějaký, aniž zastavuje se jako poutník bludný: pevný a vážný jest chod jeho, střeže společnici svou, a tudíž okolí očima probíhá. Ještě s bunčuky hraje si vítr na těch samých strminách, posaváde ale neslyšeti ani hlasů, ani jiného hluku. „Jenom dále a dále, tam k té skále, jenž příkrým ponebím vznáší se nad jeskyní jako věž nad zámkem, u štítu jejího volím naposledy potýkati se a zahynouti.“

I jako by proudové náramného rozvodnění, letícího s hor, náhle zkameněli, v takové podobě vymršťuje se

vzhůru tato skála, hned vypínajíc hruď svou, a hned nazad ji uhybujíc. Po těch kamenitých stozích pracně se namáhali oba, až došedše nejvyššího kraje, usadili se a patřili na svět rozlehlý pod sebou a nad sebou, loučícím se okem. Odtud přehlédnouti mohou celou tu tvrz přírody, vystupující z lůna pouště. Skaliny ke skalinám se tisknou, a jediné zde a onde oddělené jsou od sebe propastí. Hrany jejich tu se stýkají, tam rozbíhají, tu vroubkované jsou jako bašty, tu špičaté jak minarety, a jinde vyduté na spůsob bání. Největší ale částka jich neřídí se nižádným vzorem a pravidlem, leč pnou se prosto vzhůru, obvěšeny jsouce sněhem, naježeny ledem, lámajíce se v kouty, zahybujíce v luky s divokou spanilostí. Vychází slunce nad obrubou pustiny, rdící se od jeho paprsků, štíty hor oblila jasnost, a světlo to ohromné vystupuje výše a výše v krvavém požáru mezi chmúrami.

Tu jedním rázem ozvaly se křiky, volání a hesla: hlasové ti a hřmoty rozléhají se mezi srázy, a jako bouře ovanuly hetmana dokola. „To jsou zvony pohřbu našeho!“ dí zticha, pak opatřiv se ručnicí, s hlavně setřel rosu, by lépe mohl mířiti.

S okolních hor sypou se houfové, z okolních roklin vyřicují se roty, jedni postupují ku předu, jiní couvají, tu hromadí se kupně, tam se rozcházejí, tito jedním táhnou řadem, onino v malých odděleních, jako by teprv hledali vůdce svého. Ihoru pak, pohlížejícímu na ně s vysoka, zdá se, že lid ten dotknut jest slepotou, an semo tamo se zatáčí, cesty nemoha najíti. — „Ajhle průvod pohřbu našeho!“ vece opět potichu, a hořce se zasmál; pak vytasiv šavli z pošvy, položil ji k sobě; dýku přitužil k boku, by se nevysmekla mezi zápasem — a oči přikouzlily se k Marině, by se do vůle potěšily ještě tou hladkou tváří,

na níž nebezpečenství ani jedné vrásky vytisknouti nemohlo.

Ryk náhlý vyrazil od zdola, hned na to chmúra střel a hrst kulek rozbily se o skálu pod nohama Zaruckého.

„Uzřeli nás," dí pokojně. Ulekla se bezděky Marina a vykřikla ve zmatení mysli: „O Polsko, Polsko! kde jsi, má vlasti předrahá!" — Slabost ale tato trvala jenom na chvílku, zmuživši se povstala, a ozářena jsouc paprsky slunečními, patří na přibližující se nepřátely, derouní se vzhůru, kudykoliv nohou mohou se zadržeti, a chvílemi trvající v pomlčení, tak jako mračna před bouří.

Derou se vzhůru a po sliznych svalují se opukách, nejeden řítí se dolů, by nepovstal více. Odvalují kameny, chytají se vystupujících sloupův, rozbíjejí čalouny ledu po překlopech, pasují se s rohy a strminami skalními, co v těle jest síly, jako by na bojišti o život šlo s nepřítelem — vše to ale daremné; nebo jedva že ulezli několik kroků, ukluzují nazpět po hrudách sněhových, prohybují těla, rozpínají ramena, by se na čem zachytili, a klnou proroka ze vzteku a bolesti. Nadarmo se snaží, nadarmo; skála jich stále od sebe odstrkává; i obešli jsou ji, a hledají s druhé strany přístupu, cesty neznajíce, po které tam se dostal Zarucký. On ale sedě na výšce, patří na ně jako obyčejný člověk, dívající se na práce lidské v potu a krvi vykonávané a nechtějící dlouho se jim povésti. Ostatně nepozoruje se v oku jeho žádná proto veselost, že ti tam se mučí a hynou; víť on dobře, že dříve později po mnohých trudech a prácech dotrou se k čeřenu tomu, na němž jich očekává, aniž pak tak tuze mil mu život, by těšilo jej prodloužení jeho na hodinku.

Vrátili se a pod skalou srazili se v hromadu jednu. Slyšen hlas jakýsi, k nim promlouvající, a v pozůstatku

jeho zvukův, jež vítr nese k uchu Zaruckého, ještě rozeznati možná výrazy hněvu a hany, potom přetrhované volání, jak by rozkazy se dávaly anebo každému zejména povzbuzení. Opět všecko utichlo; ale z černého zástupu vystoupivše muži, hromadí se v malý hlouček na spůsob odtrhujícího se mračna od nahustlých oblakův, když zachce se jemu vlastních letův zkusiti po nebi.

V okamžení pak, rozsypouce se na dlouhé řady, počnou se drápati vzhůru — všickni černí po bílém sněhu — a za několik chvil tratí se a řídnou řady. Onen zniknul a není více sledu po něm, tam tomu viděti ještě hlavu nad sněhem, ten potknul se a leží bez sebe; ale kdo statnější, kdo obratnější, ten vzpíná se k hoře; již zbroj na každém rozeznati možno, líce však ještě nedá se domířiti okem.

Ten ale, který klestí si cestu v čele ostatních, podivnou hurtovností províjí se mezi překážkami nebezpečné té procházky. Jde o život při každém skoku, ale nepadne nikdy, klouzá po ledu a běží po sněhu, jak by anděl strážce držel ho za vlasy, zřídka pohlédne pod sebe, stále maje obrácené oči ke štítu skály, a kde mu propast po boku, tam nad ní se snáší, a kde doly, tam neuhýbá se od nich, ale rozbíhá se prosto a přeskakuje. Společníci jeho podpírají se o kopí a meče; on jediný šavle své nechce poskvrniti sněhem, ale potřásá ji nad čelem a napájí slunečními paprsky. Turban jeho leskne se, ovinutý drahou kožišinou, a třpytí se diamanty, brnění též, a po chvílkách volaje na svůj lid ostrým, pronikavým hlasem, káže spěchati za sebou, kárá je z přílišné opatrnosti, a svalí-li se který a slítne-li v propast, ještě zlobivějším tresce ho hlasem.

„Bůh tě žehnej na věky!“ řekl Zarucký, povstana

a přikládaje ručnici k oku; brzy ale opět ji spustil dolů, řka: „Čas ještě a potřebí dříve smířiti se s bohem.“

I poklekl, ručnici pustil z ruky, palaš položil na zemi, kynžal odpásal a hodil na dva kroky od sebe. „Slýchával jsem,“ dí, „že Spasitel, který dal se ukřižovati za naše viny, těch nemiluje, jenž ozbrojení jej vzývají.“ Při něm mlčíc poklonila se též před Stvořitelem Marina.

Krátká byla modlitba hetmanova, v pokoře sklonil čelo, vroucně sepnul ruce, prose za odpuštění viu v duchu; málo však slov pronesl, jakož náleželo na válečníka, který protrávil ve válkách život a v samých bojích páteře zapomněl.

A když povstal, s lepší odtuchou patřil na vrahy se blížící, a chopil se zbraně. Dvakráte vystřelil — dvoje hekuutí uslyšel, a dvě mrtvoly kácely se dolů, jako pně podťaté, valící se s hory. Nezbývá již času nabíti ručnici, a pročež odhodil ji v propast, a ona to temně rachotí po sněhu, to s řinkotem rozbíjí se o kamení.

Šavli zaměřil na ránu, Marině vlastním tělem sloužil za štít, i bil mu té doby z očí blesk plamene, jaký zněcují boje v srdci bojovníka. Nebyla to vzteklost, aniž krvežíznivost, nebyltě to závrat mozku v nebezpečném okamžení; ale byla umírajícího bohatýra povýšenost nad vítězitelí svými, bylo přesvědčení duše na prahu věčnosti, že nebylo marné těkání její na vyhnanství vezdejším. By stanula před Tím, který seslal ji na tuto pout, jediné třeba ještě rány. Patříte, kterak bez bázně připravuje se na ni, prsy uchystal naproti hrotům, nohu vryl do země, i stojí jako socha nějaká. Zpozoruješ-li na lících jeho jedinké známky rozpaku anebo bázně, roztluku na věky svou loutnu! — Za sebou v levici složenou drží ruku své nejmilejší — ještě chvíli, a vrahové jej obklopí.

Vůdce jejich dostihnul již vrchole skály, ale žádnému nedovoluje koule ani střely vypustiti. Zniknul ještě na chvilku pod překlopem, pak zachytiv se za hranu skalní, rychle ukázal se na ní.

„Vzdej se, Ihoře Sahajdačný Zarucký!“

To řka, spustil šavli dolů, svým totéž poručil; ale nevysvítá z tváře jeho ani milosrdenství aniž uctivost ku přemoženému: pomračilo se čelo jeho a vášeň jakási šlehá mu plamenem z očí.

Hetman odbyl ho mlčením, a rameno pozdvihuje na sečnou ránu. V tom ucítiv křečné trhání v prstech Mariny, mimo vůli se obrátil, ana bledá co stěna, zaclonivši sobě rukou oči, znenáhla upadává do mdloby. Rozesmál se Nuradin Murza, a zatleskav v dlaně, zvolal: „Ha, poznala mě, chopte se ho, i jí se chopte; jemu najdeme trýzeň, jí čtvrtého muže!“ — Zarucký spustil hlavu k prsoum, a vece hlasem žalobným: „Bůh ví, čím tresce hříchy života mého; smrti jsem se nikdy nelekal, než čemuž posílá na mne i hanbu zajetí?“

XII.

Tataré, jak mohli, smýkali se se skal a spouštěli roklinami; nebo již přívětivější tvář ukazuje, slunce začíná přihřívati, sněhy roztopující se vsáká zespodu písek do sebe, a naděje, že u břehův Jaika naleznou honců z Astrachaně a velbloudů s nákladem všelikých potřeb, dodávala jim síly a trpělivosti.

Přešli jsou řeku po ledě — na tamté straně velel vůdce položiti se táborem, honci a velbloudi z Astrachaně již na ně čekali — a pročež hurtem rozbíjejí stany, ohně

rozkládají, uchopují se masa a rýže, vína a vodky nelitují, hulačí a výskají, a když hodina modlení přichází, modlitby jejich stávají se rouháním a potupami proroka, jež opět zapíjejí.

Na písčitém pahorku, s něhož smetl vítr sněhy, stojí stan Nuradinův na sloupech, dlouhý a široký, obitý kožemi, s bání malovanou lesknoucími se barvami a s poloměsícem nad ní. Odtud prostírá se vyhlídka na celý tábor, na stepi až do končin obzoru, na břehy Jaika, vinoucí se k moři ustavičnými záhyby, ano i na samo to moře v šeré dalekosti.

Vůdce posaváde nerozprávěl se svými zajatými, aspoň nikdo neviděl ho mluviti s nimi; on jel v čele svých houfův, je provázeli v zadu, muže v poutech, paní svázanou tkanicemi hedbávnými, jakož byl hned na hoře oné skály rozkázal.

Když stanuli na místu, krátkým slovem oznámil svou vůli, by každý odpočinul a činil, co mu libo. Sám odebrav se do stanu svého, již neukázal se více; na udnění jenom spících při pahorku několik Tatarův okolo ohně mezi rozházenými ostatky večeře probudil náhle křik jakýsi, i napínali uši z polovičního rozespání, zařinčení okov zaslechli jsou na to a hlas Nuradinův. Slov ale nižádných nelze rozeznati; potom nastoupilo temné úpění. Zhrozili se toho sluchači, a všickni najednou bezděky zvolali: „Allah!“ — hlomoz ale kácejícího se těla na novo zamknul jim ústa. Všecko utichlo, i čekali ještě, ale ničeho se nedočkali; protož každý přihnuv si z láhve vodky, znovu podepřel hlavu o sedlo, by snem zotavil se do bílého rána.

Nastalo poledne, slunce na obloze baví se s chmúrami, to k prsoum je přitulujíc a napoly jen svítíc, to

rozhánějíc je a blýtíc se v celé své nádhernosti. Prostředem táboru ozbrojená stráže vede ženštinu, zastřenou dlouhým rouchem, a ohradou z oštěpů a šavlí bránice zvědavým pohledům, spěchají s ní, co dechu stává. Prošedše tábor celý, vstupují ku pahorku, zatlukou na stan, pozdvihne se opona, i propouštějí do něho střeženou ze všech stran osobu; potom po uslyšeném rozkazu zpět se vracují, jda každý, kam mu koliv líbo. I vkročila do stanu, hlavu majíc skloněnou, jakož náleželo královně bez království, vznešené paní bez společnice, křesťance uprostřed pohan, Polce mezi porobenci Moskvy. Čiliž to nakvap sen objal smysly její? Čili rozloučila se již se světem, a zapomenouc na smrt, octnula se v říši čarovné? Odevšad praménky všelijakobarevných světel sletují, proudí se a míhají, vůně kadidel ji oblévá, ráj květův otáčí ji dokola.

Pod jejími stopami vypodobňují koberce zelenost trávníků, diamanty prozračnost a krůpěje rosy; po stěnách pestří se čalouny uvitými věnci z růží, fialek, jasmínu a haluzkami, na nichžto malovaní ptáci přesličná roztáčejí péra. S hůry padá světlo denní, ale než dostihne oka, krade se mezi mušelíny a hedbávím, dlouho blouditi musí po třepení zlatém a stříbrném, klouzati po perlách, ssáti blankyt z ametistů a safírů a brunát z rubínů, pak teprv napité barvami a leskem spouští se dolů a plesá v líbezném chvění oblouků, jimž není konce a míry. Tu kruhy ty světla valí se dolem a odrážejí se nazpět, rozkvětu jiskry a podobu života dávajíce oněm ozdobám, paprskovými sítěmi mřežují stan celý a shora dolů oblévají jej potokem jasnosti, která plyne blankytem a šarlatem, zelená se jako smaragd, zlatí se jak pomoranče, a do oka vplývá mile, bez urážky, bez oslnutí na způsob tisícerých

motýlů, hrajících pospolu na palouku té doby, když slunce již nepálí a zapadá v zlatě, když měsíc sas naproti stříbrem lemovaný vystupuje, a mezi nima oběma zajatí mračkové pěkným věncem oplétají nebe. V takové hodině chtělo by se zasnouti z rozkoše na věky. Takož temu, jenž leží na lehátku hloub pod oponou z hedbáví, viděti na očích, že sní se mu na mysli o smrti laskavostech; neboť ačkolivže líbezný úsměch usedl mu na ústech, ačkoliv tak jest pohnut, že blízek zdá se býti rozčilenosti: předce potřebí jenom přeběhnouti okem ty napnuté tahy ve tváři, rozohněné zimniční červeností, by tudíž znamenati mohl, že smrt nedaleká mu hrozí a sice nelahodná, aniž na poklidném loži, alebrž tak zuřivá a rozpásaná v bolestech, jako rozpásané bylo žití jeho v žádostech a činech.

Leží na měkkých polštářích, ale těžko mu vyleženi ještě chvíli na nich, ač usiluje přemoci se a chladnokrevným se zdáti, věda dobře, že činiti mu jest s duší plnou statečnosti a pevnosti. I chce jinačím se jí ukázati, než byl před lety; neliboť již jemu po dětsku se doprošovati a toužiti, ale jakož na muže sluší, rozkazovati chce a ji unáhliti.

Daremná jest jeho snaha — i jakouž dovede silou utajiti bouři, která jím zmítá? Bití krve žádným spůsobem neodplaší od srdce a ode skrání; ont syn pouště ssál paprsky jejího slunce v kolébce, a z nich utvořený žár zůstal navždy v prsou jeho. Protož zuby stav a rukama udeřiv o lože, odmrštil se od něho, poskočil, a již stojí uprostřed stanu, zrovna naproti zajaté. Tu ještě válčí sám s sebou, ale nelze mu upraviti tváře v příjemnější barvu; tu ještě třesoucí se zalamoval dlaně, snaže se dáti jim pohled nepohnutelnosti: krev ale pořád palčivěji

vře mu po žilách, a aby zpamatoval se, usiluje na chvíli odvrátiti hlavu. Leč ani to se mu nepovedlo; neboť prudkost náruživosti udržuje zraky jeho přímo upřené na kořist milostnou. I cítil, že neutají zuřícího v sobě ohně, a protož vymrštiv se jako vzteklec, roztrhnul a oderval závoj s obličeje jejího, a zarazil se, těžce oddychuje, oblit potem na čele, okem zmateným divoce kolem těkaje, a do oupadu jsa unaven.

Ona však ustavičně zachovává mlčení, v ničem nezměnivši svou někdejší povahu. Ovšem znáti jest na tvářích sledy slz a smutek, kdy ale tyto vylila slzy, o tom nikdo neví; jsouť nyní suchá ta víčka a oči pomračily se jediné pohrdáním. Nuradin patřil na ni dlouho — dlouho. Podivno, že tak najednou se utišil, hlas omdlel mu v prsou, pohnutí usnulo v lících a po ramenou; jediné pohledy, neuchabující v síle své, sypou jiskry na líce Mariny, a na čele jeho snadno čísti, že v duchu hluboké chová zámysly — arciže ne spůsobem těch lidí, jenž váží na vážkách opatrnosti své záměry, a přišedše na kraj propasti, rozpakují nad ní, ale tak, jakož přirozeno jest tomu, který nikdy žádného citu nezapuzoval z duše své, který nedbal o budoucnost, a duši svou učinil bojištěm vášní, srdcem i tělem stav se otrokem své vítězkyně.

Zajisté i nyní podobná v něm odbývá se válka, an rozmanitých barev paprskové, hrajíce po zeleném přepadle zrnkovaném zlatem, po kaftaně a měňavých obšivách, i po turbaně bílém, tvář mu oblévají přelíbými uhami. Konečně líce jeho opět nabývají výrazu živého proměnného, hlas tiskne se do úst a mluviti začíná — va jeho spravují se jakousi hudbou, aniž jedné stálé líce se míry, ale přecházejíce od nápěvu slabé písně, tící se opodále, do zvuků válečného zpěvu, rozléhajícího

se v ústech vítěze nad roztříštěnou zbraní a mrtvolami polehlých vojínů. „O Agaj-Chánu dávno již nikdo neslýchal — památka o něm zmizela, jak by o tom pacholeti nikdy nemělo se vzpomenouti! Ovšem — byltě ostýchavý, miloval paní svou a sloužil věrně, pro ni nebál se smrti, navštěvoval ji v tom černém sklepě — ó jakýmž to on byl děckem tehdáž! Pryč mi s tímto vzpomenutím! budiž ono mi jako hadovi kůže, kterou svléknul, v nové ustrojiv se šaty. Hoj, jak potom had se vzpíná a sičí z radosti, že mu jedu přibylo, že stříbrem a zlatem okroužkovalo se hybké tělo jeho — běda ptáku, letícímu mimo, běda poutníku, který se mu namítne: v pýše a honosnosti své neodpustíť nikomu. O Agaj-Chánu dávno již nikdo neslýchal; ale nezmizel on jako ta hvězda, co sletuje dolů v hlubiny světa, jako ta koncha, která spouští se s břehu na bezednost mořskou: sám on se vydal na cestu, a pouštěmi života do Mediny srdce svého putoval dlouho o parnu a žízni, nic neváže prací, nesnází a nebezpečenství, až posléze došel cíle svého, i ačkoliv opálené má čelo, ač sílu postrádal, nelituje toho; neboť pro tebe vše to podniknul, ty má huriso! — A nyní nastala i jemu doba blaženství, jako odpuštění hříšníku, jenž dlouho vzýval proroka, až prorok smiloval se nad jeho voláním“ —

„Losem vojny“ — dí ona přísně — „dostala se paní do rukou sluhy svého; tím však nepřestal rozdíl mezi carovou a panošem.“ — Tu přestávku učiniviši v řeči, rychle pak zvolala: „Ne — příliš blízci jsme smrti, i nepřisluší nám honositi se dary těmi, jež někdy bůh ze své milosti vylil na hlavu naši, a odňal nám, když líbilo se jemu, proto že nezachovali jsme ve všem přikázaní jeho. Na této poušti, kde hrob nás očekává, jakož tušení nám praví, zapomeňmež o Kremli a onom dnu, kterého bys ty se nebyl

opovážil pozdvihnouti oči k trůnu našemu: však jméno na křtu dané a druhé jméno přijaté od předků, tobě dobře známé, mělo by skrotiti hrdost tvou. Oním prvním jsem křesťankou, tímto druhým Polkou — skloň čelo své, pohane, a pamětliv buď hanby a poroby svých bratří — ztiš se, Tataře!“

„Činíš se nevědouc, ač známy jsou tobě mé příběhy; bylyť jsou hudbou vězení tvého. Tam obsypal jsem tě perlami a diamanty z klenotnice slávy svých praděd ův.“ V tom hořké pousmání přese rty mu přeletělo. „Nemluv mi již o tom, co minulo — potom vezme se on a druzí do ouček; mluv raději, že mě miluješ, mluv, že chceš býti mořem jasnosti a rozkoše, v němž já zatonu všecken. Tys přivedla život můj na zmar, jako hvězda zvěstující nehody zjevila jsi se mi a zažehlas mě svými paprsky; pak zmizela jsi, o hvězdo má, uchvátili tě vírové ohniví a unesli daleko ode mne, a já zůstal ve tmách, klna proroka a rva sobě vlasy; jazyk můj proměnil se na kletby, nápojem mým byla krev a slzy, srčící z potlučených hlav. Ha! rychle pustil jsem se do běhu, ten, který tě odvezl, neujde mé pomsty. Stíhal jsem tě pěšky i na koni, snižoval jsem se před lidmi, klekal před bojary, a smál jsem se v srdci; myslilit oni, že jim poctu vzdávám, an vše to dělo se k vůli tobě.“ To mluvě, panovitého užíval hlasu a temněl v tváři; ona však mlčí, a zdá se, že ani neposlouchá.

„Ha, patřte! syn Padišachův, panovník nad emíry, vnuk slunce, darmo žebře milosrdenství u Polky. Kdež jsou tvá vojska, kde dvory, poklady, mocnost, kde Dimitri, kde Zarucký? — Všecko tě opustilo, list po listu opadal se stromu; pramen štěstí vlna za vlnou vyschl na písku nehod; v koho doufáš, kdo ti má býti pod-

porou? ohlédni se dokola, samotná jsi u prostřed mých zástupů."

„Vím, že samotna jsem, a protož hotuji se k smrti Panoši, nepřekážej mi v rozjímání; neboť dlouhou mi života potřeba mi ovinouti okolo několika chvil těchto ještě mi pozůstaly, a pak vyplň rozkazy carovy!"

„O šetři mých slov a uvažuj! Zamiloval jsem tě, ty nejspanilejší mezi krásami zemskými, anoť by i anjel, se slaný od Allaha a nesa se povětřím, pozastavil se v letu rozepjal nad tebou křídla a patřil na tebe, rovně tak jako když by potkal se s nějakou novou hvězdou té doby když po rozkazu tvůrcově vznáší se z bezedných propastí a první, nejmilostnější paprsky rozesílá po světě. — Dnes huriso má, po dlouhém rozloučení spatřuji tě zase; ale mhla žalosti povila tvé čelo, jed hladu a nouze hlodá na tvých tvářích, prach dlouhého světem blouzení a bitev poprášil květy jejich, zřítedlnice tvá skřehla od mrazu a na víčkách tíží břímě bezsenných nocí. Byla jsi jako oblak, jejž sobě oblíbilo slunce; po celém nebi žádný jiný se mu nevyrovná, jediný on vábí oči k sobě, nebo dí něho veškerých nebes vyplynuly jasnosti, šarlaty a zlata větrové s ním pohrávají a pějíce ve zboru, zlíbezňují blan kytnou jeho plavbu. Nyní pak zdá mi se, jako by zašlo slunce, a pěkná ta chmúra pozůstala vzadu. Měsíc vy cházeje, stříbrem ji věnčí, celá stříbrná, celá protýkaná jest hvězdami; i patřím na ni posaváde, i posaváde ji mi luji. Vzchop se do letu, chmúro, leť od moře k moři — i kdež nalezneš druhého, který by tě v té míře božil, a jsi v plnosti ať ve mraku své velebnosti! — Šetři a dbe na má slova! Car tu jest ničím; mocnosti jeho směje s Agaj-Chán jako prachu, jejžto s nohou setřásá. Já jsem pánem na všech těchto pustinách. Zapomeň na minul

dni jako na ptáka, jenž uletěl, a nikdy více se nevrátí. Na hbitých koních pospolu těmto stepím se vymkneme: tam za těmito pištinami zelenají se trávníky, kvítí tam hojnost a celé moře rozkoší. Tam, huriso má, my dva žíti budeme a veškerý svět bude ložem naší lásky. Pryč mi s vlastí, nebem, prorokem, slávou a lidmi! Žíti volím v tvých objetích a skonati na tvých ňádrách.“

I blížil se k ní s třesoucíma se ramenama, jako by tělo chystalo se k násilnému zápasu. Z uzdy puštěné chtíče zohyzďují mu všecky tahy v tváři, skřivují ústa, na nichžto žádostivost se pění. Zuby znějí, líce nabita jsou krví valem do nich se hrnoucí. Té doby zmizel v něm všecken sled obrazu božího, i stal se člověkem ku podobenství Satanovu.

Ona pak, stejnou podržujíc vážnost a neohroženost, tím pohledem, kterým před lety ho krotila, odpuzuje i dne tohoto. Slepá bývala vždy zmužilost jeho na bojišti, odvaha jeho hned změnila se u vášeň, nejednou sám a sám vrhal se mezi houfy nepřátelské, nejednou, ačkoliv slabší, ovinul se jako had okolo odpůrce svého a dostal jej pod sebe; nikdy s rozvahou, nikdy s chladným udatenstvím vstříc smrti nevycházel, ale vztekle a zoufale vybízel ji na sebe. A nyní ani se neosměluje přistoupiti k ní, po jejížto stopě tak dlouho pátral, — podnáší jen ramena, a ramena klesají, vrže se k ní, rád by ji uchopil v objetí, přihnětl k prsoum a s ní zápolil jako had se zmyjí: ale pokaždé odráží jej toto odpolou hrdé, odpolou svaté pohlédnutí, v němž i stud ženský, i velebnost duše přemýšlející o smrti, i výraz utrpení spojuje se s neurčitým pomněním na cosi dávního, na pozůstalou vznešenost z tolikeré slávy a mocnosti. — I nevěda, co počíti, tu Agaj-Chán pláče jak děcko, tu zuří a skřípí zuby jak opovržence.

Avšak tuž-to po čele Mariny Mniškovny divná rozlila se krása, ne ona zemská, jíž úctu vzdávají lidé vzdycháním a celováním, při nížto náhodou se stává, že růže vzkvetou na líci a hvězdy zalesknou se v očích: alebrž ona nebeská, která jako prchavý stín časem objevuje se na tváři, tahův jejích se nedotýkajíc, aniž s pletí se slívajíc, ale která jest dcerou duše, a jako duše nepochopitedlná a božská.

Agaj-Chán spěšným krokem přešed stan, zastavil se proti loži. Tam u opony přesličně květované visí šňůra hedbávná s blyštícím se kroužkem. I potrhnuv za ni, zvolal: „Ha! postihnul jsem tajemství tvého, ač myslila jsi, že jest perlou ukrytou v moři. Ihoře Sahajdačný Zarucký sám ukaž ty se své milé, a rozvaž ji ode přísah věrnosti!“ — To řka, zachechtal se z hrdla plného, jako smějí se ti, jenž pozbyli rozumu. Pak zatáhnul za šňůru, a opona výš a výše se podnáší a svinuje.

A hle, na černé posteli leží člověk v oděvu krví zbroceném. — Tvář zbledlá a ruce bílé, na šíji ztuhlá krev se červená jako obojek z korálů; čerstvotu žití ale posaváde smrt ještě docela nemohla zahladiti, ačkoliv již obličej ten zmařila a siností potáhla. Nachýliv se Tatar, opletl vlasy o dlaň, a hlava pošla za rukou beze všeho odporu; za chvíli kolísal ji v dlani, rouhaje se zatatým ústům, zamčeným na věky víčkám, rozkoš pije ze smrti nenáviděného člověka, ještoto odepřena mu rozkoš z lásky samé milenky. Potom metnul hlavu k nohoum Marininým, a hned utopil v ní zrak pronikavý, vzteklý, jako by vyzpytovati chtěl, čeho nadíti se může od ní po takovémto výjevu.

Někdy to byla by všecken oheň svých očí vyplakala nad tělem miláčkovým, kletbami a pomstou stíhala

vražedlníka, sama chopivši se zbraně a koně, cválem letěla po něm, v temné noci, po bezcestích, a dohonivši jej, přinutila k boji.

Dnes však jiné jsou i myšlénky i časy: ruce vychudlé od nouze, oslabené od břemene okov, nikdo nestaví se na rozkaz, nikdo nepodá dýky ani šavle; ano již i poslední skoro chvíle se přibližuje, i třeba zapomínati na zemské pocity a v světějších rozjímáních vypravovati duši na cestu do krajin nadpozemských, — na tu cestu, u jejíhož začátku každý stojí, a jejíhož konce nikdo se nedomyslí, leda ty sám, pane bože!

A protož téměř umírajeci z pohnutí a žalosti, přiklekla k té snědé hlavě, spustila k ní oči, a čím jediným mohla prokázati jí službu, to učinila, obětujíc za ni modlitbu — upřímnou a vroucnou, v níž poroučela duši zabitého ochraně anjelův. Potom vstala, třesouc se od slabosti, podržujíc ale stejný blesk ve zřítedlnici slzami nezakalené. Slzy jsou dítky netrvalého zármutku, jako z jarního mračna kanouce po lících a předpovídajíce pohodu; ale stuhnou-li mrazem bolesti, pak neptej se na slunce, které snad již nikdy se nevrátí.

V Agaj-Chánovi vře stále náruživost a mozek jeho přechází v šílenství. Znovu přešel stan na dél, hetmanovu hlavu odkopnul, — i odkotálela se k tělu, — pak spustiv oponu, sňal nad ložem zavěšený tesák, s upraveným jilcem v smaragdy, a drže jej v ruce, blíží se k Marině.

„Nehraj se mnou, ženštino, ať neuprchne doba shovívání mého, a nenastane hodina msty a pokuty; neboť pomsta rovně jako láska jest sladkostí srdci, skrze něžto prosákla polední rosa. Každá krůpěje takové rosy hůře než jiskry vaše pálí a rozjitřuje; růžová jestiť v ní vůně, ale spolu i travenina pekelná. Oheň, jenž probíhá mé

žíly, jest věčným tajemstvím tobě, dcero severní. S ním však tak opatrně zacházej, jako s plamenem Allahovým — neboť podobně jemu umí zabíjeti.“

Tu náhlá změna stala se v jeho obličeji i postavě. jednou ještě utíká se k prosbám, jednou ještě skloňuje před ní čelo, jako před paní, pohledům svým ujímá žáru a zraky chvěním a citem naplňuje, hlas ponížil, i plynou zvuky jeho jako písnička zpívaná dítětem.

„Smiluj, o smiluj se, huriso má, nade mnou! Celý svůj život posvětili jsme tobě; bystřinu mladých let, která mohla hučeti a pěniti se po světě, rozvalovati skály a vyvraceti lesy, přinutil jsem k plynutí za stopami tvými i stala se mělkým potůčkem, který vyschne v paměti lidské. — Poslední jsem z kmene svého: mám-liž marně se rozbíti o skálu tvého nemilosrdenství, a zahynouti bez slávy, bez rozkoše? Aj na moři ostrov, vystupující z lůna kypících valův, dnem nocí metá zlaté ohně; nikdo však ho neviděl, aniž se mu divil, samoten na poušti vod objevil se ve vší nádhernosti a znovu zapadá v hlubiny. Tak to i se mnou bude. — Smrt odevšad ti hrozí, kamkoliv pohledneš, všude tu roste pelunka: tam ale, kam poukazuji tobě, vůni dýchají růže a jasmíny. Okus, huriso má, číše lásky mé, sloužiti budu tobě, jako duchové slouží v nebi Allahovi — v jasnosti tvých očí jako motýl budu poletovati, dokud oslnutý, upokojený, spálený nepadnu k nohoum tvým, v prach a popel se obrátě; pak šlapej po mně a proklínej mě, — jenom nyní — nyní buď mou, rozviň náruč k objetí, a synovi padišachův dej spočívati na liliích prsou svých, na bílých ňádrech.“

Tu obličej jinochův dostával barvu, a jako kvě svadlý na úpalu slunečním, když pod večer podnáší sv lístky, tak i on té doby občerstvoval se v náhlé rozčile

nosti; úsměch milostný, svévolný krásí mu ústa, složil ruce v prosebné postavě, Nuradina Murzu žádný z jeho lidí nepoznal by v tomto okamžení. „Stále tebe chovaje na mysli, zmrhal jsem i jazyk i nauku svých otců, s duchy již neumím rozmlouvati, nedovedu rozkazovati ani lidem.“ — Při těch slovech vypustil tesák z dlaně, a pozdvihl oči k Marině, jako křesťanské dítě klečíc pozdvihuje oči k obrazu světice.

„Vrahu hanebný, zpohanilče bez studu a bázně boží, nepřekážej mi v myšlénkách svým pustým hovorem. Můžeš mě mučiti i zabiti; Maria Mniškovna neleká se smrti; jenom umlkni a popřej chvil několik k modlitbě.“

Hlas její posupný a pohrdlivý proniknul naskrz Agaj-Chána. Kloní se níže, ne však z pokory, ale tím úmyslem, by pozdvihl puštěný tesák, a když ho zdvihnul, vytrhnul z pošvy, pošvu hodil pod nohy, a rukověť obemknul, až mu žíly naskočily na ruce. Do oka, do lící tiskne se výraz vzteklosti, od hněvu třesou se všickni těla oudové, zaťal zuby, jako by chtěl se přemáhati; hlas ale, do kterého přešla všecka horoucnost duše, rozerval mu bezděky ústa.

„Láska tvá byla mi jako ten most kluzký nad propastí, po němž máme všickni v den soudu přejíti do nebes; nyní však dostal jsem se do ráje — do ráje pomsty!“ — Tu čepelí tesáku máchal jí okolo čela a okolo prsou; ona zbledla, však nicméně k prosbám se nesnížila, aniž jaký vydala křik, an rozbití na čepeli paprskové pružinami světla bloudí po jejím obličeji a po šíji, jako zablesknutí zrcadla, když v něm slunce se odráží. Takto provodí strašlivou s ní hru, metaje na kadeře a skráně její míhající se zbraně té polesky, s přetrhovaným zpovlovna oddechem, jiskřivýma očima, nejináče než jako by v tom nějakou

pociťoval rozkoš. „Huriso má! o jak jsi krásná v hodině smrti — a víš-liž, kam se ubíráš, a kam dostati se máš? Bez duše, bez věčného žití, ty přelude stvořený k útěše mužův! v prach se rozpadneš, a nebude žádného po tobě sledu! Čemuž tak přílišně kvapíš do snu a mrákoty hrobové? Méně my o smrt dbáme, kteří jsme nesmrtedlni; ty ale, ženštino, neuzříš nikdy palácův Allahových; jako lampa, kterou duch bahnišť zavěšuje na ostrůvcích močálů, svítíš na chvílku a pohasneš na věky. Vy obě — ty i růže — nemáte duše, jediné vaše barvy a vůně mámí lidské smysly, ale když svadnete, nikdo nedbá více o vás na zemi ani tam na nebi.“

Studený mráz pronikl ubohou na tato slova nevěřícího; stojíť ona nad hrobem, a on jí předpovídá, že neožije více; neboť ačkoliv věří duše její v zaslíbení Páně, předc tělo se třese stydnoucí a oslábié, když doba skonání přichází. Ale andělé strážní pečují o nás v posledních okamženích a chvěním křídel svých občerstvují nás v těžkém tom zápasu. Marina též utíká se k víře a naději, na Agaj-Chána patří jako na zlého ducha, a mlčíc za každým udeřením srdce modlí se k bohu.

Agaj-Chán levicí uchopuje ji za šat, pravicí napřáhl tesák a drží jej nade prsy jejími; ona přizamknula oči; ale znenáhla umdlévá ruka jeho, rámě klesá a padá jako po stupních, posléz spadla docela, a zbraň zdá se, že visí u prstů a jedva jich se drží.

„Panoši, proč prodlužuješ skonávání Mariny Mniškovny? Již jsem myslila, že zavrouc víčka, jinde se probudím, ne v tomto stanu — ne na této zemi. Zdaliž čekáš na prosby její o život, anebo by se kořila tobě? Daremné odkládání, marné a liché jsou tvé naděje, uspoř sobě práce a *dokonči*, cos započal; neboť na tvou víru praví ti Polka,

že před tebou nikdy se nesníží. Pane bože a panno svatá smiluj se nade mnou!“

Zoufalý jekot vyrazil z Agaj-Chánových prsou, i stisknul tesák, i znovu chtěl jej zaměřiti — ale nedovedl toho. Skrovná zbraň tato příliš tížila v dlani jeho, a protož upustiv ji, šlapal hněvivě po ní; potom mlče po stanu se prochází, tu krok za krokem, vleka se jak by jej všechna síla opustila, tu poskakuje, jako by najednou kulka utkvěla mu v prsou. Bledost smrtedlná rozlévá se mu po lících. Nezdá se jináče, než že vášeň, která jím zmítala a byla žitím jeho, z přesílení vzala za své, i padl na koberec, a nebyl-li by slyšán oddech temný, těžký, přerývaný, měl bys ho za umrlce.

Po chvíli vztyčí se dopolou, a vztahuje ramena promluví hlasem člověka, kterýž zahemzán světlem noci měsíčné, ze sna se ozývá: „Hrňte se k synovi sultána vašeho, emírové pouště, nebo s pěknou on dnes zasnubuje se ženou. Dlouhoť bloudil a suchý chléb hryzl u nevěrných, a bídným byl psem u jejich žlabů — ale nyní pojme za ruku svou nejoblíbenější a půjde po boku jejím. — Šejne Horbrokův, mizerný bojaře! tys myslil, že tobě tato perlu metnu pod nohy, abys ji zničil a u cara za to dosáhl milosti! — Hnij v Astrachani, starý blázne, a neptej se více o nejsličnější z dcer Adamových.“

Tu úsměch obludný opanoval mu ústa, že za chvíli dále mluviti nemohl; potom opět vece: „Kde jsi, otče můj, tři kapky krve z hlavy tvé spadly mi na skráně. Huriso má, ve snu i na jevě byla jsi panovnicí Agaj-Chánovou. Jakéž to jméno? — Tak před léty kdosi se nazýval! — Králům a šachům hoří diamant mocnosti na turbanech, ale jest to pomíjející hvězda — dnes oni panují a zítra synové jejich po ulicích měst skuvičí z hladu. — Rozva-

žoval jsem a uzavřel jsem — jda tam mimo — mráz pou tal mé nohy — ale tam na věky ledu nebude. Hlubina — postrčiti — sletí — Moskalům se nedostane — oni by j rozečtvrtili: tu hlava se krouží, tam skáče ruka, drko tají onde prsy — ne — ne, při sám Allah! při sám Ha run! celá, nezmařená — jak pěkná jest na zemi, tak pěkn sstoupí i dolů — a na hloubce jest měkký písek — i roz loží se na něm jako na loži rozkoše.“

Mezi touto kouskovanou řečí v zřítedlnici jeho víc a více bludivosti se pozoruje. Z počátku kroutila s prudce, a byla zimná a sklu podobná, jako by slzy k n přimrzly, potom naplnila se suchým ohněm — přestala s točiti a vryla se v bílek. Již nerozpášejí se rozmanití ci tové na rozličné strany v pohledech jeho, jak to posu bývalo, ale jedinká myšlénka, po níž nevznikne již jin v duši, prorážíí mu ze zraků. I vzchopil se, jako zvíř pobodnuté přirozeným pudem, a ujav Marinu za ramen šel s ní k zadním dveřům stanovým; aniž vycházeje při pásal meč aneb opatřil se kynžalem, ale hnal se dále oči maje v ni vlepené a stiskaje ruku její, že kvílela o bolesti. Upustil již ode vší hrozby i prosby, trvaje v hlu bokém mlčení provází ji dále od táboru, po písku až k břehům Jaika.

Slunce již chystá se k západu, a jak to obyčejn na pustinách, čím více spouští se dolů, tím více zalévá s krví; vzduch jarní znenáhla se otepluje, sníh zde a ond ještě výspami se udržuje, pod oblaky klínem táhnou je řábové, za nimi putují kulíkové, *) ostrým hlasem roz mlouvajíce vespolek na své pouti.

*) Kulík. pták z čeledi slukovitých — tringa, jejž p. Pres ve svém „Navržení soustavy živočichů“ turachtan nazývá. Ná *slovo kulík však* více slovanské zdá se býti.

Stanuli nad Jaikem, z písku a sypučiny ulité jsou břehy jeho, a řeka celá posud sevřená ledem třpytí se západními červánky. Možná ale již v dálce viděti valící se spoustu, poháněnou rostoucími valy, shromažďující se při celině ledové, neroztříštěné posavádě a držící se ještě obojího pobřeží, které vlastně na těchto místech sklání se s hor k řečišti, jako na pomoc ledu; však slyšeti již z daleka hřmot a praskot pukající té celiny a ker se rozdrcujících, pak blíže vzniká temné šumění, vystupující z hlubin vod, jako by kypěly tam zespodu vlny, anebo opět ječely, uhněteny jsouce vrchním břemenem. Znáti ze všeho, že řeka hotuje se ke zpouře, a vítr uletující nad ní podněcuje ji k živosti perutmi teplými.

Oh, již síly opouštějí Marinu — závrat pojal hlavu její u prostřed tohoto rozbroje přírody. Ještě jednou pozdvihla prsty k čelu, a skládajíc tam znamení svaté, šepce: ve jméno Otce — rtové již se nepřimknuli, ústa zůstala na půl pootevřená, ale hlasu z nich neočekávej více!

Agaj-Chán uchopil se jí obrovskou silou, a nesa v náruči i neváže hrdla, pustil se mezi srázy a rozsedliny. Sletuje dolů bezpečně, nebo duch šílenství nad ním bdí, jako nad svým synem; písek usouvá se pod patama, on předc nepadá; noha potknula se nejednou o kámen, tím však ani se nepochýlil, alebrž skáče a běží do honu, sypký písek potokem se lije pod jeho stopami — pořád doleji a doleji, až naposled doběhl, kde země se končí a led začíná. Vstoupil naň bez rozmyslu a rozpaku i jakož běžel po zemi, tak klouzá po ledu beze všeho vysmeknutí mezi závějemi sněhovými.

Oba břehy metají své stíny na Jaik, u prostřed nich, kde již setkati se mají, prouh krvavého světla prošlehli zapadající paprskové. Tam došed Agaj-Chán zastavil se,

a hledal čehosi okolo sebe — ale nesložil Mariny, ačkoliv těžce dýchal a krůpějemi potu oblité měl čelo. Čeho hledal, již se dopatřil, neboť rychle poskočil a opět dal se v běhy i letěl v stranu bližší k moři, na stíny již se neohlížeje a přidržuje se stále cesty, kterou slunce mu vytknulo.

Brzo na to opět se zastavil, hučení každou chvílkou přibývá, místem již led puká; on však ještě stojí na bezpečném místě, ač nad samým pokrajím prohlubně, z níž voda vytryskuje čistá, u víru se točící a vypouštějící páru, tak že zdá se, že od věků teplí vrou tam zdrojové, i když dokola všecko krutým stuhlo mrazem.

„Probuď se, probuď, huriso má!“ To řka, třel rukou skráně její a pokropoval vodou.

Procitla — otevřela oči, a z náručí jeho vydobyla se ostatkem síly; chtějíc pak o krok postoupiti dále, padla na led kolenoma, ale již neomdlévá — vidí, slyší, pochopila, jaký osud ji očekává, a v tomto velebném okamžení ještě jednou pozdvihla hlavu, jako by chtěla umříti důstojně jako královna.

Klečí na samém kraji propasti — Agaj-Chán stojí nad ní ve způsobě ducha šílenosti. I on snad neví již, kdo ona a odkud přišla; snad zapomněl i na svou lásku, na svá utrpení a lopotování; toho však dobře jest svědom, že tu musí zahynouti. I pojal ji opět v náruč, beze všeho vzteku, bez znamení pomsty na tváři, právě proti vlastní vůli, jako by tajemná síla nad ním vládla a on se jí opříti nemohl. — —

Nesla se ke dnu, a vlny zakypěly nad ní — jednou jen se vrátila, ruce pozdvihla nad vodu a znovu ji zalily vlny, aniž slyšeti, by více zápasila s nimi. Pramen vře jako dříve, ale žádný jiný hlas nemísí se s jeho šu*mem* — jediné na něm při červené záplavě hraje mezi

bublinkami černá obtáčka se zlatým třapením — hlava, která ji za živa nosila, kdež nyní odpočívá?

Agaj-Chán bez hnutí patří na tlamu tu vodní, ale nesnadno rozum přivolati nazpět, když vystěhovav se z duše, ostavil ji pustkami, jako svatyni, z nížto se vyhostili bohové. Stojí a čeká, doufaje, že ta milovaná podoba nazpět se povznese z tůně, čerstvá a mladá, a po opětném přijití na svět zapomene na předešlé své osudy a vyslyší lásku jeho.

I vyboulil oči a napíná ucho jako lovec ve hvozdě. — Mezi tím časem vznikají hluky a jeky rozmanité, divoké, kteréžto zdola se vyvinujíce, návěští dávají o nastávajícím nebezpečenství. Tu strašný hvizd přiletuje zdaleka, tu vítr kdesi zamotav se mezi závějemi sněhu, vzdychá jak děvčina, tu skuvičení podobné vytí hejna šakalův, jenž utikajíce ženou se ku břehům, až opět stírajícící se kdesi kry ledu zahřmotí a skřípají jako pily, hned zas zahučí, jak by do povětří byly vyhozeny, potom slyšen šum proudů tryskem se vyřinujících a vztekle promykajících se mezi překážkami, až konečně zpovlovna šumějí, z čehož souditi lze, že násilně prorazily hráze.

Již blíže okolo něho led se hýbe, praští, šrámy se pokrývá, tu dírky se vylupují, tam celá kra se odtrhuje a houpajíc se po vodě, tluče o přiléhající stěny; fičení větru se rozmáhá, mezi to sletují shůry hlasy divokých husí a jestřábův pronikavé křiky. Od zadu více a více ledy se hromadí, již nevystupujíce po krách, ale celými horami, které obléhají posud nepohnuté tarasy a valí se v řadách s hromobitným třeskotem. — Ostré vrchole jejich lesknou se v záři posledních paprsků slunečních. — A byť i chtěl nyní vyrvati se záhubě, — již příliš pozdě a čas promeškán; on však nemyslí na to, zrak jeho jest

přikouzlen k tomu místu, kde zmizela Marina, ani nevšímá si toho, co děje se okolo, strachu žádného nejeví tvář jeho, stojí jako zarytý do ledu — stojí a stále čehosi se dočekává, v jeho pak mozku šílenost vykonává své tajemství plné dílo.

Slunce zapadlo do hlubin — kdes tam za obrubou pouště, zůstaviv po sobě požár ohromný na obloze. Tam hoří chmúry a z nich se podnášejí dýmy, a tuto roztříštěnají se ledy, proud horem plynoucí je rozbíjí a mele, mžik za mžikem žena se dále, až i podlaha, na níž Agaj-Chán pohřižuje se v pusté myšlénky, chvěje se od jednoho břehu ke druhému. V kotoučích pozdvihly se sněhy a jako mhly nějaké poletují v povětří, vicher odbývá harce mezi nimi a kvílí žalostně, hřmoty jedny za druhými se rozléhají blíže — blíže. Podobá se, jako by poznovu archanděl temnosti svolával své zástupy a hotovil se k bojům proti všemohoucímu bohu.

Všecko se trhá a puká, minulo ještě chvil několik — na kry rozdrtila se celina; on pozůstav na široké prámici ledové, již vzdaluje se ode zřídla toho, kde zhynula Marina. — Již bleskem se žene mezi stroskotinami, ale ještě vztahuje ruce a patří na ono místo zrakem zbaveným žití, a svítícím se, jako doutnající troud se svítívá.

Ze zadu i z předu hrnou se za ním, hrnou se před ním ledy; on na svém ostrově, ohražen jsa sloupy, náspy, ostrými stěnami, letí přes hlubiny bezedné; každou chvíli kruší se a urývají břehy jeho, hned v klíny se vytínají, hned ohlazují na okrouhlo, ale pořáde jich ubývá, pořáde mu těsnější okolí. Udržuje se na prostředku, ruce složil na prsy, skvostný turban ledakdy ještě zamihne se v soumraku, ale břehův Jaiku nelze již se dopatřiti, neboť zalíže, valy a kopce z ledu — voda a kry jest

celý svět jeho; on však ani o tom světě nemá známosti, an obludné obklopily ho podoby, plovouce s ním po střelhbitém proudu, při ustavičném šumu, při ustavičném hučení. Tu se mu zdá, že točí se na jednom místě, tu opět že obrové z krajů nadzemských podávají mu ruky a táhnou ho po sobě; zimno mu a strašno, a tma pořád černější mu zasypuje oči, ač předce i z mrákot těch pozoruje stále, jak duchové ti skáčí a míhají se okolo něho. — Jednou jen pozdvihl hlavu, a i to bez úmyslu — pouhou náhodou, i uzřel nad sebou hvězdu, s níž to černá chmúra se potýkala. To mu přivedlo na paměť, že kdys býval v jakési krajině, kde takové hvězdy a takové chmúry vídati bývalo, že v též krajině spanilá postava procházívala se druhdy — dávno tomu, dávno — i chtěl více připomínati sobě, ale hvězda zmizela, obličeje tahův postavy té domysliti se nemohl a hlavu spustil na prsy.

K moři — k moři kra řeky Jaiku se valí a s ní Agaj-Chán. Loučím se na věky s tebou, dítě mé obraznosti! v několika dobách pohltí tě vlny a metati budou jedna na druhou tvé tělo. Žití tvoje prošlo v mukách, i mstil jsi se zločinstvím nad těmi, kterých jsi nenáviděl, i nad tou, kterou jsi nade vše miloval. Nyní ona i ty jedním zachváceni jste pohřebem; ale kamž poděly se duše vaše? Nebylo jich slyšeti, když z vašich vykrádaly se prsou, nebylo jich slyšeti v poletu prostranstvím světa; ale ona skonávajíc modlila se k Panně nejsvětější.

Královno Polsky, račiž jí dáti místo u tvých nohou; neboť koruna carská byla jí věncem trnovým, život celý dlouhým vyhnanstvím, daleko od vlasti, mezi cizím a závistivým národem. Královno Polsky, smiluj se nade svou dcerou!

KNIHA DESÁTÁ.

PŘEKLADY Z O. J. SENKOVSKÉHO.

Láska a smrt.

Noční rozjímání.*)

— Kdo to?

— Já, milosti!... Petr!

— Co chceš?

— Onen vysoký, bledý pán ve brejlích, který v pondělí obědval u nás — již nevím, jak se jmenuje — přijel sem včera pozdě na noc, a nechal zde tato písma.

— Ukaž! Co více máš vyříditi od něho?

— Více nic. Řekl jedině: odevzdej tyto papíry pánovi, a že žádám, aby je přečetl.

— Dobře, jdi! — Podíváme se, co v tom bude... „Láska a smrt, noční rozjímání," chvála Bohu, že to žádná povídka není! noční rozjímání již stojí za přečtení. Druhdy v noci lidé moudřeji rozjímají, než ve dne.

Známa-liž vám jest rozkoš, aneb, ať dím jazykem šeho věku, poesie osamotnělého, a to sice dokonale amotnělého sezení ve tři hodiny s půlnoci u velikáném a pustém sálu, když stojící před vámi na stolíku

*) Česká Včela 1834 str. 337 a násl.

svíčky již dohořívají tulipánovým plamenem, a sám ten plamen poznenáhla umírá ve sklenné číšce, postavené na kovový svícen? když zamilovaná kniha, společnice vašich rozmyslův a pramen slastí, upadla vám z rukou, a jakási-to divná ztrnulost všech údů, v niž uvrhuje člověka myšlénka, mocně opanovavší mozek jeho, jako upoutala vás ku křeslům a zbraňuje zdvihnouti ji se země pod pokutou zmaření vší blaženosti? když slabě hárající hruda kamenného uhlí, ještě jsouc nasycena ohnivou krmí, ale již zbavena hry plamenů, dokonává na černých železných šínách, a okolo vás rozlívá temně rudé světlo, odrážejíc se krvavými pružinami od svrchků, obrazů a lustrů, zůstavujíc v koutech komnaty hrozné sloupy mraků a vytvařujíc v blízkosti strašlivou rozpuklinu ohně a noci — jakési-to červenohnědé tracení se zřejmosti — jakovýmito světlem vždy myslívám že osvěcovány býti musejí propasti pekelné! . . . O, jestliže vy nikdy jste nezakusili účinku takovéto poetické doby, tedy přijďte ke mně v tu chvíli, a se mnou sem se posaďte! — Ne, raději nepřicházejte! zůstavte mne zde samotna, nepřekážejte mi v mém opojení; ját nyní cítím se býti blaženým! Nepozbavujte mne štěstí mého, toho ubohého štěstí, které tak zřídka mne navštěvuje! . . . Onoť zaskočí ke mně jedině v noci, a to kradmo i na minutku, když vy spíte, když vykonalo službu svou při osobách vašich, uložilo vás na postel, a když v předsíních vašich odbylo si všecku práci; navštěvuje mne toliko z outrpnosti, jako navštěvují nemocného, aby zvěděli, brzo-li skončí se muky jeho. Ponechejte jeho nyní se mnou: s rájským úsměchem, s úsměchem samého blaha ono vpustilo v duši mou myšlénku plnou útěchy. Tuto-li byste nyní myšlénku mně odňali, *vyrvali* byste s ní zároveň i život můj! — Nehnu se

s těchto křesel, dokud sladký sen ten nezmizí, dokud myšlénka ta, drahocenný dar navštěvujícího mne štěstí, sama sebou nepotuchne v mé hlavě, podobno poslední jiskře ohně v kamnech, ostavující odporné kovové studenosti-to místo, jež byla zahřívala etherní svou bytostí. Dlouho, dlouho pobudu zde v rozkošném objetí kouzedlného snu toho, vroucně otvíraje mu srdce, a celou duší jej objímaje; i přikloním čelo své k sněžným a vonným ňádrům přízraku svého, opojím sladkostí jejich ústa svá, a neodtrhnu jich do okamžení samé smrti — anebo nového utrpení. Pobudu tak na těchto ňádrech kamenem — myslícím kamenem, proto, že v tu minutu duše má slinula se v jednu hmotu s tělem; anobrž ani necítím těla, jeho není na mně! — Již osvobozen jsem od těla: tím lépe! onoť vždy bylo mi překážkou v blaženosti. Všecken já proměnil se v mysl. Jsem duch! anebo celé tělo moje jest myšlénkou! Kdež jsem? — Já zde! na zemi! na tomže místě, kde nedávno byl jsem hříčkou citů a utrpení, kde za chvíli opět budu cítiti a trpěti. Toto slabé světélko, mrkající ve mlhavém povětří, jako hvězda v rozpuklinách bouří rozervaných mraků, — bledé plápolavé, ozářené krátkými paprsky, ztíží probírající se skrze sklo mých oken — jest světlo lucerny, osvětlující onu stranu ulice, z nížto vytratili se lidé. Nejen tedy na zemi, ale i v jich společnosti ještě se nalézám! Kamž se poděli? — Sen, tato periodická smrt všeliké tváře, uložil jich do hrobu na nedlouho, ukryl jich před nimi samými na několik hodin, obávaje se, by jich nerozervaly do zejtří vlastní vášně jejich: zítra on opět vrátí jim život i tyže vášně, a dovolí, aby přes celý den v nich hrály; zítra oni opět litovati budou včerejška a naději přikládati k příštímu zejtřku!

Zeneido! o Zeneido! čemuž nemožná i tobě navrátiti se do života spolu s nimi, když paprskové sluneční vzkřišují v tomto parnatém oboru každou vidomou i nevidomou hýbající se bytnost! — Věčný sen navždy zakryl přede mnou tvé jasnomodré oči! Hrst syré země leží na tvých bílých, atlasných víčkách, té doby, kdežto já ještě šlápi po této zemi a hledám stínu tvého zasmuceným okem v té hustotě mraků, naplňujících pusté obydlí moje. Zeneido! i vím, že jsi na blízku! — Zjev se, vidímť tebe!

— Ty odchyluješ se ode mne!...

Ne, nikoliv! tebe zde nebylo! — Ty nyní sídlíš na nebi: spatřuji tě mezi anděly, vidím, jak spanile pohybuješ křídly, utvořenými z měňavých paprsků! ... Nyní ty změnila jsi se v hvězdu! Tys opět zmizela! O jak daleko k tobě! — Ach, že mi dlíti na zemi! Ano, poznávám sebe býti na zemi; neboť cítím přítomnost času, to jest, žiji, poněvadž nic jiného čas není, než život. Patřím na pohybování kývadla v hodinách stojících tu při kamnech, i vidím, jak změřují můj život. O, jak rychle on uletuje! Leť, uprchuj, žití moje! uprchuj, kam ti libo; nezadržuji tebe, — i nelze tobě vrátiti se ke mně, nelze tobě přinésti mi ze svých větrných poutí jako holubice Noachova naděje ratolesti zelené! Hledím na bystré toky žití svého, patřím v oči životu a času ... Čas a život jedno jest: nikdo mě nepřesvědčí o jiném. Mrhati čas jest tolik, jako mrhati život, a tak i naopak. Umra, pozbudu jediné citu pro čas, a počtu hodin nebude mi potřebí. V onom stavu smrti nemůž býti nižádného hodináře. —

Již třikráte palička udeřila na cymbálek: ubylo třech *hodin* z mého života! — Stříbrný zvuk třikrátního ude-

ření rozplynul po vzduchu, nesl se mimo mne s ohlasem, a zmizel podále ve sloupech mraku. Slyšel jsem — nikoliv! já viděl zvuk ten na své oči. Viděl jsem jej, že nelze lépe. Při každém dotknutí se paličky prázdného kovu, od bodu téhož dotknutí rozbíhaly se na všecky strany po této lehké a spružné plynnosti, po tomto rudém vzduchu nesčíslné chvějící se kruhy, bělavá, tenoučká kola uletujících vln, honících jedna druhou a rozšiřujících se dle vzdalování se ode středu svého, podobných oněm kruhovým čarám, drkotajícím na povrchnosti vodní okolo toho místa, kam vržen byl kámen, — a tato kola činila zvuk. Na těchto beztělesných, třesoucích se kolách spoléhá naše sláva, jenž veskrz ve zvucích záleží. Nám možné jest oslaviti se za tou příčinou, že vzduch má spružnost. — Leč pravda-liž, že já nalézám se na zemi? — Ba naopak, jsem spíše v zemi, přebývaje u vnitřku ohromné koule, a nikoliv na povrchnosti její; neboť nevidím ani jí ani toho, co děje se na ní. Hranice této plovoucí v bezmeznosti koule, v nichžto já se ryji, vysoko jsou nad mojí hlavou. Půda, po nížto se plazím, obložena jest odevšud dalekými vrstvami vzduchu, oblita hlubokým mořem tenoučké, spružné, suché hmoty. Což jest vzduch? — Suchá voda. O jak musí býti krásná a lesknoucí se zevnitřní povrchnost tohoto ohromného povětrného moře! Na ní plane i ona čistá ohnivá záře, která okrašluje země naší sestry se třpytící, valící se zároveň s ní okolo slunce. Čemuž nedáno mi popatřiti ze vzdálí na planetu, v které se hřížím jako ryba, a v níž jak červ přebývám! Velebné musí býti na ni podívání! — Ano, koupám se v letící plynnosti; nalézám se na dně suchého, avšak velmi hlubokého oceánu. V něm nacházejí se ještě jiní plynové, hustější a těžší, nežli ten první; jeden z nich,

totiž voda, dělajíc způsob sedliny, zajala všecky hlubně a propasti na dně velikého povětrného moře, a na tomto dně jeho vytvořila se jiná, rozdílná od této vláha moří. Dno suchého oceánu a vodotokých moří jest tatéž plynnost, jenom že hustší, než voda a vzduch, jest sypká židkost opírající se o vrstvy opět jiné plynnosti, ještě více shuštěné, — shuštěné až do tvrdosti kamene. Kámen, žula jest také židkost, jenom že nám nemožno jí ukousnouti našimi zuby měkkými. V přírodě, ve stvořenosti vše jest plynnost neboli židkost, v rozličném jenom stavu, — židkost bez přestání kypící, přetvořující, roztopující jedna druhou.

Což jest to planeta? Jedva pozorovaná koule shuštěných par, letící chomáč vnitř vystydlé, povrch roztopené plynnosti; ustavičně tekoucí v druhém plynu, velmi tenkém, rozlitém okolo slunce; kroužící se okolo tohoto světlého středu života, jako atom přivedeného v kvašení vaječního žloutku okolo prvního kuřecího zárodku, okolo budoucího srdce budoucího ptáka.

A což jsem i já? Já též jsem plynnost, skrovnička míra židkosti, shustlé do jistého stupně, vylité po zvláštním způsobu, a zažhnuté vnitř jiskrou nebeského ohně. Ve světě všecko jest plynnost, — všecko život: život jest rozličný stav rozličných židkých směsí ve stvořenosti. Svět trvá v ustavičných proměnách, hýbe se, žije; tak i země žije a všecky její částky, anobrž i kámen. Žije rovně jako já, rovně jako na mně čas na něm tráví, a má svůj začátek i konec; on však žije bezústrojný (neorganický) život, a nepochybné i beze všeho citu, ačkoliv při tom má svá hnutí, jelikož sám sebou způsobuje své hlati (křišťaly), roste a rozdrobuje se, poněkud odemne rozdílné. Kámen příliš vzdálil se od létavého a žid-

kého stavu hmoty, a jeho částice stratily způsobnost zasnubovati se lučebně s duchem, kteráž vlastnost přináleží nejdokonalejšímu a nejdůmyslnějšímu spojení rozličných plynností, totiž člověku. Tudyť není v přírodě smrti: to co my nazýváme smrtí, jest jedině přechod z jednoho stavu všeobecného žití v druhý stav, pouhá proměna povolání. Duch, daný mně na čas ústrojného života mého, po ukončení jeho výše se povznese, tam, kamž určeno jemu; tělo mé žíti bude jiný bezústrojný život; bude přetvořovati se, přecházeti v jiná těla, buďto duchem nadaná anebo bezdušná, — leč žíti nepřestane, i bude vždy v rozličných způsobách spolkovati s časem, to jest, se všeobecným žitím všetvorstva, dokud samému božství nezlíbí se i čas ten zničiti, aby vyplnilo se hluboké tajemství zjevení; dokud veškerá hmota světa neroztopí se opět a se nevznese v létavou židkost, v plyn, v ether, — v nejsubtilnější a téměř bezhmotnou bytnost, z nížto navrátí se k duchu; dokud vše nezmizí, a neostane jediné duch bůh, prozřetelnost. Mezi tím, co nyní planeta má obrátila se druhou stranou k svému slunci, a ta polovice, na níž já se nalézám, zbavena jest paprsků jeho, pohřížena v stíny, v mraky, — a všecken ústrojný život, působící a vzmáhající se jediné jeho teplotou, kolem ve zmrtvělost se uvrhnul, z nížto brzo opět probudí jej záře téhož nebeského světla: bloudí i mysl má mezi vzdálenými slunci všehomíra, jedva pozorujíc v prostranství jeho nepatrnou, pohybující se poskvrnku, nazývanou zemí; mezi tím spatřuji sebe v této zemi, vidím zdaleka místo, jež vyplňuji na této planetě. Spočívám na dně hlubokého, prozračného moře, jak blyštící se prášek, jak drobná fosfornatá muška, na niž se zalíbením patří plavec s paluby na dně mořském skrze křišťalovou hlubinu vod podrovní-

kových. Sebe spatřuji v této hlubině: světlé to zrnk jasný ten bod, tak živě zastkvívající se v jakémsi to ku lišti, jest duše má nesmrtedlná. Povzneste se nad zemi uzříte to samé; uzříte miliony podobných bodův, řád cích se takovým též nebeským ohněm v písku téhož oc ánu, — uzříte sami sebe, své duše, zprávu mající na vaším časným ústrojným životem. O, kdybyste vy by nyní se mnou tam, kde octnula se duše moje mezi hvě zdami, v dalekých krajích světa, a mohli viděti to, co j vidím! — Jak pěkná jest tato maličká planeta! — Vidí veškeré dno sinavého větrného moře jejího poseté těmit ohnivými body: uprostřed černé noci hoří toto dno v hlubině nesčíslnými jiskrami diamantovými, jenž překrás vydávají paprsky a osvěcují zakalenou jeho povrchnos Jedna však schází tam jiskra ze všech mi nejskvost nější! — Není luznějšího a vznešenějšího divadla na toto! Tvorové lidští, slyšte mne a když procitnete z sna, když hýbati se počnete po dně tohoto moře, přičiňt opatrnosti, byste nezatlapali v písek neboli v bláto těcht drahých divuplných jisker, těchto částic samého božství

Lidé! buďtež vám u vážnosti vzácní prášková tito to zlato nynějšího světotvorstva! — V čem záleží ústrojn život váš? Směsicí jest všeobecného společného tráven Vzduch, kterým vy dýšete, voda, kterou pijete, krev, kter teče žilami vašimi, přeplněny jsou nedostihlými oku, ústroj nými, jako vy, bytnostmi, které tak jako my žijí, pohy bují, veselí se, strádají, rozplozují se, a jedna druho požírají. Patrně vy požíráte viditedlných zvířat, ptákt rostlin; bez povšímnutí a bezděky v každé krůpěji vod pohlcujete miliony nevidomých háďatek a rozmanitých přepodivných životných, o nichž nabýváme známosti je *diné za pomocí* drobnohledů; v každém dechu povětří v

přijímáte v sebe jiné miliony podobných zvířátek, jichžto ale i za pomocí nejostřejších nástrojů nemožná vám rozeznávati. Zvěř, silnější vás, přijímá život váš sobě v potravu; ve vaší krvi, v štávách, v každé částečce těla hnízdí se rovně taková nesčíslnost zmijí, hyder, červů a jiných nevidomých potvůrčat, jenž požírají vás i tehdáž, když nejste, když vy sami jiných požíráte, když tělnatíte a utučňujete se ve svých silách. Hle, toť váš ústrojný život, jenž nic jiného není, než pásmo bezpočetných milionův druhých životův. Jsem toliko nepatrný článek ohromného ústrojného života své planety, který požírá i bývá požírán — a tu v nejhlubší úctě klaním se neobsáhlé moudrosti tvůrcově, jehož všemohoucnost naplňuje mne úžasem, nepostihlí úmyslové jehož převyšují všecku sílu mé pochopnosti. Nesmím se opovážiti jich zkoumati. Nahlížím toliko, že duše má a všecka moc rozumu jenom proto mi dány jsou, abych poznával všecku svou ničemnost a kořil se před stvořitelem; že tělo mé a všecky tělesné síly jenom proto mi jsou darovány, bych co jen možná ochraňoval svůj rod od záhuby v tomto úžasném všeobecném životův zápasu, náhle pohlcujících jeden druhý. Zachraňování sebe a obapolné pohlcování — láska a smrt, hle dvě hlavní osy, okolo kterých točí se vezdejší naše bytnost ve tvářnosti člověčí, dva poly mého bytí a bytí všeho stvořeného, dvojí stav člověka, plný hlubokého tajemství.

Láska a smrt! — kromě toho nestává ničeho v ústrojném žití. Ovšem, ve životě jest jediné láska a smrt. Vše ostatní — marnost. Ačkoliv že smrt těla životného není smrt; ahrž jest zapírací (negativní) život; a však poněvadž přechod z jednoho života v druhý nazván jest od lidí smrtí, nechať i tak se nazývá: my o slova hádati se nebudeme. Smrt jest život bez lásky. Život do smrti jest

láska u prostřed forem životního bytování. Živ
jedno a též. Láska jest květ ústrojného života
vyšší stupeň pozemského bytí, podnášející se n
jeho pomezím, totiž mezi porodem a smrtí.
skutečný (positivní) pol ústrojného života: v
síla, všecka teplota, všecken duchovní i živo
směřuje po ví jeho povrchnosti k tomuto bl
naší jsoucnosti. Cokoliv ve člověku vznes
cokoliv posilňujícího, ctnostného, pěkného — to
valí se tímto proudem a shromažďuje se u t
jak elektrická hmota, a jako ona vypryskuje
srdce v způsobě mocné jiskry, by opět odtud
nost přijala počátek. Láska jest trvání ústrojn
na nejvyšším stupni nadšení a úsilnosti a v t
šení, v tomto úsilí bytnosti zavírá se blahost č
blahost, jediná samostatná, dokonalá, poněvadž
kají se a působí všecky duševní i tělesné síly,
nost. Ano! láska jest cíl života, jest vyplněn
záměru samého božství a nejvyšší punkt duší o
tvora. Anobrž všecken živočišný život jest je
lásky, — jest zbytostěné, smyslům dostupné o
té veliké duše všehomíra. Pohledněte na malič
báčky, jichžto celý život trvá půl hodiny: on
pohemží se, snesou vajíčka a umírají, ani nepo
Není-liž toto jenom zablesknutí se života — a
se lásky téhož času? Život ústrojný a láska jed
čas, život ústrojný a láska jest trojí jedno z
jméno jediného úkazu. Zablesknutí se naše trv
to všechen rozdíl! Blesk ten z počátku déle do
se znítí; ale od první minuty narození všecky
votní síly, duchovní i tělesné, vyvinují se, s
máhají se k této zaoblačné hoře života. Koneč

tíhli vrchu, na němž má se rozléhati, s oslňujícím city všeckem, hrem našeho životného začátku. Ach! nedlouho my zůstáváme na něm: zhusta, pokaženi jsouce vymyšlenými potřebami a fraškami lidského společenstvi, ani nepozorujeme, že již stojíme na něm a neumíme užívati té tiché světa rozkoše, kterou připravila nám prozřetedlnost v tomto květu života. Brzo však, příliš brzo přiblíží se čas, kde nám jest opustiti toto květné površí, na němž jediné chrám našeho blaha jest postaven: sama příroda bez okolků vyvádí nás za ruku odtud, a bez lítosti uhání s hory po strminách s druhé strany. Každý krok po této spaditosti jest přímý krok ke smrti; s přibližováním se k dolu zrychluje se i běh náš; u podnoží hory již valíme se koulí, a vykopaná v dole jáma pohlcuje nás na věky. Blesk pohasnul! Život bezústrojný dostává se za podíl tělu našemu.

Zdaliž i láska nekončí se ústrojným životem? Zdaliž dobrotivý tvůrce odepřel tuto jedinou sladkost bytnosti nehnutedlným tělům? Zdaliž i strom v čas květu anebo kámen v dobách svého zhlacování se nepociťuje očinku kouzedlné teploty, která přivedla jej ve kvašení a vzbudila v něm život? Zdaliž nechvějí se částečky jeho tehdáž rozkoší života? Může-liž něco stvořiti se v přírodě bez tohoto nebeského ohlasu vůle tvůrcovy v oudech stvořujícího se těla? Není-liž láska společná síla hmoty?... Vstupte do palmového lesu: stromoví toto stojí na velmi nízkém stupni ústrojného života, — ještě jeden kročej, a vy octnete se v říši těl bezústrojných. Leč pohleďněte na tuto nachýlenou palmu, mdlou, bledou, téměř zbavenou všeho života! — Vedlé ní, o několik kroků podále stojí spanilá palma samčí, opatřená dokola dlouhými a zdravými ratolestmi; pod věncem jejich visejí na spůsob la-

ního veménce velicí hroznové květů, pokrytých jako st
bílým práškem; ale bledá, chřadnoucí palma odvrac
se od souseda svého: ona naklonila se k jinému samčí
stromu, pyšnícímu se na oddálenějším konci lesíka, a
žádná síla nemůže dáti jí směru jiného. — Ona stá
říká osmahlý Arab, povzdychuje si, — ona strádá
skou! — Již tři léta po sobě nedává mu žádných dat
nadarmo každé jaro přenáší on na její květy sněžný p
šek s hroznů květných souseda jejího; ona schne a
dává plodů nižádných. Ubohá! Neobradnje ho ostroc
dokud nenajde jí milého a nepřinese jí plodotvorné
prášku s jeho květů: pak opět zazelená se a veselá bu
jak před tím. Nikoliv! ani zde nejsou položeny hran
této všemocné síle! Působíc tak mocně v nehnutedlné
stromu, ona musí vztahovati se ještě dále, musí pronik
i studenou nehýbající se hmotu kovů, musí zhřívati i
dro planety naší. Jmenujte vy ji přitažlivostí, spojivo
aneb jakkoliv vám libo, — vždy to jest jedna a t
síla, — síla všesvětující lásky, jevící se naší mysli v t
jím rozdílném pomyslu — života ústrojného, bezústrojné
a času. Láska, — jsemť o tom přesvědčen! — láska s
končí se s naším životem: ona ještě doutná v těle naš
i ve hrobě; ona nepochybně přivodí v sladké drkotá
každý odloučený od sebe prášek prsti naší, jestliže s
v životě cítili ji silně, pravdivě, neobmezeně . . . Té
myšlénky nelze mi jest sprostiti se; ona jest slita s m
bytností.

Myšlénka tato leží mi na srdci jako kámen: um
s ní, a přál bych si, by vyrostla ve kvítek na mé
hrobě! . . .

Ano, nešťastná Zeneido má! věřím v lásku trvají
i po smrti; tys přesvědčila mne o této pravdě, zasvěce

srdci mému. Umřel bych tu chvíli, anebo ještě hůře, — pozbyl bych rozumu, kdybych upustiti měl od této víry.

Tebe dávno již není mezi živými, dávno již země drží v ledovitém objetí to sličné tělo, které nikdy z náruče mé nemělo se vyvinouti; ty však posaváde mě miluješ, Zeneido! Pravda-li? . . . ty miluješ mě i ve svém hrobě? —

Zjev se mým očím, přítelkyně drahá! Ty-li stojíš nyní v tomto sloupě mraku, tvůj-li plachý stín ukrývá se v tomto černém vzduchu, který nyní tak strašně shustil se v koutě tom komnaty — vyjdi odtud, Zeneido, a posaď se tuto, — zde na mé lůno! O Zeneido! ty zajisté mne slyšíš, ty na blízko mne se nalézáš! zjev se! Nepolehá mne nikoliv tvá přítomnost!

Ačkoliv váhá této doby předstoupiti přede mne, jsem ujištěn, že meška v této komnatě, že pozor dává na všecka mnou mluvená slova . . .

Ona to vtiskla v mladou duši mou kouzedlný svůj obraz, a rychle odebrala se s tohoto světa, bych nikdy nemohl jí navrátiti bezcenného daru jejího! — Ona zmizela jako padající hvězda, vyryvši po celém nebi obraznosti mé dlouhou ohnivou čáru, která nikdy nevymizí. Jako stín vysoké hory, rostoucí s nachylováním se slunce k západu, tak ve mně prodlužuje se vzpomínání na ni, prostírajíc po všem toku života mého prouh temný, bezkonečný. Na tomto vzpomínání končí se všecky moje myšlenky . . .

Milo mi jest vzpomínati na nejmenší okoličnosti naší známosti. Každý večer přivádím je sobě na mysl, a nadcházejícího dne zdají se mi opět býti novými.

Kde ten krásný stateček, půl druhé míle od Petrodu, kde já ponejprv skrze lehkou tkaninu mladého

listí uzřel kouzla dvou modrých očí, zaskvívajících se leskem ranní rosy? — Statku toho již nestává; stromořadí ono jest zničeno: patřím však i nyní na tyže větve, na chvění toho listí, — mohl bych i nyní věrně vyrysovati položení každého lístečku v zelené oné pohybující se motanině, skrze kterou ponejprv zableskly se přede mnou ty oči, pozdvihše se od zelené knihy a zneněhla obracujíce se v tu stranu, kde já dlouho již stál za křovím akácií, — odkud málem půl hodiny krádí patřil na ni, pobádán jsa dětskou zvědavostí pohlédnouti i v obličej čtením bavící se dámy. V očích těch svítily se dvě jasné veliké slzy: jedna skanula na knihu, — v ní obsažen byl osud celého života mého! —

Byla to však slza hoře, a ne radosti: četl jsem to v tváři Zeneidy, v té mladosti a krásou okouzlující tváři.

O bych byl mohl tehdáž slíbati tu slzu!

My žili v sousedství na venku. Podařilo se mi konečně s ní seznámiti se. Kolik úskoků vynaložil já na to, bych došel toho štěstí! Kolik bezsenných, trapných nocí jsem ztrávil z těch dob, co štěstí v tom bylo mi příznivo! —

Zeneida byla vdaná: o této hrozné okoličnosti dověděl jsem se teprv při prvním s ní rozmlouvání. Mé naděje, — mé milé, sladké, skvělé naděje rozdrceny byly touto zprávou, jak hromovou ranou. Zblednul jsem, což ona pozorovala. Napotom ona častěji mně to připomínala, — a pak, obrátivši se, povzdychla sobě. Nesměl jsem ani se tázati na příčinu jejích vzdechů: její oči, ty čarodějné modré oči, pro něž bych byl se vrhnul do vod a letěl do ohně, pevně zakazovaly mi všecku zvědavost.

Brzo však vniknul jsem v tajemství její duše, ač*koliv* snažila se skrývati je přede mnou: ona byla ne-

šťastná. Muž její, ukrutný muž její, náležel do počtu těch divochů vyšlých z lesů Kanadských a oblečených v evropejské šaty, jež jakýsi nešťastný osud ku potupě vzdělanosti naší mezi nás posílá, aby zuřili jako na bojišti, posetém mrtvolami nepřátelského pokolení. O kolik zuřivců takových mně samému známo! Oni zrozeni jsou a vychováni v lůně lepé a dobře zřízené společnosti, a zůstali divochy. Směle a bezkárně činí neslýchané zpuštění v našem mravním světě, vztekle sobě počínajíce vůči našich sentimentálních románův a mravoučných spisův, ano i my sami, ještoby bychom je co nejrychleji kamsi tam za Allehánské hory pohnati měli, divíme se nejednou rekovnosti jejich. Zmařování ušlechtilých citů a zhanobování jich ďábelským chechtem — bývá jejich nejvyšší radost a honosnost. Klamem ulouditi bílou a slabou Evropčanku, vyrvati srdce jí z ňader, vyždímovati krev z něho a bíti ji po lících tímže srdcem s úsměšky některého kata ze šestnáctého věku, — považují za tak přirozené zaměstnání, jako když Patagonec pije víno z nepřátelské lebky. Uvrhnouti do nejnižšího otroctví, v nejhanebnější a nejukrutnější otroctví vydobytou oddanost, podle důmněnky jejich jest důkaz statečnosti. Manžel Zeneidy byl z počtu těchto surovců. Byl sice muž na pohled švarný, velmi pěkných zevnitřních spůsobů, příjemný ve společnostech a ne bez přirozených darů, při tom byl hrdý a ctižádostivý, že nelze více. On někdy jal její mladé srdce, a možná, že i sám zamilován byl do ní; neboť nevím, jak by možné bylo, jí nemilovati! Aby dosáhl ruky její, klekal u nohou jejích, u nohou rodičů, ano kořil se i nejnižší v domě služce. Otec její byl tehdáž jměn za muže bohatého a vůbec váženého. Leč brzo po svatbě nešťastné okoličnosti zbavily otce jejího vší zámožnosti i hodnosti.

Sklamán jsa ve svých nadějech znamenitého věna a jiné podpory, mstil se na své ženě za tuto úrážku. I počal trýzniti dceru za neštěstí rodičů, i přetrpěla od něho všelikého domácího tyranství. Brzo sice vlastními ctnostmi dostatečně rozhojnil jmění své; ale potom ani neodpustil toho nešťastné choti, že sňatek s ní mu byl neužitečen. Lásky její nevážil sobě za nic, rouhal se outlosti citů jejích a nalézal v tom zalíbení, když ponižovati ji mohl před jinými a pohlaví její potupovati před ní samou; znenucťuje před ní manželství i povinnosti jeho, nelidsky žerty sobě tropil z jejího zármutku. Na ústech jeho byla přívětivost ke všemu lidu; pro ni tak nebylo než výčitek a hořkosti. Všecko její jednání, každé jemu nemilé slovo pokládalo se za provinění, kteréž spláceti musila prosbami, pláčem a zoufalstvím. Všecko břímě povinností uvaleno bylo na ni: on naproti tomu sám sobě nic za povinnost nekladl. A s jakovoužto andělskou trpělivostí, s jakou pokorou, slušící jediné na peraoutě nevolnici, s jakou ctnostnou povolností nesla ona toto přehrozné břemeno! Nikdy neztěžovala sobě na svůj stav, ba ani své sestře, kterou milovala, jak jenom lze nešťastnému milovati.

Na doplnění míry těchto strastí on vstoupil v známost s jakousi nepočestnou ženštinou, nemající ani náležitého vzdělání, a přikázal ženě své přátelsky k ní se chovati. I v tom podrobila se bez reptání vůli jeho.

Toto všecko bylo mi povědomo; ukrutné a hrubé nakládání jeho s manželkou bylo každému známo, — a já divil se nebeské spanilosti duše její, nepozemské její trpělivosti: srdce mi pukalo v prsou. Ubohá, ubohá Zeneida!

Přijížděl-li z města, stávalo se to jediné proto, aby

venku poobědval, prošel se v sadu, povadil se s ní a
vypeskoval zahradníka: na noc zase odjížděval odtud.
Druhdy zapomínal na ni po celé neděle. Já toho času ji
navštěvuje, čítával jsem jí nové knihy buďto v besídce
při zámku, anebo v utěšeném tom hájku, přiozdobeném
spanilými myrtami, kameliemi, keři růžovými, hortenziemi,
a strůmky citrónovými a apelzínovými. Mnoho pěkných
dob my ztrávili v této miniaturní Italii, způsobené umě-
lecky na dřevěných lešeních, a osvěcované nejkrásnějším
létem, jakého kdy bylo na severu, jenž naschvále sem se
bylo přistěhovalo z jižních krajů, by dokonalá byla pů-
vabnost toho venkovského sídla, a v ouplném oklamání
trvali smyslové moji, na něž podnebí vlaské nevyhladi-
telný učinilo dojem. V tomto hájku my častěji rozprá-
věli o Vlachách, jež sobě obnivá a vznešenými obrazy
naplněná mysl její představovala jako čarodějnou zemi, —
nížto všem blaženě žíti přáno! — V tomto rozkošném
hájku ona neplakala nikdy, a oči její, jak jsem pozoroval,
vily mi za to vděčnost.

Než ona nešťastná plakávala každý den v tom stromo-
lí, kde ponejprv jsem ji spatřil, stoje za křovím akácií.
notna, rychlým krokem procházívala se ona tu každé
o v strašném pobouření mysli; potom najednou sedla
na lavičku, otevřela svou zelenou knihu, a chvílemi
ím v ní se bavila. Obyčejně stával jsem za tímže
im, proniknut trpkým hořem, s rukama zalomenýma,
ebou nehýbaje, ba ani směle nedýchaje, bych nebyl
ován od ní. Mezi čtením ani jediný lístek nebyl
en, by nebyly stránky knihy slzami orošeny. O tom
nevěděla aniž tušila, že téhož času i jiné slzy —
rpnosti, v několika kročejích odtud orošovaly křoví,

Potom zavřevši slzami ovlaženou knihu a osuši oči šátkem, tichým krokem ubírala se k začátku strom řadí, kde nalézal se, neveliký sice, ale pěkný výtrysk stínu hrdého tisu. I spěchal jsem v tutéž stranu jin cestou, a my vždy potkávali se u výtrysku pokaždé dnou a touž dobou, a vždy náhodou — k obapolné podivení; bývajít na světě druhdy podivné náhody!

Promluvím: „Jak krásná pohoda dnes! — Což t Vy opět smutna?“ ...

Ona mi odpověděla: „Zdá se, že déšť přijde! O nikoliv, nejsem zajisté smutna! — Jaké to du parno! — Z čehož vy to pokaždé uzavíráte? Koneč budu se proto na vás hněvati ...“

Leč slova tato propověděla s takovým andělsk pousmáním se, že já nikoliv nebál se nebezpečných n sledků toho pohrožení. Tehdáž počala ona ztěžovati so na zlou páru v hlavě, i ujišťovala mne o svém štěstí, o svém dokonalém štěstí. Zmiňujíc se, jako by nen schvále, o svém muži, počala rozprávěti o jeho dobr srdci, o jeho laskavosti a jiných znamenitých vlastnoste ducha. — „Potřebí jest jej tak znáti, jako já znám, slušně cena jeho ctností uznána býti mohla! — Podo ného muže jemu není v celém Petrohradě!“ — Při to chválíc i jeho způsobnost a vlídnost, nehodnou se by pravila toho štěstí, kterého našla v zasnoubení se s ním Pozoroval jsem však, kterak, mluvíc to, bázlivě upře na mne nepevně oko, zkoumajíc, zdali víru dávám těm slovům jejím. Báleť se toho nejvíce, bych nepohrdal jej manželem. Nešťastná! i mimo všecku mou zdvořilost, mimo dávání za pravdu úsudku jejímu, četla předc jas ve hlubině duše mé, že opačné jest přesvědčení moje, *zoufale upřela* na mne pohled, bázlivý, prosebný, jím

jak se zdálo, zapřísahala mne pro všecko, co na světě svatého jest, bych nepohrdal mužem jejím, — za příčinou jejího štěstí! Tento však pohled, který by s to byl změkčiti žulové skály, nemohl mne skloniti k ničemu, kromě neobmezené vážnosti a úctě k samé prositelce.

Odtud jsem ji doprovázel domů, a pak na pavlači a v hájku ještě několik hodin ztrávil v její společnosti toho dne. Toť byly nejrozkošnější hodiny mé mladosti, kde všecko kouzedlnou bralo na se podobu: ona v té míře stkvěla se rozumem, v které krásou měla přednost před jinými a výborné vychování, zdokonalené obšírnou začítaností, učinilo nejvýš vábné rozprávky její. A však nelze tyto kouzedlné hodiny také blaženými nazývati, zvláště na konec léta. Její stálost ve ctnosti, by dostála povinnosti, které tak šlechetně sama se přinášela za oběť; moje úcta k pevné a svaté vůli její zůstávati povždy věrnou a dobrou manželkou; moje šetření vlastní spokojenosti její, nad kterou mi nic dražšího a světějšího nebylo na světě, — vše to bylo příčinou, že naše známost a obcování stále v mezech jakési, jakkoliv nesnesitedlné polocizosti zůstávalo.

Bývaly to minuty pravdivé trýzně. My rozmlouvali o jiném, a jiné jsme myslili, — vědouce dobře, že druh druha klameme, že přetvářlivě mučíme sebe výrazy chladnými, pronášenými jak by bez úmyslu, bychom utajili ohlí pravé myšlénky, — a trápili sebe pravidelnou slušností. Z těch dob, co ona upřímně a nevinně poctila mne ánem přítele, stav náš stal se opravdu nesnesitedlným. kolik tu krátkých výlevů srdce, započatých neopatrně lobě sladké roztržitosti, a najednou přervaných, nanou bez lítosti udušených v samém tom srdci! Kolik i ztrávených ve slzách a mukách po takovýchto polo-

vičních výlevech! — Snažil jsem se přemlouvati sebe, že nižádné nepociťuji lásky k ní, že to jest jediné cit vážnosti; a téměř jsem toho litoval, že ona tak vysoce zasluhuje mé vážnosti!

Jediné neopatrné slovo bylo by mohlo navždy rozhodnouti náš osud; již nechybovalo jen toho jediného slova, jehož jsme se báli, jako jiskry, která každou minutu hrozí padnouti na podkopy naplněné prachem pod náma a vyhoditi nás okamžením do povětří. Jedno takové osudné slovo a ona stala se přestupnicí! já původcem její hanby, jejího neštěstí a hryzení svědomí!...

Strachovali jsme se, by slovo to nevymklo se z našich prsou, a neměli jsme dostatek odhodlanosti opustiti záhy jeden druhého.

Nosil jsem na prstu prostý zlatý prstének s vyrytým jménem své sestry: jednou přihodilo se, že jsem jej v sadu ztratil. Čeledínové její, našedše jej, odevzdali své paní. Zmínila se mi o tom a slíbila mi ho poslati, leč potom zapomněla na to.

Ze žertu prosil jsem ji jednou, by mi darovala zelenou tu knihu, z níž tak často v stromořadí čítává. To ji znepokojilo, i chtěla věděti příčinu takovéto žádosti.

I dím, dávaje bezděky na jevo pečlivost, že domnívám se, častější její bolest hlavy že pochází ze čtení v této knize, a že by dle domnění mého lépe bylo, když by nalézala se v mých rukou.

Zarděvši se a patrně jsouc zaražena, odpověděla, že na divné připadám myšlénky, a že kniha není její, ale cizí. V tom slzami zaplynuly její oči. Káral jsem přísně sebe za to, že nerozvážlivě dotknul jsem se této bolestné rány jejího srdce, a zarmoutil předobrou Zeneidu.

Na druhý den spatřil jsem ji bledou a v mysli zkolo-

tanou. Třetího dne nalezl jsem zelenou knihu, zapomenutou na lavičce v stromořadí. S jakovou radostí uchopil jsem se jí, tudíž umíniv sobě uvázati se v ni a nikdy jí nedávati od sebe! A s jakým hořem pozoroval jsem, kterak skoro všecky stránky měly na sobě široké stopy zaschlých slz, ano některé byly ještě zavlažený jimi! Ubohá Zeneida!... Ona však mne pochopila, a myslím, že naschvál zapomněla zde knihu tu; nemohlatě svěřiti hrozného tajemství svého lepšímu a věrnějšímu příteli! — Přeubohá Zeneida! jaký zápas musila podstoupiti po tyto tři dni, nežli odhodlati se mohla na učinění takového vyznání! — I stál jsem dlouho bez hnutí, přemítaje listy v drahocenné knize třesoucí se rukou! tisícero žalostných pocitů bouřilo v mé útrobě, tisícero pošmournych myšlének přehánělo se po mé obraznosti, když modrý šat mihnul se mezi stromovím. — To ona!... přichází sem stromořadím... možná, že hledá tuto knihu! — I vyskočiv ze stromořadí s knihou, ukryl jsem se ve křoví akácií.

Počnu pozorlivěji prohlížeti knihu. Byl to druhý díl Waltera-Scottova románu: Skotští Puritáné, po anglicku. Vnitř na desce bylo napsáno olůvkem: Silence à jamais! (Věčné tajemství!) Pohnut v srdci políbil jsem tato slova.

Mezi tím rychle přicházejíc stromořadím, neodvrátila znepokojeného pohledu od sedačky. Vidouc, že již není knihy na ní, kráčela povlovnějším krokem, sedla, jako by unavena chůzí, a zakrývajíc oči šátkem, z uhnětených prsou vydala několik polosrozumitelných slov: Ach! nyní mi snáze! Aspoň jediný člověk na světě bude míti útrpnost s mým neštěstím!

Proseděvši asi čtvrt hodiny v hluboké zamyšlenosti, vzchopila se najednou, a zvolala jako u vytržení: Já ne-

šťastná! jak nerozvážlivě jsem jednala! Dej bůh, by šlechetně smýšlel!

O, nestrachuj se, politování hodná Zeneido! zvolal jsem v duchu, proniknut jsa její důvěrností a zachvácen tímto bezmluvným, traplivým výjevem. Ani nepamatuji, co se mnou dělo se potom...

Sem, ty drahocenná kniho! družko má, věrná tovaryško života mého! Já upustil tebe v rozbroji tom citů a myšlének. Dlouho jsi ležela u mých nohou: tobě místo náleží na mém srdci, a potom — při mně v hrobě. —

Jaký podíl mívala na mém osudu dobrá Zeneida! Jak často a s jakou přátelskou pozorností poslouchávala jaré mé úmysly a rozbírala mé životopisné plány mého jedva nastoupeného bytu ve světě! Oženění bývalo též předmětem našich rozprávek: počítal jsem tehdáž dvamecítma let. Říkával jsem jí, že jenom tu pojmu za manželku, kterou ona sama pro mne vyhlídne. I mluvíval jsem to velmi opravdově, ani nemysle na důležitost předsevzetí takového. Uvázala se v poručnictví to, jako upřímná sestra, podobně, jako i já nevnikajíc hlouběji v jeho povahu. Věc tato byla rozhodnuta mezi náma, anobrž i potvrzena mužem Zeneidy, který s žertovností a chechtem lichváře podlého říkával: Ba, vybere ona vám nevěstu! Citlivosti bude za milion, a věna za trojník! — Věřte mně, milý N***, že bez věna žena a míšek bez peněz stejnou má cenu.

O tomto poručenství bývala často řeč mezi náma. Strašný ten večer! — Jak hluboko vtisknul se do mého srdce! Co zdraví mne stál! — mne a ji neméně!

— Vám známo, jak velice vás milujeme! vece ke mně *nepevným* hlasem, sedíc samotna při mně — což

velmi zřídka se přiházelo! — tam v tom hájku, jejž sbavily již i lesku i svěžesti chladné noci srpnové.

— My vás více sobě vážíme než vlastního syna...

Při tomto slově ona sama nemohla se zdržeti od usmívnutí: byl jsem o dvě léta mladší než ona. Ostatně náchylnost jejich ke mně dala se ospravedlňovati z té přátelské ochotnosti, s kterou já za čas krátké naší známosti ledajaké menší služby jim prokázal.

— O, to hezky! odpovím; po takovémto úvodu mohu se nadíti, že obdržím od vás i roditelského napomenutí, bych byl hezký, způsobný, moudrý, nedělal pošetilostí... Rad chci poslouchati, předobrá matinko! — Tato řeč ji rozesmála.

— Ach ne, ne matinko! dí ona: přála bych si z ohledu vás míti jiné docela nazvání, a jméno sestry více by lahodilo mému sluchu. Poslyšte, co vám řeknu, jako by to přicházelo od vaší přítelkyně. My tak vás milujeme, že bychom přáli sobě míti vás navždy v rodině naší. Možná, že povím něco neslušného, ale vy mi odpustíte, — pravda-li? — Ostatně, jest to jenom můj nápad, má vlastní myšlénka. Slibte mi, že zůstane to mezi náma...

— Toho nijak netřeba.

— Věřím. Chcete-li přijmouti z mých rukou nevěstu?

— Milerád, jenom ne pannu H***.

Panna H*** byla společná naše sousedka, krásotka z minulého století, hledající sobě ženicha po všech pohraničních sadech.

— Nebojte se! Já raději položím do vašich rukou osud své vlastní sestry.

To ponavržení mžikem ojasnilo mou mysl: spatřoval jsem v tom *nejlepší způsob* k zachování po všechen čas

přátelství mezi námi; pociťoval jsem jediné blaženosti té, že Zeneidu budu moci nazývati svou sestrou, a v prvním okamžení nepomyslil jsem ani na ni, která měla býti mou ženou. V nadšení tom přijal jsem ochotně její návrh. O, jak byla šťastna v tu minutu! —

Po celý večer nemluvili jsme o jiném, než o tom. Eliza byla sličná a vší lásky dostojná děvčina. Bylo jí toho času teprv šestnácte let; následovně bylo ještě dosti času připraviti se k manželskému stavu, a těšiti se z rozkošného a vážného tajemství, které od nynějška tak svatě vázalo mne k Zeneidě. Leč mezi pokračováním v rozprávce o manželství těžko bylo vyhnouti se otázce o lásce.

— A láska? tázal jsem se. My bychom málem byli zapomněli na tuto nepatrnou věc!

— Eliza vás bude milovati! pravila vroucně. Ach ona vás milovati bude! — Vy jste s to učiniti ji šťastnou! a vy učiníte! — Račím vám za to, že vás milovati bude!

— A já?

— Vy též budete ji mi . . .

Hlas ji byl nevěrný na začátku slova toho; ona pak opětovala je celé, ale slabě, s velikým udušováním citu, a líce její střídavě se pokrývala to ruměncem, to bledostí, a rtové její se chvěli, i nemohla pomatenosti své skrýti přede mnou.

— Vám jest vláda nad milým srdcem, dím roztržitě, zápase s vlastními city, již již pochycovanými náhle nadplývajícím potokem truchlivých myšlének: vám jest vláda nad mým srdcem, nevímť . . . možné-li mně bude milovati co jiného, kromě toho, co . . .

Ona trvala v mlčení. Nádra její se podnímala. Mrační *pomyslové rychle se* přeháněli po jejích pomatených lících.

Celé útlé tělo její třáslo se, jako z polekání, anebo jako v náhlém napadení. My poznávali svou neprozřetelnost.

Chtěla něco povědíti ale silný vzdech udusil slova její. Ústa má byla, jak by je sklížil. Uchopil jsem se klobouku; ona vschopila se s místa v totéž okamžení.

— Mějte se dobře! pravila u veliké nesnázi. — Já nerozvažuji!

— Odpusťte, i zapomeňte! dím v náramném kolotání myšli.

— Ano! ano! — zvolala ona pronikavým hlasem, a v tom rychle do sálu se odebrala.

Spěchal jsem domů. Nohy klesaly pode mnou, hlava hořela, stavení a stromoví kroužilo se jako žernov okolo mne v barvách měňavých. Stav mé duše byl strašlivý. Uchvácen vichrem pustých zámyslů vysoko se vznášel duch můj v prázdné prostrannosti, kde před tím trůnili moji snové a naděje, anebo padal a hřížil se do temných mraků budoucnosti, uvrhuje se z jedné propasti v druhou, neznamenaje východu z těchto neskončených hlubin utrpení, nepokojů a nebezpečenství. Kdo nese vinu toho, co se přihodilo? — Ne já! aniž ona! — Kdož tedy? Mravní nespořádanost společností občanských. Netřeba k tomu mnoho ostromyslnosti, — dosti na tom míti tolik přirozené samostatnosti ducha, co třeba člověku, by se odhodlati mohl k pozorování věcí vlastníma očima, a nemysliti cizími, hotovými myšlénkami — aby hned připadnul na celou tu směsici naší evropejské vzdělanosti, jenž tak silně oslepuje svým zevnitřním bleskem rozumy všední. Toto neustálé a hrozné stýkání se a odporování sobě mravních zásad, jenž očitě i skrytě porážejí i zničují jedna druhou, právě tak, jako tam mnohotvární obyvatelé v ústrojné říši sebe vespolek požírají. Nikdeť není

ubezpečnosti ve svých právech, nikde bezpečné ohrady; všude propasti anebo skaliny překážek, o něž rozbívají se nejšlechetnější úmyslové a záměrové. Nejvíce pak v domácím bytu zbavena jest slabost vší ochrany. Vzdělanost naše, nepečujíc o nižádná položitedlná (positivní) ustanovení v společenském žití, a zavrhujíc všecko působení lidských zákonů na mravní chování, zůstavila vše rozumu a cti, by v pořádku udržovaly se tyto vražedlné zásady, ona svěřila jim všecku spokojenost jednotlivých životův. Přeslabí to nástrojové! — jimi jedva lze jest ukrývati nepořádek, jedva možná držeti společnost na uzdě, by neshodila bezstoudně s tváří larvu slušnosti, kterou klame nás i sebe, aby nevyvrátila se bezpečnost obecného žití našeho. Já zajisté nejsem vyznavačem ustanovení kytajských o desíti tisícech obřadů, ale nemožná mi neviděti, že rozum a čest vně kytajské zdi špatně vyplňují svou povinnost z ohledu blaha našeho. Neštastná ta Zeneida! — Ona naprosto jest obětí neurčitostí ve způsobu občanského žití našeho! Za živa pohřbena jest ve vrtkých jeho formách, obklíčena nevyhnutedlným zahynutím, ještě zápasíc s vlnami strašné směsice a chytajíc se vůči své záhuby podemletých skalin, jenžto se trhají a drobí v jejích rukou! Tať vzdělanost naše oklamala ji přízrakem manželského štěstí; onato splákla bytnost její do své tůně, a uvrhla ji beze vší desky na hlubeň domácího násilí; a nyní dále a dále ji unáší v nové a mnohem hroznější strasti! — Odkud tu podati jí ruky? Jak ji ochrániti? — Všeho toho příčinou jest nesmyslná umluvitost společnosti, jejíž ona jest okrasou a která ostavila ji bez ochrany. Potřeba, postarati se tak nazvaným slušným spůsobem o výhodnější zaopatření své sestry, přinutila ji *vlídně* v domě svém mě přijímati — z ohledu mé mladosti

a zámožnosti — ještě právě tehdáž osobní bezpečnost velela jí nedávati do domu přístupu nižádné mužské osobě! — A což by z toho bylo pošlo, jestliže bych náhodou nebyl choval v sobě mládeneckého ke cnosti zápalu, jestli bych sám sobě nebyl utvořil vyššího o cti pojmu, anebo byl již uběhl v sítě světské zhýřilosti? — Vy však, pánové, kteří posíláváte choti svých do kraje, byste pohodlněji v městě hověti mohli svým vášním, rozmařilosti a ctižádosti; kteří nepodíváte se k nim za celé dlouhé neděle, — jak často, a jak důtklivě býváte za to potrestáni! —

Nevěděl jsem opravdu, co sobě počíti, a jak vytrhnouti ubohou Zeneidu z tohoto kormoutlivého stavu. I byl jsem hotov tudíž za oběť se dáti, a předložiti ruku svou mladé Elize: možná, že přivykne pomalu Zeneida k příbuzenským svazkům s ohořčitelem své spokojenosti, a že v andělské své mysli nazývati bude bratrskou láskou cit ten, který nyní bouří její srdce a zdvojnásobňuje neštěstí!... Ale v takové případnosti stane se obětí i nevinná Eliza! — nemohuť ji milovati, a přinucen budu klamati ji po celý život za lásku, kterou lnouti bude ke mně neštastníku outlá a plamenná duše její, ona nenajde k prsoum svým ni jediného vroucného, ni jediného upřímného přivinutí manžela svého! Lze-li jest se i nadíti, že žehravost nenaplní novou číší jedu srdce Zeneidino? — Nemohlatě ani vyříknouti, že bych kterou jinou milovati mohl! Vášeň v ní se rozmítí ve vší síle, ve vší zpouře mladosti, osobního ukřivdění a domácího neštěstí. Bože můj! Bože můj! kamž to s ní přijde, pakli k tomuto strastnému namáhání, kterého jí třeba nyní k udnšování v sobě trávícího ji plamene, připojí se ještě muky žárlivosti? — Jest však i naděje s druhé strany, že nezměnná

na věky pokrevenství překážka tím více dodá jí snad důvěry k vlastním silám, a že pak zvítězí sama nad sebou! ... V takovýchto rozmyslech se tratě, byl jsem, tuším, mnohem nešťastnější, než sama Zeneida. Přežalostné setkání se okolností! — I ono bylo pouhý resultát způsobu vzdělanosti naší. Zde rozvinutí se hry nesáhlo v odstranění překážek z náhody pošlých; — nikoliv! zde nastával souboj na život a na smrt přírody s mravním nepořádkem lepovzdělané společnosti, která ponechává zprávu osobních záležitostí jedinému rozumu a cti, — této slabé jeho pomocnici. A však rozum a čest vždycky téměř bývají hanebně povrhány k zemi v tomto nestejném boji. Pak společnost se zoufalostí na tváři přibíhá na bojiště zakrývat zlatem vyšívaným rouchem svých sluh porážku a dát jim času ku povstání. Dnes jich ochránila na místě jednom; zítra opět povrženi jsou dva kroky odtud pod nohy hrdé přírody. Brzo-liž dostaneme se touto cestou k ideální dokonalosti?

Neviděl jsem Zeneidy několik dní po sobě, aniž jsem hleděl s ní se shledati. Sama ona střehla se potkání.

Odjeli do města dne 25. srpna. Předevzal jsem sobě pobýti ještě deset dní na venku. Samota na místech, zasvěcených jejím utrpením, připovídala mysli mé vnadu nočních úžasů na hřbitově: i prahnul jsem cele jí se odevzdati. Večer před tím dnem muž její přišed ke mně, činil mi výčitky, že docela na ně zapomínám. Choval se vždy velmi zdvořile ke mně, — a zdá se mi, že myšlénka zasnoubiti mne s Elizou původ svůj měla v jeho hlavě. Ne*mohl jsem* mu odepříti zvoucímu mne na zejtřek k obědu.

Přijelo ještě několik hostí z města; Zeneida byla bledá jak smrt. My nesměli pohlédnouti jeden na druhého.

Po obědě šli jsme společně procházet se do zahrady. Pozoroval jsem nějaký při ní nepokoj, i zdálo se, že chtěla porozprávěti se mnou. Při první příležitosti, když spolek procházejících se hostí rozptyloval se po úzké pěšince, po níž jsme šli, hleděl jsem k ní se přidružiti. Dávajíce se druhou stezkou, my již octnuli se o něco dále od ostatní společnosti. Za námi šla Eliza s nějakou známou mi slečnou, obě zabrány jsouce v horlivou rozprávku o podzimních kloboucích.

— Žádala jsem si promluviti s vámi několik slov.

— Pozoroval jsem.

— Vy na neštěstí ku podivu vše pozorujete.

— Mohu-li já spoléhnouti se na vaši velkomyslnost?

— Drahá paní, spoléhejte bezpečně na mou ve mnohém vám povinnovanost i na mou neobmezenou k vám vážnost.

— Povězte mi pravdu, žádal-li vás manžel můj, byste navštívil nás v městě?

— Žádal několikkráte.

— A vy jste mu to přislíbil?

— Z celého srdce.

— I máte úmysl vyplniti svůj slib, — není-liž pravda?...

Já neodpověděl ani slova.

Pohlédla z bystra na mne: oči její najednou naplnily se rosou, skrze niž probírající se paprskové podivného světla pronikali do hlubiny srdce mého. Mysl její byla v silném kolotání.

— Utíkám se k velikomyslnosti vaší! — Tu netřeba žádného vysvětlení... vy víte všecko... ach, vy všecko

víte!!... Já nešťastná! ničeho více vám nemohu říci... Smím-li však ještě nazývati vás přítelem... O! vám nemožno býti mým zhubitelem!... Při tomto přátelství vás vzývám, slitujte se nad nešťastnou, nad nejnešťastnější na světě ženštinou!...

— Dosti, dosti! Vy žádáte, bych nesplnil daného slova? — Tak-liž? — Buďte docela uspokojena: dávné to již v duši mé uzavřeno. My nikdy více neuvidíme se, a já odpovídati chci za všecky následky.

— Ach! mně spadnul kámen se srdce! — Mínění moje mne nesklamalo... Byla jsem o tom přesvědčena! —

Rozprávka toho druhu nemohla dlouho trvati. Pochopovali jsme druh druha velmi dobře, a déle nemohli jsme sebe slovy mučiti. Zdálo se nám, jako by hrom byl udeřil v ňádra naše a jako bychom v tu samu dobu byli zachráněni před jakousi záhubou. Šli jsme v mlčení vedlé sebe asi deset minut: potom rozprávěli jsme o pohodě, mluvili o rose, o příjemnosti barev podzimního stromoví...

— Jsem ještě vaší dlužnicí.

— Kterak to? není mi známo, milostivá...

— Zpomeňte si na prsten své sestry! — Byl mi odevzdán; chystala jsem se dlouho vám jej odeslati, až přišel mi k ztracení. Na místo něho koupila jsem jiný, a žádám vás přijmouti jej v náhradu ztraceného...

Vyndala ze šátku hladký kroužek zlatý s vyrytou navrch hvězdičkou a podala mi jej bázlivě.

Vzal jsem jej od ní.

— Nebyloť toho třeba! dím na oko chladně. Budu jej vždy považovati za sestřin prsten.

Radost zaskvěla se na přemilostném čele jejím.

Po celé vídal jsem léto tento prsten u Zeneidy na

prstu, i bylo jí milo, že dělám, jako bych o tom nic nevěděl.

Vrátiv se k síni domovní, rozžehnal jsem se s domácím pánem a oznámil mu, že hodlám na několik měsíců odebrati se z Petrohradu... O, kdo vysloví kouzedlnou tu jasnost, která při těchto slovech ozářila její líce! Radost linula se ze zraků jejích proudem duhových jisker. Plesala, vidouc, jak samostatně panuje nade mnou... Ubohá! ještě byla povděčna tomu, že nůž jsem jí vrazil do srdce po rozkazu jejím. Prošlo půl druhého roku: já nevyjížděl z Petrohradu a ucházel jsem též všech společností, v nichžto bez toho netušil jsem sobě bez ní žádného obveselení, a spíše bál se s ní se potkati. Rmoutil jsem se, trápil, plakal, podával se zoufalosti, — ano i choroval jsem. Druhdy se mi zdávalo, že zapomněl jsem na ni, — a dvadcetkráte za den opakoval jsem: Ano! již na ni jsem zapomenul! —

Toto dle zdání mnohých daremné strádání dalo životu mému docela jiný směr: před tím žil jsem ve světě více lidem, to jest sobě, nyní odevzdal jsem se cele naukám, pěkným uměním, vlastnímu přemýšlení, ano dal jsem se i do spisování z dlouhé chvíle, a žil jsem docela sobě, to jest jiným lidem. Spisoval jsem! milovníci čtení spisy mé čítali; milovníci pěkných umění mne haněli a pronásledovali: taktě to býti musilo, a já při tom mnoho nalézal zábavy.

V městě zůřila hlavnička; já se roznemohl, a jedva se nerozloučil se světem. V dobách blouznění zdálo se mi, že na nějakém bále tancuji s Zeneidou: na druhý den povídal mi sloužící, že po komnatě točil jsem se s poduškou. Jindy ujišťoval jsem doktora, že kráčím za její rakví ke hřbitovu, popisuje mu podrobně celý po-

hřební průvod. Uzdravil jsem se po tříměsíčné nemoci, a tím skončily se i všecky přízraky.

Přicházeje opět k síle, myslíval jsem též o Zeneidě, leč docela jináče: nejmilejším bývalo mi pomyšlením, že šťastná, veselá jest, že zapomněla na mne a jen někdy sobě na paměť uvádí žijícího kdesi na zemi, na nepovědomém jí místě, člověka s celým srdcem jí oddaného.

Nastávali pěkní dnové jarní; vyjížděl jsem častěji, a jednou napadlo mi navštíviti jednu příbuznou, jenž známost měla s rodinou Zeneidy. Nadál jsem se uslyšeti z ní některých zpráv o té, jejížto obraz i ideální blahost choval jsem s takovou potěchou ve své obraznosti. Slyšel jsem ještě před svou nemocí, že muž její spustil se milovnice své: i bylo mi příjemno tušiti, že nyní v dobré shodě žije se svou manželkou. Ostatně neosměloval jsem se nikde na nic z ohledu jich se doptávati.

V předním pokoji nalezl jsem cizího lokaje v smutku, avšak málo jsem si toho povšímnul. Vstoupiv bez opovězení do hostinského pokoje, vidím na divaně podlé mé příbuznice sedící dámu mladou a přesličné podoby, též ve smutku. Líce její zdálo se mi neneznámé, nedověrčivá zvědavost, s jakou ona pohlížela na mě, činila mi na chvíli nesnázi; což považoval jsem za následek své nemoci, přičítaje to neobyčejně zveličené citlivosti nervů. Brzo však na to hospodyně do řeči přivedla moje přijmění.

— Ach!... Jste vy to? zvolala neznámá dáma, radostně obrátíc se ke mně. Jisté, že mne již neznáte? Poznal jsem ji po hlasu: byla to Eliza. Jak vyrostla, a jak v plnosti jí přibylo! — Jí bylo teprv osmnácte let, a každý na pohled by byl soudil nejméně dva a dvacet. Jmu se omlouvati sebe před ní v obyčejných propověděch, *nemaje ještě* dostatek síly k tvoření si nových!

— Což znamená tento smutkový oděv? Po kom to?

Dobré dívce polily slzy růžové tvářičky; i odpoví štkajíc: Po mé sestře, Zeneidě!

— Po Zeneidě!! — Ona-li mrtva?

— Již na pátý měsíc!

Strašný oheň běžel mi v těle od mozku po všech žilách, a žhavost jak by od zaníceného prachu v útrobě dusila všecky mé vnitřnosti nejináče, než jak v nápadě zápalné zimnice; hlava mi šla kolem, a já jedva neposbyl smyslů. Ztiší jsem se posebral v silách svých, bych zeptati se mohl na podrobnější zprávy o její smrti. Eliza nemohla se utajiti v pláči, vypravujíc mi o jejím skonání; já zakryl oči šátkem, a hospodyně ponechala nás pospolu v pokoji hostinském, nežádajíc sobě býti svědkem neveselého výjevu. Ubohá Zeneida rozstonala se na tuže nemoc, na kterou i já, jenom že o dva dni dříve, a umřela devátý den. Prvních sedm dní opustila ji paměť docela, poslední dva dni těšila se z ouplné přítomnosti ducha, tušila přibližující se hodinu smrti, a rozprávěla o ní bez bázně, anobrž s potěchou jako o zbavení svém od hořkého a nesnesitedlného života. Eliza zvláště naříkala na krutý mrav manžela jejího, připisujíc smrt své sestry zármutkům, příkořím a těžkému otroctví, jímž nebožka bez přestání byla hnětěna, ačkoliv nikdy na svůj stav sobě nestěžovala, hledíc až do posledního okamžení vymlouvati muže svého před sebou samou a zachovati mu vážnosti u pozůstalých na živě. Sdělila mně několik takých příkladů, kterak hanebně a ukrutnicky nakládal se svou ctnostnou a něžnou manželkou, až ducha mého hrůza pojímala. Nyní však on pociťuje velikost své ztráty a zoufale si počíná. Barbar ten! —

— Dáno mi na *vás též od* Zeneidy vyřízení, — di

na konec vypravování svého. Dvě hodiny před svou smrtí přikázala mi ubohá sestra má, otázati se vás, sejdu-li se kdy s vámi: zdali máte zelenou tu knihu, která ztratila se jí roku 18** na statku? Máte-li ji, tedy z příkazu Zeneidina mám vás poprositi, byste ji navždy schránil u sebe a nikomu do rukou nedával.

— Ach, mám ji, mám! — Nalézá se u mne tato svatá kniha, a nikdy neodloučí se ode mne...

Nebylo mi možné ni slova více promluviti: muž dělalo se mdlo, a Eliza rozmnožovala mou pomatenost, popisujíc s citem rozličné okoličnosti při skonávání nešťastné sestry. Hodinu před smrtí rozloučila se s příbuznými a s domácími: muž její, nepochybně mučen jsa hryzením svědomí svého, nemohl snésti tohoto divadla: zavřel se do svého pokoje, a jenom čas od času přicházel popatřit na ni na minutu, pohřížen v hlubokém hoři. Eliza sama byla u jejího lože. Cítíc v prsou poslední plamének hasnoucího života, požádala Zeneida sestru, by jí přinesla ze skřínky, v které uložené měla své klenoty, malý hladký prsten, s vyrytým vnitř jménem „Alexandra", po kteréžto známce nemohl jsem nepoznati, že to byl prsten od mé sestry, jejž jsem někdy byl ztratil na statku jejich. Eliza vyndala jej ze skřínky.

— Pozdvihni mou ruku, Elizo! pravila slabým hlasem, namáhajíc se k poslednímu usmání. Ona již studena?

— Jest! odpověděla Eliza, slzami se zalévajíc. — Již tedy umřela! — Nyní jest svobodna! — nyní neníleží — nikomu na světě! — nikomu! — Mohu opět po vůli — ruku svou —

Žádala pak Elizu nastrčiti jí prsten na studený prst *a míti péči o to*, aby jí nebyl sňat po smrti.

Chci jej nositi — na tam tom světě — ve hrobě. —
To byla poslední její slova, — slova, která neoče-
vaně jsouce opětována přede mnou od Elizy, pozbavila
ie všeho smyslu. Já sklesl bez sebe se stolice, a když
štlu opět otevřely se oči mé, spatřil jsem sebe ve své
mnatě na posteli. Vedlé mne seděl neznámý doktor, a
zo potom vstoupila ke mně má příbuzná, u nížto měl
m tuto příhodu. Dověděl jsem se, že při oněch slovech
aky mé planuly; tvář, bledá jako stěna, skřivila se
ašlivě, a křečným způsobem schvátil jsem v zuby prsten,
ž jsem měl na prstě a který druhdy darován mi byl
Zeneidy v náhradu za můj i držel jsem jej tak silně,
ztíží dostali mi ze rtů zahnutý k dlani prst, když
la ustrašená Eliza svým křikem všecken dům zbouřila.
ní Ch—ská nemohla myslí vystíhnouti, co by to vše
amenati mělo: i slíbil jsem jí později to vysvětliti.

Silná bolest nervů — krutá a trapná společnice ji-
ch neduhů, pocházejících z našeho převybroušeného vy-
ování, byla následkem toho shledání se s nebožčinou
strou. Lékové způsobili mně některého ulehčení, ale
řen nemoci pozůstal navždy v mojich rozdrážděných
rvích. Nyní hodil bych se s prospěchem do kabinetu
eného zpytatele přírody, a posloužil bych mu za nejlepší
i světě barometr a elektrometr *). Tak jako já nikdo
může pověděti, mnoho-li vlhkosti a elektřičiny nalézá
v povětří; slýchám hrom čtvrt hodiny dříve, než hřmot
ho rozléhá se po nižších vrstvách vzduchových. Jindy
skřipnutí péra na papíře zdá se mi býti udeřením
omu... Barbarové nemohou pociťovati takové nemoci
čených. — Stalo se! dím ve svém duchu, jak mile možné

*) Po česku: tlakoměr a mlunoměr.

mi bylo zase posebrati se poněkud s myšlénkami. Rozhodnuto jest! nikdy nechci ženiti se: ona jest mou chotí! — Mně ona podala svou mrtvou ruku, i nezavrhnu tohoto drahocenného, šlechetného daru. Její podoba, stín, obraz budou mi průvodčími na pouti života, jako hvězda poutníku, tlukoucímu se po nekonečných pustinách, anebo plavci na neznámých mořích.

Jediné léto, odhodlané k zábavám venkovským, jaký podivný převrat učinilo v mém celém živobytě! — Nejde sice v konce daleké okres mé víry, aniž pochopné mi bývalo kdy nadpřirozených kouzel působení: nevím však, co to nepostižitedlného, nikterak z přirozených mocí nemohoucího býti vysvětleno, spojovalo celou mou bytnost a spojuje posud s osudem této ženštiny. Od prvního okamžení známosti své my z celé duše, neodmezeně milovali sebe vespolek, ačkoliv nikdy slovo „láska“ nevyšlo z úst našich, ačkoliv nikdy opovážlivý pohled neobjevil, čeho by rtové vysloviti nesměli. Bez slov my rozuměli sobě tak zřejmě, že nejmenší myšlénka nemohla vzniknouti v mysli jednoho, aby ihned nebyla známa druhému, když bývali jsme při sobě; a když prostranství nás dělilo, rcete, kterak beze všeho hmotného prostřednictví jakési kouzedlné vazby neviditedlně otáčely naše životy, slučujíce je v žití jedno?

Stejná nemoc ta v jednom a témž čase, — ona ubezpečenost její v dobách skonání, že i nyní ji miluji jak před tím, ačkoliv i dříve nikdy jsem jí vyznání toh neučinil, — ten přízrak v zimničném blábolení, že kráčí za rakví její, právě toho dne, když duše její k nebi vznášela! — Můj doktor tvrdil, že všecko to jest v velmi pochopitedlná, nazývaje to magnetismem, živo *elektřičinou*, sympatií, nejvyšší pouhostí nervové šťá-

slovem, tvrdil, že jest to něco takového, což jest a jest! — ale čeho pojmouti aneb pochopiti nikterak nelze.

— Nyní pochopuji! byla má odpověď.

— Vám nepochybně známo, co Buffon o jednom švábském mnichu vypravuje, kterýžto od chování se po mnohá léta v čistotě najednou, nikdy neučiv se hudbě, výborně počal hráti na všecky nástroje a zpívati mnohem lépe než sama Katalani a který pozbyl všech těchto podivných vlastností, zmrhav konečně tělesnou čistotu? Událost tato náleží též do počtu oněch velmi pochopitedlných věcí, jež nikterak pochopiti nelze.

— Rozumím!

— Vy víte, že mnozí, jsouce zachváceni náramností lásky, pěkné psali básně a krásné malovali obrazy, anebo nejtěžší počtářské úlohy vypracovali, ačkoliv před paroxismem a po něm ani psáti, ani čísti, ba jedva do desíti počítati uměli?

— Vím, vím!

— Poshovte. Kde máte onu sonátu?

— Kterou?

— Tu, již jste mi častěji hrával na fortepianě.

— A — Sonnata del diavolo?

— Ano! Čertova sonnata! — Nu, tuhle jest! Víte-liž její původ? Tartini, velmi nepatrný hudec, trápil se dlouho, a nemohl nic řádného složiti. Když se byl večer položil, zdálo se mu, že čert, přišed k němu v hosti, vzal housle a hrál mu při samém uchu přelíbeznou sonátu. Procitnuv ode sna, napsal ihned v notách slyšenou ve snách hudbu. Tartini za celý svůj život nesložil nic podobného. Tato sonáta jest geniální skládání. Jakže se to stalo? — Vy pochopujete!

— Pochopuji!

— A sám vy jste mi vypravoval, že osobně znal jste pověstnou paní Berkmannovou hodinářku, o níž alovutný doktor Josef Frank mnoho psal ve Vídeňských a Lipských časopisech. Vy víte, kterak v dobách bezpamětí svého, a když případy choroby její v sen ji uvrhovaly, i mluvila i čítala na všech jazycích; překládala z řeckého, latinského, chaldejského, biskajského atd., udávala, z jakých chemických prvků záleží jakákoliv hmota, položená jí pod jamkou na prsy; patřila až do vnitřností osob, stojících před ní, a popisovala tající se v těle jejich neduhy, a co více tomu podobného. Nepochybně vy sám jste byl svědkem těchto přepodivných událostí?

— Nikoliv! byl jsem třikráte u paní Berkmannové, ale každý ten den, jako naschvále, nic takového se nepřiházelo. Však velmi dobře to pochopuji.

— K těmto můžete přidati ještě v Němcích sedláka Millera, který z počátku tohoto století předpovídal politické proměny, jenž se přihodily potom roku 1813 a 1814; francouzského rolníka, jenž ostříhal Ludvíka XVIII. před záhubou, hrozící vévodovi z Berry; mladou kněžnu Lubomírskou, padající pokaždé do mdloby, kdykoliv uzřela dvéře ty, u kterých později ducha vypustila; francouzského vyslance v Londýně, s nímžto ta sama věc se přiházela, kdykoliv jej břil mladý anglický holič, jak potom se ukázalo, vlastní jeho syn, který jako nemluvně v Němcích přišel k ztracení; konečně mnohočíslné příklady těch osob, jenž viděly a vypravovaly jiným smrt svých rodičů bratrů, sester, jenž tu samu dobu daleko odtud ze živo vezdejšího se ubírali. Srovnejte to všecko a pak sná porozumíte i tomu, co nyní přihodilo se s vámi. A příčiny se týká takovýchto výjevů, mám za to, že t *dobře,* jako já, ji pochopujete.

— A jakž nepochopovati! —

Jedva ale doktor vystoupil z komnaty, já opět nepochopoval ničeho, a věřil jsem jedině v lásku, v kterou i nyní věřím — více snad než kdy jindy! —

Ač bez útěchy, byl jsem předce spokojen, spokojen, jak milovník, neobávající se více, že bude rozloučen kdy s předmětem své lásky. Zdálo se mi, že v plné míře Zeneidu svou nazývati mohu, a že mně náležela od věku. Kdykoliv nalézal jsem se samoten ve své komnatě, anebo odložil práce, bych oddati se mohl pokojnému rozjímání, myslil jsem vždy na Zeneidu a tudíž pociťoval jsem její přítomnost, — i byl jsem šťasten. Stav tento můj nezměnil se do nynějších dob. Podivná ale věc! — na ulici, v poli, v cizím domě mně nemožno kochati se v těchto myšlénkách: tam mně ouzko, i spěchám domů, spěchám k jedné této snářské myšlénce jako k milované choti, očekávající mne s toužebným srdcem, a vždy hotové přijmouti věrného druha svého ve vroucné objetí. Skrývaje se do pokojíku, zamykám dvéře, a přízrak můj jeví se mi v jasné záři s růžovým úsměchem. Není pochybnosti, že duch Zeneidin přebývá v mém domě!

Osud Elizy tížil mi velmi na srdce, ano stál mne mnohého snažení. Nebyla bohata, a ztrativši sestru, zbavena byla vší podpory. Příbuzní její byli příliš bohati a znameniti, než aby jaké pomoci od nich mohlo se očekávati. Dcera na chudobu přišlých rodičů — jest nejnešťastnější tvor na světě! Zeneida, takořka, odkázala mi Elizu: nyní byla by povinnost má podati jí ruky . . . Nelze! toť výše sil mojich! — Na štěstí brzo na to jsem se dověděl, že zasnoubena jest jednomu pobočníku, statnému a ctihodnému oficíru, jejž i já sobě vysoce vážil. Nyní ona jest šťastna.

Toužil jsem stále uviděti hrob své Zenaidy, ale nedostávalo se mi odvahy podívati se na Smolenské Pole.*) Bál jsem se, že nesnesu pohledu na toto místo posledního odpočinutí jejího, a jakási tajná moc vždy náhle a neodolatedlně zdržovala mě od toho předsevzetí. Studený pot stál mi na čele při jediném pomyšlení na cestu ke hřbitovu. Mluvil jsem o tom jednou se svým doktorem, a on neradil mi pokusiti se o to, dovodě, že když v takovém stavě nervových šťáv, v jakém jsou moje, sám předcit protiví se vyplnění povinnované služby památce drahé přítelkyně, není rádno nešetřiti toho hlasu přírody: totoť může prý býti právě doba takového jasného vidění, v které ani já ani on nevěříme, — jedna z těch nepochopitedlných věcí, které velmi dobře pochopiti se dávají, — slovem, jedna z těch hloupostí, jenž druhdy bývají moudřejší než sto jiných moudrých věcí.

— Vás by mohlo potkati neštěstí, vece doktor: vaše šťávy ne nadarmo bojí se Smolenského hřbitova.

— Frašky, milý pane! šťávám mým proto jest, myslím, odporen Smolenský hřbitov, poněvadž vědí, že někdy nastane jim doba vsáknouti se do jeho písku.

— U vás ale mohla by se opět vrátiti předešlá nervová nemoc, a mně nemilo, stůně-li který z mých celoročních pacientův.

— Slibuji vám, že chci zdráv býti po celičký rok, nebera ohledu na úmluvu naši.

I velel jsem zapřáhnouti, a jeli jsme k Smolenskému hřbitovu. U samých vrat udělalo se mi tak tuze nanic, že přinucen jsem byl vrátiti se domů i ulehnul jsem opět.

Od těch dob nepokusil jsem se více přestoupiti ohradu

*) *Hřbitov* v Petrohradě.

hřbitova, ale ustanovil jsem sobě zvláštní způsob skoro každodenní procházky. Jezdívaje až na Vasilevský Ostrov, tam jsem ponechal vůz pokaždé na Malém Prospektu, a odtud brával jsem se pěšky až ke vratům hřbitova, pak zase nazpět k vozu a ujížděl jsem domů anebo do města. Tak prošlo pět let. Tyto tajné procházky, vždy v stejnou dobu, v jednu a tuže stranu a spojené s okolničnostmi stejnými, jako by to vše dělo se z potřebné opatrnosti, velice byly divny mým domácím a vzbuzovaly zvědavost jejich. Můj komorník vždycky hořce se pousmál, když kázal jsem kočímu jeti k Isákovu mostu, poněvadž, jak přísloví praví, které sám minulý týden vymyslil jsem: každý má na Vasilevském Ostrově nějakou kůstku*) zavěšenou. Mne mrzely tyto hořké jeho ousměšky, i vidělo se mi býti potřebné, ospravedlniti se ve svém chování před šelmovskými sluhami, pročež umínil jsem si budoucně nechávati vůz na takovém místě, odkud by můj kočí mohl viděti všecku nevinnost mých procházek.

V máji r. 18** jel jsem jak obyčejně na Ostrov po třetí hodině odpolední. Byl překrásný jarní den. Rozkázal jsem kočímu jinou cestou se dáti, totiž po Velikém Prospektu, a počekati na mne u Finských kasáren. Odtud bral jsem se povlovným krokem a jsa v myšlénkách pohřížen přímo ke hřbitovu. Byla jenom jediná stezka v těchto místech, a po ní musil jsem se častěji vyhýbati jdoucímu tudy lidu a procházejícím se tu Ostrovankám, — což mi nebylo milo. Šel jsem ale předc dále, bych dal kočímu svému příklad mravní zachovalosti. Popojda asi tisíc kroků, vidím jdoucí proti sobě dámu v černém klo-

*) V původním textu stojí doslovně takto: „Každý smrtedlník má svou Němkyňku na Vasilevském Ostrově.“ Musejí tedy v Petrohradě tyto krajanky ve zlé býti pověsti.

bončku, na němž byla kytka zvláštní barvy, poněkud mi i známá. Byla sama, bez lokaje, a šla proti mně velmi tichým krokem. Ohlížím se na blízku po suchém místečku, kam bych vyhnul se jí s cesty. Již jsme se potkávali; chtěje ji pustiti mimo, zastavil jsem se, a však nehledě jí v líce z uctivosti. Ona též se pozastavila.

— Vy již na mne ani pohlédnouti nechcete! pravila hlasem srdce mé rozrývajícím.

I pozdvihnul jsem očí.

— Zeneida! —

Mráz projel mé žíly. To byla ona! — ona! — ta sama, jako před sedmi lety, mladá, svíží, růžová, a těmaže modrýma očima, — jasnýma a modrýma, jak hladiny Středozemního moře, — s tím též okouzlujícím úsměchem! Viděl jsem ji na jevě, — viděl v bíledni, a nelze bylo pochybovati. Leč uleknutím všecken hlas zatajil se ve mně; ústa má byla jak zalitá studeným a těžkým olovem; stál jsem bez hnutí; jako náhrobní socha. Ona, pohlédnouc mi do očí, usmála se slunečním zásvitem.

— Což vy snad mne se bojíte? řekla.

Dlouho stál jsem ještě, nemoha promluviti, což i více ji veselilo. Konečně dím bázlivým hlasem.

— Mně bylo praveno, že jste umřela! —

— Kdo vám to řekl?

— Eliza, všecko! —

— Odumřela jsem celému světu, ale vám žiji posaváde.

To mluvíc, opět tak líbezně se usmívala, tak milostně patřila na mne, že nevěděl jsem, co o tom všem mám souditi.

— Ano příteli můj! dí s jemným zármutkem, *proměniviši* najednou i hlas i veselost v tváři. Ne vhod tu

žertovati, tobě pověděli pravdu; já umřela! — Nevěříš? Zde podej mi ruky!

Sundal jsem rukavičku, a oblévaje se po celém těle studeným potem, podal jsem jí ruky, již ona zlehoučka stiskla: toto však stisknutí pozůstavilo na mých prstech cit jako po dlouhém tření kůže kouskem ledu.

— Vidíš, že jsem umřela! mluvila dále, opět milo se usmívajíc. Nebojíš se mne, druhu můj, drahý můj, přemilý!... Zdaliž já nejsem tvou chotí?

— Ano! jsi, Zeneido! zvolal já, najednou rozplameniv se ve vší síle své lásky: tys chotí mou!!... Nikoliv nebojím se tebe! Byl jsem toliko zaražen! Tys myšlénkou mého života; ty všecken jej sebou naplňuješ...

— Můj dobrý N***! přejala opět řeč, něžně přivinouc se ke mně a vezmouc mne pod páždí. Vím, že mne miluješ, a láska tvá jest mi životem po smrti. Hýbám se tvou láskou; až ty přestaneš mne milovati, nepovstanu více z hrobu, a rozsypu se i hned v šerý prach... Čemuž dříve nechodíval jsi po této cestičce? Byla bych dávno vstříc vyšla tobě. Tam tudy mi neschůdno: tam mnoho lidu bývá... a ustavičně jezdí se tam s umrlci... Chceš-liž doprovoditi mě do domku mého?

— Chci, můj anděle, chci!

Pustivši ruku mou, obrátila se ke hřbitovu: já šel za ní. Srdce mi v prsou náramně tlouklo. Málem půl hodiny šli jsme po té samé stezce, a já, oplývaje blahostí, jsa opojen a u vytržení, jakové nižádným pérem vypsati se nedá a které pochopiti mohou jediné silně milující duše, — já staral se pro ubezpečení se ve svém štěstí objasniti sobě zdravým soudem tuto příhodu, jenž mne potkala. Dlouho jsem přemýšlel, — přemýšlel rozličným způsobem, i předce vyznati *jsem* musil, že toto jest právě

jedna z oněch nepochopitedlných věcí, kterou ale tentokráte nijak pochopiti nelze.

O možnosti nemohl jsem pochybovati — vše to dělo se ve dne a vůči lidu! — předce ale všecka věrutnost a podobnost zůstávala beze všeho základu, která ovšem mnohdy zbližuje ku pravdě i pochybné věci. „Lidská mysl," praví jeden mudřec, „posud nebyla s to představiti sobě nemožnosti všecky: čeho nebylo aneb není, to někdy přihodí se!" Za takovýmto důvodem já přestal i mysliti.

Vejdouc na hřbitov, ona opět podala mi ruku. My šli okolo mnohých památníků hrobových, ani si jich nevšímajíce; myť měli tak mnoho sobě vypravovati. — „Tebe zde nebylo, když mne sem přivezli," pravila dobrá Zeneida. „Ty jsi stonal, a já velice se bála, by neumřel. — Litovala jsem velmi, žes nebyl přítomen na mém bále. Byl to můj bál, můj svatební bál! Jak radovalo se a plesalo srdce moje! Utrpení má vzala konec — hrozná utrpení! — tobě jsou známa! Pro mne začínal se nový život: cítila jsem, že nyní tobě náležím; že již nikdo nemá nade mnou žádného práva, kromě tvé lásky, která mi jest za všecko náhradou! Nyní jsem blažena; mně dostala se odplata za mou cnost, a spatřuji toho, jejž ty nemůžeš viděti, — ale kterého i ty uzříš!" — My přišli k nevelikému, ale nad míru čistému náhrobku i zastavili jsme se. Ona ukázala prstem na nápis.

— Hle neblahé to jméno, pod kterým tolik jsem trpěla! Člověk ten vše činil, co mohl, by mne zahubil. Stála jsem na kraji propasti: tys mne zachránil! — Oroduji dnem i nocí za tebe u Nejvyššího: neboj se, příteli můj! lidé nemohou v ničem ti škoditi; já tebe ochraňuji. *Známo*-liž tobě, že já jsem tvým strážným andělem?

Já jí hleděl v oči, a plakal jsem; my obešli dokola památník; vezmouc mne za ruku, dupnula, a my najednou octnuli se pod zemí. Nalézali jsme se v neveliké čtverohranné komnatě, ozářené jasným světlem, ačkoliv v ní nebylo ani okna, ani jiného viditedlného otvoru. Komnatka zdola nahoru ozdobena byla kvítím, vydávajícím ze sebe opojnou vůni. V koutě na podstavci malém stál kříž; po straně zakrytá růžová rakev obitá drahým stříbrným střepením. Poznal jsem ji; neboť viděl jsem již tuto rakev v horké zimnici.

— Zde moje lůžko! dí ona: přisedni sem ke mně; u mne není jiného nábytku. Zde vidíš můj domek! Není nice tak skvostný, jako tvé komnaty, ale dobře zde přebývati dobrému. Zůstaň zde, příteli můj, se mnou! — Libo-liž ti zde zůstávati?

— Libo! ach, ovšem libo! zvolal jsem: nežádám sobě více navrátiti se k člověkům! Zde cítím sebe proniknutým takovou vznešenou, nepochopitedlnou radostí, které neznáme na zemi! takovým sladkým, ohněplným životem! — Zůstanu zde s tebou. Neposílej mne odtud, předobrá Zeneido!

— Nikoliv, druhu můj! tobě uloženo ještě navrátiti se k lidem! pravila zkormouceně. Však na větším díle nalézám se při tobě, ačkoliv že mě nespatřuješ. V noci já často sedávám u tvých nohou, ve dne proti tobě. Neukazuji se tobě, bych neděsila tvou mysl...

Dlouho s ní jsem rozprávky vedl v roztomilém domku jejím: žel, že již nepamatuji všeho, co tam se mluvilo; jakási rozkošná pomatenost, zmítající mou duší, okamžitě pohlcovala všecky dojmy, kteréžto, nemajíce žádného zadržení, promíhnuly se jedny za druhými s náramnou rychlostí. Zde kladu jediné ta slova, která hluboko vštípila

se v mou paměť a navždy slila se s mým životem; je volím stále míti před očima. Pamatuji však, kterak konečně připomněla, že již čas jíti domů, a že nikdy více neuvidím ji takovýmto způsobem. Pamatuji, že ukázala mně na svém prstu můj prsten, a sejmouc jej, sama nastrčila mi jej na prst na památku mého navštívení. Pamatuji také, — a nejen pamatuji, ale i cítím! — kterak povstanouc z rakve, ona zlehka přiblížila se ke mně a vtiskla na mé rty studené, jako železo času zimního, políbení, které rozběhlo se po mých žilách krutým mrazem, až krev lednatěla; při čemž podotkla, že pokaždé pocítím je na rtech, kdekoliv laskavě na ni budu mysliti. Cítím políbení to i nyní!

Již se strojila vyvésti mne ze svého čarovného obydlí, an najednou stanula, promluvíc ke mně:

— Poshov, milý N***! ještě něco ti ukáži.

Přivinula se ke mně zlehka a bystře jak vítr, vzala za ruku, vedla k růžové rakvi, a polehounku pozdvihla víko. V ní jsem spatřil holého kostlivce, zuby se lesknuly z prachu, lebka se bělela, jsouc místy neladně pokryta přischlými kločky vlasů, hluboké jámy, nalité mrakem, místo očí a tváří...

— Ajhle tvá Zeneida! byla poslední slova její. Zachvěl jsem se od úžasu a v tom okamžení zmizelo všecko; při mně nebylo již milé, mladé, kvetoucí Zeneidy. Všude tma a přístrachové! — Prostranstvo okolo mne se těsnalo; země se všech stran mne svírala. Cítím nesnesitedlnou dušnotu v hrdle: chci křičeti, ale hlas nemůže ze stěsněných prsou. Pozbyl jsem všeho citu! —

Za několik hodin na to vidím, an ležím na posteli ve své komnatě. Celá tato podivná, nepochopitedlná příhoda stála mi živě před očima: hlasitě volal jsem jménem Zeneidu...

Beze vší pochybnosti byla-tě to ona! její duch to
l — můj strážný anděl! — Doptával jsem se, kterak
šel jsem k sobě, kdo pomohl mně ze země, kdo mně
n přinesl. Mne zpravili, že vojáci mne nalezli téměř
rtvého na cestě, po níž jsem se procházel, a že přinesli
ne ke kasárnám, kde kočí mne poznal a opatrně dovezl
mů. Poslal jsem do kasáren vyptat se na útrpné ty
jáky a dát jim odměnu; poručil jsem pozeptati se na
sto, kde mne zdvihli, ohledati je a bedlivě znamenati.
šetřilo se, že ležel jsem na zemi, beze vší známky ži-
ta, na tomže místě, kde potkal jsem se s Zeneidou,
u oživenou myšlénkou! Mezi tím toto náramné zatře-
ní vším životním strojem již uvrhlo mne v zimnici; pla-
n sežíral mé oudy, a zlá žilnička byla následkem toho
ašného avšak drahého přízraku. Doktor můj byl v zou-
osti, a vysvobodiv mne po třetí od smrti, osvědčoval,
nevyhnutedlně zavraždím sebe svou neštastnou chorou
zností.

Všecko to byl by žert, hra churavé obrazotvornosti,
nepochopitedlná, která však velmi dobře dá se po-
iti, kdyby potom všem nebyl se nalezl na mém prstu
čně prsten mé sestry, s jejím jménem, — tentýž pr-
a ne jiný, — prsten tak dobře mně známý, jako
lastní prst; neboť šest let napořád jsem jej nosí-
– Vystonav se, všemožným způsobem pátral jsem po
i toho, maje všech a každého v podezření, — ano-
amého doktora; dotazoval jsem se i Elizy, která
dobu miluje mne jako vlastního bratra, a s rado-
há, kdykoliv ji jmenuji sestřičkou; snažil jsem se
stání domakati se postačitedlné příčiny, bych při-
způsobem mohl sobě vysvětliti opětné nalézání
u na mém prstu, bezpečné po sedm let zary-

tého v hrobě — ale po tu dobu topím se v marných do mněnkách!

— Doktore milý! řekněte mi pravdu: co soudíte o této události? — Pozoruji, že vám dnes ani snídaní ne chutná. Vemte si ještě z těchto cukrovaných ovocí..

— Docela ničeho nemyslím!... Odkud máte toto víno? — Příkusky tyto jsou výborné! — Rozkvašenost nervové šťávy, magnetická polárnost v ústrojném těle, žižotní električina, jejížto vlastnosti, působení a síla nepochybně zůstanou na věky nepochopitedlné...

— Ale prsten, tento prsten?

— A! — pouhý kov! výborný provoditel električiny! —

Pět hodin! — Jak rychle čas ten uprchnul! Již se rozednívá! Čas jest uložiti se na sen. O Vlachy, líbezné hesperické kraje! s vámi opět se uvidím! Pravda-liž Zeneido, že i do těch dalekých krajin následovati mne budeš? — že všude budeš mi po boku? Ano! ty mne neopustíš!... *N. N.*

Chvála bohu, konec! Jaký to obšírný úvod! jaká podivná směsice myšlének! — Což to medle napsal náš rozmilý N***? — Toť vyhlíží jako článek z klinického časopisu o člověku těžce nemocném na nervy! zdaliž ot šašky tropí se mnou, anebo skutečně popisuje své příhody? — Vím, že dávno již trpí na nervy, a že příčinou toho jest jakási nešťastná láska. Vypravoval mi též jeho doktor, že cosi podobného s ním se přihodilo... Petře!

— Tu jsem, milosti.

— Přijde-li sem v mé nepřítomnosti bledý ten pán v brejlích, odevzdej mu zase tyto papíry.

— Učiním. A zeptá-li se, nemám-li mu co vyříditi?

— Řekni mu, aby se snům takovým nepodával, a ne- l příliš zádumčivý. Zádumčivý! budeš-liž si pamatovati slovo?

— A čemuž bych nepamatoval!

— Opakuj!

— Já mu řeknu: Pán poručil vám vyříditi, abyste íliš nedávali se za dům čihý.

— Kliď se, hluponi! Raději neříkej mu ani slova: sám s ním sejdu se... Co ještě tu chceš?

— Odpusťte, milosti! hnedle bych byl zapomněl oznáti, že sem již nepřijede. Byl tu rozloučiti se s vaší milostí: pravil, že dnes časně ráno odjíždí do cizích zemí; dnes ráno našli jej v Nevě proti našemu domu. Vy e ještě spali.

— Jak! on se utopil! — Věru, bylo se toho obávati, po napsání těchto listů něco takového do hlavy mu přišlo. Ubohý N***! — Což dělati s jeho nočním rozmáním? Nechať i jiní přečtou je sobě vytištěné! — Já oň měl trpělivost v rukopisu celé je přečísti! *)

Baron Brambeus.

*) Spisovatelem této povídky jest O. J. Senkovský, výrný znatel jazyků východních, který více podobných prací lal pode smyšleným jménem Barona Brambeusa. Práce tato o vyšla letošního roku (1834) v časopise vydávaném v Petroádě a nazvaném Biblioteka dla čtenija. Každý měsíc vychází len díl na 30 archů silný. *Poznámka Čelakovského.*

Život ženský v několika hodinách. *)

Povězte mi, jak rodí se tvor pohlaví ženskéh
Odkud béře se v něm hned na začátku bytnosti je
v samém puku života, tato duše ženská, duše slad
outlá, blahovonná, lehká, prozračná, křišťálová; zash
vající se jiskrami rozmanitých barev, naplněná něžno
ustavičně planoucí plamenem citů jako blesk se míh
cích; tato duše přetékající láskou a přijímající do se
lásku odevšad, z oboru hmotné stvořenosti, z duševn
světa, z výmyslů, z nadějí, z klamných přízraků, ze
náče, než na podobu hrotu při hromovodech, který p
jímá v sebe dokola rozlitou v povětří a po oblacích hm
elektrickou; duše ta lesknoucí se v lásce, dyšící lásk
a vyvinující se z těla v horoucí lásce do nedohledné
šera? — Odkud medle tato duše s růžovými pomy
s jasnými smysly, s paprskovitou obrazností, s utěšn
počátkem víry a sladkým zárodem pozemského blah
čistá jako samo štěstí a jako ctnost opatrná; mír
stydlivá, slabá a prostá vší péče; strachující se jedo
tého žehadla zkušenosti, a jako zkušenost vše snad
pochopujíc? — — —

*) Česká Včela 1835.

Není-liž to jediné skvoucí se, avšak nepostižitelná duha, působená odrážením se paprsků, něžnosti, krásy a půvabů všelikých těla jejího?

A což láska! — neodolatelná, neskončená tato touha milovati! — Zajisté duše tato jest částečkou božství svět naplňujícího, avšak částečkou vyšlou z jiného žídla, nežli jest ono, z něhož vzala vznik duše mužská.

Rozhodněte mi i tu otázku, za jakou příčinou při ustavičných zmatcích, panujících ve všelikém konání plemene lidského, nikdy taková duše v čas narození nebývá spojena s tvrdším, kovovým tělem mužským, aniž duše mužská, duše smělá, hrdá, silná, vzdorná, krve žíznivá, napuštěná počátky všech ctností vznešených i všech nečistých vášní, duše bez bázně, bez přirozené stoudnosti, bez outrpnosti, neoctne se náhodou v tichém, rozkošném, heboučkém tílku děvčete? Tak aspoň tvrdí všickni učení členové společnosti zpytovatelů přírody, že toho nikdy nebývá. Připustím, že v osnově nauky dá se to dobře dovoditi; ale ve skutečnosti samé stávají se, jak za to mám, i v tomto ohledu velicí a nápadní omylové.

Buď však tomu, jak buď, lituji velice, že jsem se nenarodil dívkou. A uvažuje bedlivě na mysli nadzemskou krásu ženské duše, nemohu ani pochopiti, kterakto možná jest žíti v našem osvíceném věku a netoužiti po stavu dívčím; kterak možná, že všickni lidé dávno již nepřetvořili se v ženštiny; kterak možná, že sama Příroda neproměnila se u př. v mladou, sličnou, citlivou hraběnku? — O jak by pak veselo bylo žíti na světě! Nevěděli bychom ničeho o dělách, o bitvách, o revolucích. Celá země proměnila by se v jediný převeliký modní krám, z celé naší sluneční soustavy stal by se jediný neobsáhlý anglický magacín.

Slovem, skoro bych si zoufal, že nejsem dívčinou. A vy nepochybně též, pravda-li? — Svědomitě vyznejme nač jest všecko naše namáhání na světě, naše sloužení, klanění, lopotování?.... Tak-liž by tomu bylo, kdybych já i vy, šlechetní odbíratelé časopisu tohoto — nechať nebesa rozmnoží počet váš do neskončenosti! — byli jsme miloučkými a hezoučkými dívčinkami, v kratičkých růžových sukenkách se zástěrkami hedbávnými a strakatými; nás by i hned všech pospolu dali v dívčí vychovací ústav neboli pansion. *)

A v pansioně jest docela jiný svět, jiný život! Sto, dvě stě, tři sta bytností, hezoučkých, hladoučkých, okouzlujících, nevinných, štíhlých i boubelatých, bílých i snědých, rovných i křivých, učí se na pohled, v skutku alehoní se myšlénkami za potěchami, za hříčkami, za rozkošemi: tu víží přátelství na těchže rámcích, na kterých i hedbávné sítky, tu párají opět vyšívání i přátelství, tu hledají útěchy v novém smíření, tu šeptají, pomrkávají na sebe, škádlí se, pokukují na ulici, tu sdělují sobě hluboká tajemství, tam tropí šibřinky za gubernantkami; pak povolně cvičí se v roztomilém přetváření, přemýšlejí o bálech a lásce, a za nedostatkem předmětu onačejšího skoušejí svá srdce na bledých, pošmourných, kantorských

*) Připomenouti tuto třeba, že děj zapřádané povídky této koná se v Petrohradě, a mnohým čtenářům našim jest nepochybně známo, že v Rusích všecky téměř dcerky z rodů vznešenějších v takovýchto pansionech několik let prožíti musejí, buď to pro vycvičení své a vzdělání, anebo pouze pro jméno, že v takovém ústavě pěstovány byly. Mnohdy v tom neb onom pansioně několik set děvčat pohromadě bydlí. V našich zemích ovšem nic podobného se nenalézá, aspoň v té nesmírnosti, na štěstí-li, či na neštěstí, jest otázka jiná.

Posn. překl.

tvářích svých učitelů. Tkanice a náměstky, štěbety a jména přídavná, přetřepávání a rozmnožovací tabulka, půvaby labodné vášně a epochy starověké historie, mody a mravoučení, kadeře, vrkoče, řeky, moře, Olymp, Paříž, vše to krouží se vírem v těchto bystrých, větřivých, hravých myslech, vytvořujíc v nich na způsob kousků barevného skla v kaleidoskopě, pokaždé nové, pokaždé zajímavější, skvělejší, veselejší, strakatější, podivnější, hned sbíhající se, hned rozptylující se vzorky, kteréžto z míry je těší, k smíchu ponoukají, k radosti vzbuzují, na chvilku vyrážejí, — potom zas rychle se tratí, nenechávajíce po sobě nižádné stopy, nižádné památky, kromě pocitu jakési minulé blahosti a touhy po nových zábavách. Hle, jaká to rozkoš býti dívčinou, a vzdělávati rozum a srdce své v pansioně! —

I na jakýž dokonalosti stupeň možná jest přivésti jich tímto způsobem! Pansion jest svět ve tvaru nesmírně zmenšeném, avšak ouplný svět v malém rozměru, svět sešňatý, skrácený, jenž snadno do piksly dal by se vtěsnati; ale tam předc vše — vše naleznete, načkoliv jen pomyslíte! — Vy, jenž nebývali jste nikdy dívčinami, zajisté žádné toho nemáte povědomosti, — já však nabyl jsem známosti o tom z hodnověrných pramenů, a mám o tom ouřední zprávu, i vím též, že tam v pansionech mezi děvčaty nalézají se i tajné společnosti, o nichžto po tuto dobu policie naše žádné vědomosti nemá, společnosti bezbožné, záhubné, strašlivé, skutečné „tugendbundy“ v suknicích. Společnosti tyto rovně jako německé a vlaské spolky dělí se na třídy, mají své jisté obřady a směřují ke zvláštnímu, jim toliko známému, cíli a konci. Třídy neboli stupně — hle, jak mi to vše povědomo! — bývají obyčejně tři: *nedopeřeňata*, *kuřátka* a dospělé děvice. Do

první třídy kladou se děvčátka mladší dvanácti let: tyto nesmějí o ničem věděti, o ničem rozmlouvati a city své mohou jedině vylévati před svými loutkami. Třináctý rok povyšuje na druhý stupeň, a zde pravidla společnosti povolují již vlastní úsudky činiti, leč potichounku jenom a pomaloučku; dovoleno také mluviti již o lásce a mužském pohlaví, ano i voliti sobě čestných milovníkův. Na třetím a nejvyšším stupni, kde vlastně vysoké společnosti té chová se tajemství, stojí výhradně růžové bytnosti let čtrnácti a výše, jimž přes ňádra hebké šátečky padati počínají v obloučku: tyto šepcí toliko mezi sebou, a uznávají-li za dobré přivtěliti ke své třídě některou z tak nazvaných kuřátek, tedy nejdříve vybírají jednu zprostřed sester svých, která by novačku seznámila s pravidly a tajemstvím vážné společnosti. Touto měrou do první třídy přijaté děvče nazývá se napotom v celém pansionč děvicí neboli pannou, a stává se oučastnicí všech porad a zábav se svými novými přítelkyněmi. Toužíte-liž, bych vám pověděl toto tajemství přehrozné té úmluvy? — Budiž; ale dříve přimhuřte očí, zacpěte si uši, třeste se a slyšte: slyšte pozorlivě, neboť důležitá to věc! — tajemství to záleží v poznání toho, co a jak bude... Ne, nepovím vám ničeho!

Nejsem milovník převratův ani svobodomyslnosti! to svědectví každý mi dáti musí — a také ani cítiti nemohu tajných společností! přiznávám se ale předc, neohlížeje se na úpis svůj, že nechci náležeti k nižádným nepovoleným spolkům, přiznávám se předc, že bych velice přál sobě býti přijatým v počet členů třetí této třídy! Ó jakých vyzpytoval bych já tam podivných věcí, nebezpečných spokojenosti každého lineálně smýšlejícího člověka, *kterých jinák* ani náš Novosilcov dopíditi se a je vysvě-

tliti neuměl by. — Leč přestaňmež přemýšleti již o tom, kterak rozvinují se dívčí mysli v některých dívčích pansionech. Nadarmo bychom naháněli strašáky těm, jejichžto nevěsty tam ještě se vyučují mravnosti a tancům. Ach, zastojte! k čemuž by vedla povědomost toho? — Snad právě v tuto dobu, an o těchto věcech píši, vstupuje tam kdes i má souzená mezi členy třetího stupně!...

Oliaka Ryševská byla též vychována společně s mnohými vrstevnicemi svými, ale ne v pansioně. Jí se dostalo štěstí toho, že rodičové ji dali do jednoho z těch převýborných ústavů, kde mravnost, nevinnost a ctnost panují nejenom v každém koutečku srdce a mysli děvčátek, alebrž i v každém koutku samého domu; kde nebéře se zvláštního ohledu na rod, aniž čím jiným, spravují se v dohlížení na svěřené dušinky, a kde též vychovanky nesmějí rozkazovati svým mistryním a vychovatelkám. Kdybych já byl děvčetem, za celý svět nepřivolil bych k tomu, by mne vychovávati a cvičiti měli v ústavě takovém; ale měl-li bych kdy míti dcerušku: věřte mi, že bych nikam jinam ji nedal k vycvičení, leč do takového domu, a jen do takového domu. Mámť v těchto věcech své zvláštní a podivné náhledy, i chci tomu, by děvče do šestnácti let věku svého zůstávalo beze všech myšlének a beze všeho citu, jako zeměpis všeobecný; by srdce jeho nikoliv nemluvilo pochopitedlněji a rozuměji, než jako fortepiáno; by dceruška ta nežila, ale toliko bytnost měla, podobna jsouc motýlku, dokud ještě uzavřen jest ve své šešulince; by byla pravdivou klášternicí, a přede vším, by nepřináležela k nižádnému pod sluncem tajnému spolku. Vůbec, co se komnaty dotýče, jsem aristokrat největší, a obávám se působení tajných společností v ohledu všech vydobytých sobě *práv a předností* pohlavím mužským, by

nikde netrpěly ujmy. Slovem, já žádám, by dívčina byla mrtvou, studenou sochou do těch dob, dokud nepřijde čas provdání jejího, a aby teprv tehdáž dávala na jevo, že obdařena jest duší, když počnu sobě ji namlouvati.

Olinka Ryševská byla dokonale podlé mých náhledů vychována. Její srdce spalo v jednom kuse šestnácte let po sobě; duše její, čistá a jasná jako zrcadlo, nikdy neodrážela jiných předmětův, kromě učebných. Nebylo jí známo, ani proč stvořena jest, ani co na světě dělati bude; posaváde neměla žádného pomyslu o štěstí, nikdy ještě nepřemýšlela o lásce; jí zdálo se, že světa a všech bytností konec nalézá se za hradbami sadu ústavu toho, v němž trávila dny své, a mužských považovala za lid jiného národu, za cizozemce na světě, za Maďary v říši přírody, za bytnosti mnohem nižší a hrubší ženského pohlaví, jež tvůrce jen proto vymyslil, aby byli učiteli, žáky, vysloužení a sluhami. Nebylo-li by se jí povědělo, že po odbytých zkouškách opustiti musí ústav ten, ano bez lítosti volna byla by zůstávati v něm na věky, anobrž častěji přemýšlela o tom, jak traplivo a dlouhochvilno asi jí bude žíti v městě bez učitelek, a sedávati na seslích v hostinských pokojích mezi neznámými osobami, — jí, která uvykla tak důvěrně sedávati s družkami svými na školních lavičkách. Beze všeho posmoucení se, beze všeho příliš radostného i bolestného pocitu, ona touže měrou a tak lhostejně dočkala se osudného toho dne, kterého vychovanky z ústavu se propouštěly, jako šestnácte let před tím dočekala se minuty prvního vstoupení svého na svět po devítiměsíčném uzavření v životě své mateře. I ať pravdu dím, onať rodila se skutečně teprv den propuštění svého z ústavu vychovacího: všecken předešlý čas *byla ona* uzamčenou skořípkou, a to sice skořípkou Ru-

dého moře, krásnou, skvělou, půvabnou, stvořenou tak pravidelně, tak souměrně, lehce, umělě, podivně, že jedva jest víře podobno, by spanilý tvor tento byl měl vzíti původ svůj z náhodného sosnování v životním oustrojí, a by nebyl spíše hříčkou obraznosti, úkazem čarodějné moci, naschvále učiněným ku potěše a okouzlení lidských očí, po němž rozseto bylo tolik rozkošných květů a barev, že jedva by se neprohřešil, zvolal-li by u vytržení: Aj, jaký to přelud! zde zajisté umělcova ruka byla nápomocna přírodě! — Zkrátka, Olinka byla vzhledem na duši pravé dítě; co však do těla, zasluhovala v plné míře jméno nejpřednější krásotky, — proto že v počet mých pomyslů o vychování pohlaví ženského náleží i to, že dívčina vystupující z ústavu vychovacího povinna jest mezi jiným býti dokonalou krásou. Dle mých náhledů jest to výmínka sine qua non v dobrém a náležitém vychování dívčích tvorů. A řekl jsem již bez toho výše, že v těchto věcech mám své zvláštní a podivné náhledy.

Rozloučivši se velmi tklivě s přítelkyněmi svými, rozplývajíc se v slzách, plna hlubokého zármutku, truchlosti, ano i zoufalství, Olinka Ryševská posadila se s mateří svou do kočáru a odjížděla z vychovacího domu. Prvníkráte po celý svůj život pocítila ona v srdci svém hořkost, — a doba ta skutečně považovati se musí za hodinu narození jejího na svět — na svět jakožto lidské obydlí. I při tomto rození zakusila ona v sobě všech pocítění nemluvněte, ponejprvé zjevujícího se v zástupě žijících tvorů: blesk tohoto velikého, pozlaceného, ohlazeného, hýbajícího se a klopotami puzeného světa oslepil zrak její. Povětří, potřásané nesčíslnými strastmi, nesčíslnými pletkami, sváry, marnou honosností, hrdostí a lakomstvím ohromného sboru lidského, pokalené od oukladův, syrů

od hlouposti, hrozně urážělo outlý bubének jejího ucha, těsnilo její poklidná ňádra, dusilo ji a působilo závrat v hlavě. I počala opět plakati, želejíc tichosti v ústavu vychovacím; maminka nadarmo snažila se ji těšiti; Olinka plakala neustále, plakala hořce, sama nevědouc, co toho jest příčinou, an tu posléz kočár obrátil se na Nevský Prospekt, a dlouhé pořadí uměle rozvěšených hedbávných pentlí, skvostných látek, válův, klobouků a jiných lesknoucích se titěrek padlo jí do očí a odrazilo se ohnivým proudem růžových, modrých a žlutých paprsků v bohaté, diamantové slze, kolébající se pode zřítedlnicí, až skvělá ta slza skanula na tváře a rozprysknula se v ohnivých, duhových jiskrách úsměchu, jenž světlem svým ozářil i líce její i duši. Olinka zvolala: „Ach, maminko! což to přehezké, roztomilé věci!“ — a z těch dob počala žíti ouplný život ženský. Pocítila v sobě žádost líbiti se, okouzlovati, v krásе vynikati sama nad sebe. — Ach, je-liž co ve světě nad toto všecko pěknějšího a utěšenějšího! — Tu ona i hned byla by sobě přála ustrojiti se do všeho, cokoliv tu spatřila, by jen sličnější a blaženější býti mohla. — „Pravda-li, maminko, že koupíš mi z těchto šperků, které se mi nejvíce líbiti budou?“ — A s dychtivostí stíhajíc okem rychle střídající se okrasy, ani neslyšela odpovědi matčiny a byla u vytržení jich pohledem. Olinka Ryševská byla již šťastná. Nešťastná Olinka!...

Olinka Ryševská měla otce i matku: otec — jak to obyčejně bývá — jmenoval se Ivan Ivanovič, matka — Anna Petrovna.

Otec měl dva tisíce duší poddaných, překrásný dům na Fontánce, sto padesát tisíc rublů důchodu a prost byl všech dluhů. Za svých mladších let on sloužil v rozličných departamentech; on nepochybně i nyní klade sám

sebe v počet ouřednictva, ačkoliv o tom nikdy ani slova neprohodí. Všude však stíhaly jej „nehody“, a dle vlastních slov jeho, zakusil jich jediné proto, že neuměl se kořiti; dle slov ale přátel a známých jeho proto, že neuměl nic dělati. Před časy vysoké choval záměry, úsilně chtěje se dopíditi vysokých, velmi vysokých hodností, vydobýti sobě řádův, vážnosti, a všemi způsoby, všemi prostředky dosloužil se toliko šesté třídy. On druhdy jen hořel ctižádostí, potil se a dýchal ctižádostí, měl celé čelo pokryté vráskami ctižádosti; leč na dlouhé cestě k šesté třídě konečně vychládl, a ctižádost rozptýlila se po celém těle, po němž i rozlila se na způsob dnavosti. Nyní vpuzené do krve důstojnické počátky trápí jej lámáním v kostech, bolestí v zádech, kláním v boku. Duch jeho zkysal, a on trápen jest tajným neduhem vysokého urozenství. Repce na celý svět, a nejvíce horlí na hodnosti, na proklatou vášeň shánějících se po důstojenstvích a chtějících službou jich dojíti. Vím ale zajisto, že i nyní on kdesi v službě stojí, ač jenom děje se to podtají. Žena říkává mu každého jitra, že jest sprosták, na nic se nehodící. Ordinarius jeho několikkráte za týden musí mu psáti lékařstvo pro křeče, a kdykoliv se dosléchá, že některý z jeho přátel a známých postoupil v hodnostech, tudíž užívati musí oslabující léky, a přes celý den držeti nohy nad vřelou vodou.

Nejraději hrává whist, ale jen o malý peníz; čerta nad míru se bojí, a chodívá vždy v posledním kroji.

Jednou předevzal on sobě býti horlivým a činným, a protož před novým rokem, když činilo se ponavrhování k povýšenějším hodnostem a udělování řádů, jel k představenému svému na hru whistu o pět set rublů. Prohrál dva tisíce, a vrátiv se domů, klel ženu za daremné vy-

hazování peněz na šperky, a zmlátil všech lokajův, že nedbalí jsou a nešetrní jeho užitku.

Taková jest povaha Ivana Ivanoviče.

Co zas Anny Petrovny se týče, — její práce byla líčiti se, šperkovati se, jezditi po návštěvách, ve dne rozvážeti klevety a večír nalívati čaj. O ní nelze mi ničeho říci; bylatě opravdu ženská nulla. Připomenu jediné, že druhdy přináležela do počtu krásných tvářiček a mívala mnoho ctitelů; že, dokud muž udil se v jednom a témž ustavičně kanceláři, ona nezřídka dosáhla toho štěstí přeskočiti desatero domácích přátel; že ona neměla ani nejmenšího dbání o manžela svého, ani o jeho skoupost, a že činila, co sama chtěla. A skutečně bývaltě čas, že Ivan Ivanovič nesmíval ani ceknouti před svou drahou polovičkou. Tehdáž pak všecky její známé po celém Petrohradě, vadíce se s manžely svými, mívaly obyčej říkati: Anna Petrovna, ta by měla na tě přijíti!

Také toho mlčením pominouti nemohu, že kdys byla u ní v domě dceruška, která rostla, rostla, až vyrostla do desíti let, až Anna Petrovna toho téměř ani nepozorovala. Najednou však ona povšímla si toho, a sice z urostání jejího sukničkám, i počala opravdově přemýšleti o své dceři. V tomto věku dcerky obyčejně matou hlavu matkám, a zvlá ště matkám, jenž by ještě rády krásnými slouly a rády byl ku potěše lidem svou zajímavostí. I tuto pravdu vyskor mali jsou lidé, a chtějíce ulehčiti matkám, okamžením v myslili jsou dívčí pansiony, což bylo hlavním původem že ských vychovávacích ústavů. Anna Petrovna, poznávaj cenu tohoto moudrého výmyslu, ustanovila i hned na my dáti dceru do některého pansionu. Na štěstí náhoda to chtěla, že dostala se v pořádný jeden ústav toho dr a *Olinka* zůstala ochráněna též jenom náhodou.

Anna Petrovna vece k manželu svému: „Jakž to? — ty pořád a pořád sloužíš, a nic z toho nepochází: já zůstávám pořád jenom urozenou paní! — Potřebí bude dávati bály.“

Ivan Ivanovič odpověděl: „Jak se paní líbí!“

Pak opět Ivan Ivanovič vece po svém řadu: „Když uvidíme se opět s naší Olinkou? Já hodlám ji vzíti domů. Miluji ji, jako oko v hlavě; a jest mi ona tak podobná, jako kapky vody jedna druhé. Mně se stejská po mé dceři.“

I Anna Petrovna odpověděla: „Jak se pánu mému líbí!“

Taková byla Anna Petrovna.

Posléz i Anna Petrovna počala stárnouti, Ivan Ivanovič nedosloužil se ničeho, Olinka dokončila své vychování. Vzavše a přivezše ji domů, nalíbali se jí do srdečné sytosti. Ubohá Olinka!...

Theorie života manželského zakládá se naskrze v odporujících sobě stránkách: Je-li muž prchlivý, žena musí tichá a mírná býti, a tak i naopak; je-li muž mrhačem, žena buď skoupá, a naopak; prohrává-li muž v karbanu, žena povinna jest vyhrávati, při čemž povoluje se jí trochu i v podvodech a tomu podobných věcech. V tomť záleží domácí svornost a blaženost. Tak bylo i tuto: když povystydlá ctižádost vrazila se Ivanu Ivanoviči do kostí, osypala se jím všecka kůže na těle Anny Petrovny. Jsouc opuštěna ode krásy a svých milovníkův, žádala sobě státi se vysokourozenou. Leč toho nebylo lze nadíti se skrze manžela svého, jenž všude potkával se „s nehodami.“ I umínila sobě tedy Anna Petrovna sama o to se postarati a skrze svou dceru dopíditi se čtvrté třídy. Ivan Ivanovič přisvědčil jí, že to jest velmi hezký a platný prostředek.

— Představený tvůj, jak slyším, hledá sobě bohaté nevěsty? vece ona.

— Tak jest! odpověděl on, představený můj jest muž v nejlepší síle a v nejpěknějších letech.

— Olinka naše výborně by se hodila pro něho, dí ona.

— Ovšem! odvece muž, a prozatím mohli bychom mu s ní dáti padesát tisíc ročního důchodu.

— Pak by ale dcera stala se vysoce urozenou, a matka ne: to nejde!... opět ona ponavrhla.

— Arciže! to nejde! — přisvědčil manžel.

— Avšak, poněvadž on ještě jest v nejlepší síle, nestálo by ho mnoho povýšiti i nás mezi vysoké urozenstvo?... dí ona.

— Pravda! zajisté! a k tomu jsou rozličné zákonní prostředky, dí on zase.

— Čemuž i ty po tuto dobu jsi jich neponužil?

— Byly, mé drahé srdce, mnohé zákonní překážky v ouředním postupování, a nejvíce „nehody“ —

— Ponechej toho nyní mně na péči! zvolala Anna Petrovna spěšně a pánovitě. Ty k ničemu se nehodíš! ale já okáži tobě, jak sloužiti třeba. Já uspořádám tuto záležitost.

A tak se i stalo. S pomocí dvou tetiček, čtyř švagrových, tří sestřenic a jedné kmotry, uzavřena byla s představeným Ivana Ivanoviče formálná smlouva dle následujících výmínek, postavených jasným, řádným, čistým kancelářským slohem, — neboť Jeho Vysokourozenost nenávidí každý jiný spůsob psaní, jenž u nynějších učených jest v užívání.

Smlouva.

1. Představený jeho, Ivana Ivanoviče, vstupuje v *sňatek s dcerou* její, Anny Petrovny, řečenou Olinkou, jak

mile vystoupí ona z vychovacího institutu, a obdrží od rodičův jejích, totiž Olinčiných, věna šedesáte tisíc rublů ročního důchodu hned po svatbě, ostatní pak díl věna toho, dá Bůh, po smrti podotčených rodičů oněto Olinky.

2. Ona Anna Petrovna zavazuje se a připovídá, že nadřečená Olinka milovati bude jej, představeného jeho, Ivana Ivanoviče, jakožto vlastního svého manžela.

3. Do času šťastného v skutek uvedení těch i oněch výše připomenutých usnešení a manželské smlouvy, onen představený uvoluje se vynasnažiti se přivesti jej, Ivana Ivanoviče, v důstojenství státního rady, a nejdéle po dvou letech pořád prošlých vynajíti zákonní příčiny, by onže Ivan Ivanovič připočten byl k vysoceurozenému panstvu.

Za všecky nehody, ještoby se přihoditi mohly, čehož však Bůh uchovej! ručí vejhradně onen představený, ucházející se o nevěstu, o manželskou blaženost a výše podotčené věno. —

Ivan Ivanovič potvrdil smlouvu tuto vlastnoručním svým podpisem, a směna písemnosti té dála se slavně u prostřed hostinského pokoje: podřízený podal zeti-představenému tabáku, a vice versa představený poctil podřízeného tchána šňupcem ze své piksly! oba oni jedním okamžením vážně vtáhli do nosu tento potěchu plodící, a občerstvující prášek dlouhým — dlouhým rozkoše plným tahem; oba srdečně popatřili na se vespolek očima světlýma od radosti a ovlhlýma slzou útěchy, a oba zároveň zvolali v podivení: A!! výborný to tabák! —

Tím rozhodnut byl osud Olinčin!

Smlouvy mívají druhdy také některé tajné články. Tyto nalézaly se též v usnešení, učiněném od tetiček, švagrových a jiných *příbuznic* se strany představeného

a podřízeného jeho, jenom že byly stanoveny přímo nem Anny Petrovny a od ní stvrzeny beze všeho vě a součastenství Ivana Ivanoviče. A pro tu příčinu chovány jako tajemství.

Tajné články.

1. Anna Petrovna uvoluje se vymoci toho na svém, Ivanu Ivanovičí, buďto po dobrém, anebo, bu toho potřeba, i důraznějšími prostředky, by on ře manžel dal skvostný bál hned po vystoupení Olinčině chovacího ústavu.

2. Z počátku bálu toho dovoluje se jí, Olince, chl krevně a počestně potancovati s mladými hostmi v a pro představeného jeho, Ivana Ivanoviče, přípra partie whistu v jednom z podálnějších pokojů. Táž Petrovna neopomine učiniti muži svému náležité př žení, by partie ta ze slušných spoluhráčů sestavena pro něho, představeného a budoucího zetě.

3. Mezi hrou, totiž mezi robbery, týž předst Ivana Ivanoviče baviti se bude s Olinkou, a jí lásku objevovati.

4. Anna Petrovna zaručuje se, že ucházení se představeného o ruku Olinčinu také žádoucího ou míti bude na nevinné srdce její.

Představený vyplnil bez odkladu 3tí článek sml (viz výše); leč přivedení do skutku prvního tajného čl se strany Anny Petrovny nešlo bez křiku, slzy a b I byla konečně přinucena uchopiti se opravdových *střídků*: dupnouti nohou a zakřičeti: „Já tak chci u

Ivanu Ivanoviči nezbývalo nic jiného, leč zacpati si uši a říci: „Snáším se již s tebou, snáším, mé drahé srdce! — Budiž po tvém: obávám se ale „nehody“.“

Ach, kýž byste vy znali Olinku! kýž byste viděli její půvabné, přikulatělé líčko, čisté, hladké, něžné, jasné jak sníh, a růžové jak zoře, plné živosti a studu, poklidu a temného předcitu bouřlivých hnutí vášně; její veliké modré oči, jimiž bezpečně patřila duše její na svět, jako na květnici nějakou; po nichžto rozkošně se pohybovala dvě bílá, svěží, atlasová víčka s pěknými černými řasami; její maloučká purpurová ústa, stvořená jediné k úsměchům, hubičkám, plamenným slibům a výrazům srdečného štěstí; její zoubky, její vlasy, její ručku, její nožku, tu outlou, skrovnou, nesmělou nožku!... Kýž byste pak ještě kradí pohlédnouti mohli na plničké, okrouhlé, cukrové ramének její, bílé a prozračné jako slonová kost, když od zlomyslné šperkařky skouzlené náramky gazových šatů polehounku zříti je dávaly, posouvajíce se tajemně po zrcadelní pleti, a zažehše krev v diváku, opět rychle ucouvaly na hladkou povýšenost, zakrývajíce ji lehoučkou, stydlivou tkanicí: to kdybyste byly viděli, vy zajisté byli byste přišli o rozum, anebo zaplakali se mnou pro Olinku! —

Já znal ji, to jest, znal jsem ji tak, jak možná jest poznati blesk, jenž hasne v minutu vzniknutí svého, oslepiv zraky zvědavé. Olinka zamihnula se v parnatém oboru zemského života, jako hromová jiskra, která bystrotou mysli prchá ze sírného ohně ve dlouhé, zubovité, přelamované čáře, a vyrýsovavši se na černém mračně, mizí na věky s rychlostí oklamané naděje. Potřebí bylo patřiti na ni v okamžení tom: nyní již nikdo z nás ji neuzří!...

Když ji maminka přivezla domů, strávila po obědě ostatek dne prvního v sladkém okoušení neznané dříve

svobody a dávno zapomenuté laskavosti rodičů, jenž po vůli s ní se milkovali, a namilkovavše se tak s obrazem svým oživěným v milé dcerušce, v nížto i po smrti trvati měl život jejich, opět s nevýslovnou radostí počali v ní líbati, pocitovati a k srdci tisknouti nastávající „vysoké urozenství“. Unavena laskavostmi jejich, Olinka záhy se uložila na lůžko, a spala pokojně jak anděl, až do devíti hodin ráno. Moucha ji probudila ze sna. Jak mile otevřela oči, ani nemohouc se zpamatovati, kde se nalézá, příjemně byla překvapena neočekávaným pohledem na dvojí bálové šaty, visící před postelí, pak na množství všelijakých látek, blond, pentlí, šátků, šátečků, zlatých ozdob a hezoučkých hříček, pěkně a šperkovně rozložených na dvou stolcích. Všecky city rozplesaly se v Olince. Olinka, skočivši s postele, jak by vymrštěna, bosa neoděta, poddržujíc rukou slézající s plecí košilku, běžela k růžovým šatům; potom přiskočila k bílým, pak opět k růžovým, — odtud ke stolkům, a zase poznovu k šatům. — „Ach! jak hezké, hezké to věci! ku podivu hezké!... maminko! kde jsi?... jaké to skvostnosti! jak mi zde veselo! — Dnes den mého narození: vše toto jsou dary od maminky... ó jaká to její dobrotivost!... jakéto ku podivu krásné šaty!“... Olinka přistupovala k jedné každé z těchto věcí a jako u vytržení ji prohlížela; potom odstoupivši několik kroků, dívala se na ni zpodálí u novém vytržení; posadivši se na postel, zase rozkládala s nevýslovnou potěchou na kolenou strakaté látky a drahé tkanice rozmanitých barev; pak opět vstala, a opět se dívala, a opět se posadila, a v každém novém poležení těla okoušela pocit nové blahosti.

Dvéře se otevřely, a maminka vážně vstoupila do *její* komnaty. Ona opět skočila z místa, jako střela, náhle

vymrštěná tětivou, a vrhla se mateři okolo krku. — „Maminko!... ó jak jsi ty laskava! jaké to šaty!... jaké pentle!... To-liž všecko jest moje, maminko?“... I líbala maminku, tiskla hrdlo její svýma buclatýma, alabastrovýma rukama, vinula ji k sobě a nedala jí ani odpovědíti.

— To tvoje — všecko tvoje, srdéčko mé! — vece Anna Petrovna, líbajíc dcerušku a jedva ducha popadajíc v objímáních jejích. „To pro tebe, můj andílku!... Dnes den narození tvého, a večer bude bál u nás.“

— Bál! zvolala Olinka, odtrhnouc se od matky. Dnes u nás bál?... Ach, maminko!... ach!... mně hlava jde kolem... Dnes bál!

— Mé zlato, snad nedáš se do tancování v této košilce!...

— Maminko, bál!... Nevím, co se mnou se děje!

— Ty se nastudíš, mé dítě!... Lehni do postele, anebo oblec se trošku.

Olinka spěšně obula zelené zlatem vyšívané pantoflíčky na bílou bosou nožku, hodila přes sebe černý šátek, svinula vlasy a upevnila hřebenem na hlavě, a v tomto prostém, fantastickém obleku mohla předc jíti v závod o krásu a milostnost s nejvznešenější stvůrou líbezného řeckého bájesloví. Šlehnouc okem po zrcadle, spatřila v něm sebe, a pousmála se, zalíbení majíc sama nad sebou. Mať políbila ji laskavě a pomyslila sobě: Ona skoro tak krásná, jako já jsem byla před dvacíti lety.

Tu dobu vešla panská do komnaty s keřem růží v ruku, vyřizujíc, že paní Praskovia Petrovna posílá pozdravit Olinku tímto dárkem.

— Vyřiď paní tetě moje poděkování! odpověděla roztržitě Olinka, ani nepohlédnouc na růže, ale s žádostivou radostí přebírajíc se v pentlích a látkách, rozložených po

stolcích, jež desetkráte brala do rukou, a desetkráte odložila, běhajíc s nimi k zrcadlu, přindavajíc k líci, a opětujíc bez přestání: Jak náleží hezké! jak náleží pěkné!

Mať, tajemně vezmouc ji za ruku, vedla k nádherné nové almaře, která jedním otočením klíčku otevřela se dokořen, objevujíc oku poklad rozmanitého šatstva. Olinka zvolala: Také-liž toto mně náleží? — Ach, maminko, tohoť již příliš mnoho! — Opět bílé šaty ... a jak ozdobné a nákladné!! —

Tu chvíli, když Olinka, rozkládajíc i šaty tyto, patřila na ně s mnohou potěchou, Anna Petrovna s tlukoucím srdcem a třesoucíma se rukama ji obejmula, přiklonila k sobě a políbila v čelo.

— Pozoruješ-liž, Olinko, jaké jsou to šaty?

Olinka popatřila jí do očí s patrnou pochybností.

— Zdá se, maminko, že ... zdá se, že to nejsou žádné šaty na bál?

— To jsou tvé šaty svatební.

Olinka se zarděla.

— Nalezl se již pro tebe ženich, švarný, vysoce ctěný muž ... na stupni generálském! — s hvězdou!

Aby skryla svou zmatenost, Olinka, obrátivši se k almaře, pozorlivě na oko prohlížela napořád šaty a plášťky, třesouc se ode strachu.

— Ty dnes, má doceruško, seznámíš se s ním na bále. On se ti jistotně zalíbí ...

Olinka chtěla odpovědíti: Maminko! vždyť on jest muž — a já, já mužských bojím se! — i zarděvši se náramně při jediném pomyšlení na mužského, pozastavila se okem na grodenaplovém kapotě, jejž stále obracela po světle, opětujíc: Není-liž pravda, maminko, že to velmi *hezká barva?* ...

— Máš-li mne ráda, tedy dnes přívětivě a laskavě k němu se chovej...

Olinka poskočivši od almary k stolku, odvece jí: Jaké to drahé spinadlo! — Jsou to pravdivé brilianty, maminko?

Divíc se nemálo lhostejnosti dcery své k návěští jí dávanému, Anna Petrovna přikročila k ní ke stolku s nespokojenou tváří, pokračujíc takto ve svých napomínáních:

— Olinko! ty třeštíš! — Pusť mimo sebe svou institutskou bojácnost... Já nyní opravdově mluvím s tebou. Ty již vstupuješ do světa, a my pečujeme o tvé štěstí. Rozmilá má! jak mile se udává příležitost ke skvělému sňatku, nikdy se nesmí prominouti. Mnohá jen za tou příčinou, že hledala muže dle své chuti, ostala pannou na věky. Čemuž třeba dlouho vybírati sobě v ženiších? Ach, mé zlato, mužští jsou všickni na jedno brdo!

Při této poučující rozprávce Olinka roztržitě přebírala se v pentlích, prubovala náramky, svinovala tkanice anebo skládala všelijaké mašle; její však ruce a nohy byly studené jak led, její růžové nehty sinaly a hrobovou dostávaly barvu, chvěla a často odvracovala stranou hlavu, by volněji oddechnouti si mohla. Což medle se jí tak tuze znelíbilo v tomto ponavržení?... Velmi mnoho a sice předně: hvězda; za druhé spůsob ten, jímž matinka ponavržení to činila. Mimo to, Olinka za celý život svůj ještě nikdy o muži nepřemítala na mysli, aniž o stavu manželském, a protož ulekla se jako hromové rány této nenadálé zprávy o brzké svatbě a o učiněném již výboru manžela. Jí nikterak nebylo povědomo, kterakým během tato věc v přírodě se přiházívá; ale srdce její cítilo, nejsouc podrobeno ničí vůli, že zbavití je chtějí přirozených práv jeho, že odnímají *mu* svobodu, tu jedinkou svobodu,

které pohlaví mužské ženštinám ponechalo. O! v této případnosti bývají srdce dívčí velmi ostrovtipná, a nepotřebují předběžného poučení, by pochopovala, že cizí vůle křivdu jim chce činiti. Anna Petrovna, posadivši se, pokračovala předce ve svém nelaskavém rozumování. Snažila se dokázati Olince, že všickni mužové jsou troupové, tyranové a nevěrníci, že nikterak nezaslouhují, by od ženského pohlaví byli milováni, že ženštiny, vdávajíce se, jediné na svůj užitek mysliti jsou povinny, a nikoliv že nemají se obětovati pro lásku, a tak dále, a tak dále.

Takovát jest, jak nepochybně vám známo, filosofie žen zkušených.

Anna Petrovna měla pohotově ještě mnoho jiných důvodů, ale Olinka již jich neposlouchala. Olinka stála před ní, jako nařčená nevinnost před zlomyslnými soudci, a obracujíc mezi prsty bez vědomí vzatou se stolku gothickou přesku, očima jako všeho smysla zbavenýma patřila na růži poslanou jí od tetičky. Sluneční papraky padaly na rostlinu tu, a zahřáté jimi poupě počalo se rozvíjeti, propouštějíc na svět první lístky mladého květu. Oko Olinčino bezděky dlelo na tichém hýbání se života v outlém tom rostlinném rozeňatku, a pobouřená duše děvčete příjemně odpočinula na měkkých růžových oudech rozvíjejícího se kvítku. Jakýžto magnetový soucit slučoval kvítek ten s jejím skormouceným srdcem, kteréžto najednou postihlo nápadnou podobnost mezi ním a sebou, jakoby známo jemu bylo ze zkušenosti, že v této komnatě, v tomto domě, v tomto nanicovatém světě nelze mu najíti nezištnějšího druha nad tento milý, líbezný, bezobranný květ růžový!

Anna Petrovna zlehoučka popisovala osobu, ale tlustým *penížkem* malovala skvostný obraz stavu a hvězdy

noveného ženicha; leč slova její odrážela se od blednoucí dcery, jako od mramorové sochy. Olinka, lekajíc se nejvíce velebené té hvězdy, trvala zarytě v mlčení a neodvrátila téměř očí ode kvítku, kteryžto skrze nadplynulou slzu míchal se v zraku jejím, v rozmanitých fantastických podobách, až i konečně představil se jí ve spůsobě veliké, strašlivé, stříbrné hvězdy. I zachvěla od strachu. Za času svého přebývání v ústavu vychovacím vídalať ona mnohých vážných, důstojných osob s hvězdami, jež tam nazývali rodiči aneb představenými, a v její mysli hvězda, pleš a šedivé vlasy tak podivně se míchaly, tak úzce byly spojeny mezi sebou, že ona ani rozdílu v nich nedělala, ano skoro ani spamatovati se nemohla, kde která z těchto věcí se nosívá: pleš-li na prsou, a hvězda na temeni, anebo naopak?... Mať, jsouc tím znepokojena, tázala se, co s ní se děje, proč mlčí, proč nemluví o tom, co má na srdci a na mysli. I chtěla cosi odpovědíti... setřela slzu s víček, a spatřivši opět na keři růži, a ne hvězdu, rychle přiskočila k ní, ohledala ji se všech stran, radovala se z její krásy, dotýkala se jí prstem, voněla k ní, až i hlasitě zvolala: „Aj, pohlédni, maminko! — pohlédni! jak krásné to poupě!... Tys posaváde ani sobě nepovšímla! a já ustavičně hledím na ně, pozorujíc, kterak se rozvíjí! — Jaká přelíbezná vůně jeho! — Přivoň, maminko! Zajisté nic pěknějšího jsi neviděla na světě nad tento kvítek! — Jak, ty-li nemáš ráda rozvíjejících se růží? — Já nade všecko je miluji... ach, jaká to líbezná vůně! —

Anna Petrovna se přizamračila a mrzutě dala jí na) v odpověď, že hloupa jest, právě jako institutka.

Olinka ještě připomenula, že sama srdečně se pokuje tetičce za tento roztomilý dárek.

Tím Anna Petrovna ještě více se rozmrzevši, odešla. Kam se ubírala? — Již dobře nepamatuji. Mně bylo řečeno, že... A! již mi připadlo! šla odtud přímo vyhubovat muže svého.

Olinka již nehleděla ani na látky, ani na šaty; vše to ji omrzelo, vše to zdálo se jí míti jakousi podobnost s nemilou hvězdou, zdálo se býti studeným jako přítomnost starcova, nehezkým jako vráskovité čelo. Pohled její bezděky varoval se oné almary, v níž visely bílé atlasové šaty s kytkou dělanou do vlasů a s širokými blondami. Bylo-li by to nočního času, jí by se nezdálo jináče, nežli že tam sedí umrlec, anebo šotek, anebo příšera nějaká, a s křikem utíkala by z komnaty. By nemusela myšliti na ponavržení matčino, všecku obrátila pozornost, všecken cit a celou mysl na stvořující se před očima jejíma růži. Těžko jí bylo rozloučiti se s ní na minutu; kochala se v ní jako v sestře, pokrávala si s ní jako s loutkou, těšíc se z jejího prospívání v živosti, kráse a síle. Keť ten po celý den byl jediným jejím společníkem, a jestli že by maminka opět začala s ní rozprávku o hvězdě, ona tudíž zamilovala by se do něho jako do milovníka svého. Chraňte se dráždíti a popouzeti děvčat!

Když jsem se já narodil na svět, mukami vyšetřování pravdy při soudech bylo již zničeno ve všech evropejských zemích, vyjímaje Turky. Já o tom nabyl prvních pomyslů z přípisek k rozličným historickým knihám; ale přípisky tyto, ať by sebe větší učenosti byly kořeněny, nemohou předce vyobraziti v pravdě všecky takových muk úžasy. I jel jsem naschvále do Moskvy a do Konstantinopole, *bych* viděl, kterak trhají tam lidská těla, kterak

rozpínají oudy, vyvinují klouby, knutem vyhánějí duši z těl, kterak třísky zadírají pod nehty, stahují nohy v železnou obuv, hladí kůži žhavými šínami a drou ji v tenkých řeménčích, — bych sám očitým byl svědkem, jaká v duších nalézá se pevnost, velikost, setrvalost ve ctnosti, snášejících beze strachu tyto a podobné muky, a nalézajících v nich i rozkoš — rozkoš z nevinnosti tlučené v moždíři. Leč, pohříchu! za mého pobývání v Moskvě jen slabé dílo vykázáno bylo ruským knutům, a v Konstantinopoli ani na přímluvy, ani za peníze nemohl jsem obdržeti přístupu do tamnějších mučíren. Když jsem se navrátil domů, razeno mi čítati nejnovější romány a povídky, chci-li ze zkušenosti vlastní nabýti povědomosti o tomto předmětu. I uposlechl jsem; leč místo pocitu muk a trápení brzo pozoroval jsem nechuť, ošklivost, hnusnost a nucení k —. Mně již se zdálo, že nikdy této věci nevyskoumám. Jednou však mimo nadání a náhodou událo se mi býti přítomným, když oblékali a upravovali děvčata na bál, a tehdáž já vyrozuměl jsem celému tajemství mučíren. Zajisté! může býti člověk trhán, mučen ukrutně, hrozně, nelidsky, a nalézati potěchu v trhání tom a mukách, ano blahosloviti ještě trapitelovu ruku, a nevypustiti z úst ani jediného zbytečného slovíčka, — jen když má ubezpečení, že po přestání vší té trýzně půjde se na bál.

A kdybyste mne i ujišťovali, že budu první krásotkou na bále, já věru nevydržel bych trýzně té, jíž podrobila se nevinná Olinka ode dvou hodin s poledne až do desíti večer: ujikal bych, jako podsvinče, drápal bych všech služek a parukářův, vytasil bych se raději s nejskrytějšími svými tajnostmi, — i koho miluji, — i koho chci o rozum připraviti svým vyfintěním a upejpavostí, — i koho bych rád zajal svými vděky, — i kterou z mých

přítelkyň bych nejraději popudil k závisti nádherností svých šperků, — i za koho by mi nejmileji bylo se provdati: anobrž přiznal bych se i v tom, že každý večer před usnutím přemýšlím o některém princi, krásném jako jest Belvederský Apollo, udatném, milostném a štědrém, kteryžto přijeda a uvidě mě v divadle, zamiluje se do mne horem pádem, pojme mne za ženu, učiní panující vévodkyní, a opatří náležitým počtem dám, panoší a vlastní tělesnou stráží. Slovem, já bych spíše pověděl všecka tajemství, všecky pletky a ouskoky pěkného pohlaví, nežli bych se nechal tak za vlasy rváti, natahovati je i s kůží, tak ztuha podvazovati tkaničkami, jako ubohá Olinka trpěti musila; anebo jestli že by začali se tak vrtěti okolo mne a ohnivými kleštěmi, přihlazovati mně k tváři upravené kadeře, ježkovati mi hlavu černými jehlicemi, píchati mě odevšad špendlíky, svírati v těsné, železné šněrování, a vnucovati mé nožky do těsných a krátkých střevíčků!...

Z toho patrno, že Olinka valně statečností mne převyšovala. I přestálatě muka s podivu hodnou srdnatostí: ji drhli, pálili, bodli, rozpínali, svírali, trápili a mučili napořád po osm hodin, — nevymučivše z ní ani jediného povzdychnutí. Jak by všeho smyslu byla zbavena, dovolila dělati s sebou vše, načkoliv jsou připadli mučitelé její, prosíc jediné za to Boha, — by dostala se z rukou jejich tak oškliva, — ba tak oškliva, by pán ten s hvězdou uleknul se jí, jak samého čerta!...

Leč, pohříchu, právě naopak tomu, když se skončilo trápení její, všecky služky a komorné zvolaly jednohlasně: Ach, jak andělsky ustrojena jest naše slečna!

A když poulevilo divení to, maminka tajně pošeptala jí do ucha: Chovej se řádně, Olinko, a hleď se zalíbiti *pánu tomu!*

Olinka, odvrátivši se od ní, šátečkem uslzené oči sobě utírala.

Čaj, mražené, punše, limonady, cukroví, biskoty, pečiva, ovoce a j. již podruhé na skvostných tácech konají pout po sálech. Proudem zlatým rozlévá se světlo po komnatách, přes hejna nesčíslných hostů. Duhových barev paprskové plynoucí vůněmi naplněným vzduchem pohrávají v nádherných lustřích, v ohromných zrcadlech, v zlatě, stříbře, hedbávi, křišťálech a alabastru; pohrávají v briliantech, smaragdech a hyacintech; pohrávají na skvělé, luzné pleti dmoucích se ňáder a rozkošných ramen, lakotným očím dávaných za oběť; a jasněji nežli v zrcadlech pohrávají na hladkých čelech a tvářích krasavic, a kouzedlněji než v briliantech hrají v očích jejich. Vzduch kypí leskem, plesem a veselými zvuky hudby. Dům celý hoří ohněm potěchy; stěny potřásají se radostným hlukem. Úsměch uhostil se na všech ústech, všech srdce tonou v zábavách a plesání, každého samolibectví vzato na nejtužší pružinu. Bálu učiněn překrásný začátek.

Mládež tančí, matinky sedíce jsou u vytržení, staré slečny vzdychají a přetřepávají, šviháci se vrtí, ničemníci kloní se až k zemi, by špatné své ohledy snáze v skutek přivésti mohli, stařikové rozmlouvají o časech Kateřiny Veliké, držitelé statků stěžují sobě na zlé časy; peněžíci na špatný stav papírů, jak to od starodávna obyčej jejich, prázdníce při tom potichounku sklenice; tam urozenstvo slova odvažuje anebo hrá v whist: všickni ale táží se zvědavě a dychtivě: Kdo to? kdo tato mladice? — Jest to dcera domácího pána, Olha Ivanovna. — Ach, což to sličné, milostné děvče!

Za čas oddechu po prvních kadrilech Olinka prochází se po pokojích s třemi neb čtyřmi novými přítel-

kyněmi, rámě pod rameno se vedouce. Podobny lehkým a bojácným srnkám, rychle promykují se skrze houfy hostí, divících se oupravnosti a skvostnosti, s jakovou opatřila Anna Petrovna dům svůj ku přijetí jejich; tu šepcí, usmívají se, střílejí očima po modných frakách, a opět šepcí, i opět se usmívají, a ženou se dále. Již nyní nepoznali byste Olinku; není více ta, s kterou jsem vás z rána seznámil. Za jedinou hodinku ona posunula se na pouti života o celý přestupný rok. Procházející se s ní kadrilní přítelkyně, starší o několik let než Olinka, a pročež nesmírně zkušenější v bálových outocích a ouskocích, činily ji pozornu na množství roztomilých vousisek, laskavých pohledů a na švarné spůsoby a pěkné těla nešení; při tom jí též vypravovaly, kdo do koho zamilován, kdo s kým zasnouben, která ze známých kterého si namlouvá, který z přítomných mužských sice hezký jest zevnitřní podobou, ale hany hoden povahou a chováním, a pak který ve všech kusech spravedlivě musí se jedné každé zalíbiti. Vyučovati těmto věcem vyšlé z ústavů a z klášterů mladé dívky bývá největší náruživost přistárlých slečinek! Olinka, poslouchajíc jejich posuzování, zpočátku se zardívá a sklopuje oči; potom pociťuje v srdci příjemnou překvapenost, pak zvědavost, pak mrzí se na svou nezkušenost, a pak i žádost býti tak rozumnou, jako jsou její učitelky. Ona též počíná potichounku činiti svá pozorování, ačkoliv posud nemá ještě tolik smělosti, by i druhým se svěřila. Již v očích jedněch nalezla zalíbení, již zdáli se jí býti rtové tito příjemnými, a tamto nos pravidelným: chyba to, že ještě nemožno jí sestaviti sobě něco celého, ouplného, pěkného ve všech částkách a neurážejícího nijakými nedostatky. Zvláště pak a nejvíce v uložení na mysli krásného celku *překážejí jí* vousy zde nad ústy, jinde na lících; neboť

ještě neuměla pochopiti užitek a poesii, jakou do sebe mají bělavá vousiska a strašlivé, romantické, z Němec přišlé „bokenbarty", i ačkoliv snažila se najíti v nich nějaké krásy, nenalézala předc ničeho, leč druh jakýsi štětek. Olinko, Olinko! již vržena jest záhubná jiskra, v tvou duši neopatrnými přítelkyněmi: ty sama o tom ani neviš! —

Šeptajíc, smějíc se, žertujíc s nimi, ona pokradmo, zběžně, lhostejně, toliko ze zvědavosti pátrala v zástupech hostí po přívětivém obličeji bez vousův lícních i poretních, an jakýsi švarný, statný, obratný mládec, oděty po nejnovější modě, bez nadání k nim přistoupil. Pozdraviv zdvořilou poklonou jednu ze společnic Olinčiných, tázal se na zdraví mateře její, prohodil několik slov o nádhernosti dnešního bálu, mrštil na Olinku ohnivým okem, a propověděv několik vtipných a sladkých průpovídek na poctu procházejícímu se sboru Gracií, bral se dále. Olinka již chtěla se tázati: Kdo on? — leč ústa její byla sevřena studem, jímž planuly tváře její při a po tomto potkání. Nikdy ještě nebyla tak blízka osoby mužské, i třásla se celá strachem a stála celá v ohni nepochopitelného, ačkoliv nenepříjemného pomatení. Jedna z přítelkyň přispěla ku pomoci tajné zvědavosti její, učiníc tuže otázku, která tkvěla na jazyku institutky, načež známá odstoupivšího od nich pána polohlasitě zvolala, řkouc: Jak? vy ho neznáte? Všaktě to on! Znáte-li vy jej, Olinko? — Hrabě Alexandr P***! Miláček všech vyšších společností! on nyní všude v modě; do něho všecky jsou zamilovány — všecky bez výmínky!... Jak on bohatý! a rozumný, a jak tancovati umí! — Ku podivu! Není-liž pravda, Olinko, že jedva který v sličnosti se mu vyrovná! Nebyl-li by on takový pudivítr, stálo by za to, do něho... Jakž vám se líbí?...

Olinka na to nic, to jest, skoro nic neodpověděla, ale srdce její dvojnásobným tlukotem potvrzovalo všecky pochvaly, vzdávané mu od lehkomyslné přítelkyně. Jak by ozářena byla nenadálým světlem, duše její najednou postihla krásu mužské tváři: všecky její představy okamžitě splynuly v jednu vtělenou, pevnou, věčnou myšlénku, že totiž tváře mužská, má-li se pěknou nazývati, musí právě taková býti, jako jest jeho. Od té doby, ani toho nepozorujíc, již nosila v sobě obraz jeho, ouzce spojený s pomyslem krásy, jenž mimo nadání v ní se byl utvořil. Tak rodí se vždycky první láska, a proto tak náramně okouzluje, proto ostává v duši přes celý život, poněvadž předmět její a první pomysl o krásе jsou nerozlučny a společně působí na city i na obraznost. Vrz tento pomysl v novou, čistou duši, ať to v jakékoliv spůsobě, tudíž ona strastně s ním se spřátelí, jím bude hned roznícena, on pronikne všecku krev, rozvlaží srdce, oživí cit i všecka obraznost, až shlatí se v tvrdý křišťál, jasný, podobný diamantu, lesknoucí se čarodějným světlem toužebnosti, naděje a blahosti. Pochopujete-liž nyní, jakými pravidly řídí se první láska? — Jsouť věru velmi jasná a jednoduchá. Druhá láska bývá toliko následování první. Pak srdce přivyká k lásce, jako nos k tabáku, a ona v pouhý zvyk přechází.

Ačkoliv již nestál před ní, patřila předc neustále na jeho obnivé oči, na jeho mužné, smělé, pravidelné tahy v tváři, na jeho vysoké a hrdé čelo, jeho purpurová ústa, plná vroucnosti a něžnosti, i myslila při sobě: Tento jest zajisté nejkrásnější muž na světě!... a hledajíc prostředků, jak by představila jej sobě jakožto bytnost vyšší a dokonalejší nad jiné, v milé své prostotě dí též sama k sobě: *Jak šťastný* on, že nemá vousů!... A i ty, které se mu

svolna kadeřavější ke tváři, slouží k ozdobě. Ne tak sluší ony druhým těm pánům! —

Obrátivše se pak v sále, octnuly se před jakýmsi sestárlým pánem v paruce a s hvězdou, kterýžto vážně šmrpal tabák. Olinka zbledla, jí připadlo, že to snad jest ženich ten, o němž maminka ráno mluvila, a na vzdor starému pánu v paruce a s hvězdou, spěchala v myšlénkách za krabětem P***.

— Ach, kdyby můj ženich byl takový, jako on! pomyslila sobě, vzdychajíc.

Jsou lidé, jenž nevěří na zamilování se na první pohled, a na znícení se v srdci od prvního spatření této náramné, prudké, hluboké strasti. Citedlné však duše, jenž čítávají romány a povídky, anebo snívají o blaženosti pozemské, pohrdají takovou malou vírou a nevšímají sobě chladných ousměšků. Nedostatek víry osob takovýchto nikoliv nevyvracuje skutečnost samé věci. Jsouť i lidé, jenž ani na čerta nevěří! . . .

— Rozkošný to dům! — vše jako na strunkách! Musí se dáti za spravedlivé domácímu pánu, že jest muž zdravého smyslu. I obrazy tyto nejsou špatné! — Gotická tato komnata velice mi se líbí: toliko trochu méně bronzu mělo by tu se nalézati. Pánové tito všecko přepínají, i samu skvostnost, dělajíce z pokojů svých málem kupecké krámy. Slušno však domácí paní přimluviti se několika slovy z ohledu kabinetu jejího: blankytový atlas květovaný stříbrem . . . jaká milá jednoduchost! A zde, jak příjemná to tvářinka! — předce však nedá se přirovnati k té, kterou jsem tam v komnatě potkal mezi čtyřmi oněmi děvicemi . . .

Tak v duchu svém hovořil hrabě Alexandr P***, procházeje se po komnatách podále od ostatních hostů, a po šlechticku dívaje se skrze sklo na rozličné předměty, na stěny, na svrchky a na ty i ony osoby. Prohlédnuv pak sobě všeho a všech, spustil oči na podlahu, stoje za chvíli jako zamyšlen.

— Zajisté, skvostnost a bohatost! — Sám ale bál nehrubě se mi líbí. Čas mi tu dlouhý! známé tváře ani neviděti. Ale hvězd tu hnedle jako na nebi. Kde asi přítel můj, Ivan Ivanovič, připadl na tak bohaté doly vysokého urozenstva, že pozvati mohl k sobě tolikerých kavalírův prvního a druhého stupně? — Nikdy bych se toho nebyl nadál, že za hranicemi onačejšího světa dalo by sehnati se takové množství hvězd. Samé nové obličeje, jakých nikde na žádném rozhlášeném bále v hlavním městě jsem nevídal. Mním, že jsou to starší a novější představení rozličných kanceláří, jež já ctím sice, s nimižto ale raději se potkávám v ouřadech, nežli na bále. Jsouť jakési příliš nemluvní, příliš vysoko mi hlavy nesou, a přinesli sem s sebou v kapsách všecku svou oficiální vážnost. Líce jejich jsou studená a bez usmání, rovně jako ouřední notule. Chtěl bych krk saditi na to, že přemýšlejí o spisech, patříce na své tancující dcerky. — Nebylo mi možné odepříti jim toho a nepřijíti na bál; vidím ale, že trápiti mě bude dlouhá chvíle.... Slíbil jsem dnes býti u kněžny Naděždy Ivanovny... věru, osoba ta mě mučí, že není k vydržení, a sám nevím, jak by se známost naše přetrhnouti dala bez hluku. Mně však bez ní těžko pomoci sobě. Zejtra jizlivě ona bude mi to vytýkati, až se doví, že proto k ní jsem nepřišel, poněvadž byl jsem na bále u těchto jí docela neznámých lidí. Nastane mi strašlivá *bouře, jak předzvídám.* Při tom Josefinka má a mamzel

Alina očekávají mě nyní bez pochyby s vroucím srdcem a vychladlým čajem; slíbil jsem té i oné navštíviti je po divadle, a zapomněl jsem jako na smrt!... Josefinka však rozmilá dívčina; — já zejtra jí za to koupím pěkný šátek, ačkoliv nyní kapsy mé jsou načisto vyprázdněny. Nic nedělá... peníze se najdou. Byl by ale již čas, přivésti mé hospodářství trochu do pořádku: pustil jsem se trochu daleko ve svých zapletených spekulacích, tak sice, že mi nyní ani času se nedostává pamatovati na všecko, ani prostředků, bych je ukončiti mohl. Nastaltě právě čas velikých proměn: dám i já příklad sám sebou.... Předně, mamzel Alina dostane výhost, markýz M*** bude mi za to povděčen. Za druhé...

Čemuž ale zapisuji vše to, co přemítalo na mysli prázdné mladé fučidlo, nevědoucí, co počíti v houfě nepovědomých osob, ve spolku lidí, mezi nimiž cítiti musil, že není na svém místě. Možná, že mu to vše ani nepřipadlo; možná, že to všecko já sám vymyslil. Tomu-li tak jest, mějte mne omluvena a velikomyslně odpustiti račte; uznávám vinu svou a kám se ze svých hříchů — vy nepochybně též — pravda-liž? — V tom však se mnou ovšem se shodnete, že by toho nenapsal ani na býkové kůži, co za půl hodiny profoukne hlavu mladého, blahého, milouckého, od osudu a ženštin pokaženého třeštíka! A snad ráčíte mi namítnouti, že nestojí za to opětovati podobných věcí, ba i z uctivosti k předmětům, jenž prokluzují skrze pustou hlavu jeho! — I to pravda! a protož já zavrhuji vše to a činím ničím, co jsem koliv napsal z ohledu ctěných ouřadujících osob, z ohledu kněžny Nadeždy Ivanovny a mamzelky Aliny; přeškrtávám to všecko velikým křížem, a ponechávám bílou vám stránku: položte si tam sami, jakékoliv chcete myšlénky hrdiny mého; napište sami,

co vám líbo: já se vším jsem spokojen, a nechci nic věděti, kterak a o kom přemýšlel tehdáž hrabě Alexandr P***, nejkrásnější ten, nejpříjemnější, nejuhlazenější a nejvítanější ze všech větraíků hlavního města. Leč ponechal-li bych vám velký prostor ve svém spisu, vy byste na zlou stránku toho použiti mohli, a snad na jméno mé vepsati tam všecko, co víte hloupého, nanicovatého, směšného, hanebného o svých přátelích a sousedech. Pošly by z toho osobnosti, a to bych nerád!... Ponechme tedy všeho, jak to jest, a já vám raději se přiznám, že to veskrz jest lež a smyšlénka; že nic takového nebývalo, ba ani býti nemohlo; že hrabě P***, jak on sám se mi svěřil, zívaje do kouta, sám k sobě pravil jediné následující slova na jazyku francouzském:

— Což tě nemotorné toto panstvo z druhého ponebí, když jim se zachce nás prvořadých učiti ve svém domě!

V tom právě přistoupivši k němu domácí paní, osmělila se promluviti:

— Ach, pane hrabě, Vy u nás máte dlouhou chvíli! Ani netancujete?...

Načež on hned jí odpověděl:

— Naopak, milostivá paní: za celý svůj život nepožíval jsem příjemnějšího a veselejšího večera; jsem okouzlen vaším bálem, a divím se nad míru, jak mile a strojně všecko uchystáno v domě vašem. Zvláště pak zajímal mne váš kabinet, milostivá paní, i přál bych si býti zakleným a zůstávati v něm na věky.

— Jste velmi dobrotiv, pane hrabě!

— Béřete-li toto slovo v smyslu „upřímného", přijímám ochotně od Vás to pojmenování.

— Nelíbo-liž Vám učiniti nám potěšení a potancovati *u nás? Vyť tak* překrásně tancujete! —

ještě neuměla pochopiti užitek a poesii, jakou do sebe mají bělavá vousiska a strašlivé, romantické, z Němec přišlé „bokenbarty“, i ačkoliv snažila se najíti v nich nějaké krásy, nenalézala předc ničeho, leč druh jakýsi štětek. Olinko, Olinko! již vržena jest záhubná jiskra, v tvou duši neopatrnými přítelkyněmi: ty sama o tom ani nevíš! —

Šeptajíc, smějíc se, žertujíc s nimi, ona pokradmo, zběžně, lhostejně, toliko ze zvědavosti pátrala v zástupech hostí po přívětivém obličeji bez vousův líčních i poretních, an jakýsi švarný, statný, obratný mládec, oděty po nejnovější modě, bez nadání k nim přistoupil. Pozdraviv zdvořilou poklonou jednu ze společnic Olinčiných, tázal se na zdraví mateře její, prohodil několik slov o nádhernosti dnešního bálu, mrštil na Olinku ohnivým okem, a propověděv několik vtipných a sladkých průpovídek na poctu procházejícímu se sboru Gracií, bral se dále. Olinka již chtěla se tázati: Kdo on? — leč ústa její byla sevřena studem, jímž planuly tváře její při a po tomto potkání. Nikdy ještě nebyla tak blízka osoby mužské, i třásla se celá strachem a stála celá v ohni nepochopitelného, ačkoliv nenepříjemného pomatení. Jedna z přítelkyň přispěla ku pomoci tajné zvědavosti její, učiníc tuže otázku, která tkvěla na jazyku institutky, načež známá odstoupivšího od nich pána polohlasitě zvolala, řkouc: Jak? vy ho neznáte? Všaktě to on! Znáte-li vy jej, Olinko? — Hrabě Alexandr P***! Miláček všech vyšších společností! on nyní všude v modě; do něho všecky jsou zamilovány — všecky bez výmínky!... Jak on bohatý! a rozumný, a jak tancovati umí! — Ku podivu! Není-liž pravda, Olinko, že jedva který v sličnosti se mu vyrovná! Nebyl-li by on takový pudivítr, stálo by za to, do něho... Jakž vám se líbí?...

vody rodí se samy sebou, jak mile moc hrozí srdci činiti násilí.

O čem mezi kadrilem rozprávěl milý, sladký a hladký větrník s Olinkou, jaké Olinka dávala odpovědi milému větrníku, proč se smáli, proč pýřili, o kolikerých nepatrných věcech v případnosti takové slova se zbytečně rozhazují, a kolikero důležitých okoličností objasňuje se bez slov: o tom neslušno bylo by v časopisu tomto připomínati, tím méně pak opakovati. Jestiť to tajemstvím kadrilů, které nesmí vystupovati z mezí posledních not při tanci. Pozoroval jsem toliko, že líce Olinčino při každé figuře planulo novým životem; že krásy její poznenáhla přibývalo všemi vnadami původ beroucími z nevýslovné radosti; že všecky po sále roztroušené pohledy v hejnách k ní se sletovaly, všecky oči se leskly, všecka srdce mužská přicházela v tlukot, ano že i všecko samolibectví ženské bezděky uznati ji musilo za královnu v tomto shromáždění. Když pak kadril byl skončen, když každý z nás se těšil, že nyní on bude moci s Olinkou tancovati, tu ozývaly se zvuky veselého valsu, institutka a větrník jedním okamžením vskočivše se sesli, počali valsovati, pošlapujíce, rozdrobujíce, zničujíce nohama všecky naše naděje.

Kdybych já byl Mohametem, já bych napsal ve svém Alkoraně, že moji blaženci za odměnu ctností svých, věčně valsovati budou v ráji s hurisami, odětými v bálové, ladně vykrojené šaty. Kdybych byl zákonodárcem rozumu lidského, pustil bych mimo a změnil všecko nevděčné hloubání o štěstí pozemském, a přidržel bych se jediného ponětí o valsu; neboť jsem přesvědčen, že by postačovalo k oslazení všech zármutkův našich. Anoť dvě těla, naplněná vroucí krví, přibližují se k sobě v takovéto přátelské shodě, anoť spojují se jedním a tímže obejmutím,

anoť ruce jejich se splétají, nohy střídají se ve svém pohybování, srdce poskakují pode dlaněmi, hlavy potkávají se na pomezí okouzleného kraje hubiček, a myšli zahalují se ve mhlu vášně, točíce se spolu s tělem, krouživše se zároveň se všemi předměty a celým světlem, houpajíce se na šírých vlnách potěchy, hřížíce se do zvuků hudby, naplňujíce se pohledem na hořící tváře a ústa, a na sněžná rozkoší u vinobitné pohyby přivedená ňádra, anebo na bílá ramínka, půvabně vysmekující se z bludiště rukávů, — v tomto splývání dohromady všech citů, v tomto sloučení dvou bytností, kde myšlénky i vášně ohnivými jiskrami bystře přeletují z jedněch očí do druhých, — v tomto spojeným dýcháním rozehřátém vzduchu musí zajisté přebývati láska, opojení a blaženost. I kdož medle, valsuje s půvabnou ženštinou, nezamiloval se do ní; a kteréž děvče, nesoucí se vichrem v objetí spanilého jinocha, nebylo jato k němu citem milosti? Nedivno tedy, že i náš tanečník s tanečnicí nečinili v tom výmínky. Hrabě P*** již spatřoval v Olince svou bohyni; neboť u něho seznámení se s hezoučkými tvářičkami a vzplanutí v jasný plamen dělo se jedním okamžením. Olinka též té doby i rozum i srdce pozbyla. Zdál se jí býti krásnější, jasnější i vznešenější anděla, když zjevuje se na nebi u věnci nesmrtedlných paprsků Plamen rychle se šířil po všech jejích smyslech. Planula, milovala — milovala z celé své duše, neobmezeně, jakož se koliv očekávati mohlo od mladého, ohnivého srdce toho.

Praví se, že větrník tento osmělil se i ruku jí stisknouti mezi valsem. Jistiti toho nemohu, ale to vím bezpečně, že v očích jejích četl zřetedlně naději vítězství svého! Olinka ještě neuměla ukrývati citů svých.

A když po dlouhém, dlouhém kolování on najednou

posadil ji na divan, s povzdychnutím rozloučila se s rukou, jenž tak mile vinula se okolo těla jejího, i žádala sobě opět nalézati se v jejím obemknutí.

— Olinko, Olinko! pojď se mnou!

— Maminko, požádána budu hnedlinko na tanec.

— Však se ještě vytancuješ.

— Maminko, neráda bych promeškala kotilion.

— Propustím tě za malou chvilku.

— Tehdy já hned přijdu; řeknu jenom hraběti P***, žes mě dala zavolati, a že hnedle se vrátím.

Anna Petrovna odešla; Olinka vesele běžela vymluvit se u svého tanečníka, a jeho lítost, jeho zoufalství nesmírnou činilo jí potěchu. Prostosrdečná Olinka ještě nevěděla, že po vypití sklenice punče zoufalství bývá nejslabší ze všech bálových citů!...

Našla maminku v zelené komnatě, sedící na divaně s jedné strany vedlé jakéhosi pána, an s druhé strany ujal místo otec Ivan Ivanovič, častuje jej častěji tabákem ze své piksly. Anna Petrovna pokynula, by se posadila vedlé ní. Olinka poslechla.

— Maminko, chtělas mi něco povědíti?

— Poseď tu, zlatinká, na minutku s námi!

Roztržitost zmocnila se Olinky; mrštivši okem po neznámém pánu, uzřela na něm hroznou, potvornou, zrak urážející hvězdu — hvězdu velikou jako měsíc v ouplnku, jako stříbrný talíř, jako umrlčí hlavu; kterážto náramně ji polekala, až celá strachem se třásla. Hle, jak nerozumně děvčiny soudívají o věcech! — A tato hvězda byla naschvále v celém městě vyhledána, a snad naschvále zhotovena na zakázku v takovémto velikém a skvostném rozměru, by zaslepila, pomátla, pronikla a rozplamenila Olinku. Ona však nepozorovala „povinnou pozorností“ ani bílého

i na krku, zavázaného „pravidelně dle zákonného
pisu“, ani strakaté vesty dle nejnovější mody, ani
ítovku sepjatou čerayími ze železa ulitými muškami,
mi drahého kabinetského prstenu, zářícího se na
, jenž nejhlavnější prokazoval služby vysoko urozе-
i nosu, zaopatřuje jej šnupací zásobou; Olinka jedva
křikla: „Bože můj! totě on! — Ten samý, o němž
maminka se mnou mluvila. — Pfý! jaký to odkli-
— Pfý té šeredné, svraštěné tváře! — Pfý, pfý!...“
Jakáž to početilost! — Starý a svraštěné tváře! Jemuť
ani ne zoupina let padesáte — právě nejpěknější
— Pravda sice, že není tuze obraten, že nic by s ním
lo do valsů, že nemluví francouzky, a jenom trochu
mí, že trochu přes příliš jest nadutý, ano že i celé
vychování nestálo za mnoho: avšak při tom všem
n předce všecky vlastnosti dobrého ouředníka a muže.
ť on člověk poctivý, důkladný, pracovitý, pořádný,
livý, rozumějící dobře povinnostem služby a povo-
svého; anobrž mnozí i bystrotu ducha mu přisuzují;
ť spisy jeho s potěšením se čítávají ve všech kance-
h; první president jeho nazývá jej pravicí svou, i není
ybnosti, že daleká jest vyhlídka jeho. Již obdržel on
ny, již i pentličku — možná, že co nejdříve ještě
ho znamenitějšího se mu dostane. Ačkoliv toto vše
vlastnosti, náležející k službě veřejné, soudím předc,
v službě manželské nejsou bez platnosti; neboť bude-li
jeho spravovati ženu svou tak jako kancelář, nepo-
ji, že učiní ji, třeba ne svrchovaně šťastnou, a za-
svrchovaně pořádnou. Mimo to on i rád se poddává,
ýborná jest věc v manželství; není též skoupý v roz-
í náhrad a darů, — i to dobře se hodí do stavu
elského; pak také jest odedávna oblíbené jeho pro-

vidlo, požívati a nepřekážeti i jiným v požívání — a zdaliž i to v man...? Ach, věčná škoda, že nejsem žádnou krásotkou! Já bych bez rozmyslu provdal se za něho.

Olinka však ničemu takovému nechtíc rozuměti, a nepochopujíc ani státní, ani manželské služby důležitost, tvrdošijně vzpírala se proti tomuto muži. — Och, těch sentimentálních děvčátek věru neškodilo by místo kadrilů trochu vyučovati kancelářskému pořádku, a jsem přesvědčen, že by to byl prostředek nejlepší k důkladnosti a poukázání jim nejpřímější cesty k oblažování manželův.

Jak mile Olinka posadila se vedlé mateře své, neznámý hvězdonosec, povstana vážně s divanu, poklonil se jí v tom — dobře pozorujte! v tom stupni naníženi těla, v kterém klaníva se jedině svému presidentu anebo člověku, jehož služby velice potřebuje. Olinka však ani toho nepochopila! — Viděti, že nezběhlá byla ještě v kancelářském pořádku! Leč Anna Petrovna líbeznou zdvořilostí hned zastříti se snažila tuto trestu hodnou nevšímavost dceřinu.

— Timotheji Antonoviči, zde uctivě Vám představuji dceru svou. Olinko, — (drž se rovně) — tuto náš přítel, jejž my jako bratra milujeme, ano jako syna, a kterého ty spolu s námi povinna jsi milovati.

Olinka povstanouc, chladně se uklonila. Mať rychle doložila, opravujíc na ní šperky: Jsem přesvědčena, že ty ještě více nežli my budeš milovati Timotheje Antonoviče, až s ním se blíže seznámíš.

Olinka se zarděla. Na to Ivan Ivanovič převzal slovo:

— Ovšem, za veliké štěstí sobě pokládáme, že máme přítele, jako jest Timothej Antonovič. Tobě, Olinko, též na tom záležeti musí, abys sobě zasloužila přízně jeho.... *Račte nyní vzíti si mého tabáku!*

Dceruška sklopila oči.

Mezi těmito zdvořilostmi a pochvalami pán s hvězdou, stoje před divanem, vážně se klaněl jako kývadlo v hodinách na tu i onu stranu, a s potěšením patřil na Olinku. Líbilať se mu ovšem velice, převelice, i vyňav z kapsy zlatou piksu, touž rukou stisknul panu otci ruku, stisknul tak vroucně, až mu jiskry zasršely z očí, jiskry vysokého urozenstva.

Posadili se opět všickni na divan, an tu najednou připadlo Timothejovi Antonovičí, že nezachoval „náležité formy“ v poroučení sebe Olince. Oné veliký byl přítel „pořádku podlé zákonních předpisů“, a pročež nemeškal bez odkladu opraviti opominutí, které se stalo v této záležitosti. I povstana, „potud, pokud srovnávalo se s okolíčnostmi,“ přiblížil se k ručince Olinčině. Jsouc přinucena sníti rukavičku, stahovala ji hněvivě, třásla se jako osyka, a byla by téměř přála sobě, by upadla jí spolu s rukavičkou. Tělo její probíhal mráz, a když dotknul se on ručky její suchými, měděnými prsty, když pozdvihnul ji ke scvrklým, draslavým ústům, tu div Olinka nevykřikla, div neodskočila od něho, uleknutá, jako by na šeredného, chlupatého, jedovatého pavouka byla sáhla! — V jednom a tomže okamžení pocítila v sobě palčivost zděšení i mdlobu ze zošklivení, mdlobu trapnou, vražedlnou, hrobovou, jakovou nemůže si pomysliti ani který spisovatel, ani čtenář, a kterou cítí jediné ženštiny v tu minutu, když dotkne se jich protivná jim osoba mužská.

Vykonav důležitou tuto ceremonii, Timothej Antonovič upravoval na sobě strakatou vestu, přitáhnul ku předu obratník, sprášil šátkem tabák s kabátu a pak slavně opět se posadil na divanu mezi domácím pánem a paní. Dle obyčeje ženichův přislušelo nyní povědíti něco vtipného, příjemného, zajímavého; pročež počal v tato slova:

— To jsem se vám dnes nasmál! — Posuďte, co se dnes podivného přihodilo v našem departamentě...

Olinka nemohla déle vydržeti: seděla jako na špendlíkách, vrtěla se, chtěla odejíti....

— (Zůstaň jenom ještě u nás, má zlatinká!)

— Z Kostromské gubernie obdrželi jsme ouřední dopis....

— (Maminko, začíná se kotilion!)

— Nemejlím-li se, tedy od 25ho minulého měsíce....

— (Máš ještě dosti času, má drahá! Seď hezky rovně!)

— V němžto se zpráva dává, že podlé předpisu tamnějšího místního ouřadu....

— (Seď, mé dítě, jak slušnost káže; neodvracuj se!)

— Po náležitém vyšetření a uchopení se všech slušných prostředků, jakých v neobyčejné té případnosti...

Olinka již ničeho neslyšela. Souzený její ženich, snaže se činiti jí vypravování své pochopitelným, znamenitě uchýlil se ode slohu kancelářského, vypouštěje všecka čísla a paragrafy, nezmiňuje se o vedlejším vyšetřování, a přednášel s vyjasněnou, docela neouřední tváří: leč nijakého to všecko nemělo účinku na její nechuť a předpojatost. Chvěla se, bledla, jedva dechu popadati mohla, a studený pot vyrážel se jí na čele. Ruce i nohy její byly jako led. Na jejích zsinalých ústech, v prstech zbavených růžového života svého, v srdci krví se zalévajícím pronikavá uhostila se bolest; po nedávňoučké útěše musila vytrpěti všecky muky, jež vnucovaná láska s sebou přináší. Ukrutně jsouc trýzněna, ještě k tomu byla přinucena udušovati v sobě tuto náramnost utrpení.

Pán s hvězdou pokračoval ve své rozprávce. Otec i matka pozorlivě ho poslouchali. Olinka... ještě jednu *minutu, a byla* by upadla do mdloby!

Tu však hrabě P*** najednou vstoupil do komnaty, a ona zhluboka vydechnula ze stísněných prsou znamenité množství horkého, palčivého vzduchu, naplněného hořem. Hned jí bylo snáze. Hrabě všude již pátral po ní, a uviděv ji seděti na divaně, bledou, zkormoucenou, bez hnutí a znamení života s patrnou outrpností podal jí ruku, by odvedl ji do sálu, kde již začínal se kotilion. I odešla z nemilé společnosti, děkujíc mu v duchu za vysvobození.

— Olho Ivanovno! — Vás hněte zármutek?

— Ne... nikoliv!... ach!...

— Ruce Vaše jsou studeny...

— Ach, nepřipomínejte mi toho! — och! — ach!

— Bože můj! co se to dálo s Vámi?...

— Jsem nešťastna!

— Vy nešťastna!?!...

A po těchto nešťastných slovech oni soufale pustili se v tanec po velikém sálu. Tak lidé sladí své hořkosti! Tak my všickni žijeme na světě!...

Pleší, pleší bez konce!... I kdyže bude zádržka tomu proklatému kotilionu? Představený Ivana Ivanoviče, dle umlouvy uzavřené s Annou Petrovnou, pravidelně přichází do sálu po každém robberu, chtěje těšiti se s onou Olinkou, chtěje zachovati se podlé úmluvy. Nelzeť pozbaviti ho z urážky zákonův, práv a výsad, jakých sobě dobyl coby ženich vyvolený předepsaným řádem a během!... Sám se domnívá, že v případnosti této děje se cosi nešného, cosi čelícího proti zákonům, — jakési čije tu stupky, nezachování ouředních forem; ale předce nelze v tom činiti řádných dotazův a potazův, ještoť neznáma mu pravidla kotilionův. Tázal-li by on mne, tehdy

bych mu upřímně, že mladí fučíkové zadrhli mu tuto kličku, a sice kličku nepodléhající žádnému zákonu, žádnému soudu, ani žádné pokutě: zkrátka, že v rozepři této vyžádali sobě lhůtu. Sok jeho, stav se vůdcem kotiliónu, by déle v moci své podržeti mohl Olinku, a nepochybně s přivolením jejím, vymýšlí ustavičně nové figury, podněcuje veselost, dává plesu každou dobu novou tvárnost, a ohnivá, nerozvážlivá mládež hrne se za vítanými jeho nálezky, uchopujíc se jich, veselíc se, kráčíc a smějíc se, vysrkujíc sladkost zábavy do poslední kapky, tancujíc a tancujíc, — an pán s velikou hvězdou, cpaje tabák do nosu, dlouhou chvíli se trápí. Nezdvořáctví to, nakládati takto se starým pánem! —

Olinka zase růžová, zase bílá, šťastná zatmívá všech tanečnic v sále svou krásou. Oči její hoří, srdce hoří, a duše hoří též. Třeba býti ženštinou, by pochopiti mohl, kterak přecházeti lze tak rychle z jednoho stavu do druhého. Olinka, jsouc ženštinou, nedávno pokládala sebe za nejnešťastnější na celém světě; nyní považuje sebe za jeho vládkyni. Již ona necítí v sobě žádného odporu; nebeská radost rozlita jest po všem těle jejím. Vidíť ona lásku v očích společníka svého, cítí ji v každém jeho tknutí, a skoro již i sama netají toho, že jej miluje, že miluje jej dvoj- trojnásob více, než před tím, na vzdory onomu pánu i proti vůli maminčině. Vášeň zňala se v ní a nesla vzhůru se vší mocí přes míru rozehřáté páry, kterážto vydobyvši se z osudí, prchá k oblakům se vší svou udušovanou silou.

Chvilkami mezi tancem bylo jí uslyšeti mnohého zdaleka naráženi, mnohých vtipných pochval, syčených ovšem lehce a zdvořile; bylo jí často se pýřiti, často odpovídati, *při čemž* ještě více ponechávala k domyslu. Ach — komu

by to napadlo! — ona i v tom se přiznala, že onen tam pán s hvězdou, onen smědý, vysoký, ošklivý pán, jenž šnupe tabák, nesponští ji s očí, a nyní bohu díky odešel ze sálu, že on se jí protiví jako smrt, že ani hleděti na něho nemůže, že hotova jest, nepřestanou-li ji pronásledovati...

Opět nová figura! — Zdá se, že ani se jim nechce skončiti dnes bezbožný ten tanec! Timothej Antonovič šel ještě sehrát dva robbery ve whist. Mezi tím tu pleší, mezi tím smějí se, žertují, pomlouvají, vzdychají, klevetají, ousměšky si dělají, pukají ze závisti a tonou v blahosti.

Bohu díka, již konec kotilionu! Nyní můžete dělati, co se vám líbí.

Olinka, celá rozžhavená, procházela se po pokojích, ochlazujíc se lehoučkým, prozračným jako sám vítr fochrovadlem. Hrabě P*** rozprávěl v sále s některými známými, stíhaje ji stále okem dlouhou perspektivou komnat. Pět nebo šest minut prošlo tímto spůsobem, pak najednou přišel na tento nápad:

— Příteli! učiňte mi něco k líbosti...

— Co poroučíte, pane hrabě?

— Požádejte domácí paní na kadril.

— Ona netancuje.

— Tancuje! pravím vám, že tancuje! ujišťuji vás, že jest veliká milovnice tance. Vy se mi tím neskončeně zavděčíte... Ano tancuje překrásně... přesvědčíte se! — Jenom jděte a vemte ji...

— Já však se bojím, by mně neodřekla...

— Neodřekne! já za to stojím. Jděte jen honem!... Odslouším se vám za to náležitě jiným časem, kdykoliv požádáte, a chci jindy tancovati po vaší vůli s domácí paní, třeba jí tři sta let bylo...

— Záleží-li vám tak tuze na tom, vyplním žádost vaši.

— Jenom tancujte s ní dlouho, — co možná nejdéle!

— Dobře! odpovím, i jdu požádat Annu Petrovnu, kterážto, jak větrník náš uhodnul, s radostí přijala mé vyzvání. Hrabě P*** polehoučku vykradl se ze sálu, jak mile začaly se kadrily. Prošel několik komnat, kde pro sebe seděli zde onde starší páni, politikové a úředníci se sklenkami mraženého punče v rukou, rozhovory vedouce o starodávních časech a novějších příhodách; vniknuv pak ještě dále, nalezl tu jedno několik osob, usazených na divaně, a kritisujících dnešní bál od počátku jeho až do nynější chvíle; potom vešed do vedlejší komnaty, již tu nikoho v ní nenalezl. Nepokoj jej opanoval: i nevěděl sám, co má začíti.

Čehož on hledal? nač připadnul? proč tak snažně prosil, bych tancoval s Annou Petrovnou, a k tomu tancoval, co možná, nejdéle? ... Co znamenal jeho nepokoj ducha?... Vše to vám hnedle vysvětlím. Povšimnul sobě, že, když Olinka vracela se do sálu, nepochybně tím úmyslem, by opět s ním tancovala kadril, povědomý pán s hvězdou, spravuje se dle oné smlouvy, vkročil jí v cestu, pustil s ní se v rozbírání jakýchsi písemností a představil jí nenadále nějakou neobyčejnou událost k milostivému uvážení. Kancelářská, horolomná rozprávka jeho ustrašila velice Olinku, bledla v tváři, zakrývala oči šátkem, a nedočekajíc konce přednášení jeho, v polovině zmotrchané periody rychle se uklonivši, spěchala odtud pořadím komnat, kde hrabě P*** ztratil ji s očí mezi míhajícími se v daleké atmosféře figurami. Přítel můj umínil sobě pospíšiti za ní, chtěje potěšiti nešťastnou, i aby od matefe žádné překážky mu v tom činěno nebylo, vymyslil si, zlosyn, nelidský, ukrutný prostředek — ponechav mě skákati *s babkou* skoro celou hodinu! — Toho žertu mu nikdy

neodpustím, že tak zhola udělal mě sobě za štít k ukrytí svých prostopášností!

I bloudil po komnatách, nikde jí nenalézaje. Naposled připadlo mu podívati se do kabinetu domácí paní při němž dvéře zlehoučka byly přivřeny. Olinka tam byla sedíc na sofě, plakala, — plakala hořce! Neznajíc světského tváření, ona ani neulekla se zvolna k ní přistupujícího. A zajisté, podlé obyčejných pravidel náleželo, aspoň hodně se uleknouti!...

Hrabě P***, padnuv na kolena, uchopil se její ruky, a tisknul na ni vřelá políbení. Olinka slabě odporovala, prosíc jej, by se vzdálil, ješto umříti hotovou se býti pravila. Roztomilá pohnútka k oddálení od sebe větrníka mladého a zkušeného v podnikáních laskavých, a vypuzení jej z přivřeného kabinetu od čarovného světla alabastrové lampy, od modré sofy, od bílé atlasové ručky, od nešťastné dcery, jejížto matinka tancuje nyní kadril půl honu odtud! Právě za těmito příčinami byl povinen ostati, — a také ostal. On ji pro všecko prosil neplakati, neumírati, ale zůstati na živu lásce, blahosti, jemu k vůli, — klnul se, že milovati ji bude po celý život, do smrti, ano i po smrti; dával jí za pravdu, že křivda se jí děje, nátisk a bezpráví od pána s velikou hvězdou, že klam a šalba jest chladné oficiální ponavržení jeho; připovídal jí svatě, že vše na to vynaloží, by zničil tyto ouklady a sobě získal nejdražší ruky její; pak vyloudil i u ní vyznání, že též jej miluje, a přisáhal slovy plamennými, že ji zbožňuje. Olinka byla pohnuta, potěšena a opět blažena; hrabě každou minutu nabýval více smělosti. Jeho přísahy, jeho ohnivá výmluvnost svedly na bezcestí její mysl a přivedly srdce v sladké rozdráždění, i cítila sebe býti dotknutou paprskem blaha rájského. Plamen zaňal její smy-

sly, a v této zmatenosti, v tomto požáru duše i těla, v tomto zápasu nevinnosti, ctnosti a studu, on uchvátil na jejích ústech horoucí, napoly sežhlou hubičku. Po té ulovil i druhou, třetí, čtvrtou, pátou... sedmou ona mu sama dala, a jedva neshořela po tomto políbení, prvním políbení, jenž zrodilo se v duši její a do rtů jejích vjelo ve spůsobě jasného rozkoše blesku...

Bože můj!... čili to možné?... anebo jen klamalo je zdání?... Zdá se, jako by... jako by dvéře byly zarupnuly; jako by něco bílého bylo se zakmitlo ve dveřích... Ne, ne, to nemůž býti!... A jestliže kdo jich uviděl?... Ach, toť byla by veta po nich!... Nikoliv! zde neviděti nikoho!... A však dvéře jsou trochu šíře pootevřeny, nežli byly dříve!...

— Alexandře!... srdce mé!... vzdal se odtud!... strachem se třesu!...

— Olinko!... anděle můj!... moje blaho!...

— Pospěš odtud!... sejdeme se v sále!... Já dám se touto stranou tajnými dveřmi... Miluješ mě?...

— Výše celého světa!...

Kamž se on poděl? — Není ho v sále! Maminka ještě tancuje: dobrá maminka!... Olinkou nepokoj zmítá: vstává a opět se posazuje; jde ze sálu, a zase se vrací. Již skončily se kadrily; sestavují se nové. Ale kdež on? — neodešel-liž? — Nikoliv; on přijde a přijde zajisté!... Mezi tím jakýsi švihák s rozevřeným na široko frakem, aby zlatem květovanou vestu a skvostný šátek na krku lépe viděti bylo, přistoupiv k Olince, zdvořile ji žádá na kadril. Odříci mu nebylo by hezké, tancovati s ním arci mrzuto; a však netancovati též nebezpečno... Strašlivý pán ten s hvězdou!... pročež radí moudrost raději tancovati! I postavila se s ním do kadrilu.

Nechže tedy Olinka tancuje, nech maminka po tanci sobě oddechne: já zatím přečtu vám dva zajímavé výstupy ze starodávní komedie, která však posaváde všude se hrává s nevelikou proměnou.

Výstup první.

(Jednání v tomže sále; v prostředu tancují, okolo podlé zdí sedí řady starých i mladých dám v biretích, čepečkách a turbanech; staré i mladé slečny s gotickými na hlavách věžemi z cizích vlasů, s kadeřemi z cizích vlasů, s vycpanými bourou boky, ozdobené kvítím papírovým. Všecky šeptají a repetí mezi sebou, pokrčívají rameny a pokyvují hlavou.)

— Tys sama to viděla?...

— Ne, maminko, já neviděla; ale mně vypravovala Katinka B***, již to jako tajemství svěřila Eliza F***, která se to dověděla od Karoliny Karlovny, a ta prý to viděla na své vlastní oči, podívavši se náhodou do kabinetu Anny Petrovny.

— Bože můj! jaký to nyní svět! — Nedej se, dítě mé, svésti tímto příkladem!

— Ó nikoliv, nebojte se, maminko!

— Marto Jegorovno! slyšela-li jste vy tu neslýchanou novinu?

— Myslíte ten kousek v kabinetu, Marie Bohdanovno! Ba jakže neslyšeti!... Prosím vás pro všecko, kdo by se toho byl nadál!...

— Ach, milé matky!... čehož dobrého možná se nadíti od nynější mládeže!

— Však i matka její o nic lepší nebyla za mladších let...

— Čtyřidcetiletá maminka tancuje do honu, a šestnáctiletá dceruška líbá se podtají s mladým záletníkem! —

— Zdalíž ale zůstalo jen při tom, Dorio Vasilovno?

— Jaké to pohoršení! — A mezi bálem! —

— Ach, Žofie Nikolajevno! — tyto vychovanky z institutův jsou všecky takové: tam sice je drží trochu na uzdě, ale jak mile vystoupí, — máš je kam vítr tam plášť; jako prach jsou, jako prach; jedinou jiskrou letí do povětří; pak se jich pěkně dohlídáš! —

— Vy se mýlíte, Alžběto Konraděvno! však i má Sašinka byla vychována v institutě; leč s touto nesměla byste ji srovnávati.

— Odpusťte, to jsem nevěděla. Ostatně pak mnoho záleží i na domácím příkladu... Hleďte ale, jak vesele ona tancuje po tom po všem, jako by se nic podobného nebylo přihodilo! Dovolte, půjdu pochválit Annu Petrovnu pro výborné vychování dcery její...

— Kateřino Aleksejevno!... slyšela-lis, jakou nezdvořilost mi do očí řekla naše sousedka?

— Kdo? — Žofie Nikolajevna? — Ba arcit, od ní nedalo se nic jiného očekávati! Zlát to i hloupá osoba.

— Řečeno buď mezi náma, její Sašinka jest také pěkné kvítí!...

— O tom hanba mluviti! Bodejť byla lepší nežli sama matka...

A t. d. A t. d. A t. d.

Výstup druhý.

(Bílý mramorový pokoj, vzdálený ode sálu třemi neb čtyřmi komnatami. Dáma mající let okolo třidceti pěti, ještě dosti sličná ve skvostném birýtě, na němž peří z rájského ptáka, sedí na sofě. Vedlé ní na taburetě sedí mladý člověk, na jehož obličeji zmatenost patrně viděti se může. Zdá se, jako by to byl hrabě P***. Několik osob mužského i ženského pohlaví, unavených bálem, prochází se po pokoji, očekávajíce večeři a nevšímajíce sobě ani dámy, ani souseda jejího, jenž spolu rozmlouvají.)

— Hezky, pane hrabě!... Výborně! převýborně!... Mám za to, že jste se nenadáli shledati se zde se mnou! Vám snad ani na mysl netanulo, že bych ode dávna známa byla s těmito lidmi domácími! Vy jste měli za to, že můžete zde otěže pouštěti svým líbostem, a zítra klamati mě nějakou jalovou výmluvou. Vězte, že mi dávno bylo vědomo, že chystáte se na tento bál, že úmyslně ničeho jsem vám nepravila o pozvání i mně učiněném k této veselosti, že schvalně požádala jsem vás ztráviti tento večer u mne, bych slyšela, jakou mi dáte na to odpověď. Divila jsem se nemálo vaší drzosti, ještě jste mi tudíž přislíbil ztráviti večer u mne, maje pevný již úmysl dostaviti sem se...

— Kněžno, probůh!... pusťme to již mimo sebe! I což jsem tím učinil neslušného?... Jmenujete-li vy čin můj přestupkem, mohu rovně i já těšiti se tou myšlénkou, že podoben jest vašemu, ještě i vás zde nalézám!

— Buďte jist, že bych nikdy sem nebyla přišla, kdybyste vy, dle své přípovědi, ke mně byl přišel. Protož vypravila jsem se sem později, byste času nabyl k osvědčení překrásné své povahy; bych dopadla vás, a přesvěd-

čila patrně o nevěrnosti. Stydno vám býti musí, Alexandře Sergejeviči!

— Dovolte, kněžno! o jakéž to mluvíte vy nevěrnosti? Vidím, že hledáte jenom zámínky k hádce; Tancovati s dámami v pořádném domě žádné právo za nevěrnost neprohlásilo.

— Což? vy-li ještě smíte odpovídati mně tímto spůsobem? — A příhoda v kabinetě?

— Jaká příhoda?

— Vy-li se ještě tážete?... Vy ukrutníče! vy člověče bez svědomí a bez srdce! — Račtež se, pane, pozeptati tamtěch dám v sále; vidělyť jsou vás v kabinetě s přemilostnou Olinkou; viděly vás na kolenou před ní; viděly, an jste ji líbal...

— Kněžno! nepochopuji, co vy tu pravíte;...

— Pravím, co vím; co všickni zde vědí, kromě nešťastných rodičů, kteří nedomnívají se, že jste odměnil se dotknutím se cti jejich, i cti dceřiny za to, že pozvali vás na bál. Vy zde, jako všude jinde, mrzkým klamcem a svůdcem se býti osvědčujete. Máte-liž svědomí, přinášeje za oběť okamžité radosti, své marnosti a třeštivosti dobré jméno, pokoj, štěstí celého života nevinné, neskušené dívky, dcery zachovalého a počestného muže, jejž vy se opovažujete nazývati svým přítelem? — Vy stal jste se vrahem bezobranné dívky. Čím napravíte učiněného jí bezpráví?... Chcete-liž ji vzíti si za manželku?... Odpovězte!...

— .....

— Vy mlčíte? — Vy-li jste, hrabě, byl s to, pro svou zábavu hříčku sobě dělati z osudu této ubohé Olhy?... Věztež, pane, po tomto činu nechci ani já více k vám se hlásiti!

— Trochu jen se uspokojte; vyť mluvíte tak hlasitě a vřele, že každý slyšeti musí. Vysvětlím vám zejtra všecko, jak se dálo, a vy sama...

— Však zde nyní nikoho není, a já mohu směle mluviti, a to tím spíše, ješto naposledy s vámi rozprávím. A třebať i slyšeli! Chci sama všem vypravovati o jednání vašem; bez odkladu vyjevím všecko mateři, by se vystříhali vás...

— Dovolte, kněžno, vy se příliš zapomínáte!... Chcete-liž mne uvrhnouti v zoufalství, a sama na sebe uvaliti nečest?...

— Děkuji vám, pane, jsemť bez toho dosti rozhlášena; vy sám nečiníte žádného tajemství z mé nerozvážlivé k vám „přízně". Čiliž myslíte, že nepochopuji, proč i mne sem byli pozvali?... Domácí, chtějíce vás míti u sebe na bále, za nevyhnutedlné ovšem považovali jsou pozvati i mě: hle, jak ouzce spojuje se v myslích jejich známost naše!... Pozvání toto bylo mi, jako by mně dýku do srdce vrazil: ješto důkazem mi bylo, k jakému úrazu skrze vás přišla pověst má v obecném mínění. Prokázaná mně tato šetrnost byla příčinou, že jsem celou noc proplakala, ano i nyní...

— Vyť i nyní pláčete! — kněžno!... pro všecko, co vám svatého na světě!...

— Nemám-liž plakati, plakati po celý život pro svou pošetilost? Hle, jaké uznalosti se mi dostalo za všecky oběti vám přinášené!... Stydno mi vyznati toho před sebou samou, že prohřešuji se jako matka v nejsvětější povinnosti, že okrádám dceru svou, bych koupila sobě za její jmění hanbu a vaši nevděčnost, bych učinila dost nenasycené vášni vaší, vaší hýřivosti a marnotratnosti!

Z milosti mé považují vás za bohatého člověka: a však vy lépe nežli já znáte svoje důchody!...

— Jsem vám vším povinen; i chovám též v srdci svém nejoutlejší vděčnost, nejvroucnější lásku... Kněžno! cítím nepřísluŝnost jednání svého, a chci opět vážnosti vaší zasloužiti sobě. Odpuste nerozvážlivé toto pobloužení! Mrzím se sám na sebe, i učiním vše, bych vinu svou zahladil! Zavazuji se vám na svou čest! —

— Ne to ponejprv, co svou ctí se zaručujete!

— Nikdy ale s takovou lítostí, tak upřímně, jako nyní!...

— Vy mne klamete?...

— Nechť na místě tom umru, nepravím-li to z nejčistějšího úmyslu!

— Jaké rukojemství jste volen mi dáti o své upřímnosti?

— Jaké vám líbo! Nic není pod nebem, co bych pro vás učiniti nebyl hotov.

— Dejte mi slovo, že od této doby zapomenouti chcete na onu dívku...

— Zavazuji se vám svou ctí!

— Že nechcete více ani s ní mluviti, ani tancovati...

— Přislibuji vám to!

— Že odříkáte se jí navždycky...

— Navždycky!

— Že, pokud já zde pobudu, zůstanete při mně, a dříve než já odjedete odtud.

— Učiním tak!

— Tedy pojďme do sálu! —

Vraťmež i my se k Olince. Kadril opět skončen; hejna unavených plesem a veselostí slečen bloudí po sále a po sousedních pokojích; Olinka bloudí též, bez oučelu

a bez radosti s jedinou společnicí, která pevně o její rameno své otočila. Kdož jest tato společnice?

Jest to závist vtělená, zloba, zmije, leskoucí se růžovozlatými šupinami, zmije dlouhá, mrštná a silná jako král hadův plazící se po břehách La Platty. I otočivši se okolo ubohé dívky, tiskne ji a lomí; zaryvši se jí do ňáder, tenkým žehadlem zpovolna vpouští jed v srdce její, již otravuje její vnitřnosti, a brzo zbaviv ji života, pohodí!

Jest to táž přítelkyně, která vodila se s ní za ruku, když ponejprv Olinka spatřila hraběte P***; ta sama, s nížto on rozprávěl, zajav ponejprv pohledem svým Olinku; ta sama, která rozněcovala obraznost její vzdávanými jemu pochvalami.

Nyní ona uměle černí jej u ní. Pod zámínkou stížnosti na nevěrnost a klamy mužských podotknula již Olince, že i on jest člověk beze všeho svědomí, který za maličkost považuje oklamati ženštinu a připraviti ji o dobrou pověst, anobrž že jest s to i tím se honositi. Pod tvárností srdečného soucitu svěřila jí celou dlouhou historii, o známosti jeho s kněžnou Nadeždou Ivanovnou, která před chvílí přijela sem na bál, zajisté jenom jemu k vůli; do níž on dávno již jest zamilován, a s nížto, jak se praví, co nejdříve v manželství vstoupiti hodlá. Potom, vytvařujíc pekelnou oddanost, radila jeho se varovati, ještoto sama známost s takovýmto člověkem nanejvýš může škoditi dobré pověsti mladé dívky. Pak berouc účastenství ve sklamané její naději, s líchotivým pousmáním se dotknula se i toho, že viděla jej u nohou Olinčiných v kabinetě, o čemž ale ona — uchovejž Bůh! — ctí se zavazujíc! nikdy a nikomu nechce ani slovem se zmíniti. Naposledy hadím se vinouc spůsobem po outrpnosti a příchylnosti, hned ozbrojujíc se proti pomluvám, hned stěžujíc sobě na klevety, závist

a zlé jazyky, něžná přítelkyně ta světle jí dala k vyrozumění, že veta již jest po dobré pověsti Olinčině, a pak rychle ji opustila — polomrtvou, zkamenělou, uděšenou! — opustila ji a spěchala odtud s radostí štíra, který uštknul neopatrnou nohu, hrozící jej rozšlápnouti.

Můžete liž vy pochopiti stav srdce nevinné dívky, která jedva okusivši první, ba nejprvnější sladkosti lásky, v tu samu dobu poznává, že čest její při tom jest skrácena? Toho vy nijak pochopiti nemůžete, poněvadž stav ten stokráte jest strašlivější nad ten, když komu bez nadání výnosný úřad se vezme, když hnán jest před soud, když vypovídá se do krajů sibiřských, a hanba jeho rozhlašuje se po všech krajinách veliké říše. Kolena se třásla pod ubohou Olinkou; slabost zmocnila se všech oudů jejích; mráz a horko, střídajíce se, pronikaly krev její, hned stydnoucí, hned v kypění přecházející; oči její najednou naplnily se slzami a mrakem, a mezi kanutím slz na podlahu v těchže lidech, jenž před malou ještě chvílí zdáli se jí býti tak přívětivými, laskavými, neškodnými, spatřovala nyní houfy sveřepých ještěrů, hrozné rozvírajících tlamy, by ji pohltili. Jedním okamžením postihla ona smysl a význam všech pohledů, všech úsměchů a ouškleb, i četla v každé tváři svou nečest. Chtěla odejíti, ano již brala se odtud, když maminka, s ní se potkavši, vzala ji za ruku a představila kněžně Naděždě Ivanovně, sedící v křeslech nedaleko dveří sálových vedlé hraběte P***.

— Kněžno! zde má dcera!

— A!! — to vaše dcera! —

Olinka, porozuměvši uštěpačnému přisvědčení tomuto, zachvěla na celém těle; pocítilať v duši všecku prudkost *jedu, vyprýsknutého* z úst kněžniných těmito slovy, jež

vypustila zvláštním, nápadným tonem. Maminka velela jí posaditi se vedlé hrozné sokyně její, a sama posadila se vedlé Olinky.

Kněžna schvalně hleděla laskavě a přívětivě chovati se k Olince, vyptávajíc se jí na rozličné nepatrnosti, a obracujíc se s pochvalami k mateři, jež na oko dceři vzdávati chtěla. Leč každá tato pochvala zavírala v sobě ukladné zabodnutí anebo otravující ousměšek, jehožto hořkosti jediné Olinka pocítiti mohla. Bodaná takto skrytými noži, vydaná v ruce kata zběhlého v mučení a nelitostivého, kata toho v aksamitovém birétku s peřím rájského ptáka, uhnětená vysokomyslností mocné sokyně své, citem příkoří a viny, studem, pozbavením se dobrého jména a výčitkami svědomí, bezbranná dívka odívala se po tváři a po rukou v bledost hrobovou, mrtvěla a podobna byla již více bezcitedlnému kamenu. Bledost pak obličeje tudíž měnila se v silnou zardělost, působenou lstivým naražením, a tudíž zaháněla tyto klamné růže s líce chladná bázeň a strach, že uslyší ještě něco mnohem strašlivějšího, — že přejde ústa kněžnina holé, potupné vyjevení činu jejího! — Maminka, povšímnouc si toho vece:

— Olinka naše velmi ještě jest nesmělá.

Na to kněžna odpověděla:

— Dám netřeba se báti; potřebí jediné mužských ostýchati. S nimi přisluší bojácně a opatrně jednati, leženo-li komu na tom, aby dobrá pověst se zachovala.

Olinku pronikla tato slova.

Politování hodná Olinka po celou čtvrt hodiny musnášeti tyto muky, jaké jen ženský důmysl může vyliti. Byla málem zničena a poslední již své síly přiala na pomoc, by utajila své trápení, by aspoň zbavila yni svou možnosti radovati se z toho divadla. Což

ona přetrpěla za tento kratičký čas! — Ach, skládám sahu, přijdu-li já kdy na svět v některém budoucím v v podobě krásné dívky, nechci za celý svět — a byť i oběsiti měli na hrdlo nejvyššího čahouna mužského! nechci celovati se s mužskými, bych jenom uvaroval se zlivých šípů vypouštěných od jiných milovnic hubiček, z hlých v umění tom vydírati cizích hubiček pod koží sv sokyň, a zvláště jsou-li tyto sokyně jejich slabší a mla tehdy děje se to s takovým ukrutenstvím a šálenstv že by nikdo, nezkusil-li sám, jaktě živ víry nepřiložil

Olinka snažila se chvílemi potkati se podtají s ol hraběte P***, by v ně přelila částku svých citů; leč na ni ani nepohlédnul. Sedě pokojně vedlé kněžny, t klobouckem, patřil s upjatou myslí na kůži svých ruk ček, a zdál se velmi roztržitým býti.

Leč, bylo-li by vám možné tuto dobu zalézti do j hlavy a nahlédnouti v jeho mozek, nalezli byste tam v přepodivné myšlénky. Avšak, čemu zalézati do hlavy? onť sám druhého dne vypravoval přátelům svým vše to, co myslil, když obracel a převracel klobouk svůj, k prohlížel a zpytoval tajemství švů na svých rukavičká

Myšlénky jeho byly jsou as tyto: Čert mi sem vedl tuto babu na harc! Kdybych se byl nadál, že s ní tu sejdu, spíše bych byl jel na bál k Aleutům, Kamčatka. Ani nevím, jak bych se jí se ctí sprostil. Osobila sobě takovou moc nade mnou, že před ní se pravý troup, aniž osměluji se ceknouti, když mě pesk nejinak, než jako lokaje svého. Co však toho by se kalo, mám dosti filosofie — nechať se hašteří!... Pře ale trochu samovládně nakládá se mnou — nedá se říti; avšak budu já jí v tom hověti jediné potud, pol ona věrna zůstane slušným pravidlům, pokud nenakl

se ke straně hajitelů laciného řízení. Stane-li se to, pak — pak uvidí ona, v jakou bouřlivou oposicí postaví se proti ní můj rozum, srdce i poddanost!... Pohříchu, příliš tuze jsem spleten s touto ženštinou, tak že by třeba bylo meče Alexandrova k roztětí tohoto uzlu. Roztrhnul-li by se náš svazek, musil bych tudíž odříci se též své Josefinky a mamzely Aliny: na to ale nelze mi se odhodlati! Potřebí mně tu býti poněkud filosofem, a považovati tuto starou škatuli za výnosný statek, který dává mi ročně sto padesáte tisíc čistého důchodu. Kdo béře užitek ze statku, musí podrobiti se i péčem a klopotám, jež správa jeho s sebou přináší. Nepříjemnosti, které druhdy s ní mívám, chci tedy považovati za péče, které bych měl ve spravování vlastního jmění, a věc ta i hned se vyrovná. Což ale, kdybych já povznesl se s filosofií svou na takový stupeň, až by zatměna byla i sláva sedmi řeckých mudrců? kdybych tak u př. ustanovil u sebe obmeziti svá vydání?... Jest to věc ovšem velmi těžká, ale nikoliv není nemožná. Olinka nebyla by věru kůstkou k zahození; líbí se mi, miluji ji... Odvážím se na to, a ožením se s ní na vzdor statku mému, kněžně. O tom však více ještě doma třeba přemýšleti!... Zejtra sem přijdu povědět domácí paní několik zdvořilých poklon a pochval jejího bálu, a nepochybně uvidím se i s Olinkou. Dnes — ach! dnes se jí musím varovati pro zachování cti a spokojenosti její. Baba tato, rozvzteklí-li se, byla by s to, rozkyseliti matku i dceru, vše vyjeviti rodičům a pobouřiti je proti mně... Budiž! pro dnešek již podrobím se nevyhnutelné potřebě, zítra však budeme se počítati s kněžnou. Žert tento přijde jí na padesát tisíc rublů, a jest to dosti levná náhrada za to, čeho ona dnes sobě se mnou dovolila. Potřebuji právě nyní padesát tisíc — neslevím ani kopejky.

čila patrně o nevěrnosti. Stydno vám býti musí, Alexandře Sergejeviči!

— Dovolte, kněžno! o jakéž to mluvíte vy nevěrnosti? Vidím, že hledáte jenom zámínky k hádce; Tancovati s dámami v pořádném domě žádné právo za nevěrnost neprohlásilo.

— Což? vy-li ještě smíte odpovídati mně tímto spůsobem? — A příhoda v kabinetě?

— Jaká příhoda?

— Vy-li se ještě tážete?... Vy ukrutníče! vy člověče bez svědomí a bez srdce! — Račtež se, pane, pozeptati tamtěch dám v sále; viděly jsou vás v kabinetě s přemilostnou Olinkou; viděly vás na kolenou před ní; viděly, an jste ji líbal...

— Kněžno! nepochopuji, co vy tu pravíte;...

— Pravím, co vím; co všickni zde vědí, kromě nešťastných rodičů, kteří nedomnívají se, že jste odměnil se dotknutím se cti jejich, i cti dceřiny za to, že pozvali vás na bál. Vy zde, jako všude jinde, mrzkým klamcem a svůdcem se býti osvědčujete. Máte-liž svědomí, přinášeje za oběť okamžité radosti, své marnosti a třeštivosti dobré jméno, pokoj, štěstí celého života nevinné, neskušené dívky, dcery zachovalého a počestného muže, jejž vy se opovažujete nazývati svým přítelem? — Vy stal jste se vrahem bezobranné dívky. Čím napravíte učiněného jí bezpráví?... Chcete-liž ji vzíti si za manželku?... Odpovězte!...

— .....

— Vy mlčíte? — Vy-li jste, hrabě, byl s to, pro svou zábavu hříčku sobě dělati z osudu této ubohé Olhy?... Vězteż, pane, po tomto činu nechci ani já více k vám se hlásiti!

— Trochu jen se uspokojte; vyť mluvíte tak hlasitě a vřele, že každý slyšeti musí. Vysvětlím vám zejtra všecko, jak se dálo, a vy sama...

— Však zde nyní nikoho není, a já mohu směle mluviti, a to tím spíše, ježto naposledy s vámi rozprávím. A třebať i slyšeli! Chci sama všem vypravovati o jednání vašem; bez odkladu vyjevím všecko mateři, by se vystříhali vás...

— Dovolte, kněžno, vy se příliš zapomínáte!... Chcete-liž mne uvrhnouti v zoufalství, a sama na sebe uvaliti nečest?...

— Děkuji vám, pane, jsemť bez toho dosti rozhlášena; vy sám nečiníte žádného tajemství z mé nerozvážlivé k vám „přízně“. Čiliž myslíte, že nepochopuji, proč i mne sem byli pozvali?... Domácí, chtějíce vás míti u sebe na bále, za nevyhnutedlné ovšem považovali jsou pozvati i mě: hle, jak ouzce spojuje se v myslích jejich známost naše!... Pozvání toto bylo mi, jako by mně dýku do srdce vrazil: ježto důkazem mi bylo, k jakému úrazu skrze vás přišla pověst má v obecném mínění. Prokázaná mně tato šetrnost byla příčinou, že jsem celou noc proplakala, ano i nyní...

— Vyť i nyní pláčete! — kněžno!... pro všecko, co vám svatého na světě!...

— Nemám-liž plakati, plakati po celý život pro svou pošetilost? Hle, jaké uznalosti se mi dostalo za všecky oběti vám přinášené!... Stydno mi vyznati toho před sebou samou, že prohřešuji se jako matka v nejsvětější povinnosti, že okrádám dceru svou, bych koupila sobě za jí jmění hanbu a vaši nevděčnost, bych učinila dost nasycené vášni vaší, vaší hýřivosti a marnotratnosti!

— Čtyřidcetiletá maminka tancuje do honu, a šestnáctiletá dceruška líbá se podtají s mladým záletníkem! —

— Zdaliž ale zůstalo jen při tom, Dorlo Vasilovno?

— Jaké to pohoršení! — A mezi bálem! —

— Ach, Žofie Nikolajevno! — tyto vychovanky z institutův jsou všecky takové: tam sice je drží trochu na uzdě, ale jak mile vystoupí, — máš je kam vítr tam plášť; jako prach jsou, jako prach; jedinou jiskrou letí do povětří; pak se jich pěkně dohlídáš! —

— Vy se mýlíte, Alžběto Konraděvno! však i má Sašinka byla vychována v institutě; leč s touto nesměla byste ji srovnávati.

— Odpusťte, to jsem nevěděla. Ostatně pak mnoho záleží i na domácím příkladu... Hleďte ale, jak vesele ona tancuje po tom po všem, jako by se nic podobného nebylo přihodilo! Dovolte, půjdu pochválit Annu Petrovnu pro výborné vychování dcery její...

— Kateřino Alexejevno!... slyšela-lis, jakou nezdvořilost mi do očí řekla naše sousedka?

— Kdo? — Žofie Nikolajevna? — Ba arcit, od ní nedalo se nic jiného očekávati! Zlát to i hloupá osoba.

— Řečeno buď mezi námi, její Sašinka jest také pěkné kvítí!...

— O tom hanba mluviti! Bodejť byla lepší nežli sama matka...

A t. d. A t. d. A t. d.

Výstup druhý.

(Bílý mramorový pokoj, vzdálený ode sálu třemi neb čtyřmi komnatami. Dáma mající let okolo třidceti pěti, ještě dosti sličná ve skvostném birýtě, na němž peří z rájského ptáka, sedí na sofě. Vedlé ní na taburetě sedí mladý člověk, na jehož obličeji zmatenost patrně viděti se může. Zdá se, jako by to byl hrabě P***. Několik osob mužského i ženského pohlaví, unavených bálem, prochází se po pokoji, očekávajíce večeři a nevšímajíce sobě ani dámy, ani souseda jejího, jenž spolu rozmlouvají.)

— Hezky, pane hrabě!... Výborně! převýborně!... Mám za to, že jste se nenadáli shledati se zde se mnou! Vám snad ani na mysl netanulo, že bych ode dávna známa byla s těmito lidmi domácími! Vy jste měli za to, že můžete zde otěže pouštěti svým líbostem, a zítra klamati mě nějakou jalovou výmluvou. Vězte, že mi dávno bylo vědomo, že chystáte se na tento bál, že úmyslně ničeho jsem vám nepravila o pozvání i mně učiněném k této veselosti, že schvalně požádala jsem vás ztráviti tento večer u mne, bych slyšela, jakou mi dáte na to odpověď. Divila jsem se nemálo vaší drzosti, ještě jste mi tudíž přislíbil ztráviti večer u mne, maje pevný již úmysl dostaviti sem se...

— Kněžno, probůh!... pusťme to již mimo sebe! I což jsem tím učinil neslušného?... Jmenujete-li vy čin můj přestupkem, mohu rovně i já těšiti se tou myšlénkou, že podoben jest vašemu, ještě i vás zde nalézám!

— Buďte jist, že bych nikdy sem nebyla přišla, kdybyste vy, dle své přípovědi, ke mně byl přišel. Protož vypravila jsem se sem později, byste času nabyl k osvědčení překrásné své povahy; bych dopadla vás, a přesvěd-

čila patrně o nevěrnosti. Stydno vám býti musí, Alexandře Sergejeviči!

— Dovolte, kněžno! o jakéž to mluvíte vy nevěrnosti? Vidím, že hledáte jenom zámínky k hádce; Tancovati s dámami v pořádném domě žádné právo za nevěrnost neprohlásilo.

— Což? vy-li ještě smíte odpovídati mně tímto způsobem? — A příhoda v kabinetě?

— Jaká příhoda?

— Vy-li se ještě tážete?... Vy ukrutníče! vy člověče bez svědomí a bez srdce! — Račtež se, pane, pozeptati tamtěch dám v sále; viděly jsou vás v kabinetě s přemilostnou Olinkou; viděly vás na kolenou před ní; viděly, an jste ji líbal...

— Kněžno! nepochopuji, co vy tu pravíte;...

— Pravím, co vím; co všickni zde vědí, kromě nešťastných rodičů, kteří nedomnívají se, že jste odměnil se dotknutím se cti jejich, i cti dceřiny za to, že pozvali vás na bál. Vy zde, jako všude jinde, mrzkým klamcem a svůdcem se býti osvědčujete. Máte-liž svědomí, přinášeje za oběť okamžité radosti, své marnosti a třeštivosti dobré jméno, pokoj, štěstí celého života nevinné, nezkušené dívky, dcery zachovalého a počestného muže, jejž vy se opovažujete nazývati svým přítelem? — Vy stal jste se vrahem bezobranné dívky. Čím napravíte učiněného jí bezpráví?... Chcete-liž ji vzíti si za manželku?... Odpovězte!...

— .....

— Vy mlčíte? — Vy-li jste, hrabě, byl s to, pro svou zábavu hříčku sobě dělati z osudu této ubohé Olhy?... Vězte, pane, po tomto činu nechci ani já více k vám se hlásiti!

— Trochu jen se uspokojte; vyť mluvíte tak hlasitě a vřele, že každý slyšeti musí. Vysvětlím vám zejtra všecko, jak se dálo, a vy sama...

— Však zde nyní nikoho není, a já mohu směle mluviti, a to tím spíše, ježto naposledy s vámi rozprávím. A třebať i slyšeli! Chci sama všem vypravovati o jednání vašem; bez odkladu vyjevím všecko mateři, by se vystříhali vás...

— Dovolte, kněžno, vy se příliš zapomínáte!... Chcete-liž mne uvrhnouti v zoufalství, a sama na sebe uvaliti nečest?...

— Děkuji vám, pane, jsemť bez toho dosti rozhlášena; vy sám nečiníte žádného tajemství z mé nerozvážlivé k vám „přízně". Čiliž myslíte, že nepochopuji, proč i mne sem byli pozvali?... Domácí, chtějíce vás míti u sebe na bále, za nevyhnutedlné ovšem považovali jsou pozvati i mě: hle, jak ouzce spojuje se v myslích jejich známost naše!... Pozvání toto bylo mi, jako by mně dýku do srdce vrazil: ježto důkazem mi bylo, k jakému úrazu skrze vás přišla pověst má v obecném míněni. Prokázaná mně tato šetrnost byla příčinou, že jsem celou noc proplakala, ano i nyní...

— Vyť i nyní pláčete! — kněžno!... pro všecko, co vám svatého na světě!...

— Nemám-liž plakati, plakati po celý život pro svou pošetilost? Hle, jaké uznalosti se mi dostalo za všecky oběti vám přinášené!... Stydno mi vyznati toho před sebou samou, že prohřešuji se jako matka v nejsvětější povinnosti, že okrádám dceru svou, bych koupila sobě za její jmění hanbu a vaši nevděčnost, bych učinila dost nenasycené vášni vaší, vaší hýřivosti a marnotratnosti!

chvatavě měla se k míse, jedla plnýma ústama a po celých polykala kusech, nepřestanouc dříve, až jedna ze služek vytrhla jí z rukou talířek, volajíc v uleknutí: Olho Ivanovno!! — co myslíte? co děláte?...

Pak pokojně odebrala se do svého pokojíka, zovouc za sebou panskou.

— Stázinko!... svláčej — rozstrojuj mne honem... Jen honem! honem!

— Olho Ivanovno, však bálu ještě není konec!

— Vše jedno! Rozšněruj... pospěš! — och!

— Nebudete-liž večeřeti?...

— Nebudu!... Jen honem!... Mně není dobře! já lehnu. Až půjdeš, vezmi svíčku s sebou. Zuj honem punčochy... Bude-li se maminka po mně ptáti, řekni, že již spím. Zde, odepni mi ještě naušničky!... Nechej jen tak všeho — nic neukládej — hoď vše na zem! — Ach! —

Olinka dlouho lkala; hluchý hluk ze sálu dlouho ještě znepokojoval sluch nešťastné. Studená byla jako kus ledu.

Konečně přestala vzdychati a lkáti, a utajivši se, jediné ta slova pronesla: Nyní všemu konec! —

Za chvíli přišla ještě Anna Petrovna do pokojíka. Olinka přitáhla k hlavě přikryvadlo, a dělala, jako by spala.

— Olinko, spíš?

Olinka neodpověděla.

— Olinko! — Olinko! —

Máť jala se rukou ji budíti.

— A?... jak? jste vy to, maminko?...

— Ty spíš, Olinko?

— Ano, maminko, spím.

— Což to znamená?... Čemuž tak rychle jsi odešla?

— Hrozně mi hlava rozbolela.

— Mělas mě o tom aspoň zpraviti; tak jsem nemohla věděti, co se ti stalo. Kněžna a Timothej Antonovič ptali se několikkráte po tobě. Ty jsi se mu velice zalíbila...

— Maminko!... Já spím!!...

Druhého dne, polední dobou, Olinka ležela v posteli, přikryta po krk zeleným přikryvadlem. Hlava její, zvolna obvázaná batistovým šátkem, polehku zatopovala se do podhlavnice, a dle podivení hodné pravidelnosti všech tahův ve tváři, dle upokojenosti a smrtedlné bledosti řekl bys, že to jest hlava z karárského mramoru, odražená od sochy překrásné Nimfy Kanovovy. Máť seděla u lůžka v křeslu, a spustivši ruce sepjaté na klín, patřila truchlivě na svou Olinku.

Olinka pokynula rukou, dávajíc na jevo žádost, by postavili k posteli hrnec s růží, stojící na okně, jejž byla od tety své obdržela. Anna Petrovna sama vyplnila žádost její, a Olinka, obracujíc se s celým srdcem k rostlinné, pokojné družce své, počala něžně dotýkati se krásného květu, kterýž té doby právě vyspíval v plnost skvělého žití svého.

Brzo ale ruka její sklesla na postel. Povzdychla si, a dvě veliké slzy valily se jí po lících, skanuly s tváří a vsákly se do podušky.

— Proč vzdycháš, srdce mé? tázala se máť.

— Jen tak! — sama nevím! — odpověděla Olinka.

— Pověz pravdu, mé srdéčko! dí opět Anna Petrovna: chci věděti. Pozoruji, žes zarmoucena.

— O nikoliv, maminko! — vece líbezným hlasem. Nebyla jsem nikdy tak utěšené mysli, jako této doby. Mne jediné trochu zarmoutila ta myšlénka...

Jaká myšlénka? Mluv směle, netaj ničeho přede mnou.

— To jediné, že já i tato růže — podívej se, maminko, jak ona plná, čerstvá, milá! — že já i ona včera počaly jsme žíti jedním a tímže časem: my spolu najednou rozkvětly; ona ještě květe, a já již vadnu!...

Tu tiché slzy opět kanuly jí z očí.

— Ustaň, Olinko! Vypuď z hlavy tyto zbytečné myšlénky. Zejtra ty budeš zase zdráva.

— O nikoliv, maminko! Cítím již smrt v prsou svých. Leží mi tu vnitř, jako veliký, studený kámen. Umru, a žádám sobě umříti! Proč jste mne kdy vzali z vychovacího ústavu!...

Olinka již chřadla vůči hledíc. Žití její se končilo, a již nastupovala smrt vládu. Domácí doktor neduh její pojmenoval hysterickou nemocí.

Barva tváři Olinčiny již ne bleda, ale do žluta, ano do zelena padající. Za tři dni spadla se tak, že ji ani poznati nelze, a z prsou jejích chraptí smrt strašným hlasem. Sama ona ani nezmiňuje se o smrti, ano snaží se vzdáliti od sebe všeliké nepříjemné myšlénky. Odtud i nepokoj její, proto nic jí vhod býti nechce, a hledá úlevy ve chtění hned toho, hned jiného po vrtkavé a podivné příchuti.

— Maminko! něco mě náramně dusí.

— Vypij, mé drahé srdce, toto...

— Nechci žádného lékarství. Přeneste mne do jiného pokoje. Bojím se zde, a hrozně mi teskno v tomto pokoji.

— Kamž tedy chceš?

— Do tvého kabinetu, maminko!

Tu chvíli ustlali jí na sofé ve sličném kabinetu Anny Petrovny a tam na rukou ji přenesli. Po některý

čas byla pokojna, ano zdálo se, že ji zde těší. Potom ale opět dí:

— Ach, ne zde! — i tu mě něco dusí — pronásleduje...

— Což se tobě zde nelíbí, můj anděle?

— Hle, tam ty šaty mne lekají.

— Jaké šaty?... Vždyť zde žádných není.

— Zde, zde... zrovna před očima mi visejí.

— Mé dítě, zdeť docela nic nevisí.

Tedy tam! — tam v almaře! — ty bílé... dusí mě náramně!... bojím se jich!... atlasové... hrozné...

— Což máme s nimi dělati?

— Spalte je, hned je spalte!... Mně bude ulehčeno!

A než minulo čtvrt hodiny, ona opět se tázala:

— Nu, zdaliž jste kázali ty šaty spáliti?

— Shořely již, mé dítě!

— Och! — Nyní cítím, že mi snáze... Nyní se již nebojím, že v nich se budu vdávati!...

— Měj se dobře, maminko!... pošeptala ještě jednou slabým, téměř nesrozumělým hlasem, podávajíc jí žlutou, suchou ruku a z pohaslého oka poslední mdlé pohledy k ní vysílajíc.

Anna Petrovna zaplakala.

— S Bohem! — Brzo rozloučím se s tebou!...

Štkající mát líbala její ruku vychladlou od kruté, hlodavé nemoci.

— Dej mi přinesti šaty, které jsem měla na bále... Neplač, maminko!... jest mi dobře a blaze!... Položte

je zde vedlé mne... Maminko, až se odeberu od vás,... oblecte mě... v tyto šaty... Jedinou tuto věc chci vzíti s sebou... z tohoto světa.

Dvě neděle po tomto nešťastném bále šel jsem s dešťníkem pod paždí po mostu blíže kostela na nebe vstoupení Páně. Bylo velmi pošmourno a blativo. Před mostem, skoro proti kostelu zajelo z dvou stran proti sobě množství vozů a zastavilo ulici. I byl jsem přinucen zastaviti se při samém mostu, dokud jedni druhým nevyhnuli se z cesty. Lokaj, bohatě oblečený a zerbovaný, běhal, křičel, kázal kočím vyhýbati se na stranu a vadil se s policajtem. Tázal jsem se ho, co tento chvat a zmatek znamená.

— V kostele bude sňatek, odpoví. Ti holomci zastavili vozy svými cestu, že jiným ani projeti nemožno.

— Snad myslíš pohřeb, namítnul jsem. Vidím vůz s příkrovem.

— Do toho nám nic není, dí opět lokaj, v tváři se ani neposmutiv. Naše panstvo je již v kostele; a tito jinam náležejí; vezou umrlce nějakého na smolenský hřbitov.

— Nevíš koho?

— Nevím.

— A čí jste vy?... Kdož se to žení?

— Žení se hrabě Aleksander Sergejevič P*** s dcerou kněžny Nadeždy Ivanovny ***.

— Jak?... snad s kněžnou samou?

— Nikoliv, pane! pravím, s její dcerou. My jsme v jejich službě.

To řka běžel dále křičet. Zůstal jsem ještě chvíli na mostě, nemoha se ani zpamatovati od nenadálé této příhody, která dceru kněžninu opatřila tímto neočekáva-

ným podílem. A však i tomu by se dala příčina najíti!... Posléz vyplétl se ze svatebních kočárů skvostný vůz s růžovým příkrovem a širokými na něm stříbrnými portami, i pohřební pochodně blížily se ke mně. Přistoupiv k prvnímu nosiči, tázal jsem se, koho to provázejí na hřbitov.

— Olhu Ivanovnu Ryševskou — slibovala delšího života!... odpověděl mi muž v černém plášti, a u velikém až ke bradě schlíplém klobouku.

— Olha Ivanovna? — O můj Bože!!...

Nejsem sice snadný k slzám, ale tentokráte hrkem lily se mi po tváři při tomto návěští. Nešťastné děvče! ubohá Olinko! Člověk ten pozbavil ji všeho, spokojenosti, cti, štěstí, života; a předc umřela s obrazem jeho v srdci svém, i ještě mrtvola její musila se mnou pozastaviti se na ulici, by svědkem byla toho, jak nevěrnost a ošemetnost slaví své vítězství!... Kdož nemusí tu vyznati, že druhdy osud ukrutně si zahrává s těmi, jenž zasluhují nad mnohé jiné ochrany jeho!... O krásné, milé, drahé pohlaví ženské, což jsi ty hodno všeho politování! Tys stvořeno k oblažení našemu, a my blaženost svou hledáme v činění tebe nešťastným! — Nevinná tato dívčina přišla na svět před bálem, padla do oka bídnému rozmařilci, než bál minul, dostala se za kořist všem vášním, všecku slast i všecko hoře zakusila, určené jindy pro celý dlouhý život lidský, stala se jejich obětí, a zmizela s posledním mazurkem téhož večera. Říkává se, že život ženštin podoben jest bezkonečnému bálu: já viděl příklady, že tento život vtěsnán byl v meze jedinkého bálu!...

Třeba podotknouti, že strach bývá ze mne, počnu-li mudrcovati. Tuť ani konce nebývá hlubokým mým myšlénkám! Nechci však vás tuto mučiti vypsáním mých dlouhých rozjímání, jež jsem činil na onom mostě, když šel okolo

mne průvod pohřební, a jediné připomenu, že mezi tím časem dlouho jsem byl na rozpacích, mám-li jíti do kostela dívat se na sňatek, anebo na hřbitov za tělem Olinčiným?... Rozhodnul jsem se předce jíti na hřbitov; lépeť jest patřiti na truchlení ctnosti, než na veselí hanebníkův.

Přišed za průvodem na smolenské svaté pole, byl jsem velice pohnut na mysli po celý čas církevních obřadů nad tělem mrtvým, stoje na několik kroků od příbuzných nebožčiných. Když ale počali sypati prst na rakev, tu nebylo mi lze déle se přemáhati: líce mé ovlhly slzami i byl jsem již toho úmyslu volati hromovým hlasem přese všecken hřbitov:

— Lidé! kam jste vy připravili Olinku! — tuto milostnou, veselou, čistou, jasnou jako ctnost a slunce Olinku!... Dána byla ode přírody v opatrování vaše, ode přírody, honosící se tímto tvorem svým, byste ji setřili, milovali, s ní se těšili, a ostříhali, jako hezoučkou a outlou květinku, a vy, vy uvrhli jste ji do bouřlivého víru světa tohoto, smačkavše ji v nečistých rukou vaší hrdosti, zištnosti, rozmařilosti a bezsrdečnosti, roztrhavše ji hnusnými prsty vaší stuchlé ouctovnosti, poskvrnivše ji smrdutým dechem vašich ohavností, a nepravostí! — Nyní pochopuji slova biblická o andělích, poslaných do Sodomy.

Poslední jsem byl, jenž ze hřbitova domů se ubíral. Mívám vůbec veliké zalíbení v procházkách po této tiché říši pohřbených strastí, po těch zříceninách všeho lidského štěstí, po těch zapomenutých památkách marných nadějí a zámyslův.

Ivan Ivanovič a Anna Petrovna jeli domů, sedíce sami jediní v kočáře. Máť byla truchliva; avšak nepla-

kala; otec častěji sáhal po tabáku, a nejedna slza ukanula do piksly.

Cestou k domovu Ivanu Ivanoviči vrtělo tuze hlavou, proč asi Timothej Antonovič neráčil na pohřeb přijíti. Vysoce urozený pán ten nemáť více nižádné příčiny a pohnútky k milostivé péčlivosti a po smrti dceřině počíná zapomínati na rodiče!...

A když přijeli na Isácký most, Ivan Ivanovič vece k manželce své: Ztratili jsme naši Olinku! hle, má milá choti, konečně jsi se sama přesvědčila, že předc mohou býti ve službě „nehody!“

Antar.

Východní povídka. *)

Krásné jsou Šamské pustiny, pěkný jestit pohled na zříceniny čarovného Tedmora v těchže Šamských pouštích! **) Kdo žil před časy v těchto ohromných palácích? — komu posvěceni byli tito chrámové! — kdo byl stavitelem těchto dlouhých ulic, sloupů?... To vědomo jest učeným z Damašku a Jerusaléma: Antarovi na vědění toho málo záleží. Antar jest okrasa pouští, meč vítězný, rosa přátelství, stinný cypříš pohostinství. On ví, kde má hledati těch, jenž opovážili se učiniti jemu křivdu anebo pokolení jeho; on ukáže vám všecky nepřátel svých hroby, široko rozmetané a téměř zahlazené větrem; on obrání vás na poušti před loupežností a zrádou sta arabských jezdcův a rozdělí s vámi poslední hrst praženého prosa: leč co v knihách jest zaznamenáno, jemu docela jest neznámo. Starcové ze sousedních vesnic vypravovali mu, že toto jsou ostatkové nějakého města vystaveného za starodávna zlými duchy, ostříhajíce jej, aby nepouštěl se v ta místa; ale Antar nebojí se ani lidí, ani duchů, a hrdě patří na velebné zbořeniny Tedmora. Tam on stojí a patří na rumy předvěké velikosti.

*) Česká Včela 1834 str. 1. a násl.

**) Tedmor neboli Palmíra, slavné druhdy hlavní město *Zenobie.*

Kopí — krvavé jako pomsta, bystré — jako rána hromu, vetknul vedlé sebe v neplodnou půdu. Balka, dobroplemenný kůň jeho, stojí u samého kopí, a upřev na něho černé a ohnivé oči, zdá se, jako by chtěl zvěděti, co pána přemítá za své plamenné mysli. Tuší kůň dobrý, že lidé zarmoutili pánovu duši, a silně bije o zem, dávaje na jevo nelíbost svou nad nevděkem jejich. Antar postihna pomyšlení Balčino, objal ji za šíji a políbil v čelo ozdobené bílou hvězdičkou, lesknoucí se z daleka jako luna za prvních večerů přibývání svého.

Antar vyhostil se navždy ze společnosti lidské. Byltě proléval za bližního krev svou, obětoval všecko své jmění, lásku a přízeň věnoval lidem: za to jemu dostala se zráda a nevděk! — Dokud vítr na poušti bude přenášeti piščité kopce s jednoho místa na druhé, dokud oblaka metati budou šedé stíny na zemi, dokud mečové hasiti budou žízeň svou červeným nápojem, tekoucím v žilách synův Adamových: dotud neuvidí jej více společnost lidská. Dále než by stokráte dostřelil z luku, vyhýbati se bude noha jeho obydlí lidskému; na zasáhnutí kopí jeho nechať nikdo ze smrtedlníkův neopováží se přistoupiti k němu. Antar přísahou se zapřisáhl, a nikdy slib nebo kletba nevyšla dýmem z úst jeho.

Ještě stojí bez pohnutí. Hlad zuří v jeho vnitřnostech; avšak umíť on i hladu vzdorovati. Vzduch zažhnutý palčivým sluncem plápolá téměř uprostřed úplného utišení povětří, — plápolá i míhá se tenkým plamenem, podobný tomu, jaký podnáší se nad řeřavým železem, a žhavé třpytění na spůsob hustých ohnivých jehliček kmitá se ve vzduchu před jeho očima; jednak všickni tito úžasové rozpálené pouště nepřemohou jej a nepřinutí k odejití z tohoto okolí. Země hoří pod jeho nohami; trpělivě

snáší i tuto obtížnost, a stojí bez hnutí číhaje, zdali někde neudá se mu uzříti srnu anebo pštrosa běžícího po poušti, aby vskoče rychle na kůň, dostihnul své loupeže a porazil ji kopím.

Slyš! něco zašustlo mezi kupami písku, naneseného posledním větrem u podnoží blízké skály. Zajisté to gazela. Antar již na koni, a máchnul kopím nad hlavou. I nezmýlil se; byla to gazela malá, štíhlonohá i úhledná. Balka jedva ji zahlédla, střelou poletěla v tu stranu za ní; netřeba uzdou říditi její poskoky; onať zpravuje se myslí jezdcovou, a v poletu nadstihuje i myšlénky jeho.

Antar již dostihoval gazelu, nejsa dále od ní, než na jedno metnutí kopím. Najednou však znamená strašlivý šum nade hlavou a povětří zatmělo se černým stínem. Pozdvihna hlavu, spatřil ohromného dravého ptáka, kterýžto na spůsob podzimního mraku zakrýval větší část nebeské oblohy. Zraky jeho planuly jak blesky; rozepjaté drápy po velikosti a síle své mohly by uchvátiti a unésti balvan skály s hroznych pahořin El-Aksy. Antar pozoroval, že strašlivý, obrovský pták podobně stihá gazelu, kterážto, vidouc nové nebezpečenství, ještě bystřeji ubíhala. Byl však Antar vždycky zástupcem slabých: i zapomenul tu chvíli, že sám žene se za gazelou, maje úmysl zbaviti jí života, a již toliko na to myslil, jak by ji zachránil před outokem povětrného vraha. Pták, Antar a gazela dlouho a bystře hnali se v jednu a tuže stranu, vždy více a více blížíce se k sobě; a když nebyli dále od sebe, než jedva na dvacet krokův, rozmáchnuv udatný jezdec kopí nad hlavou, mrštil je do výše. Letíc zahvíždělo jako chladný vítr mezi sloupy Tedmora, a vrylo se v prsy křídlatého velikána.

Pták vydal strašné jeky, až samého Antara hrůza

obešla. Počal se pták k zemi káceti; — i zdálo se, že pádem svým přikvačí smělého syna pouště; leč bolest přinutila jej rychle vznésti se k oblakům, když se byl již jedním koncem křídla právě dotknul země. Za pošlehnutím jeho peruti po vypráhlé a horoucí povrchnosti zemní hustý mrak prachu naplnil všecko okolí, a pískem se zasypaly oči Antarovy. On tudíž slezl s koně, a za několik minut pozastavil se, aby oddechnul z této dušné mrákoty; když ale prach opět se usedal, s podivením spatřil u svých nohou tu samu gazelu, která před chvílí ubíhala před jeho kopím a pazoury dravého ptáka. Pohlížela laskavě na svého vysvoboditele, v krásných očkách jejích svítila se srdečná vděčnost, ale jak mile pohnul se Antar, chtěje rukou ji pohladiti, tu poskočila v outěk a okamžením v pisčitých zmizela pustinách.

Divě se nemálo takovéto neobyčejné příhodě, vrátil se Antar k rozvalinám Tedmora; vstoupil v jeden ze spustlých paláců, a uložil se na zemi, aby pohověl oudům. Meč odpásaný poležil ke zdi; věrná Balka spásala hubenou trávu a bylí rostoucí tu u vchodu; sám hrdina náš tentokráte zůstal bez pokrmu, hlava však jeho tak byla naplněná myšlénkami o podivném poraženém ptáku a o milé, vděčné gazele, že skoro i na lačnost zapomenul.

V rozbořených těch zdech přepadlo Antara spaní, a když procitnul, nové a divné divadlo představilo se zraku jeho. Vidí tu, an leží na skvostném lehadle z modrého atlasu se zlatými střapci a stříbrnými obrubami u veliké komnatě, ozdobené hedvábnými oponami, baldachýny a koberci bohatými, malované lazurem a zlatem a ochlazované zvučným vodometem (výtryskem), okolo něhož stáli otroci a eunuchové v lesknoucích se šatech, držíce v rukou zlatá umývadla, obkládaná drahým kamením.

kytajské nádoby s růžovou vodou, drahé vějíře a mísy se vzácným ovocem. Padesáte děvic, zastřených bílými rouškami, stálo po obou stranách nádherné té síně s kytarami a bubínky. Čerstvý vzduch vanul kolem naplněný vůní přerozkošnou.

Jak mile Beduin otevřel oči, přistoupivše dva otroci k loži jeho, uctivě poklekli a podali mu vodu, vonné mýdlo a ručník zlatem vyšívaný; jiní dva pokropili jej blahovonnými oleji.

„Při sám život náš!“ zvolal Antar u podivení, skočiv s lože: „co to vše znamená? kdo jste vy? ... kdež jsem? ... co vám se mnou?“

Všickni otroci a eunuchové padli na tváře řkouce: „Ja sidi! — velectěný pane! vy jste hostem u převznešené, nejzpanilejší, nejctnostnější veliké královny Tedmora — nechať potrvá kralování její až na konec světa! Nám přikázáno obsluhovati vás, a takovou čest vám vzdávati, jak jí samé.“

„Kletba otcova na vás!“ zvolal hněvivě Antar. „Vy šašky tropíte se mnou! Neznámť já královny vaší, ani jsem kdy slýchal, aby kdo panoval ve zbořeninách Tedmora. Já jsem syn pouště a ke králům nechodívám v hosti. Zde mi teskno. Přiveďte mi koně mého; milejšíť mi celého království vašeho a nenít mu podobného po vší stepi.“

„Velectěný pane!“ řkou sluhové, klanice se jemu až do země, „kůň váš jí nyní seno z růží a tulipánů, a pije vodu ze sněhu hor Libánských. My jsme sluhové vaši, odtud ale nemožno vám odjeti bez přivolení panovnice naší; neboť vězte, že nalézáte se v čarovných krajích, k nimž není přístupu ani z nich vyjití.“

„A kdož jest královna vaše, a kde ona?“ tázal se Antar, jsa u mnohem větším podivení nad touto zprávou.

„Nazývá se Gjul-nazar," odpověděli otroci. „Onať jest peri, z pokolení dobrých geniův."

„Veďte mne k ní," dí on na to. „Chci promluviti s ní, a pohlédnouti jí v líce.

„To nelze," — podotknuli sluhové. „Krása obličeje jejího jest tak stkvělá, že by nesneslo ji oko vaše, a snadno navždy by vás zbavila zraku. Přijde však doba, že budete předpuštěn před ni, použiv k tomu dříve potřebné opatrnosti; nyní ale libo vám buď podívati se v lázeň."

Při vší své prudkosti a ničím neskrocené smělosti stepný vítěz náš povolil k jejich žádostem. Cítil tě nad sebou působení nějaké tajné moci, která opoutala jeho vůli a naplňovala srdce jeho krotkostí.

Eunuchové dovedli jej v lázeň vystavěnou z bílého mramoru; sloupy byly z jaspisu, báně ozlacena, a dvanácte mladých a pěkných otrokyň na přísluhy jemu bylo ustanoveno. Odtud vstoupil v nádhernou komnatu, osvěcovanou ohněm diamantův rozsetých po stěnách a po stropě. Stkvostná zlatohlavová opona dělila ji na dvé, a kdožkoliv k ní přistupoval, klaněl se hluboko k zemi, a nikdo neosmělil se obraceti se zadem. Antarovi připomenuli, že i jemu slušno s uctivostí pokloniti se před oponou, poněvadž za ní sedí nejstydlivější královna Tedmora. Neodpíraje vyplnil obřad, a povoleno mu bylo posaditi se na sofu blízko opony.

Tiché, duši opojující pění, pomíšené se zvuky vzdálené hudby, příjemně se dotýkalo sluchu Beduinova, kterýžto nepokojně ohlížel se na vše strany, chtěje zvěděti, odkud by přicházelo. Najednou otevřeli se dvéře, a dlouhým řadem sluhové přicházeli, nesouce na hlavách zlaté koše, naplněné množstvím mis a nádob s jídlem, lahůdkami a líbými nápoji. Vůně z nich jdoucí silně rozdráždila

chuť hladového Antara; i počal bez odkladu střídati mísy sobě podávané, a sluhové usmívajíce se, napořád novým jídlem a vínem jej obsluhovali.

V polovici oběda slyšeti se dal za oponou zlatohlavovou přívětivý hlas ženský: „Pokoj s tebou, Antare, synu Rebiův! S netrpělivostí očekávali jsme tebe!“

„I s tebou pokoj, veliká královno!“ — vece Arab — „nechať hojnost rosy tvé nikdy nevypráhne!“

Hlas utichnul, a Antar mlče též, dále pokračoval v jídle a pití. Po několika minutách uslyšel za oponou tože uvítání, a s podobnou uctivostí na ně odpovídaje, žádal královně, aby vláha její osvěžila všecky pustiny, aby chlad vanul po všecky časy nad její blažeností. *)

Znovu nastoupilo mlčení, a opět po malé chvíli, tímže hlasem to samé uvítání učiněno. Antar jal se mluviti: „Nech rozšíří se stín tvůj, královno, šíře stínů hor Tudycha! — Jsem tvůj velebitel; piji a jím na poctu a zdraví tvé milosti!“

„Budiž i tobě na zdraví!“ — ozval se tentýž hlas.

„Antare, synu Rebiův, tys naším hostem, a naději se, že rád několik dní u nás ztrávíš. Jsem ti povinována svým životem a svobodou. Zajisté ani sám nevíš, jakou jsi mně prokázal službu.“

„Já-li tobě službu prokázal?“ zvolal Antar s podivením. „I jakž by to možné bylo?... Ját nikdy ani okem

*) Na jazyku Beduinův, přebývajících v horkých a bezvodných pouštích Arabie, slova znamenající *rosu, déšť, vláhu*, zavírají v sobě též ponětí dobročinnosti; *chladný* znamená tolik co vznešený, zvláštní; *dolinatý, mokrý, ovlažený*, jest tolik jako: šťastný, hojný, rozkošný, za tou příčinou, poněvadž v dolinatých místech roste tráva, potřebná obživa skotům a dobytku *při těkavém* a toulavém živobytu jejich.

neviděl tebe. Ať nepřátelé rozkopají hrob otce mého, pochopujili, co mi pravíš, a co tuto se mnou se děje. Zapřísahám tě při lesku tvých jasných očí, při jménu tvé mateře, objev mi, kterak přišel já v tato místa, kdo jste vy, a proč takovou úctu mi prokazujete? Závrať mne pojímá nade vším, co tu vidím a slyším!"

„Upokoj se, synu Rebiův, a posaď se na koberec bezpečnosti," tentýž hlas mu odpověděl. „Chci zvědavost tvou ukojiti. Nalézáš se v Tedmoru, jehožto zřícenin kráse a velikosti divil jsi se tohoto jitra. Věz, udatný hrdino pouště, že město toto vystavěli džinové, zlí a příšerní duchové, nad nimiž vládl Šalomoun — buď pokoj jemu! vládl kouzedlným prstenem, jenž mu byl daroval anděl Džebrail. Šalomoun zalidnil město to obyvateli počestnými, tichými, neškodícími nikomu, poručiv jim všech poutníkův hostinsky přijímati, i všech cestujících touto pouští a opatřiti je potravou a vodou. Obyvatelé Tedmora dlouho naplňovali svatě příkaz krále proroka, a žili v pokoji a hojnosti. Naposledy přirozená pokolení lidskému hrdost zahladila v jich paměti povinnosti, uložené jim zakladatelem bytu a štěstí jejich. I pokazily se mravy jejich, počali píti víno, jísti vepřovinu, s nechutí konali obřady víry a odháněli od sebe nešťastných bližních a nábožných poutníkův ke svatým místům. Pověst o zlosti jejich roznesla se po světě, a každý ubíhal a střehl se Tedmora. Přihodilo se však, že nějaký Tarik-as-salat — bezbožník — zjevně zavrhující povinnost pěti každodenních modliteb, zastavil se v městě jejich na své cestě k indickým čarodějníkům, a se zvláštní poctou od nich byl přijat. Vystrojili mu nádhernou hostinu, ale jak mile tento bohorouhatel dotknul se ústama pokrmů a nápojů, ihned všecka voda v městě a po okolí obrátila se v hořkou vodu mořskou,

víno vzalo podobu a chuť krve, chléb a ostatní krmě okamžením zkameněly. Přikvačeni jsouce takto hněvem Allahovým obyvatelé Tedmora počali hladem mříti, hryzli zemi, požírali svých vlastních dítek, a konečně přinuceni byli opustiti svá obydlí, paláce a hrady, a rozptýliti se po rozličných krajinách, kdežto jinověrci zajali je v otroctví a velmi ukrutně s nimi nakládali. Zpustlé město brzo proměnilo se v rozvaliny. Toho času Lale-rech, jedna z nejpřednějších a nejkrásnějších peri, žádala Asafa, nástupce Šalomounova, aby jí dovolil usídliti se v těchto místech a zaraziti nové království, nejvíce za tou příčinou, poněvadž džinové, totiž zlí a nečistí duchové, stále napadali na její panství a rodinu. Poddaní jí dobří duchové, s nimiž vystěhovala se z Peristana, kraje čarovného, v němž přebývá naše rodina, vzbudovali jsou vládkyni své tato vznešená stavení, založili tyto sady a květnice, a oživili vší rozkoší umění a přírody tato smutná a pustá místa, kde smrtedlníci ničeho nepozorují, kromě předešlého rozrušení, rozmetaných kamenů, vzhůru trčících sloupů a hromady písku palčivého; a toliko ten z pokolení vašeho, o synu Rebiův, může kochati se v tomto neviditelném očím lidským divadle, komu tajemná vládkyně Tedmora sama na jevo dává svou příznivost, vpouštějíc jej za hranice skrytého obydlí svých duchův. Lale-rech žila zde několik století v štěstí a pokludu. Slavný Šanfari, zpěvec a bohatýr pouště, zajal její srdce udatenstvím, svými přirozenými dary ducha a mužskou krásou; láska jich sloučila na těchto místech, a Lale-rech stala se matkou přeslíčné Elmasy.

Když dcera její přicházela k dospělosti, Lale-rech odebrala se v Peristan, ostavivši ji plnomocnou vládkyní v *Tedmoru*. Elmasa panovala zde až do časů chalifa

Omara. Ona zamilovala sobě znamenitého Lebida, jenž slavné si získal jméno svými nehodami, zmužilostí a písněmi, toho Lebida, jehož zpěvy po tu dobu rozléhají se po poušti, který oloupen byv o trůn ošemetným bratrem, a za dlouhý čas jím stíhán, svlažoval krví svou královskou sypké písčiny arabské, jsa štítem bratrů uhnětených a nemajících ontočiště žádného, trpících bezpráví jako i on, a skrývajících se před outoky nepřátelskými. Unaven bitvami, hladem a žízní, pronásledován závistníky a nevděčníky, on často nalézal zde oddychu, a zde nadšen býval těmi vysokými myšlénkami, jimž nikdy nepřestanou diviti se lidé, dokud čítati budou jeho kasidy. Lebid byl mým otcem. Po smrti jeho (zahynultě zradou řeckého císaře), máti má opustila tato místa a podobně jako babka má odebrala se do rodinné Peristanské vlasti. Od toho času přejala jsem já vládu nad přebývajícími v těchto zbořeninách a po okolí poslušnými duchy, jejichžto počet mnoho tisíc tisíců obnáší. Panství má jsou obmezená částka povrchnosti starodávného Tedmorského království, avšak ve všech dílech viděti v nich rozkoš, utěšenou vzdělanost a rozmanitost výstavností a zahrad, ačkoliv lidé nic než holou pustinu vůkol nespatřují. Založené mou bábou království toto dlouho ukryto zůstalo před zlými džiny, nepřátely rodu našeho, a tiché peri po dlouhé časy požívaly v těchto krajinách pravdivé blaženosti. Leč od některé chvíle jeden z nejpotvornějších džinův, převyšující v šalbách a zuřivosti všech svých společníkův, dopátrav se klidného bytu našeho, počal znepokojovati nás svými outeky. Jméno jeho jest Džan-gir a velikostí podobá se převysokému vrchu. Mnoho jsme již přetrpěly od tohoto krutého ducha, ačkoliv podlé zaslíbení Šalomounova — mír prachu jeho! džinové nesmějí vniknouti

do vnitř našeho města, vystavěného od dávných věků jejich rukami; leč nikdy nenalézala jsem se u větším nebezpečenství býti zachvácena tím zlostníkem, jako právě dne dnešního. Procházejíc se v blízkých horách, pustila jsem se neopatrně za nepřístupné plemenu jeho meze. an najednou vidím v dálce hlavu této potvory, vylézající z pokrají daleké pouště. Chtíc oklamati jeho pozornost a rychleji dostati se domů, přetvořila jsem se v gazelu, a ubíhala jsem k Tedmoru; on však dříve mne zahlédnul, přihnal se jako bouřlivý vichr a zastoupil mně cestu. Byla jsem přinucena na outěk se dáti v protivnou stranu. Tehda i ty jsi mne uzřel a hnal se za mnou na koni s kopím v ruce, jako za srnou obyčejnou. Lstivý Džan-gir, pozorovav to, tudíž vzal na sebe podobu strašného ptáka Uriky, který zachvacuje stáda slonův a velbloudův, a zároveň letěl za mnou. Při tomto ubíhání před nepřítelem dvojím již mne síly téměř opouštěly a nezdálo se mi možné býti, by mne minula záhuba: když ty velikomyslně propustiv mne, v boj jsi se dal s mým odpůrcem. Kopí tvé vrazilo se mu pod hrdlem do těla: i připadal k zemi, chtěje vyrvati je, ale v bystrém pádu tom udeřil ratištěm na skálu, a celé kopí pohřížilo se v prsy jeho, tak že až po plíce zasáhlo. Náramnou bolestí vydal hrůzoplný ryk, jenž ohlušil nás oba. Uletěl pak a upadnul v Solné moře, na jehožto dnu ležeti a mučiti se musí tisíc let, dokavad ratiště nezetlí samo sebou a rez hrot kopí tvého neztráví. Hle, jakým způsobem zachránil jsi ty, Antare, synu Rebiův, mně život a svobodu. Jsem vděčností povinována tobě, a dokládám se Allahem i všemi proroky jeho, že učiním tobě vše, očkoliv bys mne požádal."

„Královno!" zvolal Antar, držec na ústech prst v velikém podivu, jaký v něm vzbudilo vypravování perlino,

„veliká, vysokorodá královno! . . . nechať vyhubí Allah všech nepřátel tvých! . . . Bylo-liž mně pomysliti, že by gazela ta, za kterou jsem se pustil, byla bytnost nejenom nad srny, ale i nad člověka povýšenější? Mně nikdy na mysl nepadlo, že by na světě dáli se takoví divové. Raduji se z toho srdečně, že se mi příležitost udála, prokázati tobě tuto službu; nemám ale zač tebe prositi. Jsem nešťastný. Zavázal jsem se slibem, že samoten chci blouditi pouští a stříci se společnosti lidské, dokud osudu střela neuvrhne mne kdekoliv na písek horoucí a hyény neroznesou mých údů po horách arabských. Mezi mnou a lidmi krev a smrt železná!“

„Záměrové tvoji nejsou přemyšleni a nedůstojni tvé ušlechtilosti,“ dí peri. — „Vrať se k svým bližním, jimžto povinen jsi vůdcem býti a zástupcem. Tobě souzeno naplniti svět hlučnou slávou jména svého. Nelzeť protivit se od věků položeným radám Allahovým.“

„Tak-li jest napsáno na deskách osudův, — vece Antar — tedy jsem poslušen a neprotivím se. Navrátím se k lidem; než, pověz mi, o královno! co mi tam u nich dělati? Jsouť příliš nespravedlivi a nevděčni. Za času mé nedospělosti příbuzní a opatrovníci moji připravili mne o všecko jmění, svěřené poctivosti jejich nebožtíkem mým otcem. Od těch pak dob, co počal jsem vládnouti kopím a lukem, potýkal jsem se jako lev za křivdy jim činěné, a stále za to spláceli mi zradou a nevděkem. Má hostinnost a velikomyslnost nejen že neoslabily zlobu jejich, ale zjednaly mně mimo to i pomluvu i závist jejich. Kromě hořkostí — přemnohých a bolestných hořkostí — já ničeho jiného neokusil v spolku jejich. Vaitřnosti zaplanuly hořem; v prsou mých tkví nůž nenávisti. Čeho mi u nich dělati?“

Ozval se opět hlas za zlatohlavovou oponou: „Život ale člověka má také své sladkosti, a možno bude tobě při některém pomocenství z mé stránky zakusiti jich, jestliže jenom svou vůli k tomu nakloníš.“

„Život náš má své sladkosti!“ — zvolal Antar s hořkým smíchem. „Náš život — a sladkosti! . . . Odpustiž tobě Allah hříchy, královno! poznávám, že žerty sobě tropíš ze mne. V žití našem jediné snad zapomínání na těžká břemena poskytuje trochu příjemnosti a jemu potřeba neustále se podávati zapuzováním myšlének a kojením se pustou nadějí! Při životě matky tvé, uchopuji se slov tvých, a volím se přesvědčiti o jich pravdě. Propůjč se mi tedy svou ochranou, ať aspoň jednu z těchto sladkostí zakusím, jenž dle slov tvých jsou blahostí v našem životě. Uvidíme, v které ony dolině se rodily a po jakých horách pásly svá stáda!“

„Učiním a ručím ti svýma očima i hlavou,“ odpověděla královna dobrých a mírných duchů. „Věz tedy, synu Rebiův, že z uložení vyššího k vezdejšímu bytu člověka, připoutaného k pokolení svému, dány jsou tři veliké sladkosti, a sice: sladkost pomsty, sladkost panování nad podobnými jemu . . .“

„Sladkost pomsty! . . .“ zvolal Antar jako u vytržení, kvapně přetrhna další její řeči. „Ano, tak buď! máš pravdu; pociťuji, že pomsta musí býti svrchovanou rozkoší. Přestávám na té jedné. Zasloužil-li jsem čímkoliv toho, královno, tedy dovol, bych upojil duši svou touto sladkostí. Více ničeho nežádám od tebe!“

„Velmi ráda!“ dí mu na to Gjul-nazar na pohled lhostejně, ač vlastně nebyla jí po mysli žádost jeho. „Vezmi opět koně svého, i jeď do stepí; tam upojíš *duši touto* sladkostí. Až zachce se zase býti naším ho-

stem, přijeda v zbořeniny Tedmora, hleď usnouti na tom místě, kde nyní ze sna procitneš.“ —

Po této řeči zmizely před očima jinochovýma čarodějné paláce a pokoje, a on octnul se opět na širokém tesaném kameni, jenž všemocnou rukou času svržen byl s vršiny sloupů napolo rozrušeného chrámu. Blízko něho stála věrná Balka a nové kopí, dar tajemné jeho hostitelky a závdavek k budoucím činům hrdinským. Štít a šavle ležely na témž místě, kde z jitra je byl položil. Ohnivý jinoch uchopil se zbraně, skočil na kůň a větrem proletěl pustiny. Jediné ječení odskakujících lesknoucích se křemének a vysoký sloup prachu, podobný dýmu, valícímu se z hranice syrového trní, — dlouho ještě znamenaly stopu bystrého poletu jeho. Palčivé i chladivé větry nejednou přeháněly se Šamskou pouští; jarní zhvězdění nejednou prolilo na ni přívaly vod z nočních i dnových oblakův: ale pisčiny Tedmora ani jednou z těch dob nebyly přemetány koňským kopytem. Žádného jezdce píseň nezavzněla při tomto slavném zbořeništi . . . Hle, přijíždí jinoch na pěkném hnědém koni! Štít jeho na plecech, po boku těžká, přímá šavle, luk připnut na zad sedla. Pohled však jeho jest smuten, a srdce pohybuje se častěji, nežli tenký hrot rázného a pevného kopí jeho. On vracuje se k Tedmoru, a brzo mizí s oka tam mezi sloupořadím. Opona z drahého zlatohlavu visí v diamantovém pokoji; před oponou sedí v zármutku mládec; za oponou slyšeti milý stříbrný hlas:

„Pokoj s tebou, Antare, synu Rebiův! Očekávali jsme tě s netrpělivostí.“

„I s tebou pokoj, o královno!“ promluví temně syn pouště. „Ať žehná Allah tvé oči! prokvétejte růže tvé po všech kopcích sypkého písku!“

„Jsi naším hostem“ -- opět hlas na to.

„Jsem tvým otrokem,“ vece Beduin, a po malém pomlčení mluvil dále: „Napojil jsem duši sladkostí pomsty, — naděl tebe, královno, Allah zdravím a všelikým blahem! . . . Zajisté, sladkost to největší, a nade všecko vypovědění! Díky vzdávaje tvé ochraně, pomstil jsem se na všech svých nepřátelích. Těla jejich rozmetány jsou po poušti bez pohřbu a bejno havranů a stáda vlků ženou se všudy za mnou, kudy kráčím jako za svým vůdcem. Jméno mé plodí hrůzu a podivení po všech staništích arabských; lidé nazývají mne velikým člověkem, nebo nikdo jich tolik, jako já, nezhubil. Já koupal se v jich krvi a dýchal záhubou. Při každém ubití nenáviděného mnou člověka hrom radosti rozléhal se v prsou mých, a ohlasové jeho, podobně řvání tygrovu v horách Akaby, opětovali se v propasti kamenné mé duše. V křečech a ve zkroucené od bolesti tváři nepřítele mého, přiraženého kopím k zemi, spatřoval jsem usmívati se křivdy mně učiněné. Jestiť to luzné usmívání, ač trochu úžasné! . . . Posadil jsem se uprostřed zabitých rukou mou klevetníkův a odpůrcí, povržených na písku krví se kouřícím, a vedl jsem rozprávky s nimi, jako s milými srdci mému. I kteréžto jiné rozprávky mohou k těmto býti přirovnány? Pomsta zajisté velikou podává sladkost! Zakusil jsem ji v plné míře a uznávám, že osud nemohl nic lepšího vymysliti k oslazení pošmourného bytu našeho na zemi. Opravdu, zasluhuje již proto býti narozenu, aby se dosti málo pomstiti mohl nad pokolením lidským. Avšak tato jediná, skoro nezemská rozkoš, žel! velmi na krátký čas trvá. Upojení její mizí jako mlha jitřní, a zůstávají po ní nepříjemní pocitové. Což tobě, *královno*, ještě nad to mám povědíti? . . . Když jsem

smetl s obličeje země všelikou tvář protivnou očím mojim; když nebylo mi více příčiny k pomstě, aniž jakých předmětův mé nenávisti: tu pocítil jsem v srdci svém ukrutnou prázdnost, uprostřed jasné, teplé, lidnaté pouště obklíčila mne jiná poušť, tak bezlidná, mrtvá, zimná, bledá a mračná, že zdálo se mi býti slunce — peklem, vítr — strachem, a rosa — slzami. Posud neustále cítím na jazyku chuť lidské krve, vůkol sebe čijí páchnutí smrti. Pohleď na mé ruce; kůže na nich svraštělá a přischlá ke kostem, jako od pálčivého dotknutí závisti. Kosti v těle, zdá mi se, jak by nebyly mé, ale cizí, bezživotné, okamenělé; tak jsou chladny a těžky, jako kosti zrádcovy, zavlečené hyénou do jeskyně. Krev hořká, zakyslá, jako voda v pokryté zelenou plísní kalužině pálí mé žíly a v hrdle ozývá se zoufalstvím. Surovost vraždy uhnízdila se v prsou mých i cítím, kterak rez červenými zuby hryze mé srdce a znenáhla na něm tráví. Hárá i nyní msta v mých ňádrech . . . i budu se mstíti sám nad sebou, jestliže ty nade mnou se neslituješ. Přišel jsem prosit tebe, královno, by mne uléčila. Pomsta zajisté veliká sladkost, ale následkové její jsou záhubni.“

„Toť obyčejní následkové všech rozkoší vašeho života,“ dí na to peri. „Věz tedy, synu Rebiův, že zůstavený v duši jed jednou sladkostí, nelze jináče zrušiti, než požíváním sladkosti jiné. Jest však toliko trojí u veškeré přírodě; všecky ostatní slasti vyplývají z umění, a požadují zvláštního namáhání duševních mocností, aby člověk mohl jich dosíci. První z těchto přirozených sladkostí, jak o tom již řeč byla, jest sladkost pomsty; tys jí zakusil; druhá jest sladkost panování nad podobnými sobě bytnostmi; třetí . . .“

„Chci okusiti této druhé sladkosti," vskočil jí do řeči nedočkavý Beduin. „Jsem přesvědčen, že mne uléčí."

„Máš jí tedy okusiti," vece tajemná vládkyně Tedmora. „Allahu tě poroučím!"

„Upevni on na věky tvé panování!" zvolal hrdina.

Opona zmizela. Antar opět ujel do pouště.

Po několika letech ještě jednou uvidělo okolí Tedmora jezdce na hnědém koni. On dlouho objížděl tyto sutiny, jsa jako na rozpacích, má-li vstoupiti přes čáru této zpousty. Pohled jeho byl mnohem pošmournější než kdy jindy. Pozastaviv se, dlouho cos přemítal na mysli... konečně vzchopil se s místa, a rychle skryl se mezi vysokými haldami rumu a kamení. Z těch dob nikdo neuzřel jej více na poušti; ale v diamantovém pokoji slyšeti bylo hlasy: Ku královně opět přijel host, a již neodjede od nás!"

Host sedí u stkvostné opony, pohřížen v mračné myšlénky; královna vlídně jej vítá:

„Pokoj s tebou, Antare, synu Rebiův! Očekávali jsme tě s netrpělivostí!"

„I s tebou pokoj, královno!" odpoví jezdec. „Přijíždím k tobě, abych se poklonil a poděkoval za tvou milost. Zkusil jsem sladkosti, jakou dává panovnictví nad spolubližními: zajisté veliká, podivná to sladkost, a snad i příjemnější nade pomstu. Opustiv paláce vaše, byl jsem vyvolen za hlavu a předního vůdce bezpočetných plemen, jenžto vstoupivše v jednotu u kopí mého, učinili národ silný, bojovný a bohatý. Já stál jsem na jich čele na bojišti, a neobmezenou vládu v čas míru vykonával jsem nad nimi. Vůdcové a hrdinové přicházeli k mému stanu s uctivostí, očekávajíce mých rozkazů. Nic není utěšenějšího, jako patřiti na tisíce tisíců podobných tobě tvorů,

spravujících se na tvé pokynutí a slovo, vůli svou vážících z obecného pramene tvé vůle a pro vyplnění tvých myšlének ochotně obětujících své úmysly, statky a životy. Panovník zajisté musí pociťovati, že duchem i tělem jest povýšenější nad lid ostatní; pomyslové jeho se obohacují, vášně a strasti se ušlechťují a tratí všecku svou škodlivou mocnost, ano i žádosti jeho snadno mohou státi se podobnými žádostem ctnosti, ježto netěžko učiniti jim za dost. Vládnutí všemi věcmi uhošťuje poklid v ducha jeho a činí jej náchylným k velikomyslnosti, štědrosti, k rozšiřování vlastního štěstí na všecky strany, slovem, náchylným k blahu všeobecnému. Potud prostírají se meze této sladkosti: za nimi však počíná se hořkost, — příkrá, vražedlná hořkost, otravující jedem svým nejdražší chvíle jeho života. Jedva přistupuje k svým blahodějným záměrům, již i hned pozorovati musí, kterak tytéž osoby, jejichžto pravdivé štěstí on tak srdečně upevniti žádá, neumějí aniž chtějí povýšiti se ke způsobu jeho zámyslův ani pochopiti srdce jeho, a s výsosti trůnu svého vidí u nohou svých otevřenou propast lstí a ošemetnosti, v níž dnem nocí plamen nízkých strastí šlehá, ohlcující všecky skutky dobročinnosti jeho; v níž nejpěší zámyslové jeho okamžením obracují se v hnusný el soběctví a zištnosti těch lidí, jenž silnější jsou anebo skočnější. Po dlouhém a unavujícím pachtění se s usiáním takovýchto lidí vždy hotových odporovati pemu štěstí pokolení jejich, on konečně umdlévá, cítí bost, počíná pohrdati lidmi, a z těch dob i sám stává ešťastným. Tak právě dělo se i se mnou. Brzo jsem řesvědčil, že osoby ty, jenž nejblíže stály při mně, é na to vynakládaly všecku svou snažnost, jak by učinily nástrojem svých žádostí anebo prostředkem

k zahubení nepřátel jejich, a muky nedůvěry rvaly mou duši. Ustavičné nešetření a zlé užívání mé povolnosti přinutilo mne pak býti přísným a nepřístupným. Nebylo mne tajno, jak mě oklamávali, jak okolo mne strojili sítě a kladli osidla, jak se snažili uloviti mou přívětivost, kterou potom bez studu prodávali v národu. Toť budilo ve mně nechuť, zbavilo mne vší radosti a veselosti, a uprostřed hlučných sborů, uprostřed mé moci a velikosti spatřoval jsem sebe osamělým, slabým, uhněteným břemenem neužitečné vlády, stíhaným bledými přízraky nedůvěry, zrády a nebezpečenství. Z počátku vůle má nalézala ještě nějakou příjemnost v oddanosti ke mně mých důvěrníkův; leč, později otrocká mysl jejich i tuto útěchu zahladila; vůle má snášela se a panovala toliko v prázdném povětří, ani nesahajíc k hlavám jejich, ježto příliš nízko se plazili. Tehdáž dlouhá chvíle a přesycení uvrhly mne v propast svéhlavosti, jejížto zábavy hledané a nepřirozené mučily můj rozum i mé city a srdce vypráhlé a obžehlé zevnitř, vnitř ale prázdné a podobné sodomským jablkům, pukalo i rozsypávalo v duši zoufalosti jádra černá a morová. Několikráte chtěl jsem opustiti i knížecké stany i své podrobence, a uteci v hory; než jakási neviditelná síla poutala mne proti vůli k stanu mému. V této sladkosti panování ukrývá se, jak vidím, prchavý, subtilný oheň, který bez přestání žže srdce, udržuje city v opilosti a vzbuzuje v hrdle neuhasitelnou žízeň, bezděky připuzující ústa k hořké číši despotismu. Na konec já předce zvítězil sám nad sebou, a opustiv tam vše, přiletěl jsem k tobě, veliká královno, i prosím, by uléčila mou duši. Trápení mé jedva lze myslí pojmouti; sladkost panování zůstavila ve mně smrtedlnou *tesknost*, která mne dusí, trávi a poráží; a předce také

upustiti mi nemožno ode vlády, rozkazování, správy a řízení osudbami mých bližních. Nemohu žíti bez moci, a spustím-li se jí, zdá mi se, jako bych spozdile odřekl se vzduchu, vody a slunce."

„Utrpení tvé jest přirozeným následkem této sladkosti," — pravila peri. „Na důkaz mé vděčnosti k tobě přála bych srdečně, bych duši tvou mohla uléčiti; tobě však povědomo, synu Rebiův, že jed vpuštěný v srdce jednou sladkostí nelze jinak leda okoušením druhé zničiti. Tys dvou již zakusil: zdaliž hodláš sáhnouti i po třetí? Připomínám ale, že i tato třetí sladkost, ze všech rozkoší největší, nejsilnější a kouzlem svým naskrz zajímající, podobně po sobě strašnou, nesnesitelnou hořkost pozůstavuje, a co při tom nejhoršího, — otrávila-li jednou hořkost tato duši, nemožná ničím a v ničem již dojíti oslasení."

„Jsem na všecko odhodlán!" — zvolal Antar bez rozpaků. „Nadarmo požádal jsem okusiti první sladkosti: lépe bylo by mně ostávati po všecken život nešťastným, jak jsem i byl v mladosti své, neznaje ani jedné z těchto sladkostí osudem nám připravených; ale poněvadž již jednou z nich jsem se otrávil, volím okusiti všech do posledu. Nechať mrtvola má, nakrmená jedem všech sladkostí našeho života, válejíc se bez pohřbu na poušti, slouží za otravu vlkům a jestřábům; nechť uchvátí oni v kořist hořké tělo člověka, nasyceného potravou strastí, jenž u nás něžnými, vznešenými a ušlechtilými se zovou, a nechať povědí společníkům svým v horách Emamy, jaké chuti jest to lidské štěstí. Kterak slove tato třetí sladkost?"

„Láska," — odpověděla peri.

„Láska?" zvolal Beduin. „Také liž láska jest slad-

kosti? Já aspoň vždy považoval ji za muku . . . Ach, královno, zakusilť jsem i této sladkosti! . . . Před desíti lety, na břehu potoka, při němž rozbiti byli stanové okoptělí nenávistivého mně pokolení, potkal jsem se s dívkou krásy rajské pod dlouhým blankytovým pokryvadlem, svolna zahalujícím hlavu tak, že při každém pování větru zaleskло se pod ním líce půvabné a spanilé na podobu luny, když v noci za mráčkem se ukazuje a opět za druhým se ukrývá. Vážila vodu, a když stála, tu postava její přímá a štíhlá zahanbiti by mohla třtiny rostoucí na pokraji potoka; když uhýbala se aneb pohybovala, — tělo její zdálo se býti ohebnější nad mrštného hada, vinoucího se po písku rozpáleném poledním horkem. U velikých rozkošných očích jejích míhala se také čarodějná stkvělost a líbeznost, jaká leskne se z očí laně, když ohlíží se po kolouchu v horách za ní se beroucím. Oslepen září obličeje jejího, stál jsem bez hnutí jak v zemi vražen; konečně pak osmělil jsem se přistoupiti k ní blíže a pustiti se v rozprávku. Ona vlídně odpovídala na mé otázky, vyslechla ne bez líbosti mou přísahu milovati ji do smrti a ustanovila mně shledání se budoucí den na tomže místě, potom vzavši na hlavu nádobu s vodou, v pořadí stanu se odebrala. Přišel jsem na druhé jitro, ona však více se mým očím neukázala; jí nebylo již v té krajině, a stanové pokolení toho zmizeli nocí s břehů potoka. Darmo jsem ji hledal po vší poušti; nikdo mi neuměl povědětí, kam se poděla. Od té chvíle ale obraz její nerozloučil se se mnou: jej jsem nosil stále v své mysli, jej jsem přechovával v srdci a upevňoval v svých ňádrech. Kdykoliv nalézal jsem se v nebezpečenství, vždy podoba její stála viditelně před mýma očima, i zdálo se, že mne ochraňuje před útoky mocnějších nepřátel. I mstě

se lidem a panovnicky je drže na uzdě, nepřestával jsem ji hledati, o ní mysliti a toužiti. S ní jediné mohl bych já pocíti sladkost lásky, jinak-li v lásce jest jaké sladkosti; leč, bezpochyby nespatřím já jí více. Byltě to, jak se domýšlím, toliko přízrak, anebo kouzla staré Šarmai, pověstné kouzedlnice po celém Hedžaze, jejíhožto syna zabil jsem kopím na souboji.“

V ohni vypravování svého o neznámé krasavici ani nepozoroval Antar, že mezi tím časem zlatohlavová opona se vyhrnula a že všickni přítomní v komnatě padli na zemi přede tváři objevivší se královny. Ale když smutná vzpomínání přetrhla rozprávku jeho, tu on náhle pozdvihna hlavu, potkal se okem s nově odkrytým před ním divadlem, kteréž omráčilo duši jeho jednou ranou podivu a vytržení. Na nádherném trůnu, stkvoucím se diamanty a zlatem, seděla taže Beduinka v blankytovém pokryvadle, o nížto on vedl rozprávku.

„Kletba otcova nade mnou!“ vzkřiknul hlasitě, poskočiv se sofy. „Allah! Allah! . . . zde kouzla mne šálí . . .“

„Upokoj se, synu Rebiův,“ dí ona přívětivým hlasem, „i znej v nespatřitedlné královně Tedmora tu prostou dceru pouště, která slíbila shledati se s tebou na břehu potoka, která chránila tebe v nebezpečenstvích a jsouc neviděna, naplňovala tvou mysl. Já jsem ta gazela, která po zvítězení nad zlostným džinem dávala jsem na jevo tobě své díky, vinouc se ke tvým nohoum. Od této doby ne hostem, ale pánem buď v našem domu. Zde dávno očekávala tě sladkost lásky, kterou ty tak pozdě poznati sobě jsi vyžádal, všech druhých sladkostí dříve okusiv.“

Ona vstala, sešla k němu i vezmouc jej za ruku,

posadila vedle sebe na trůn. Vždy ještě nevěřil blahosti své, i když opona znovu spadla a před očima svědků je ukryla.

Minulo několik let. Antar a Gjulnasar seděli u okna, z něhož vyhlídka byla do rozkošného sadu, poskytující hodiny překrásného večera. On držel ji ve svém objetí. Ohnivé zraky jeho, upřené na růžových lících a lehce dmoucích se ňádrech toužně ssály z nich očarovatelné půvaby, podobno světlé duze, když pije voda z dešťových oblaků rozložených na pokraji nahé pustiny. Třesoucí se ode strasti ústa tiskla na ně plamenné hubičky, jejichžto vroucnost pronikla do samého srdce šťastné manželky. Náhle tu přivinuv ji u vytržení Antar ke svým prsoum, zvolal: „Družko má! nyní jsem úplně přesvědčen, že v životě lidském ni jedné není sladkosti, která by mohla se přirovnati ke sladkosti lásky, pocházející z obapolného milování sebe dvou citedlných srdcí. Onať všecka bytnost naši naplňuje nevýslovnou krásou, nehynoucím jarním plesem, neponechávajíc v těle našem ani nejmenšího místečka žravým péčem a zlobám. Krev příjemně probíhá žíly, jako štáva třtinu cukrovou, a v duši malují se snové živější, rozmanitější a líbeznější, nežli jsou klamní obrazové na běloukých mlhách letního jitra, když na poušti pohledům poskytují dálná jezera, stromoví, zámky a města s báněmi a minaretami. Duše planoucí láskou nalézá se ve svém květu a dýše blahovonným štěstím růže, rozvíjející se z poupěte za ranního úsvitu. Vím však, na jaký konec to přichází s našimi sladkostmi, a ty sama napomenula jsi mne o následcích té slasti, kterou nyní tak mocně pociťuji. Strachuji se jedu, jenž ostatí má na dně srdce po vymizení jejím; obávám se nových utrpení hůře nežli hladové smrti, a pročež vzývám tebe a žádám

pro lásku naši, by pohasila plamen žití mého posledání krůpějí této sladkosti, jak mile pozorovati budeš, že hořkost počíná k ní se přiměšovati. Zavaž se mi slibem, že naplníš mé žádosti."

Peri vrhla se v náručí jeho, vroucně přilnula jsou ústa její k ústům jeho, a po dlouhém — dlouhém mlčení, s bolestí jich odtrhnuvši, nepevným hlasem a mezi tokem slz, pošeptnula slovo: „Slibuji!"

Ještě nejeden rok minul. Antar odpočívá na měkkém, růžemi ustlaném loži po boku vnadné peri, ruku její tiskna ve své ruce; leč zdá se, že chvíle mu váhavěji uplývají. Ústa jeho mlčí; mlčí též oči i ruce jeho; mysl jeho bloudí v pustinách. Věrná peri patří na něho s útrpností, zármutkem a láskou; ale teplí paprskové pohledů jejích již nerozehřívají duši Antarovu. Vyprskly dvě slzy z očí milenky objímající jej něžnýma rukama. Antar, jak by probuzený ze sna náhlým poskokem krve, vrže se v její náručí a zardívá se studem, přivodě k mysli svou ochladlost. Oheň její silnou jiskrou přeletěl v srdce jeho. Láska v něm vzkřísila všecken život, a zažhla jej duhovým plamenem rozkoše; potom pohřížila jej v upojení, — připadnul na city jeho sladký závoj sna, omraku a smrti, — okamžité utonutí v blahu rajském, — a Antar, ústy na ústech vroucí milenky, sladce usnul v náručí jejím, usnul na věky! — Peri posledním políbením vdechnula v sebe duši jeho, i sloučila ji se svou vlastní. Slib svůj vyplnila. Duše Antarova věčně bude žíti láskou v duši své družky přemilostné, nezakusivši hořkosti, jdoucí za radostmi strasti této u bytu vezdejším.

Žití jeho tudíž pohasnulo, ale v těle jeho i po smrti všecky žíly dlouho ještě chvěly se ohlasem blažené po-

slední doby, tak jako poslední zvuk zvonu dlouho ještě potřásá povětřím, než utichne v horách Libánských. Věrná peri nepouští jej z objetí svého, oblévajíc jej horkými slzami. Vroucnost tato shřívá mramorovou těla povrchnost, i řekl by, že chladná mrtvola pociťuje ještě sladkost lásky.

Tělo setlelo, kosti zpráchnivěly, — ale srdce dobré milenky se nezměnilo. Po uplynutí mnohých věků ještě na tom místě bylo ji viděti, kde posledníkráte oblažovala ji láska; tam seděla o dlaň majíc opřenou hlavu, zakrytou černými, spuštěnými kadeřemi. S líbostí patřila na poslední hrstku prachu velikého mezi lidmi Antara; z očí ukanula slza, a brzo i tyto poslední trupelní zbytky schvátil vítr, pomíšený se vzdechy srdečnými.

Zloděj.

Arabská povídka. *)

Přijeda jednou do Bassory — vypravuje slovutný arabský spisovatel Abu-Said-Asmaji — odebral jsem se i hned ke správci téhož města k Chaledovi, synu Abdallahovu. Nalezl jsem jej ve skvostném sále, obroubeném takměř nízkými sofami; podlaha byla pokryta drahými perskými koberci, stěny strakatě popsány zlatými nápisy z Alkoránu anebo básněmi zhotovenými ke chvále Chaledově. U prostřed sálu nalézal se výtrysk, jehožto vodní pramen, s líbezným šumem padaje do kašnice podnášené čtyřmi bronzovými lvy, příjemně ochlazoval horké povětří. Okolo výtrysku toho stáli jsou znamenití měšťané v hedbávných kaftanech rozličné barvy, majíce na hlavách bohaté turbany; tu stáli také zhubenělí, osmuchlí šejchové neboli vůdcové beduinských plemen potulujících se právě tehdáž po okolí Bassorském. Tito druzí zahaleni byli v široké pláště, bílé a černě pruhované a na hlavách měli bílé plátěné fezky (točenice) obvazované třikráte šňůrkami z lýčí palmového. Za nimi hromadně stáli v oděvu červeném a modrém vojenští důstojníci, společníci a sluhové

*) Česká Včela 1834 str. 282 a násl.

Chaledovi, větším dílem složivše ruce nad břichem a srazivše paty tak do hromady, že ostronosé střevíce jejich z předu do různých končin ukazovaly. Sám Chaled seděl anebo spíše ležel v koutě jednom dlouhé sofy. Dva malí Arabčíkové, stojíce vedlé něho při lehádku, odháněli mouchy velikými pozlacenými vějíři, a pak několik kroků za ním stál dželad (kat) s ohromným nakřiveným mečem pod paždí, kteryžto stále nalézal se při pánu svém, nespouštěje s něho oka, by na první pokynutí vyplnil jeho poručení. V takovémto rozkošném položení spravoval Chaled důležitosti své krajiny, vysléchal stížnosti a žaloby, a chladně vydával rozkazy býti vinníkův přes paty v přítomnosti své anebo stínati jim hlavy proti oknům zámku svého.

— „Selam alejkum (pokoj s tebou)!“ zvolal Chaled, zahlédnuv mne a nepohnuv se s místa.

— „Bůh zachovej panovníka!“ odpovím, načež položiv ruku nejdřív na prsy a potom dotknuv se čela Chaledova, pokloním se hluboce před ním.

— „Dávno jsme si již přáli porozprávěti s tebou!“ dí dále.

— „Nechať rozhojní Bůh blahost tvou!“ řku opět, přídada k této obecné odpovědi několiko zdvořilých průpovídek, jak obyčejno bývá v takovéto případnosti. Chaled ukázal rukou na sofu, a já, poslušen jsa pokynutí jeho, posadil jsem se podál něho, podloživ nohy pod sebe.

— „Nuž, Abu-Saide! ty po všecken čas trávíš dni při kalifovi, děláš verše a bájíš, ty požehnaný muži *). Povídali mi, že v jedné kasidě, obětované panovníku nad pravověrnými (nechať Allah prodlouží dny jeho!), tys také

*) Spůsob laskavého u Arabův titulování.

nade mnou tropil šprýmy. Není můj obyčej hněvati se na tvé zpěvné bratrstvo, a protož odpouštím tobě z celého srdce svého, ne však pro tu příčinu, že jsi miláčkem prorokovým (buď jemu požehnání a milost Allahova!), nobrž proto, že jsem přesvědčen, že docela jináče o mně budeš mluviti, seznámiv se blíže se mnou."

— „Náměstníče! (vyplniž Allah všecky tvé žádosti!)" — zvolám hlasitě — „pozoruji, — že jsem oklevetán před tebou!" . . .

— „Dosti, dosti o tom, můj brachu! (kletba otcova na tebe!*) známť já vás básníky dobře!" vece Chaled trochu se pousmáv.

„Vám záleží na tom, jak byste vtipem nejlépe blýskali; ostatně, pravda-li nebo lež — což vám do toho! Leč nyní k věci. Tys zde, požehnaný, kterýs prohlásil se ve svých verších, že křivé soudy nad vinníky vynáším. Nuže, rozhodni ty sám v poddané k nám žalobě, v kteréžto, rád se přiznávám, všecku svou naději v Boha skládati musím **), a budu velebiti moudrost tvou. V případnosti této všecku svou moc ti přepouštím a suď, jak nejlépe uznáš. Přistupte blíže, synové stížností! Ty otče šedobradý, vypravuj pánu tomuto svou příhodu."

Zprostřed zástupu stojícího okolo výtrysku vystoupilo několik Arabův, mezi nimiž i hned zajal mou pozornost mladý člověk, lišící se od ostatních podivnou příjemností obličeje i bedlivě voleným a bohatým oděvem.

*) Žertovná zdvořilost arabská; jakož vůbec mluví-li se o vzácné osobě anebo s ní samou, nějaká zdvořilá průpovídka připojiti se musí, kdykoliv se jmenuje.

**) Obyčejný Arabům mluvení spůsob, chce-li kdo říci: Nevím, — není mi známo.

Na hlavě měl skvostný turban ze zelené jemenské látky, a v záhybech jeho povšimnul jsem si zatknuté růže, nepochybně za včerejšího večera utrhnuté.

— „Vypravování mé jest krátké," — vece šedobradý Arab. „Synové moji, jež vidíš tuto před sebou, polapili včera v noci tohoto muže s turbanem zeleným v našem sadu, právě když kradl se stromu apelziny. U něho my též našli několik kusů prádla vyvěšeného v sadě. Nyní přivádíme jej před náměstníka (rozhojniž Allah spravedlnost jeho!), aby pokutoval jej vedlé zákona islamského."

— „Nechať povýší Allah spravedlivých a tresce pomluvačův dle míry pomluvy jejich!" řku k starci, načež obrátiv se k jinochovi, táži se jeho takto: „Tys slyšel řeč muže žalujícího na tebe; čím se ohražuješ proti vypravování jeho?"

— „Ničím; on mluvil pravdu" — odpověděl chladnokrevně mládenec.

— „Však soudě dle tvého drahého a skvostného oděvu, nemám za jiné, nežli že bohatý jsi člověk. Jakéž jest jméno tvé? odkud jsi rodem? jaký stav otce tvého?"

— „Jmenuji se Zeid, syn Amru. Otec můj náležel do počtu mohovitých obyvatelů zdejšího města. On umřel a pozůstavil mi v dědictví znamenité jmění; leč promrhal jsem všecko."

— „O Zeide, synu Amru! dokládám se nejvyššího Allaha, i jeho proroka, i hlavy Aliho, i oka kalifova, i mé brady, i tvého života! příhoda tvá zajisté jinačí býti musí. Vidímť, synu arabský (nechať Allah obělí líce tvoje!), vidím a poznávám, že jsi mládenec zdravého smyslu a překrásného vychování. V očích tvých pozoruji hrdost, jaké nebývá při nízkých přestupnících. Ty nadarmo viníš sebe *z krádeže,* nevěda zajisté, jakou pokutu ukládá svatý zá-

ken na podobné přestoupení. Přijde tobě odseknout pravou ruku po loket...“

— „Jak? jenom ruku?“ — zvolal jinoch, hořce se usmívaje. „Já myslil, že za to povinen jsem hlavu ztratiti.“

— „Nechať bůh tě žehná!“ vzkřiknu, poražen jsa v mysli a položiv na rty své prst z podivení. „Patrno jest, milý brachu, že omrzel tě život, ano naschvále černíš líce svoje před náměstníkem (nechať Allah povýší důstojenství jeho!).

— „Na tomť vám málo záleženo,“ odpoví on pokojně. — „Vy se mnou učiňte dle rozkazu zákona islamského. Jsmeť všickni v božských rukou a k Bohu se navrátíme! Jsem hotov předstoupiti před soud Nejvyššího a proroka jeho.“

— „Není jiného božství kromě Allaha, a není síly ani moci, kromě u Allaha!“ zvolám, obrátiv se k Chaledovi.

— „Událost tato, náměstníče, podivnější jest nebeského ptáka Onka, a nevyzpytatedlnější kamene Kimického*); přiznávám se, že i já všecku svou naději v Boha skládati musím. V tom jakési divné tajemství vězí. Vyzná-li však mládec tento vinu svou, a požádá-li o vyplnění nad ním toho, co káže zákon islamský, tehdy...“

— „Tehdy i já vím tolik, jako ty, požehnaný,“ řekl náměstník, vskočiv mi do řeči. „Nadálť jsem se, že mi dáš dobrou radu. Odveďte tohoto jinocha do vězení, a ty, sácheb-eš-šorta **), rozešli provolavačův po městě, aby oznámili všem, že zítra dvě hodiny po vyjití slunce, na náměstí velikého bazaru nad Zeidem, synem Amru, vykonáván bude soud Boha a proroka“

*) Tak slove po arabsky mudrcký kámen. Od slova tohoto pochází naše chymie, s artikulem al-chemie.

**) Vůdce tělesné stráže.

Vzdálili se všickni ze sálu; já sám zůstal s Chaledem, na jehožto tváři pozoroval jsem nepokoj a zármutek.

— „Vidím, ctný řiditeli (nechať Bůh ozáří hrob roditele tvého!),“ — dím po chvíli k Chaledu — „že zastínil srdce tvé mrak péčí, a že spadla na řasu oka tvého rosa útrpnosti. Uvediž sobě na paměť, co praveno jest v knize neklamné: *Znání všeho, což tajno i co zjevno jest v přírodě, při jediném nalézá se Bohu; Ont jediný jest všemohoucí a vševědoucí, a sám vede, koho chce, na cestu pravdy.* Není pochybnosti, že ušlechtilý tento jinoch nespáchal krádeže, a že jiné musí býti pravdivé jeho vyznání; leč poněvadž naschvále ukrývá čin svůj, není neznání jeho tvou vinou. Dám tobě ale dobrou radu. *Odhalujte vinu pochybností*, pověděl Allah v Alkoránu; protož povinen jsi i ty, náměstníče, starati se o to, jak by vyloudil z toho neštastníka některé slovo, přivodící v pochybnost výpovědi jeho. Spoléhaje pak na ně, vysvobodíš jej spravedlivě od pokuty, jíž on dobrovolně hledá, a jak se zdá ze zoufalství. Slyšel jsi již z úst jeho, že promrhal všecko po otci dědictví. Nepochybuji, že dluhy a nouze dohnaly jej spáchati skutek ten, skrze nějž on sobě umyslil pozbaviti se obtížného života, nemaje dosti zmužilosti odníti jej sobě vlastní rukou . . .“

— „Dobře máš, Abu Saide!“ odpověděl Chaled. „Přátelská rozprávka, rozveselení, víno mohou nám odkrýti tajemství srdce jeho. Tys básník, Abu-Saide! a složil jsi tolik překrásných veršů na pochvalu vína; zajisté nepochybuji, že také řádně je píti umíš.“

— „Ve víně obsaženo jest blaho člověka a rozkoš, dí kniha neomylná,“ odpovím pousmívna se, znamenaje, kam míří Chaled touto řečí.

— „*Moudře praviš!*“ zvolal Chaled. „Ostatně sám

jenom Allah ví, co souditi máme o této věci. Pijí dobré víno, a z ohledu Alkorána pokládám naději svou v Boha. Kterak ty myslíš, Abu-Saide?“ — „Právě tak i já smýšlím, ó náměstníče! Nač nám třeba hloubati pravého smyslu knihy neomylné? Tamtě i pověděno: El-chikmetu, fitneton! to jest, moudrost lidská hrdost před Bohem.“

Chaled zapleskal v dlaně, a černý, neúhledný kleštěnec, miláček jeho, vystoupiv z pobočni komnaty jevil se před námi. Chaled pohlédna mu do očí a stuliv ústa v mírném pousmání se, vece k němu takto tichým hlasem: „Murdžane! po večerní modlitbě chci večeřeti s přítelem naším, Abu Saidem-Asmaji, a s tím mladým přestupníkem, jejž jsem nedávno rozkázal odvésti do žaláře. Nepouštěj k nám nikoho z vedlejších pokojů. Chceme si dnes udělati keif. *) Rozuměl jsi?“

— „Dokládám se očí i hlavy mé!“ odpověděl vážně starý Arab, a odstoupil tichým krokem, hejčkaje se na obě strany, jako hus, a vleka po zemi za sebou dlouhé poly svého ozdobného roucha.

Ve dvě hodiny po slunce západu u vnitřní komnatě jedné zámku Chaledova, skvostně osvícené, připraveny byly vedlé sofy na nízkých podstavcích veliké táce z hlazené ocele, na nichž postaveno bylo množství mělkých misek. Na nich byla rozličná jídla chuti nejvýbornější, rozmanité lahůdky, zadělávané krmě, mandle a čerstvé hrozny nejednoho druhu. Šest hluchoněmých otroků pod správou starého Murdžana stálo řadem k posluhování. Chaled seděl na sofě za jedním naloženým stolíkem a po pravé mu ruce usadil se já na zemi, skrčiv nohy pod

*) Technický výraz na Východě, jejž těžko přeložiti do některého evropského jazyka. Znamená vůbec veliký druh rozkoší východních.

sebe. Ředitel dal znamení kleštěnci, tento vystoupil z komnaty a za několik minut vrátil se s mladým vězněm.

— „Pokoj s tebou, synu Amru!“ řekl Chaled přívětivě k Zejdovi. „Dávno jsme si přáli pohovořiti s tebou: jsi naším hostem.“

Zeid poklonil se hluboko před náměstníkem, a potom položiv nejprvé pravici svou sobě na prsy a políbiv ji na znamení úcty dle obyčeje bassorských Arabův, promluvil pokorně řka: „Upevniž Allah moc spravedlivého náměstníka!“

— „Sedni si, ó synu Amru, a pojez s námi pokrmů našich.“ —

Zeid mlče přistoupil k našemu stolíku a posadil se na zemi zrovna mně naproti. Na to pokropili nás růžovou vodou a my počali večeřeti. Každý z nás bral sobě po chuti něco z misek, stojících před námi; pak otrokové ku podivu hbitě odnášeli na hlavách podstavce s krměmi a střídali jiná jídla. Mlčení panovalo za celý čas večeře. Najednou tři pacholata překrásných tváříček a ve skvostném oděvu vstoupila do komnaty, držíce v rukou kytky z růží a stříbrné číše, naplněné širazským vínem. Každému z nás podaly jsou po kytce a tak též číšemi přisluhovaly. Zeid pohlédnul napřed na Chaleda, potom na mne, a potrvav několik minut na rozpacích, následoval příklad náš a počal píti víno.

— „Synu Amru! tyť nepochybně nevíš, s kým dopřívá tobě osud býti dnes na besedě? Hle tuto před tebou slavný Abu-Said-Asmaji,“ vece Chaled, ukazuje na mne.

Zeid nejprvé dychtivě opřel zraky o mne a potom rychle zvolal: „Tys Abu-Said-Asmaji? Allah! Allah! já hodlal schvalně vypraviti se do Damašku, bych mohl tebe *spatřiti*, uslyšeti tvůj nášid (improvisací) a tvé zpěvy.

Sudba vyplnila žádost mou večer přede dnem mé pokuty! Jsme všickni v božských rukou a k Bohu se navrátíme! Jsem i já nášid (improvisátor).“

Mezi tím vstoupilo do komnaty šest rakkáš (tanečnic), květ bassorských havází *). Líce jejich byla půvabnější plné luny, zrůst štíhlejší i přímější nade palmu a pružnější mořského rákosu. Bleskem krásy jejich oslnuly oči mé, a střely kouzedlného pohledu jejich vryly se do mého srdce. V rukou měly *tambury a kamandže* **), a přikročivše k stolíku našemu, posadily se podloženýma pod sebe nohama řadem na koberce mezi mnou a Zeidem, a naproti Chaledovi, kterýž počal metati na ně růže z kytky své a svobodně s nimi žertovati. Jim podali vína, mandlí a hroznů.

— „Není božství, kromě Allaha, ani proroka, kromě Mahometa!“ zvolal Zeid, v jehožto hlavě víno již oučinkovati počínalo. „Jsem té víry, žes ani ty Abu-Saide, v madžlese ***) samého panovníka věřících nevídal milostnějších havází. Mně aspoň v Bassoře nikdy neudálo se spatřiti něco podobného těmto šesti podivným lunám.“

— „Tys nášid?“ dí Chaled, obrátiv se k Zeidu. „Toužíme poznati tvou umělosť. Nelibo-liž tobě vstoupiti v zápas s Abu-Saidem?“

— „Tafáddal (dovol)!“ — odpoví Zeid slavně, a béře tamburu od sedící nejblíže sebe rakkásy. Já též požádav tamburu od druhé rakkásy, jmu se improvisovati následující sloky:

*) Hazije neboli havázi, sbory a společnosti tanečnic a zpěvkyň v městech arabských.

**) Hudební nástroje, podobný kytaře a ruské balalajce.

***) Veselé shromáždění na hodech u východních rozkošníkův.

Odhal přede mnou, co tvá duše skrývá!
Zde všecka na tě blahost se usmívá:
Tu hurií láska Chaledova přízeň,
Tu veselé družstvo a z nadšení píseň.
O krásy milý ty a důvtipu synu!
Přičítati nelze ti krádeže vinu;
Tvé srdce citem i smělostí opływá:
Odhal přede mnou, co tvá duše skrývá!

Jedva já skončil tyto sloky, již Zeid neprodlévaje ni chvílku, pěl mi tuto odpověď:

Čest velí zlodějem býti!
Cím já Chaledovu přízeň;
Však mi nelze uvaliti
Na nevinnost těžkou tíseň!
Krev otců se ve mně proudí,
Zvykli my počestně žíti.
Zákon mne nechat odsoudí,
Čest velí zlodějem býti!

Neobyčejná příjemnost a čistota hlasu, skladnost ve verších a důvtipná i tajemná odpověď jeho zplodily v nás ve všech nemalou rozkoš. — „Allah! Allah!“ vzvolal Chaled, „tys medomluvnější nad Kodámu a ostrovtipnější nad Lokmana*). Nikoliv, synu Amru! ty nadarmo hledáš pozbaviti se života; chci tebe zachrániti vzdor tvé svéhlavosti. Vím, že rozplýtváno jest jmění tvoje, proto uvrhuješ se v nedůstojné sebe zoufalství. Daruji ti deset tisíc denárův, uveď své věci v pořádek, a přiznej se jenom, že nejsi zlodějem, ale že jiná skutku tvého byla příčina.“

— „Rozhojniž Bůh tvá léta, ó náměstníče!“ odpoví vězeň. „Není mi třeba tvých peněz, i ačkoliv promarnil

*) Kodáma, znamenitý a u Arabův velice oblíbený básník. *Lokman*, skladatel bájek, východní Esop.

dědictví mého otce, zůstalo mi předce ještě znamejmění po matce. Jsemť dosti bohat; a když vyplní ade mnou, co přikazuje zákon islamský, zvu tebe, stníče, uctivě do domu svého, kdežto se přesvědčíš, edohánčla mne ke skutku tomu ani nouze ani zou-t."

— „I kdož jsi ty?" otáže ho Chaled s vroucností. hlíží, že nejsi Zeid, syn Amru, a že tajíš před námi divé své jméno. Pověz nám pravou příhodu svou... mlčíš?... Mluv, požehnaný, a nedávej déle zatvrze-místa! *Mezi námit svazek boha a proroka!* Mám , že objevíš nám své tajemství. Hle! mládkové! na-te vína ctěnému hosti našemu. Napřed úst oprávka tom rozprávka — tak praví přísloví."

Vážný Chaled počal i sám pozpěvovati verše v po-lu vína a krásy. Milé rakkásy, umějíce nazpaměť ství utěšených gazel *), odříkávaly nám je jedna po é, ano i vlastními nápady nás překvapovaly; potom ily se v tance pod zvuk tambur svých a kastanětův. kost, půvabnost a očarovatelnost v každém hnutí těla to pozemských hurií, outlost ve strastných jejich po-ech, jejich vtip, veselost a přívětivost nás všech okou-. Víno, lahodné řeči, improvisování — vše to lilo se ěji proudů Eufratových a Nilových: přízeň a láska y tyto hody plné sladkosti. Nepamatuji se, že bych v celém svém životě byl ztrávil noc příjemnější a lejší. Mezi tím uprostřed zábav Chaled a já nezačínali jsme na hlavní předmět, totiž, vypátrati tajem-rozmilého našeho přestupníka; přemlouvali jsme jej ší moci několikráte, by oznámil nám pravdu, i byl

*) Gazely, způsob anakreontických básní.

již několikráte takořka na skoku učiniti zadost doléhání našemu; leč mimo všecku naši chytrost, domluvu a sliby, ano i kromě účinků výborného, ačkoliv nebem nenáviděného nápoje, on předce dosti záhy se upamatoval, zachovával pevně při sobě tajemství svého. Když jsme konečně zdvojnásobili svá usilování, řekl Zeid v silném zápasu s city svými: „La ilach illa lach (není boha kromě Allaha)! Budiž mezi námi svazek boha a proroka! Ponechejte mne nyní v pokoji; zítra na místu pokuty oznámím vám svou příhodu.“ —

Chaled rozkázal znovu odvésti Zeida do žaláře. Já uložil se tu na sofě vedlé ostatků naší večeře; usnul jsem za malou dobu, a ve snu zdálo se mi, že nalézám se v ráji, kdež za mé zásluhy vykázán byl mi k obývání sad přerozkošný a dokola téhož sadu vystaveno bylo sedmdesáte nádherných zámků, v každém zámku bylo sedmdesáte velikých komnat, a v každé komnatě sedmdesáte skvostných loží, a na každém loži odpočívala přemilostná hurie, každá tak líbezná, půvabná a jasná, že kdyby kterákoliv jevila se noční dobou v povětrném oboru naší země, to by zajisté blesk její krásy ozářil všecku zemi světlem, podobným světlu sedmdesáti sluncí. Mezi těmito huriemi poznal jsem též některé z našich včerejších rakkás. Allah! Allah! — zvolám — není síly ani moci, kromě u Allaha! Když slunce vycházelo a věřící lid počal odříkávati své ranní modlitby, slyšeti se dávalo v Bassoře udeření dřevěným kladívkem na dvéře každého domu, a hřmotný hlas rozléhal se po ulicích: „Dvě hodiny po vyjití slunce, na náměstí velikého bazaru, vykonáván bude soud boha a proroka nad Zeidem, synem Amru. Kdo žádá sobě viděti pokutu Zeida, syna Amru? Kdo chce viděti soud boha *a proroka?*“

V určitý čas valily se zástupy lidu odevšad k náměstí, jehož jedna strana ustanovena byla výhradně ženštinám, zahaleným v široká roucha, v zelené a červené pláštíky, a majícím přes líce maličká žíněná sítka černé barvy, ještě sloužíce jim místo pokryvadel, nehezky je spotvořovala. Chaled uprostřed svých dvořan a silné stráže přišel též na náměstí a postavil se nedaleko sloupu, nalézajícího se uprostřed náměstí, kde stál již Zeid v okovách; blíže něho procházel se obrovský dželad v červených šatech, pohrávaje širokým obnaženým mečem.

Chaled pokynul, a zločince před něho přivedli. — „Zeide, synu Amru! — dí k němu. — Svrchovaný Allah praví v knize neklamné: *Odhalujte vinu pochybností.* Pochybuji o pravdě vypravování tvého, a pročež rozkazuji tobě spravedlivě objeviti přede mnou, jaká byla pohnutka provinění tvého.“

— „Nemohu se k ničemu jinému znáti — vece Zeid — leč co včera jsi uslyšel ode mne. Rozkaž, o náměstníče, by vykonán byl nade mnou soud dle předpisu zákona islamského.“

— „Jak? zdali žes ty nepřipověděl projeviti na tomto místě svého tajemství?“ vzvolal hněvivě Chaled.

— „Nepamatuji se!“ odpověděl chladně Zeid. Chaleda náramná pojala zuřivost. Zařval jako raněný lev na poušti Tedmorské, a vrhna se na Zeida, udeřil jej několikráte v líce. — „Dželade! dželade! — vzkřiknul — odsekni tomuto synu psa a oslice pravou ruku po loket; nechať vyplní se nad ním soud boha a proroka! Mimo to odřež jemu konec jazyka, jehož on neumí užívati k tomu, aby mluvil pravdu před zákonem!“ — Kat obnaživ ruku viníkovu, chystal se již nad ní zamáchnouti nástrojem kázně, když najednou šum a silné vlání vznikalo mezi zástupy

diváků. Pohled na překrásného mládence vzbudil všeobecnou útrpnost. Ženštiny přítomné na náměstí vedly takový nářek, že zdálo se Chaledovi, jako by rozbroj povstával v národu. Aj tu z prostředu houfu ženského nakvap vybíhá dívčina, pokryta dželbabem *) a držící ve vzpjaté vzhůru ruce svitý listek. — „Amán! amán!“ volala hlasem úpěnlivým a pronikavým. „Ó proroku! ó Mahomete! ó Ali! amán!... Chalede, ty soudce spravedlivý! nepokutuj nevinného! *Krev* nevinného dražší jest všeho světa!“

Chaled dal katu znamení posečkati, a vezma svitý list z rukou děviných, tudíž jej rozvinul. V něm napsány byly následující čtyři verše:

Odpusť jemu nevinny tento klam!
Ty víš, že v lásce zlodějův nebývá;
A byť i bylo, — těchto nehoníval
A netresce vinníkův prorok sám.

Po přečtení těchto veršů velel Chaled poodstoupiti svým dvořanům a jal se vyptávati této dívky řka:

— „Vypravuj mi pořádkem pověst svou, o dcero arabská!“

— „Spravedlivý soudce (nechať rozmnoží Allah počet tvých ctností)!“ dí ona, zalévajíc se slzami. „Vězeň tento — jest můj milenec, a já družka srdce jeho. Dověděv se o úmyslu otce mého, jenž uzavřel při sobě provdati mne za starého, bohatého kádi Chatema, nesměl on projeviti jemu vzájemnou lásku naši. Ani otec můj, aniž bratrové znají jej osobně; leč přicházíval on druhdy podtají v naši zahradu, ku které klíč já jemu svěřila, a tu

*) *Ženské* pokryvadlo, jdoucí téměř až po kolena.

jsme vespolek rozprávívali o lásce naší obapolné skrze mřížku u okna mé komnaty. Minulou noc on též přišel v zahradu naši v umluvenou hodinu; leč očekávajíc jej, usnula jsem na neštěstí. Nevidě mě u okna, hodil na okno kaménkem, aby tudy příchod svůj mi oznámil. Udeření kamene probudilo psa; na štěkot jeho otec a bratrové moji hnali se do sadu, a nešťastný můj milenec, chtěje ochrániti čest mou, stal se na přetvar zlodějem, schovav k sobě několik kusů prádla, a počal naschvále trhati apelzíny, když jej chytili. Ty vidíš, kterak šlechetně obětoval on i čest i hlavu svou; jenom aby líce moje nepotemnělo v očích národu, a možná, aby též ochránil život můj přede hněvem rozlíceného otce."

Ubohá dívka nemohla pro pláč a štkání déle mluviti. Sám Chaled byl pohnut rozprávkou její a šlechetným činem počestné a něžné lásky jinochovy. —

„Není božství kromě Allaha, ani proroka, kromě Mahometa! není síly ani moci, leč u Allaha!" tak zvolal, podnesa rukou k nebi, a rozkázal bez meškání sníti okovy s mládce hodného lásky i podivení. Potom přivolav jej k sobě a políbiv mezi očima v čelo, takto promluvil k němu: „Spanilomyslný mládenče! Bůh nedopustil, bych vykonal nespravedlivý soud nad tebou. Z povinného jemu díku vzdání za tuto milost beru na se povinnost pečovati o tvou blahost i o štěstí choti tvé budoucí. Vymohu toho na otci jejím, že odpustí vám oběma a dá přivolení své k vašemu sňatku. Mimo to daruji vám na svatbu těch deset tisíc denárův, kteréž jsem byl včera tobě obětoval."

Zpráva o této neobyčejné události rychle jako blesk roznesla se mezi přítomnými diváky. Prokřikování radosti a velebení Chaleda rozléhalo se odevšad, a otec ušlech-

tilé dívky té dal ještě tu při sloupu kázně přivolení své k sňatku milencův.

Mladý muž ten, jenž nazval sebe v případnosti této Zeidem, synem Amru, byl Said, syn Džaferův, a oslavil potom jméno své v národu jakožto básník, řečník a vypravovatel příběhů, přiloživ sobě spisovatelské jméno Abu—Návvasa.

KNIHA JEDENÁCTÁ.

JÉ PŘEKLADY SLOVANSKÝCH POVÍDEK A POHÁDEK.

První láska.

Vypravování starého bojovníka ve společnosti mladých lidí, žijících v hlavním městě.

Z ruského od *Th. Bulharina.* *)

Zde vemte meč — jsemť zbraně nehoden —
I bobek ten s čela vání zatemněný!
D. Davydov.

Ptáte se, byl-li já kdy zamilován? Jakáž to otázka? Avšak nejsem žádné dělo! Ovšem že jsem miloval, ale ne obyčejem vaším, a to proto, že stvořen jsem z těla a krve, vy pak, panáčkové moji, slušně bratrovati byste se mohli s nafouklými měchýři! Libo-li vám, mne poslouchati, budu vám vypravovati o své první lásce; však vyrosím si, ať mi nikdo do řeči neskáče, aniž pro má odměřená slova ouštěpačně hubu špoulí!

Nebudiž vám to na urážku, přátelé moji, že začím rozprávku svou, potrhuje se trochu na vás. Vímť, nás starce považujete za divousy, a že ve mnohých věcech zdáme se vám býti směšnými. Mně však, patřím-li vaše pošetilosti a ničemnosti — ach, ach! věru není smíchu, ale splakal bych nad vámi! Čehož jest obsažen všecken váš mladý život? — Zbraň troškou prachu

*) Česká Včela 1835 str. 385 a násl.

nabitá — a to všecko! — Naši někdejší časové a nynější, — ovšem hrozný rozdíl! — Čiliž to také mladost? Tato mládež bledá, souchotivá, svadlá, dychavičná, obrejlená, která dle receptu béře potravu, dýchá podlé barometru, zahaluje se po uši před severním větrem, a v kamaších se žene v chrám slávy? Za mého času, na koho se štěstí usmívalo, ten rodil se v košilce, a vy, jak se zdá, rodili jste se ve flanelových kazajkách, a tudy to přichází, že my hledávali jsme v poli štěstí svého, vy pak nalézáte ho za kamny. Patřím-li na vás, věru se obávám, aby plemeno vaše nepřevrhlo se po čase do korotví. A vy se opovažujete mne tázati, zdali jsem byl kdy zamilován! A ba ovšem, začnete-li vy rozprávěti o lásce a slávě, jest skoro tolik, jako když slepička po kohoutu zapěje.

Takoví-liž my jsme bývali ve vašich letech? Tisíc pum a koulí!... Z první mé rány prolito více krve, nežli vy všickni dohromady máte, a na bolestném loži svém ve špitále byl jsem předc mnohem silnější chlapík, než vy v sále při kontratancích. Vy žijete, to jest, cítíte a vážíte všecku potěchu života *z hlavy*, my ale žili jsme *srdcem*, žili jsme život čilejší, zdravější, svobodnější; my arci málo myslili, ale za to vymýšleli jsme méně hloupostí a daremností; mnoho čtveráckých naplodili jsme kousků, ale málo jsme se kořili a plazili; častěji jsme se klamali, ale zřídka koho schvalně podváděli; naše přemyšlování nebývalo odtaženo devadesát devět mil za rozum, za to ale bývali jsme blaženější svými prostými myšlénkami, rozvíjejícími se po líbosti jako kvítí v duši naší. Vy hřešíte bez náruživostí, a nás jediné náruživosti přiváděly k hříchům. Léta a zdravý soud přiváděli nás na *lepší cestu*, ale vás léta a rozumování jenom hloubějí

uvrhuje v propast. Přirovnávaje naše radosti k vašim, přiznati se musím a povědíti, že my sami jsme si trhali ovoce se stromů; vy ale čekáte raději na jablka, až se upekou; my sytili se nedopečenou hovězinou, a vy z ledajaké bryndy lížete pěnu a jí se krmíte.

Budiž však prozatím dosti na tomto lehoučkém protření vám vousků. Poslyšte tedy o mé lásce! Máť ona tolik podobnosti s vaší láskou, jako ulánská píka s parádkem na zuby....

Bylo to záhy z jara roku 1807: já byl tehdáž kornetem v ulánském pluku, chlapík mladý, zdravý, silný, veselý a prostý vší péče. Bylo mi jako rybě ve vodě; co jsem potřeboval, to jsem uměl, a kapsa nenaříkala na nedostatek. Byl jsem syt a odět, měl koně, šavli, pár pistolí, — a na tom jmění jsem přestával! Připomenouti též musím, ne však z honosnosti, ale poněvadž k věci to náleží, že na koni jsem sedával, jako by nás ulil, švihal jsem šavlí, jako vy šviháte brejlemi zavěšenými na šňůrce, a na třidcet kroků na dvanáctkrát jedva čtyřikráte chybil jsem se cíle. V službě na koni liboval jsem si a znal jsem ji výborně, pěšky sloužiti nechutnalo mi nikdy. Třeba-liž mi podotknouti, že hnáti se do boje bývala má největší rozkoš! Však vám beztoho známo, že to jest přirozená vlastnost našeho slovanského plemene.

Pluk náš později připojil se ke stojící již v poli armádě. Napoleonu již se poštěstilo podáviti pruské vojsko, a té doby chystal se právě na naše. Ale nás našel trochu vyzralejší na sebe, a protož, zakašlav sobě trochu pod Pultuskem a pod pruskou Ajlavou, dal se v marše a v kontramarše, by nás tím snáze zahrnul do svých tenat, až nakonec poctil nás i příměřím. Mezi tím hlavní naše síly sbíraly se a stahovaly do okolí Bartenštejnského,

a vojsko rostlo s přibýváním pluků, jenž jeden za druhým spěchal z Rus nám k posile. Pluk náš na začátku měsíce března rozložen byl po vesnicích, a sice něco zase za hlavní armádou na pravém křídle pračelí pozorujícího nepřátel.

Ačkoliv místa ta, kde bylo stání naše, zůstala netknuta a bez pohromy od nepřítele, předce hladoví přátelé naši tak do čista všecko jsou vyprázdnili, že nám jediné se dostaly pusté komory, lační Prušáci a zarmoucené Němkyně, kterých jsme k tomu ke všemu ještě měli těšiti. Na sehnání píce pro koně a potravy pro náš lid musívali jsme druhdy vysílati furážníky velmi daleko, ano časem i za linii našich předních stráží. My však neloupili nikde — uchovejž bůh! — našich spojenců, ale jak se říká, brali jsme, nač jsme připadli, všecko po dobrém, dávajíce jim kvitancí, jež potom splácela ustanovená Memelská komissí, která za hezký čas potrvala, až přísně svědomitým Němcům nepochybně všecko nahradila na poslední zrnko, co jsme jim koliv vzali. Slýchal jsem, že v armádě byly jsou některé vybrané kopy, ježto namísto kvitancí německým hospodářům, neznajícím ruského písma, dávali jsou cedule, na kterých psané byly ruské písničky, anebo poukázání, že odevzdatel sto ran na zadek má obdržeti. Pravdiva-li jest tato pověst, tedy to zajisté první a poslední příklad, že Němci přišli jsou ke skrácení, majíce co činiti s ruskými vojáky! Jinak jest mi též povědomo, že mnozí z nás dávali jsou kvitancí i na větší summy, nežli jsou přijali, a to sice z pouhé outrpnosti anebo k vůli pěkným očím. Konečně tedy, všecko-li by se řádně součtovalo, nalezlo by se matematicky, že ani ta ani ona strana skrácena nebyla.

Našem však pluku nebylo takových šibalův. Ovšem,

pobrali jsme vše do čista, kde jsme koliv čeho se dopíditi mohli; řádně ale bylo vše poznamenáno a potvrzeno; neboť snadno býti štědrým a spravedlivým, kde ničeho jiného to nestojí mimo podpis jména svého.... Příklady toho jsou před očima!

Přišel konečně i na mne řad vypraviti se na lov, totiž sháněti se po píci a potravě. Mně dán desátek mužů a výslovný příkaz nevracovati se bez potřebných zásob pro celou švadronu aspoň na celých sedm dní. Čiň co čiň, rozkazu tomu podrobiti jsem se musil. Na kůň! po třech na levo! marš! —

Jedeme tři míle: vše hladovo a prázdno, jako by koštětem umetl. Jedeme druhé tři míle, a zase tak. Po polích vše černo, brambory vykopány ze země; u komor a sklepů dvéře zotvírány do kořen, a obyvatelé cvičí se v postech, modlitbách a klení. Táži se, jak to dále vyhlíží? Mně odpovídají, že po celé cestě od ležení našeho až do samých ruských hranic zpívá se jedna nota, lamentabile, beze vší proměny. Což tu počíti? Daleko se pouštěti zakázáno, bychom se nedostali do rukou Francouzům, neboť nebyl jsem poslán svést šarvátku, ale abych posilu přivezl koňům a jezdcům, by tím zmužileji potýkati se mohli. Mně ale již tak tuze omrzelo toto slídění po pustých a prázdných místech, a tento pohled na vyzáblá líce Prušákův, že nerozmýšleje se dlouho, zakomendoval jsem lid svůj v stranu nám zapovězenou. Popojeda asi čtyři míle přes linii ležení našeho, octnul jsem se skutečně v ráji, v němžto neudálo se ještě pobyti ani přátelům našim, ani nepřátelům. Vjeli jsme do vsi, a srdéčko počalo nám v těle pohrávati. O jakéžto potěšné divadlo otevřelo se před našima loupežnýma a něžnýma očima! Kohouti procházejíce se po návsi, pronikavým hlasem do-

volávají se rožně. Krmné husy a kachny, na způsob hloupých boháčů, hrdě sobě počínají na loužích, nemnice na blízké sousedství vojenských kastrolův. Svině s podsvinčátky chrochce blízko plotu, jako paňátka naše v hlučných společnostech, a dále na pastvišti toulá se a bučí sprostá luza, to jest, domácí skot. A lidé?... Mladé ženušky a děvčata utíkají k lesu, děti se šklebí, stařeny vzdychají a dávají se v nářeky, a hrubého díla pacholci a děvky stojí na prahu s založenýma rukama, s zamračeným čelem, čekajíce, co jim bude přikázáno. Zabodnu kůň a přiskáči k tlustému muži, sedícímu na kamenu bez pohnutí, jako paštika nadětá, i ptám se ho, čeho se tito lidé polekali. Brzo jsem vyrozuměl, že nás měli za polské ulány z Napoleonovy armády, kteříž to dva dni před tím zle jsou hospodařili v sousední vesnici, že po nich i mouchy a šváby, aby nepošly hladem, vystěhovaly se dobrovolně z domů, hledajíce pod širým nebem ochrany. Tu já hřmotným hlasem a zdlouha jsem zvolal: Wir sind Russen! Uláni moji ještě hřmotněji opětovali po mně: Rus! Rus! — Po celé vsi najednou rozléhalo se: Russen, Russen! — a utíkající k lesu obrátili se nazpět, stojící bez hnutí na prahu počali se hýbati, baby přestaly naříkati, a děti zakřičely radostnějším hlasem. Tlustý ten muž, ku kterému já udal se nejdříve s otázkami, rozhoupav se, povstal a poklonil se, jako nabitý moždíř, i dal mi tudíž vážně na vědomí, že on jest šulc, t. j. starosta neboli rychtář ve vsi této. Toho však právě mi bylo třeba.

I oznámil jsem mu, že my, trpíce ve všem největší nedostatek, nemůžeme přestávati na dobrovolném postoupení nám v prodej potřebných věcí; nýbrž že on, jakožto *starosta, povinen* bude opatřiti nám fury a naložiti na ně

co možná nejvíce píce a potrav, vezma od každého sedláka polovici zásob jeho. Za všecko pak, cokoliv nám vydá, sliboval jsem hojně zaplatiti.

Při první polovici řeči mé nadula se tvář starostova jako kovářský měch, vyvaloval oči a čpoulil hubu. Zajisté byl by zblednul od uleknutí, kdyby v těle jeho aspoň o půl vědra méně krve se bylo nalézalo. Poněvadž ale krev nikam z hlavy valiti se nemohla, tedy začervenal se v dvojnásob, a zaražen jsa touto žádostí, nemohl ani slova přes jazyk převésti. Za to ale druhá polovice řeči mé žádaného měla účinku. Roztáhnul hubu až po uši, a tak silně pokývnul velikánskou hlavou, že kdyby té doby pod jeho čelo byl se kůl podstavil, on by zajisté na sáh jej byl zarazil do země.

Vyrozuměl jsem pak z jeho slov, že spokojen jest s mým ponavržením, a že se vynasnaží býti po mé vůli.

Nikdo z vás nemůž sobě představiti, kterak čarodějně působí po veškerých vesnicích slovíčko *bezahlen*. Slovem tím, jako galvanickým dotknutím zatřesou se všecky nervy v těle každého pravého, v ustavičných počtech hlavu zamotanou majícího Němce; jeho srdce se třese při tomto zvuku, jako osyka při nejslabším zavání větru, a tudíž všechna v něm tuchne náruživost. Tímto slovíčkem, mám za to, mohl by z hrobů přivolati na svět všech dřevních bohatýrů Hermanových, tohoto vítěze nad Varrem, jehožto potomci později tak horlivě sloužili jsou císařům římským za sladkozvuké, přelíbezné bezahlen. Nikomu tedy nebude divno, že i náš vážný a vážený starosta hnuv se s místa bez prodlení sdělil osadníkům můj příkaz, načež celá ves neobyčejný život dávala na jevo. Bez slova bezahlen nepochybně byl bych musil jiným způsobem přiměti je k činnosti.

Na konec lípového stromořadí, několik honů ode vsi, prohlídaly z nehustých ještě větví bílé zdi a střecha červeně pokrytá, z čehož souditi se mohlo, že stavení to milostivé vrchnosti náleží. Vezma s sebou dvou ulánův, cválal jsem rychle v tu stranu, neboť jsem se nadál, že nejméně chutného oběda mně a mým hladovým společníkům tam se dostane.

Pozorovali jsme, že v zámku již zpraveni byli o našem příjezdu, leč nevěděli jsou ještě, zdali ke straně přátelské neb nepřátelské náležíme. Vrata byla zavřena, všude ticho, jako by ani živé duše v celém zámku nebylo, až konečně předc ukázal se nám lidský tvor jeden na obšírném dvoře. Byl to pruský vysloužence ještě z časů Fridricha Velikého. Stál tu jako na stráži několik kroků od mřežované branky, podepřen na tlustou a dlouhou hůl. Na sobě měl modrou obnošenou kazajku s červenými výložky, kožené spodky a dlouhé střevíce na nohou. Na hlavě mu trochu šikmo seděl ošumělý klobouk na tři facky. Šedé vlasy přihlazeny byly přes uši a v týl vázány do copu. Šedivé vousy, pilně namydlené, jako dva beraní růžky strměly pod dlouhým přičervenalým nosem. Stařík vzav na se vážnou a hrdinskou postavu, zvolal hřmotným hlasem: Wer da?

— Přátelé, Rusi! dám jemu v odpověď.

— Herein! vykřiknul vysloužence ještě silnějším hlasem, i pozdvihnuv hůl, zatočil nad hlavou, na kteréžto znamení otevřely se dvéře u domu, a v oknech zamihlo se několik čepečků. Na to dopadávaje na jednu nohu, přikulhal se vysloužence ke vratům, otevřel je do kořen, a pak postaviv se jako prut a sundav s hlavy klobouk, přivítal mne a pustil do dvora. I popojel jsem zrovna až k samému prahu.

V předním pokoji vyšla mi vstříc ctihodná dáma,

s dvěma mladýma dceruškama, milostnýma jak cherubínkové. Po vykonání slušných poklon a obyčejných zdvořilostí vedla mne do sálu, kde již na stole snídaní bylo přichystáno. Poděkovav se domácí paní za šetrnost její, posadil jsem se k snídaní, z části zuby je požíraje a z části očima. Oh, což jsem si dávno již tak nepochutnal! Tu jedním okamžením zapomněl jsem na všecku předešlou nouzi, a byl jsem šťasten jako vlk v ovčíně.

Přiznati se musím, že do toho snídaní živ jsem byl na božím světě též právě jako vlk anebo jako mladý vlček, neznaje rozkoše jiné, kromě té, když za dost učiněno bylo prvním hrubým potřebám života, i ačkoliv druhdy také podíval jsem se do knihy, stávalo se to předce namnoze jen tehdáž, když sen mi nechtěl očí sevříti, anebo když žaludek opatřen byl pokrmem a nápojem. O duševních radostech a rozkošech měl jsem toliko jakési nedokonalé ponětí neb tušení; o duševním ale hoři neb žalostech věru ani za mák ničeho jsem nevěděl, a smával jsem se z plného hrdla, ujišťoval-li mne kdo, že hoře a zármutek mnohem horší jest, než jakákoliv zimnice. Miloval jsem všech mladých a hezkých děvčat bez výnímky, kdekoliv se mi naskytly, avšak pochopiti jsem nikdy nemohl, kterak by se kdo láskou trápiti mohl. Osoba ženská bývala mi v mysli, dokud jsem byl při ní, ale přes práh nikdy nevzal jsem s sebou touhu a vzpomínání. Převaha života fysického byla při mně patrná, a síla jeho udušovala ve mně všecky nadsmyslné zábavy, všecko podnikání pouze vyššího smyslu se týkající. Duše byla jako sevřena v mém silném těle, a protož musila v plamen vyraziti, měla-li rozbiti své okovy. A tak se i stalo!

Otevřely se dvéře u pobočního pokoje, a do sálu vstoupily jsou dvě panny.

— Toto jsou mé starší dcery, vece paní domácí. Na to ještě cosi dále mluvila, ale já již neslyšel jejích řečí, aniž jsem čeho jiného viděl, kromě mladší této k nám přišlé dcery. — Zdálo se mi, jako bych po tu dobu žádných ženštin nebyl vídal, leč toliko jejich obrazy, a jako by tato nejprvnější, ano jediná ženská byla osoba na celém světě, kterouž mi nyní ve skutečnosti spatřiti štěstí přálo. Nevím, zdali mohl více podivením jat a zmaten býti pracotec náš, když probudiv se ze sna, viděl podlé sebe Evu, vzor ženské krásy a slabosti, jako já byl tě doby, pohlédnuv na tuto pannu přespanilou, přelíbeznou, outlou a cosi nadzemského do sebe mající....

Představila se mým zrakům, jako nějaký úkaz v duhových barvách jevící se na světlém, poloprůhledném oblaku. Nezdálo se mi býti podobno víře, že by toto skličné stvoření na zemské půdě svůj původ míti mělo. Hlava mi šla kolem, přes oči jako by rouška byla spadla, ze srdce hnal se plamen do všech nervů těla mého.... Chtěl jsem něco na přivítanou pověděti, ale nebylo možné....

Bylo mi jenom patřiti a mlčeti.... Nemohl jsem pochopiti, co se mnou se dálo!

Zapomenul jsem postaviti na stůl vypitou sklenku, drže ji ustavičně v ruce, stál jsem tu jako socha, patře na tuto krasavici, i ačkoliv ona ani slova nepromluvila, podobalo se mi předc, že slyším hlas její, hlas líbezný, sladký, pronikavý, jako líbý nápěv slyšený zdaleka....

Nemám za jiné, než že strašlivé musilo býti mé pohlížení na ni, nejináče než jako lidojed patřívá na tučného vězně svého; neboť i při ní patrna byla nesnáze a pomatenost, zarděla se a zastoupila za sestru. V tu minutu, ana se byla skryla mým očím, přišel jsem opět k sobě. Spama-

tv se, pozoroval jsem, že zmatenost má nezůstala tajna

pozorlivosti domácí paní a dcer jejich. V takovýchto případnostech jsouť ženštiny nad míru důmyslny! Sebrav se trochu na mysli, hleděl jsem zavesti a udržovati rozprávku o rozličných nepatrných věcech, ale i k tomu brzce síly nestačovalo. Toužil jsem jediné neustále patřiti na krásnou dívku, a hledě na ni, byl bych mohl přes celý rok setrvati v mlčení a snění. Cítil jsem dobře, že neobratně a podivně se chovám při této události, leč vytrhnouti se z tohoto neobyčejného stavu nebylo v mé moci.

Na štěstí volali jsou domácí paní do druhého pokoje, a ke mně vstoupil muž jeden z mých lidí, táže se, nemají-li se mezi tím časem koně krmiti, a nebyla-li by vůle má pustiti strašáky na Němce, ješto bez chuti jaksi nakládají na vozy a nedávají všeho, čeho třeba.

Mezi tím, co jsem rozkazy dával, by se postavily pikety, a rozeslalo na přezvědy několik mužů k vystříhání se nenadálého přepadnutí od Francouzův, vrátila se domácí paní do sálu. Na tváři její jevil se nepokoj a mrzutost. Jižtě starosta od desátníka našeho požadoval za snešené věci nejmilejší *bezahlen*, a obdržel od něho za odpověď lakonické *niks*, a protož přišel s vyřízenou k své milostivé paní, že poddaní její přivedeni budou na mizinu, jestli že tak veliké množství potrav a píce bez zaplacení bude odvezeno.

— Pane oficíre! dí domácí paní: my ochotně chceme pomáhati Rusům všemi možnými prostředky; leč zbavíte-li vy nás všech na dlouhé jaro potřebných zásob, tedy ubozí vesničané přinuceni budou z nouze a hladu světem se potloukati....

— Jsem, milostivá paní, toliko vykonatelem nařízení svých představených, a podrobiti se musím nevyhnutedlné potřebě.... Švadrona naše nalézá se v zoufalém stavu,

a mně přikázáno opatřiti potravu pro lid a pro koně, ať by stálo co stálo. Vláda naše uvoluje se řádně zapraviti za vše na poukázání kvitancí....

— Zde však na dvě míle naleznete několik bohatých vsí, odpověděla hospodyně, a jestli že byste všem na stejné díly uložili, tedy byste i více získali, i našim osadníkům žádné znamenité křivdy neučinili....

— Ačkoliv mi každá minuta drahá... avšak... mohu-li se vám tím zavděčiti... jsem ke všemu volen, cokoliv nařídíte. Vyšlete několik osob ze svých lidí s mými ulány do okolních vesnic s nařízením, by všech potřebných věcí nám do zejtřka opatřili.... Poddaní vaši nechať dají, co jim libo, a třebať i ničím nepřispěli, mně vše jedno, toliko o to se mi rozchází, bych s prázdnýma rukama nemusel se vrátiti k naší švadroně....

— Zaručuji se vám, že budete spokojen! dí paní na to s veselejší tváří. Děkuji vám, tisícery vám díky vzdávám, doložila hospodyně milá a vyšla opět ze sálu opatřit všecko dle potřeby. Velel jsem desátníku s každým poslem paninym vyslati po jednom ulánu, ostatní pak aby se položili polem za zahradou, bychom od nepřítele nebyli překvapeni. Vlídným tímto nakládáním získal jsem si u všech přízeň. Dívčiny projevily svou vděčnost laskavým pousmáním, a nejstarší sestra sama se nabídnula ukázati mi zahradu při zámku, řkouc: Vy nepochybně pobudete s námi zde až do zejtřka?

Paní domácí opět se vrátila, a v jednání jejím pozoroval jsem více upřímnosti a náchylnosti. Ponavrhla mně sama, bych se ubytoval v jejím domě, doložíc s přívětivým pousmáním, že nařídí dcerám svým pečovati o to, by mně nebyla u nich dlouhá chvíle.

Mrštil jsem okem na mladší sestru, která se zarděla.

Klnul jsem v duchu svou nesmělou povahu, ačkoliv jindy, býval jsem hovořivý, veselý, ano i ve společnosti ženské dosti smělý. Kamž se to vše podělo! Zde najednou mne opanovala plachost a stydlivost, že neuměl jsem splésti ani jedné řádné poklony, aniž jaké přiměřené rozprávky začíti. Z nesnáze té však poněkud pomohla mi starší sestra, dotazujíc se na některé věci a obyčeje ruské, pak i na naše vojsko, sicež bych byl přinucen uteci z pokoje pro svou nápadnou neohrabanost. Nikterak nemohl jsem spořádati se v myšlénkách, a óči mé zabloudily každou chvílku k mladší sestře.

Zeptáte-li se mne, přátelé moji, a požádáte-li, bych vám dal popis krásné té dívky, kterážto jedním pohledem mne okouzlila, a jedním okamžením takovou proměnu způsobila ve všech mých smyslech, citech a pomyšleních: upřímně i nyní se přiznati musím, že nejsem s to, vám v tom býti po vůli. Ti, kteří snadno a zevrubně popisují svých milenek, zajisté nemilovali nikdy. Popíši vám vlastnosti a vnady tisícera pěkných děvčat, s nimižto jsem kdy tancoval a laskavé žerty si tropil; leč nejsem s to vám podati obraz této přemilostné panny. Víte-liž, čím to přichází? V pravdivé lásce, v lásce duševní, nemyslí zamilovaný nikdy na krásy milenky své porůznu; nýbrž v celosti stále podobu její chová v svém srdci. A tak miluje on ji celou, kterážto celost nedá se vysloviti nižádným lidským jazykem. Odtud to i vlastně přichází, že zamilovaný žádá sobě bez přestání patřiti na svou milenku, proto on hned z prvního okamžení přál by si míti podobiznu její, poněvadž v nepřítomnosti její není s to přivoditi sobě na paměť všech půvabů jejích, všech tahů obličeje jejího, vší té souměrnosti a sladké shody všech oudů těla jejího. Tím nenabudete ani nejmenšího

pohětí o krásné té dívce, která tak mocně mne okouzlila, řeknu-li vám, že byla tmavě kaštanových vlasů, do tmava modrých očí, nad nimaž se sličně klenuly bohaté řásy, bílých nad sníh zubů, postavy štíhlé, že by rukou obemknouti mohl, a nožka... Ach, ta nožka! Nejvyšší však moc záležela ve splývání všech těchto vnad dohromady, v přepodivném tom souhlasí, kteréž činily vespolek. Jakáž hra a život byla v očích jejích, když duše skrze ně se dívala na zemské předměty, jakou jemnou a průhlednou barvu měla její bělounká líce, oživovaná růžemi jen tehdáž, když myšlénky její skrze srdce proletaly.... Všecko to nedá se vytknouti ani slovem, ani perem, ani malbou, rovně jako se nedá povědíti, ani jaká jest příjemnost slunečního tepla, neb vůně květův, neb okoušení chutného ovoce, vůbec vše, což obživujícího jest a vznešeného v přírodě.

Připomenouti vám musím, přátelé moji, ještě o jedné podivnosti. Ač jsem neviděl při ní ani jediné osoby mužské, ač jsem vlastně ani sám s ní ještě nepromluvil, a předce byl jsem již žehravým! Záviděl jsem starší sestře její, záviděl jsem mateři, záviděl i malým sestřičkám, ano i psíčku tomu, kterýžto hrál si u nohou jejích. — Byl bych volil ujíti s ní na pouště, na lednaté vršiny hor, zajíti v pošmourné lesy, by nikdo nemohl ji spatřiti, nikdo se jí dotknouti, ba ani slyšeti zvuky hlasu jejího....

Nyní ale představte sobě, co jsem pocítiti musel, když před samým obědem vstoupil do pokoje mladý člověk, jenž jedva pohledem mě poctiv a lehkou poklonou, přímo bral se k pannám těm....

— Zde vám představuji domácího přítele, kandidáta filosofie na Královecké universitě, společníka syna mého, *který nyní jest* v armádě, — promluvila ke mně paní, jak

se zdálo, jsouc trochu nespokojena s chladným chováním se ke mně hostě svého. K tomu já pousmál se lhostejně, znáti mu dávaje své jím pohrdání.

Mezi tím opletal se stále tento pan kandidát okolo děvčat, tu cosi potichu s nimi hovořil s patrným na jevo dáváním jakésito nemilé domácnosti a povolováním sobě beze všech okolků v přítomnosti jejich. Často pohlížel i v zrcadlo, opravuje si šátek na krku, pročechrávaje vlasy a hladě si vousky, při čemž já pozoroval každé hnutí jeho jako zlodějovo, a měřil jej očima jako terč, na němžto chtěl jsem sprubovati svých pistolí.

Kandidát tento mohl míti okolo dvadcíti pěti let, byl vysokého zrůstu, štíhlý, bledé tváři a černovlasý. Oči jeho byly vyvalené na způsob telecích, podlouhlý nos podobal se růžku na tabák, a tlusté pysky nechtěly přiléhati k sobě nad širokými zuby, jako když víko nechce se přivírati ke kufru přes příliš nacpanému. Oblečen byl v šat polovojenský, jak to tehdejší čas s sebou přinášel, maje na sobě světle zelený frak po vojensku skrojený, široké šaryváry, a na botách ostruhy. Vypodobnitel tento školské moudrosti a světského bláznovství snažil se tímže časem býti i vážným i líbezným, hned usmívaje se, hned zas tváře se jako roztržit, těkal očima po podlaze, pak tlachal o tom a onom, ač vše to za řeč nestálo, chechtaje se při tom z plného hrdla, potom dal se do zívání, vrtě se na kramflekách a cvakaje ostruhami. Byltě to originál venkovského šviháka a universitního po hospodách váleného hejska, živý obraz německého epigramu, jehož smysl dlouhým výkladem se vydobyti musí, ano mohl se i považovati za rytíře v komedii s marionetkami.

Oznámeno, že dáno na stůl. Já kráčel k obědu s domácí paní, kandidát vedl dívčiny; pak usadiv se mezi ně,

patřil na mne slavně a vítězně. Láska uchlácholila mou divokou prchlivost. Boje se uraziti dám, snesl jsem tento sprostácký způsob a pošetilé jeho jednání.

V životě mém bylo to ponejprv, že jsa zdráv tělem, neměl jsem nižádné chuti k jídlu, ač krmě byly jsou velmi dobře připraveny. I bylo mi jaksi tesklivo a těsno v srdci, tak že jedva jsem s to byl řádně odpovídati paní, pečující o dloužení se rozprávky. Po obědě, vzav sobě zámínku, že musím dohlédnouti k našim lidem, tudíž ubíral jsem se z pokoje. Bil jsem na to, bych někde dopíditi se mohl starého vysloužence, který by mne zpravil o všech okolnostech týkajících se rodiny této ctihodné hospodyně, a jejž bych získal sobě, by stal se účastným důvěry mé v zámyslech mojich.

Vysloužence nalezl jsem ve společnosti našich ulánův. Sedě na kameně a kouře dýmku patřil očima tak radostnýma na tyto bojovníky, jakýma vy, přátelé milí, patříváte na tanečnice v nádherném baletu. Zraky jeho planuly jsou pravdivou rozkoší.

Uviděv mne přicházeti, povstal, položil dýmku na kámen, smeknul klobouk a postavil se rovně po vojensku. Já se hned k němu měl přívětivě, a započal s ním rozprávku.

Francouz na první promluvení pověděl by všecko tajemství srdce svého; leč tuhého Němce přivesti k tomu, by za dost učinil zvědavosti mé, stálo nemalého namáhání. Nepochybně zdála se mu býti zvědavost má zbytečná a bez oučelu, a protož přirozenou svou studeností trápil mne velice lakonickými odpovědmi svými. Konečně ale roztálo srdce jeho a ústa se rozvázala po vtisknutí mu do dlani dvou dukátů. Tu jsem se dověděl od něho, *že manžel* ctné naší hospodyně byl majorem, a že umřel

před dvěma roky, zanechav patero dítek po sobě, a dluhů, až se při nich stesknouti mohlo. Nebožtík byl sice muž dobrý, ale lehkověrný a při tom náruživý hráč v karty. Nevhodné spekulantství a karty přivedly do bídného stavu statek jeho, což vše doufala vdova opět napraviti dobrým hospodářstvím, dokud vojna nesklamala ji v těchto nadějech. Starší dceru, Albertinu, namlouval sobě pruský oficír, přítel bratra jejího, mladší pak, Leopoldina, jenž nedávno teprv vstoupila v panenský věk, byla ještě bez milovníka. Vysloužence, povoluje sobě v pochvalách celé rodiny, zvláště vychvaloval Leopoldinu pro její dobrotu, i řekl:

— Není ve vsi nemocného, o něhož by ona péči neměla, není chudého, jemuž by ona pomáhati se nesnažila! Jest to věru vtělený anděl. Již nyní sedmý rok běží, že nepiji z ničích rukou sklenky vína, leč podá-li mi slečna Leopoldina.... Jest ke mně, starci, velmi milostiva, a ví též dobře, že bych hotov byl pro ni do ohně a do vody skočiti. Dejž Bůh, bych se dočkal jejího štěstí!... Bojím se jenom jednoho, a sice, by někdy nežádal o ruku její onen proklatý rekrut, jejž jste vy nepochybně viděli v domě. Ani cítiti ho nemohu!

— A já též, řku, potřepav vysloužence na rameno; kdo pak je ten člověk?

— To čert ví! Otec jeho byl Italián, a jak se praví, přišel k nám s opicemi, potom zbohatnul pašováním a taškářstvím, oženil se na Němkyni, dceři jakéhosi zadluženého šlechtice, a přivedl na svět tohoto ničemu, prázdného a hlučivého jako buben, zbabělého jako markytán, a hrdého jako kůň generálský. Naše předobrá paní dlužna mu mnoho peněz, na upsání nebožtíka majora (nebudiž mu to k necti připomínáno!), a proto tento troup si tak

fouká a u nás se roztahuje, jako vrána na rozmetaném orlově hnízdě! Praví se, že se mu zalíbila slečna Leopoldina; že ale on jí líbiti se nemůže, chtěl bych na to svůj krk saditi! Pro ni by se lépe hodil mladý bojovník, švarný mládec...

— Slyš, milý staříku! dím, vtisknuv mu do ruky ještě dva dukáty; ačkoliv nejsem tak švarný mládec, jakého bys ty sobě žádal, ale jsem bojovník a zamiloval jsem z celého srdce slečnu Leopoldinu. Jdi a oznam jí to!... Skoumej, nebyla-li by volna provdati se za mne!...

Vysloužený ucouvnul ode mne na tři kroky, a pozorně patřil na mne, jako by se chtěl přesvědčiti, zdali nežertuji. Když ale opětně projevil jsem mu svůj pevný úmysl, v kterémžto potvrdili ho i dukáty, tu on, vrtě hlavou, promluvil ke mně:

— A snad byste nechtěl slečnu naši do cizí země vzíti s sebou?

— Toť se rozumí!

— I tisíc hromů! zvolal stařec, dupnuv nohou; však tě slečna naše tak ouplé stvoření, že věru nesnese vašich mrazů! Povídávají, že u vás i domy z ledu se staví....

— Nemějž o to starost, milý příteli! u nás ještě ani jedna žena nezmrzla. Ostatně pak, jestli by ona zdráhala se jeti se mnou, snadna tomu pomoc, — tedy zůstanu já zde!

— A, to je něco jiného! Medle ale, nebylo-liž by slušno, dříve pověděti o té věci milostpaní!

— Bůh uchovej! Matce já sám svou žádost přednesu. Ostýchám se toliko náklonnost svou vyjeviti samé slečně Leopoldině.

— Děla a granáty! zamumlal vysloužený. Švarný *mládenec, a ostýchá* se děvčete! Avšak jest pravda, i já, když

jsem druhdy páli po naší markytánce, neosmělil jsem se se svou láskou jí se svěřiti, boje se, aby mně nevybančila, a protož svěřil jsem se dříve v této důležité věci koňskému lékaři při našem pluku. Hrome a peklo! po tu dobu jsem se ještě o tom ani slovem nezmínil, ale nyní se za to nehanbím, ještě i hrdinové, kteří jinak nikoho a ničeho se nebojí, podobně nesměle se mají k ženštinám! Dovolte, pane oficíre! půjdu hned a povím slečně Leopoldině, že jste do ní zamilován, a zeptám se jí, zdali i vy se jí líbíte.

— Deset dukátů za odpověď! dím jemu na to. Vysloužilec vypravil se v poselství, a já vakočiv na kůň, cválal jsem do širého pole, bych se povyrazil z trudných svých myšlének.

Objel jsem lesík několikráte dokola a kříž na kříž, pohlížeje častěji na milý ten zámeček a neosměluje se ještě do něho se vrátiti. Přemýšlel jsem mnoho, pohřížil se do snů, trápil se předtuchami, ano prolíval i slzy, první slzy prolité po oněch, jimiž víčka mých očí ovlhaly jsou to metle učitelové. Nevěděl jsem si rady a co sám s sebou mám počíti, i chtěl jsem již ujížděti od těchto kouzedlných míst, a pak zase hrozil jsem se dne zejtřejšího, kteréhož mne povinnost volala k mé švadroně. Posléz, když slunce se níželo za hory, uznal jsem za slušné vrátiti se do dvoru, a když jsem vjížděl do stromořadí, potkal jsem se celou rodinou, která mi vyšla naproti. Kandidát vedl s Leopoldinou.

Skočiv s koně a odevzdav jej sloužícímu, jal jsem mlouvati domácí paní, že musil jsem ohledati polohu toho kraje, bych věděl, jak se zachovati s lidem svým, by bez nadání Francouzi nás přepadli, a při tom osměloval se pohlédnouti na Leopoldinu. Sklopila oči, patrně

byla pomatena a zarděla se. Pozoroval jsem, že vysloužence vyplnil mou žádost.

— Zdá se, že velmi snažně hledíte se vyhýbati Francouzům! vece kandidát filosofie, obrátiv se ke mně s zřejmým ousměškem v tváři.

— Snažně vyhýbám se jenom hlupcům, odpovím, hledě při tom v chladné míře se udržeti. Francouzův však vystříhám se ne z bojácnosti, ale proto, poněvadž mi *zakázáno* potkati se s nimi. Mimo to sama opatrnost velí míti se na pozoru před nenadálým outokem. Nedbalé nevšímání sobě nebezpečenství nemůž sloužiti ke cti oficíru. Vidím, že ještě dosaváde nenaučili vás vojenské službě, a protož chci vám dáti poučení, kterak v poslušenství měl byste se zachovati....

Paní se ulekla těchto mých slov, a protož se snažila zamluviti tento spor náš. Leč prvním krokem tím k pravdivé mé povaze vrácena mi opět obyčejná smělost. Přistoupiv k Leopoldině, vzal jsem ji za ruku, a kráčel jsem dále s oběma sestrama, pohrůžlivě popatřiv na kandidáta, jenž přinucen byl postoupiti mně svou dámu. Ruka Leopoldiny chvěla se v mé ruce.

Albertina pozorovala brzo, že nadbývá ve spolku tomto, a že jen proto vedu se s ní za ruku, poněvadž nemožno slušným způsobem se jí spustiti. „Pane kandidáte!“ dí žertovně, podávajíc jemu ruku, „nebude-liž vám libo, býti mi podporou v mé starosti?“ a nedočkavši se ani odpovědi, uchopila se ho za rameno, a potáhla za sebou na druhou stranu stromořadí. Mať šla prostředkem s menšími dcerkami. I zdvojnásobiv téměř kroky, octnul jsem se brzo daleko před ostatní společností, a *takořka* o samotě s Leopoldinou.

Po některou chvíli šli jsme mlčečky; konečně pak odhodlal jsem se jí svěřiti se.

— Život anebo smrt! vypustil jsem první slova, tiskna ruku její.... Odpověď vaše rozhodne můj osud. Mluvil-li s vámi vysloužence?

— Vy posaváde tak málo mne znáte, že opravdu nevím, co bych vám odpovědíti měla... dí Leopoldina tichým a nesmělým hlasem, bázlivě se ohlížejíc.

— Znám vás dostatečně, a postačuje to k milování vás přes celý život. Duše vaše vidna jest v očích vašich, na andělských tvářích vašich, a vysloužence vypravoval mi o vás...

— Myť sotva jeden druhého jsme spatřili.... My se docela ještě neznáme... doložila.

— Ponechám vám tolik času, co vám libo, byste i mne lépe poznati mohla. Představení i druhové moji mohou dáti svědectví o mně, i jsem hotov půl života svého prořekati, jen když konečně přivolení vašeho se dočekám.... Povězte mi jenom, toho-li mi lze nadíti se?...

— To záleží na vůli mé mateře... odpověděla tichým hlasem.

— A zanechá-li ona vám rozhodnutí té věci? Zdaliž slovem svým vyřknete mou blaženost?

— Vy mne přivodíte do veliké nesnáze.... Mně ničeho nelze vám říci bez vůle matčiny.... Já sama nevládnu svým osudem....

— Pomněte, že od jediného slova vašeho závisí život můj! Nemožná-li mně nadíti se, že získám lásku vaši, jestli že srdce vaše již jinému věnováno, tohoto dne ještě nebude již stávati mne na světě....

— Vy mě děsíte!

— Zdaliž tedy vůle vaše, bych zůstal na živě?

— O zůstaňte živ, pro bůh, zůstaňte, a netrapte mne tak strašlivými myšlénkami!...

— Tedy život a naděje?

— Vše záleží na vůli mé mateře....

— A vy?...

— Já nebudu se jí protiviti v ničem....

— Leopoldino! můj anděle, můj životě! přisáhám, že chci štěstí tvému obětovati všecky hodiny, všecky myšlénky i city všecky! — Té chvíle byl jsem u vytržení a oplýval jsem radostí.

— Tiše, pro bůh, tiše! sice nás uslyší....

Za zbytečné pokládám popisovati vám vše zevrubně, co se dálo se mnou v těchto minutách objevení své první lásky, a co vše vložila do úst lásky té šveholivost. Dosti buď na tom, řeknu-li, že dříve nežli jsme domova došli, my již druh druha dokonale pochopovali, a že jsem nastoupil nekonečnou dráhu *naděje*, po nížto všickni lidé, chovající v srdci svém jakékoliv žádosti, ženou se a stíhají onen přízrak, jejž nazývají *štěstím*.

Po celý večer nevzdaloval jsem se od Leopoldiny; rozprávky naše týkaly se rozličných předmětů; ona též hrála na fortepiano a zpívala. I zdála se mi býti vtipnější nad Voltaira, a hra i zpěv mistrnější nade pění všech vlaských zpěvkyň a nade hrání všech na světě hudebníků! Nalézal jsem při ní vše to, čeho dle mínění mého nedostávalo se jiným k dokonalosti. Byla-li skutečně má Leopoldina dokonalým výtvorem přírody v každém ohledu, anebo zdála-li se mi jenom býti dokonalou, ano jsem patřil na ni skrze prisma své lásky — to rozhodnouti se neosměluji.

Teprv při večeři povšímnul jsem sobě kandidáta *muprctví*, jenž seděl při stole odpoly jako zmoklá slepice

a odpoly jako nadutý holub. Tuť mi přišlo na mysl, že buďto jej bez odkladu musím vystrnaditi z domu, anebo sprovoditi s tohoto světa. Po večeři, když všickni se byli rozešli do svých pokojů, vešel jsem k němu beze všeho opovězení. Sedě za stolkem prohlížel skrze sklo zvětšovací řezbičky na své pěňovce, přihlazuje ji rukávem. Mé nenadálé navštívení velice jej znepokojilo. Přistaviv si beze všech okolků sesli ke stolu, posadil jsem se vedlé něho, a jal se takto mluviti:

— Vy jste se, pane, dnes nezdvořile ke mně choval, ano zřejmě jste dal na jevo oumysl mne pohaniti, objeviv pochybnost u přítomnosti pěkné pleti o mém udatenství. Chci vám tedy dokázati, že statný voják nebojí se ani Francouzův, ani Němcův, ba ani samého čerta! Zejtra, o páté hodině ranní, nebude-liž vám libo vyjíti se mnou na pistole?

Tváře kandidátova strašlivě se šišatila. Hůře zblednouti nemohl, pysky jeho chvěly se a zmodraly. Patřil na mne, maje oči jako v sloup obrácené, vrtěl se na sesli, neodpovídaje ani slova.

— Porozuměl-liž jste mým slovům? táži se.

Kandidát filosofie však pořád mlčel, pořád sebou vrtěl a zamračoval čelo, jako by schváliti chtěl nějakou myšlénku; naposled pak vece:

— Já ale nemám zde svých pistolí.... Zde nemožno ám najíti sekundantův....

— Tomu snadná pomoc, odpovím. Za svědka veeme sobě starého vysloužence. On nabije jednu z mých tolí kulkou, druhá pak nechá se na licho, přikryjí se kem, a každý z nás, obrátiv se k nim, vezme tu, kte- mu osud do ruky nahodí. Na tři kroky postavíme se ti sobě, a komu náhoda dodala nabitou pistoli, má

právo soku svému buď lebku anebo srdce prostřeliti. Oznamuji vám však napřed, dostane-li se mi nabitá pistole, tedy neočekávejte milosti ode mne. Rozdrtím tu minutu palici vaši; na svou čest vám to slibuji!...

— Dovolteż ale, pane můj, odkudž tato zahořklost vaše? zvolal kandidát. Jakých zoufalých uchopujete se prostředků!

— Mezi mnou a slečnou Leopoldinou nesmí stávati nikoho třetího.... Rozumíte tomu?

— Rozumím! řekl zvážna kandidát filosofie, pak vstav, poklonil se mi zpanštile a doložil: Tedy do zejtřka!

— Na uviděnou!

To pověděv, ubíral jsem se do vykázané mně komnaty, bych odpočinul sobě, jsa dosti unaven jak pochodem toho dne vykonaným, tak událostmi ostatními. Na stole spatřil jsem postavenou krásnou kytku, které dříve nebylo v této komnatě. Sluha můj mi pravil, že služka tyto květiny přinesla... i mohl-liž jsem pochybovati, od koho mi byly přislány! Položil jsem kytku na ňádra a pevným snem jsem usnul.

Co vy soudíte o snech, přátelé moji? Mám za to, že snové jsou ozvěnou duše. V jakém položení nalézá se duše, jaké zvuky vydává ona v stavu bdícího člověka, totéž opětuje se i ve snách, druhdy temně a bez osvědomění, jindy pak silně a jasně podlé stavu ústrojí těla našeho. Právě tak i ozvěna silněji rozléhá se mezi skalami, nežli v lesích a porostlinách. — Čiliž máme ke snům i víru přikládati? Rozhodnutí otázky této jest úzce spojeno s odpovědí na otázku: máme-li věřiti předtuchám, ježto jedno vyplývá z druhého a závisí od něho. Povězte mi, co znamená ona tesknost, onen tlukot srdce, ony mračné myšlénky, když očekáváme vyplnění některých nadějí aneb

přání, anebo v tu minutu, když rozhodnouti se má mezi životem a smrtí? Co znamenají úžasní snové, jimiž představuje se nám budoucnost, na způsob fantasmagorických obrazů? Otázky tyto, tuším, budou teprv tehdáž rozhodnuty, když vysvětlíme si zákony té síly v přírodě, kteroužto pociťujeme všudy, ale po tu dobu nemohli jsme postihnouti, a jejížto rozmanité úkazy my nazýváme elektřičinou, galvanismem, magnetismem. Při vší své filosofické hrdosti my jedva poznali několik písmenek z té abecedy, v níž napsána jest veliká kniha přírody. My o mnohém tvoříme sobě domysly, určitě však málo čeho známe, a předc s nepochopitedlnou opovážlivostí za neklamné vydáváme soudy své o duši, ač posud nepochopujeme ani řádně zákonův, dle kterých děje se zavařování žaludku. Ubohá moudrost naše!

První noci lásky mé byli snové moji dvojího druhu. V první polovice naplněna byla jakýmisi strašlivými přízraky.... Vyrazil jsem se ode sna, třesa se na všech oudech.

Odbilo právě pět hodin.... Oblíknuv se rychle, spěchal jsem do pokoje kandidáta filosofie: srdce mi v prsou silně tlouklo. Dvéře byly otevřeny. Stará služka, smetajíc prach se svrchků a uklízejíc, oznámila mi, že sok můj v noci ujel, nikomu nepověděv proč a kam. I smál jsem se hlasitě pro mé předtuchy a strašlivé sny této noci!

O polednách byla již pohromadě špíže a píce z okolních vesnic. Vypravil jsem vozy s nákladem ke švadroně, přiloživ též psaní k rotmistru svému, žádaje ho, by mi dal dovolenou na týden, a zůstal jsem při této rodině.

Týden uplynul jak hodina. Mezi tím časem bylo mi přáno porozprávěti s mateří Leopoldinčinou o své vášni-

tosti. Dověděvši se ode dcery, že ochotna milovati mě, matka nebyla na odporu mé lásce, leč prohlásila se tudíž, že nehodlá dříve uděliti nám požehnání svého, až po skončení války a až se přesvědčí, že láska má není okamžitým a na chvílku jen trvajícím plápolem, ale že má základ v souhlasnosti duší, že stálou jest náchylností na pevném úmyslu založenou. Netajila toho přede mnou, že nepochopuje, kterak já mohl tak rychle se zamilovati a tak rychle se odhodlati na tak důležitou věc, jako jest sňatek manželský. Leopoldina však mne pochopila! Políbiv ruku matčinu, dím s veselou tváří, že my uláni při všech pracech a předsevzetích svých ženeme se ouprkem, a že jaro u nás tak kratičkého bývá trvání, že přinuceni jsme trhati kvítky při prvním jich rozvití. Ctihodná mat tato pokynula při těchto slovech jenom hlavou, a divila se i dále prudkému předsevzetí mému.

Co se mne týče, mne nikoliv nezarmoutil tento odklad. I byl jsem tak blažen jedinou touto vyhlídkou k budoucímu štěstí svému, že jsem ani kdy neměl přemýšleti o samém tom štěstí.

Blaženost má trvala celý týden. Dne devátého přijel vyslaný muž od rotmistra s příkazem, dostaviti se bez meškání ke švadroně, a spolu bylo mi oznámeno, že na osm a čtyřicet hodin pluk náš vybéře se v pochod, a že počne se opět vojenské dílo.

My poplakali s Leopoldinou, dali sobě pomněnky na památku, přisáhali sobě věčnou lásku a věrnost, políbili se, a — s bohem! Vskočiv na kůň, hnal jsem se odtud na křídlech větrů, a jen jedenkráte jsem se ohlédnul. Stála ještě před domem!... Sevřeno bylo mé srdce; bodnul jsem koně ostruhama, a rychle vše zmizelo před *mýma očima*. Přislaný pro mne ulán a sluha můj zůstali

daleko za mnou. Po mém příjezdu ke švadroně padl druhého dne kůň můj, byv schvácen ostrou jízdou.

Společníci moji divili se té změně, která se mnou se dála. Ani domluvy rotmistrovy, ani žerty mých spoludruhů, aniž přátelské jejich ončastenství nemělo na mne žádného účinku. Zůstal jsem jako kámen do prvního vystřelení, pak teprv procítnula ze sna duše moje!

Ó mladosti, mladosti! Život zdá se mi velice býti podoben časopisu. Zde literatura i politika, ušlechtilá i unavující prosa, cestopisy i hospodářství, i satyra, i lest, i kritika, i strýcovství, i rozličnosti, i verše bez poesie, i poesie ve verších a v prose. Poesie života jest mladost! Všecko ostatní jest papír na obálky, papír potištěný bez duše, bez citu.... Ó jak mrzutý, jak kormoutlivý jest všechen ten pozdější život, přeplněný počítářstvím, samými ohledy, špekulacemi, trampotami! Vy, rozmilí druhové moji! usilujete-li sestárnouti před časem, rumem zahazujete nejkrásnější perly života, poesii jeho! Vy sháníte se po ouřadech k vůli hodnosti, a po hodnostech k vůli ouřadu, po slávě a po penězích, vy hledáte ženy pro vplichtění se do mocného rodu, a vše to pro nic jiného, než abyste hověli své honosivosti, nabyli pohodlí, a vydobyli si trochu pozlátkové slávy! Prach a popel leží pode pozlaceným olověným víkem!

Já přinesl jsem v oběť mladý svůj život, proléval jsem horoucí krev za tuto poesii své mladosti, — *za lásku!* Žádal-li jsem sobě hor zlatých, tedy jen proto, bych pozlatil stránky této předlouhé básně své lásky! Přeplněné maje srdce růžovými sny a milými nadějemi hnal jsem se do krvavých sečí. Ubohý kornet, já bdě i spě nemyslil jsem na jiné, leč na slávu, na bohatství, na pocty, žádaje sobě toho všeho jediné proto, bych mohl složiti

velikost oslavení svého k nohoum mé Leopoldiny
jí: *Nyní jsem tebe hoden!* Často jsem bloudíval m
kami po říši pustých snů, že se mi poštěstí zajmou
mirála, že dostanou se mi do rukou jeho poklady, i
naleznu prostředků, jak by se poraziti daly jeho ar
a každého dne očekával jsem příležitosti k velikým č
mezi tím pak jsem se stále potýkal s nepřítelem
kornet, v čele oddělení svého, a po skončení války
jsem tímže kornetem, nerozšířiv slávy své dále pře
mezí pluku našeho. Tak mizí naše naděje, sny a ve
naše bytnost!

Jsou u nás posaváde lidé, kteří pokládají to za
řekne-li kdo, že zle se nám vedlo u Slavkova a pod
landem! Politování hodní vlastenci, jenž na lesku lži
vati se chtějí. Svým časem bylo snad radno mlčeti
co i bez objasnění všem bylo povědomo. Při každé
ovšem třeba šetřiti i času i místa; nyní však po up
čtvrtiny století, po bitvách na Borodině a u Lipsk
událostech v Moskvě a Paříži ne bez hrdosti i
můžeme vzpomínati, že bývali jsme během válečn
jednou poraženi prvním vůdcem na světě, na n
potom se dostalo, že od nás byl přemožen. Petr
netajíval nikdy svých ztrát a nehod, anobrž i ve sv
k vojsku, na krátce před Pultavskou bitvou, pamato
to bojovníky své, že jim činiti jest s nepřítelem,
mnohokráte vítězil nad nimi. Vojna podobá se hře v
Ne ten prohrává vždycky, kdo mezi hrou více figu
til, ale kdo konečně krále vzdal v zajetí. Ne nadarm
říkali jsou Římané: konec ozdobuje dílo; a my
pravíme: nechval hodů, až z nich půjdeš.

Tak jsme i my neskončili ještě pod Fridlande
s Francouzem, ano byla právě v nejlepším zatažení.

se sice, že nám nepřátelé tehdáž dívali se do karet... leč o čem s jistotou nevím, toho nechci též tvrditi. Buď jak buď, to jisto jest, že my přinuceni byli v outěk se dáti; anobrž někteří plukové nebyli ani s to zachovati toho pořádku, jemuž Francouzi divili se roku 1812. Vše se dá svým časem. Pluk náš, přeplavav říčku Ali za soumraku, nemohl té noci více sebrati se; mnozí nemohli již dostati se k sebírajícímu se pluku, a v tom počtu byl i já.

S této strany Fridlanda táhnul se les k říčce Ali. Hlavní silnice do Velavy zatarasena byla děly a naloženými vozy střelivem. Dal jsem se pěšinkou, prostředkem ohně, při nichžto hřáli se a odpočívali po hromadách pěší i jízdní z rozličných plukův. O půlnoci dostal jsem se do vesničky, kteroužto již osadili jsou vojáci naši. Tu jsem nalezl též několik ulánův z pluku našeho. Povečeřev s vojenského kotlíku s nimi, lehl jsem spat na slámě v jakési kůlně, a dal dříve k opatření koně svého některým známým ulánům.

Mne probudili na usvítě. Obhlídnuv se, vyptával jsem se na vesničanech, kudy nejbližší jde cesta do Velavy. Od vesničky této, ležící při samém lese, byla nám poukázána cesta mezi samými poli, a sice na několik mil. Nahlížeje nebezpečenství, které by nám přijíti mohlo, kdybychom se dali různými cestami, pobídnul jsem všech vojáků přihotoviti se k pořádnému pochodu, postavil jsem všech v trojí řádné oddělení, a sám s několika kozáky a husary jel jsem napřed.

Jedva jsme ujeli míli, an tu spatřili jsme s levé strany kočár se čtyřmi koni, cválem proti nám se ženoucí polní vozovkou. Za několik minut ukázali se nám francouzští dragouni, jenž o závod se hnali za kočárem.

— Nepochybně v kočáru tom bude nějaký raněný

generál. Bratří! dím, obrátiv se k lidu našemu, ochraňme ho! — Staň se, jak poroučeti ráčíte, jsme hotovi! odpověděli vojáci moji. — Hura! ku předu! a již letěli jsme přímo přes všecky meze polní. Několik ran z karabín padlo za kočárem, a přední kůň svalil se na zemi. Kočár přinucen byl zastaviti se, avšak i my tu již byli. S křikem a zápalem udeřili jsme na Francouze, kteřížto, vidouce spěchati sem naši pěchotu, hurtem se dali odtud. Zastavím svůj odřad a blížím se ku kočáru. V něm ležela osoba ženská ve mdlobách. Hledím jí v líce: byla to Leopoldina.

Bože můj, co já pocítil to okamžení! Radost, žalost, strach, naděje jedva nerozervaly na částky mého srdce. Vyzdvihnuv ji z kočáru, prostřel jsem plášť na trávu a položil ji na něj, pak nabrav ze strahy vody do lahvice, snažil jsem se přivesti ji k sobě, tu ji objímaje, tu zpřívaje hubičkami vroucími. Posléz otevřela oči, a první její slovo bylo: Kde můj muž?

— Muž tvůj, Leopoldino? ty-lis provdána? zkřiknul jsem, jedva popadaje dechu a cítě smrt ve srdci. I třásl jsem se na všem těle a jedva udržel se na nohou.

Poznavši mne, vykřikla, a znovu padla do mdloby.

Mně samému potřebí bylo pomoci, leč zapomenuv na sebe, myslil jsem jediné na zachování Leopoldiny. Tentokráte stálo mnoho práce, přivésti ji opět do života. Jsouci beze všeho vládnutí, bez paměti a bez dýchání my vložili ji zase do kočáru. Kočí mezi tím spravil a zřídil spřež. Jda pak okolo vozu, bych s druhé strany posadil se vedlé Leopoldiny, spatřím, an při zadních kolech stojí bez hnutí kandidát filosofie!!...

— Tys mužem jejím? tázal jsem se, strašlivě a *zoufale* naň pohlédnuv.

On pokynul hlavou a mlčel.

— Budiž proklet! zvolal jsem. Štěstí tvé, žes tak podlý a hnusný ničemník, nezasluhuje ani mé pomsty, ani mého opovrhování tebou. Nestojíš ani za tu kulku. To dopověděv, sednul jsem do kočáru, a kázal kočímu hnáti koně dále. Ulánové jeli za mnou.

— Kde můj muž? tázala se opět Leopoldina, probírajíc se ze mdloby.

— Zde, vedle tebe! odpovím.

V tom slzy hrkem se jí valily z očí, když na mne pohlédla.

— Příteli můj, mne jsou oklamali! promluvila. Mně jsou pravili, žes zabit. Nemohla jsem pochybovati o pravdě smutné té zprávy jejich, když mi vráceny byly korály, jež jsem dříve vždycky nosila na krku, a tobě dala na památku v den našeho rozloučení. Byla jsem přesvědčena, že by tys nedal od sebe, jsa na živě.

Těmito slovy vysvětlila se mi hanebná zrada, o níž jsem před tím neměl žádného podezření. Když jsme stáli před Heilsberkem, odevzdal mi jakýsi člověk list od Leopoldiny a nabídnul se spolu vstoupiti u mne do služby. Třetího dne chlap ten zmizel, ukradnuv mi některé věci, a mezi nimi také korály Leopoldinčiny, jež jsem vždy nosil na svých ňádrech, ale tentokráte, sám nevím jak, nechal na stole ležeti. I myslil jsem tehdáž, že korály ty ukradeny jakožto věc, svou cenu do sebe mající, nikoliv ale jakožto zbraň ke zničení štěstí mého. V ten smysl jsem o nešťastné příhodě té vypravoval i Leopoldině.

Dala se do hořkého pláče; zoufalství pak mému nebylo míry ani konce.

— Mrzkého muže tvého zůstavil jsem já na cestě, dím dále. Zhyň on na věky věkův! Unesu tě s sebou do vlasti; ty přestoupíš k víře naší, a my vstoupíme spolu

v sňatek: nepravda-li, má Leopoldino? Jedin bůh a jedna pravda! proměny té v náboženství nepotřebuješ se lekati. Já bych hotov byl do pekla z lásky k tobě, a tobě ponavrhuji spásu v lůně církve naší, i ráj na světě v mém objetí! Rozhodniž se!

— Milý příteli můj! vece Leopoldina, ano pláč přetrhoval řeč její; nemohu splniti tvou žádost, a musím odříci se všeho štěstí v tomto životě. Třebať bych i nebyla poznala a nezamilovala tebe, předce bych nikdy ze své vůle nebyla se odhodlala na to, bych stala se manželkou člověka toho, který tak nízké ukázal smýšlení, že vládnouti chtěl mou rukou bez mé lásky. Já však přinesla jsem sebe v oběť pro blaho rodiny naší... já zaprodala sebe, a nepřináležím více sama sobě. Otec můj dlužen byl otci manžela mého znamenitou summu, která téměř rovnala se ceně všeho jmění našeho. Nápadník dluhu toho, muž můj, ponavrhl matce mé, přivolím-li provdati se za něho, tedy že on dluh ten za věno chce považovati a upsání zničí. V přesvědčení tom, žes mrtev, podrobila jsem se konečně vůli dobré mateře. Úpis byl zničen — a já stala se majetností kupcovou! Za zlato celého světa nebyla bych dobrovolně jemu dala ani vlasu jediného se své hlavy, ale obětovala jsem se, bych ochránila od bídy a nouze matky a sester nedospělých, těchto sirotků.... Možná, že jsem se prohřešila proti ženské ostlosti a ušlechtilejšímu citu, nikoliv ale proti svědomí svému!

— Leopoldino! jediné dotknutí se úst tvých stojí milliony, a jestli že ničemník ten zamýšlel koupiti tebe, jako otrokyni na východním tržišti, tedy velmi lacino obdržel rájskou blaženost několika měsíců! Sňatek váš rozerván jest od té chvíle, co vyšel na jevo podvod jeho. Jsem živ — a ty na věky mou zůstaneš!

—

— Pomni i na možnost, že snad již leží pod mým srdcem nevinná oběť klamu jeho a mé nestatečnosti! navrhla Leopoldina, zakrývajíc sobě líce rukama.

— Krev tvou přijímám za svou... vše, což tvého jest, draho sobě vážím!

— Uznávám outlou lásku tvou i tvou velikomyslnost, a tím větší jest utrpení moje, leč nemožná mi ponavržení tvého přijmouti! Čin takový můj usmrtil by mou matku! Pohrdám nízkým klamcem, ale slibu svému chci zůstati věrna.... Bůh mne osvobodí od něho... a daruje mi... smrt! —

Právě jsme vjeli na hlavní silnici. Pro množství vozů, dělostřelectvo a houfy vojska nebylo ale lze dostati se dále. Velel jsem tedy kočímu pozastaviti na dvorci při pusté hospůdce, před níž stálo již několik kočárů.

Netratil jsem naděje, že přemluvím Leopoldinu, a chtěl jsem jediné vyzískati dostatečného času, by spřízniła se s mým ponavržením.

An jsem právě se strojil slézti s kočáru, zašramotilo cosi vně za námi; já pozdvihnul polštářík zakrývající sklené okénko, a my spatřili za kočárem muže Leopoldinina. Sedě vzadu a přilože ucho k okénku, poslouchal rozprávku naši.

Leopoldina třásla se na celém těle, těžké vzdychnutí vyšlo z hloubi ňáder jejích a padši do mdloby, klesla k mým prsoum. Oči její byly v sloup, ústa zsinala, náramnými křečemi zastaveno bylo dýchání.

Odnesl jsem ji na svých rukou do hospody, a na štěstí nalezl jsem tam doktora, jenž převazoval raněných. Lékař vynaložil všech prostředků, avšak ze mdlob nikterak ji přivésti nemohl, jenž bez přestání nadržovaly. Než půl hodiny minulo, studená mrtvola ležela v mém náručí!...

Boj, jenž nastal v srdci jejím, strach a beznaděj-nost pozbavily ji života!

Já nemohl plakati, nemohl se poddati zoufalému hoři, neboť strnulí byli všickni smyslové moji a citové udušeni ve mně. Stál jsem bez hnutí nad mrtvým tělem, na nic nemysle, ničeho nevidě, ani neslyše. Byl jsem v jakýchsi traplivých snech pohřížen, v jakémsi vidění — daleko — ve mhlách. Jeden spoludruh pacholetství mého, dělostřelecký oficír, vstoupiv tu dobu do hospody a spatřiv mne v tomto stavu, vyvedl mě z tohoto nešťastného místa, posadil na dělo a odvezl s sebou za armádou. Mlče, dal jsem vše s sebou dělati jako dítě.

Již jsem vám podotknul, přátelé moji, že mladost má byla ocelová. Zavonění prachu přivedlo mne opět k sobě, a lepší mělo oučinek, nežli všecky voňavé vodičky. Koňský dupot, zvuky válečné trouby a komendantovo volání navrátilo mi opět paměť. I posadil jsem se na kůň, nalezl zase svůj pluk, a ponořiv hoře v hlubinu srdce svého, stanul jsem před oddílem mého lidu a mezi společníky svými jako mramorový host v Don-Juaně. Pevný byl úmysl můj hledati smrt v nejprvnějším potýkání; leč boj pod Fridlandem byl poslední za čas této vojny, a my bez dalších bojů navrátili se do vlasti. Vichřice života světského odvála konečně i z mého srdce zármutek. Tisícero nových výjevů zatemnilo v paměti mé obraz Leopoldinčin; leč vzpomínání na ni zůstalo na věky v duši, jako jizva po zacelené ráně, avšak rána tato bolívá ještě ve všech pošmourných dobách života. Kdykoliv paprslek radosti padne šikmo na mé srdce, první láska vydává jakýsi temný zvuk, sladký a pronikavý, ponechávajíc po sobě as takového účinku, jako hlas domácí písně slyšený v cizině ve vyhnanství z drahé vlasti....

Smáli jste se mi kolikráte, že skoro zamilován jsem do svých vousů! Nemožné mi jest proto odhodlati se k tomu, bych se s nimi rozloučil a je sebříti dal, poněvadž dotýkaly se úst té, která vzala s sebou do hrobu první mou lásku.

Zde konec vypravování mého, moji přátelé! Dobrou noc!

Námluvy.

Obraz ze života ukrajinského.

Od *O. M. Somova.* *)

Mně bylo dvadcet let, a již nejdůstojnější duchovní správce naší eparchie ustanovil mne za kandidáta diakonátu; z lásky k otci mému a ke mně očekával jedině příhodního místa, aby učinil mne i diakonem na dobré příjmy, ano po čase také duchovním. Leč propadené kanikuly **) všecko převrátily na rub, a já nyní postaven jsem v deváté třídě zemských úředníkův a postaven budu po všecky dny života svého, nedočekaje se ani tak dlouho žádaného assessorství.

Mně bylo dvadcet let — jak jsem již se vší uctivostí podotknul — a sice před čtyřidceti lety; já tehdáž vyváznuv šťastně z filosofie nalézal se již v počtu bohoslovcův, an měsíc červen chýlil se ke konci. Odbyv své zkoušky, chystal jsem se s radostnou myslí a bez odkladu do své otčiny, jmenovitě do vsi Krochalievky, kde otec můj byl jediným duchovníkem lidnaté osady. V osadě této otce mého kromě Kozákův a sedlského lidu nalézal

*) Česká Včela 1834 str. 162 a násl.

**) T. j. psí dni, kterého času, jak dále viděti z rozprávky, připadly prázdniny tehdejších studentův.

se také hojný počet ukrajinské šlechty, malých stateční-kův neboli tamnějších tak nazvaných pánků, ano v jediné Krochalievce na třidcet duší jich napočítati mohl. Požíval pak i otec můj, Kalistrat Slastěna, všeobecné vážnosti; onť sám, ač první ve své rodině, byl šlechticem, měl mimo zádušní pole také čtyřidcet desetin své vlastní půdy, nečítaje k tomu hezký kus lesu. Měli jsme též tak velikou zahradu, vysázenou samým štěpným ovocem, že by dobře se ušel a unavil, chtěl-li by docela obejíti. K tomu ještě přidejte paseku, kde na tisíc stálo oulů, k tomu i výnosné důchody od osadníkův za světské potřeby, za vysvěcování, za průvody, atd. atd. — a zajisté nebude vám divno, řekmu-li, že otec Kalistrat Slastěna nejenom rovnati se mohl se všemi Krochalievskými pánky, ale že byl mnohem zámožnější, než kterýkoliv z nich. Ano mnozí byli mu dlužni nemalou hrstku peněz. Kdykoliv on kráčel po vsi v neděli nebo ve svátek v kreditorové fialové hazuce, v světlozeleném damaškovém poloukaftanu, v kastorovém klobouce s velikou střechou, maje v ruce španělku s pozlaceným knoflíkem, — tu všickni, velcí, malí, klaněli se mu hluboce, dávajíce na jevo nevšední uctivost k osobě jeho. I uměltě zajisté u svých osadníkův udržovati se v této vážnosti, ve všech případnostech bdě nade svou ctí a hodností, nehledě na hodech a kvasech hluboko do džbánku, nebera přílišných platův za konání svého úřadu, aniž přetahuje za oddavky a pohřby. Pohled a spůsob jeho byl vždy slušný, zvláště ve chrámu, modlitby čítal srozumitedlně a s přestávkami, a mluva jeho byla považná ano i slavná. Jediné mládež Krochalievská nebyla s ním docela spokojena proto, že služby v chrámu vykonával obyčejně zpovlovna, a že pacholíkům druhdy z ostra domlouval a je káral ze svévole a rozpustilosti.

Zdálo se, že by, jakožto přednější osoba v osadě, vlastně otec můj měl býti plnomocným pánem svých žádostí a svého jednání; leč, milí čtenářové moji! snad mnozí z vás sami ze zkušenosti víte, kterak veřejná mocnost často opět oddána bývá soukromnému domácímu panování. Tak to bylo i s mým roditelem; umělať matička má pokořiti sobě vůli manžela svého. Však nemyslelať, že snad této moci dosáhla nějakou vzdorností a svéhlavostí: ba nikoliv! takovýto spůsob byl by brzo padnul do očí otci Kalistratovi, a prostředky těmi byla by zhola ničeho nepořídila! Matička má brala se vždy cestou jistější, ač někdy trochu zacházeti si musila, počínajíc sobě obyčejně asi takto: Pozorovala-li, že otec jest veselé mysli anebo jak říkáme, v dobré míře, tenkráte osmělila se přistoupiti k němu s prosbami svými; a jestliže na odsek ji odbyl, tu ona i hned zamlčevši se, očekávala jiné příhodnější doby; neudálo-li se i po druhé, netratíc mysli, odložila na potřetí, na počtvrté atd. Konečně přece, když otce mého dobrá napadla, vyloudila na něm ke všemu přivolení, což chtěla, řídíc se při tom, jak patrno, známým příslovím: Po kapkách voda i kámen vydlabe. Takovým spůsobem otec můj, ač maje při sobě víru, že sám a sám panuje v domě svém, přece ani nevěda dělil se o vládu s mou mateří, a nejednou jednal po vnuknutích od ní pocházejících na odpor své vlastní dobré vůli. Pravdať, že matka má neužívala ve zlé, aspoň nesměla tak užívati, tajně sobě osobené moci: všecko její působení obmezovalo se na důležitosti domácí anebo rodiny naší; před obyvateli a pánky Krochalievskými blahomoudře přestávala na prokazování sobě uctivosti v druhém stupni, jakožto druhá osoba po mém otci. Ostatně v domácnosti *byla opatrná* a přičinlivá hospodyně: sušila na zásobu

jablka, hrušky, švestky a trnky; nakládala ryzce, dělala z hrušek dobrý nápoj, připravovala rozličné sladké likérky (nálivky), a zvláště její víno řeřabínkové mělo slavnou pověst po celém kraji. V rýsování velikonočních vajíček byla umělost její podivu hodná, a tak též nepochopitedlným spůsobem uměla zachrániti před zkázou veliké hromady malovaných vajec, přinášených ctí a darem za pomlásku duchovnímu otci od osadníkův jeho.

Leč já již hezkou chvíli chystám se z města na ves k otci svému, avšak, jak ráčíte pozorovati, po tu dobu ještě ven za bránu jsem se nedostal. Příčina toho jest velmi přirozená, totiž, váhavost v pohybování. I jakž to? — Tudíž uslyšíte. My pokorného ducha studenti venkovští, ač filosofií a bohoslovím naplněni, nelítávali, jako vaši městští panáčkové, po bujných trojkách *) na prázdniny; našeť vychování nebývalo tak útlé a rozmazané, jako za dnů nynějších. Byl‘ jsem již připraven, maje poutnickou hůl v ruce, změřiti v potu tváři a na svých nohou celé prostranství od eparchiátního města až do rozmilé Krochalievky (prostranství neméně osmdesáti verst); leč tu na štěstí, jda po rynku, potkal jsem se s jedním Krochalievským sousedem, kterýž do města byl přijel třemi páry volů, maje na prodej proso, vosk, konopě a lněný olej. To poslední zboží činilo znamenitý důchod v domě nadřečeného souseda-kozáka, a jím i předkové jeho se živili; pročež i pojmenování některého předka Olej zůstalo také potomkům jakožto příjmění s malou proměnou, ještoť Olejčkové potom vůbec slouli, kteréž jméno poukazuje i na dávnost té rodiny i na živnost její. Panas **) Olejček

*) Zapřažení třech koní vedle sebe; někteří studenti také u nás po trojkách (sice nelítajíce) na prázdniny se ubírají.

**) T. j. *Athanás.*

v sňatek: nepravda-li, má Leopoldino? Jedin bůh a jedna pravda! proměny té v náboženství nepotřebuješ se lekati. Já bych hotov byl do pekla z lásky k tobě, a tobě ponavrhuji spásu v lůně církve naší, i ráj na světě v mém objetí! Rozhodniž se!

— Milý příteli můj! vece Leopoldina, ano pláč přetrhoval řeč její; nemohu splniti tvou žádost, a musím odříci se všeho štěstí v tomto životě. Třebať bych i nebyla poznala a nezamilovala tebe, předce bych nikdy ze své vůle nebyla se odhodlala na to, bych stala se manželkou člověka toho, který tak nízké ukázal smýšlení, že vládnouti chtěl mou rukou bez mé lásky. Já však přinesla jsem sebe v oběť pro blaho rodiny naší... já zaprodala sebe, a nepřináležím více sama sobě. Otec můj dlužen byl otci manžela mého znamenitou summu, která téměř rovnala se ceně všeho jmění našeho. Nápadník dluhu toho, muž můj, ponavrhl matce mé, přivolím-li provdati se za něho, tedy že on dluh ten za věno chce považovati a upsání zničí. V přesvědčení tom, žes mrtev, podrobila jsem se konečně vůli dobré mateře. Úpis byl zničen — a já stala se majetností kupcovou! Za zlato celého světa nebyla bych dobrovolně jemu dala ani vlasu jediného se své hlavy, ale obětovala jsem se, bych ochránila od bídy a nouze matky a sester nedospělých, těchto sirotků.... Možná, že jsem se prohřešila proti ženské ostlosti a ušlechtilejšímu citu, nikoliv ale proti svědomí svému!

— Leopoldino! jediné dotknutí se úst tvých stojí milliony, a jestli že ničemník ten zamýšlel koupiti tebe, jako otrokyni na východním tržišti, tedy velmi lacino obdržel rájskou blaženost několika měsíců! Sňatek váš rozerván jest od té chvíle, co vyšel na jevo podvod jeho. Jsem živ — a ty na věky mou zůstaneš!

— Pomni i na možnost, že snad již leží pod mým srdcem nevinná oběť klamu jeho a mé nestatečnosti! navrhla Leopoldina, zakrývajíc sobě líce rukama.

— Krev tvou přijímám za svou... vše, což tvého jest, draho sobě vážím!

— Uznávám outlou lásku tvou i tvou velikomyslnost, a tím větší jest utrpení moje, leč nemožná mi ponavržení tvého přijmouti! Čin takový můj usmrtil by mou matku! Pohrdám nízkým klamcem, ale slibu svému chci zůstati věrna.... Bůh mne osvobodí od něho... a daruje mi... smrt! —

Právě jsme vjeli na hlavní silnici. Pro množství vozů, dělostřelectvo a houfy vojska nebylo ale lze dostati se dále. Velel jsem tedy kočímu pozastaviti na dvorci při pusté hospůdce, před níž stálo již několik kočárů.

Netratil jsem naděje, že přemluvím Leopoldinu, a chtěl jsem jediné vyzískati dostatečného času, by spříznila se s mým ponavržením.

An jsem právě se strojil slézti s kočáru, zašramotilo cosi vně za námi; já pozdvihnul polštářík zakrývající sklené okénko, a my spatřili za kočárem muže Leopoldinina. Sedě vzadu a přilože ucho k okénku, poslouchal rozprávku naši.

Leopoldina třásla se na celém těle, těžké vzdychnutí vyšlo z hloubi ňáder jejích a padši do mdloby, klesla k mým prsoum. Oči její byly v sloup, ústa zsinala, náramnými křečemi zastaveno bylo dýchání.

Odnesl jsem ji na svých rukou do hospody, a na štěstí nalezl jsem tam doktora, jenž převazoval raněných. Lékař vynaložil všech prostředků, avšak ze mdlob nikterak ji přivésti nemohl, jenž bez přestání nadržovaly. Než půl hodiny minulo, studená mrtvola ležela v mém náručí\...

v sňatek: nepravda-li, má Leopoldino? Jedin bůh a jedna pravda! proměny té v náboženství nepotřebuješ se lekati. Já bych hotov byl do pekla z lásky k tobě, a tobě ponavrhuji spásu v lůně církve naší, i ráj na světě v mém objetí! Rozhodniž se!

— Milý příteli můj! vece Leopoldina, ano pláč přetrhoval řeč její; nemohu splniti tvou žádost, a musím odříci se všeho štěstí v tomto životě. Třebať bych i nebyla poznala a nezamilovala tebe, předce bych nikdy ze své vůle nebyla se odhodlala na to, bych stala se manželkou člověka toho, který tak nízké ukázal smýšlení, že vládnouti chtěl mou rukou bez mé lásky. Já však přinesla jsem sebe v oběť pro blaho rodiny naší... já zaprodala sebe, a nepřináležím více sama sobě. Otec můj dlužen byl otci manžela mého znamenitou summu, která téměř rovnala se ceně všeho jmění našeho. Nápadník dluhu toho, muž můj, ponavrhl matce mé, přivolím-li provdati se za něho, tedy že on dluh ten za věno chce považovati a upsání zničí. V přesvědčení tom, žes mrtev, podrobila jsem se konečně vůli dobré mateře. Úpis byl zničen — a já stala se majetností kupcovou! Za zlato celého světa nebyla bych dobrovolně jemu dala ani vlasu jediného se své hlavy, ale obětovala jsem se, bych ochránila od bídy a nouze matky a sester nedospělých, těchto sirotků.... Možná, že jsem se prohřešila proti ženské ostlosti a ušlechtilejšímu citu, nikoliv ale proti svědomí svému!

— Leopoldino! jediné dotknutí se úst tvých stojí milliony, a jestli že ničemník ten zamýšlel koupiti tebe, jako otrokyni na východním tržišti, tedy velmi lacino obdržel rájskou blaženost několika měsíců! Sňatek váš rozerván jest od té chvíle, co vyšel na jevo podvod jeho. Jsem živ — a ty na věky mou zůstaneš!

— Pomni i na možnost, že snad již leží pod mým srdcem nevinná oběť klamu jeho a mé nestatečnosti! navrhla Leopoldina, zakrývajíc sobě líce rukama.

— Krev tvou přijímám za svou... vše, což tvého jest, draho sobě vážím!

— Uznávám outlou lásku tvou i tvou velikomyslnost, a tím větší jest utrpení moje, leč nemožná mi ponavržení tvého přijmouti! Čin takový můj usmrtil by mou matku! Pohrdám mzkým klamcem, ale slibu svému chci zůstati věrna.... Bůh mne osvobodí od něho... a daruje mi... smrt! —

Právě jsme vjeli na hlavní silnici. Pro množství vozů, dělostřelectvo a houfy vojska nebylo ale lze dostati se dále. Velel jsem tedy kočímu pozastaviti na dvorci při pusté hospůdce, před níž stálo již několik kočárů.

Netratil jsem naděje, že přemluvím Leopoldinu, a chtěl jsem jediné vyzískati dostatečného času, by spříznila se s mým ponavržením.

An jsem právě se strojil slézti s kočáru, zašramotilo cosi vně za námi; já pozdvihnul poltářík zakrývající sklené okénko, a my spatřili za kočárem muže Leopoldinina. Sedě vzadu a přilože ucho k okénku, poslouchal rozprávku naši.

Leopoldina třásla se na celém těle, těžké vzdychnutí vyšlo z hloubi ňáder jejích a padši do mdloby, klesla k mým prsoum. Oči její byly v sloup, ústa zsinala, náramnými křečemi zastaveno bylo dýchání.

Odnesl jsem ji na svých rukou do hospody, a na štěstí nalezl jsem tam doktora, jenž převazoval raněných. Lékař vynaložil všech prostředků, avšak ze mdlob nikterak ji přivésti nemohl, jenž bez přestání nadržovaly. Než půl hodiny minulo, studená mrtvola ležela v mém náručí!...

Boj, jenž nastal v srdci jejím, strach a beznaděj-nost pozbavily ji života!

Já nemohl plakati, nemohl se poddati zoufalému hoři, neboť strnulí byli všickni smyslové moji a citové udušeni ve mně. Stál jsem bez hnutí nad mrtvým tělem, na nic nemysle, ničeho nevidě, ani neslyše. Byl jsem v jakýchsi traplivých snech pohřížen, v jakémsi vidění — daleko — ve mhlách. Jeden spoludruh pacholetství mého, dělostřelecký oficír, vstoupiv tu dobu do hospody a spatřiv mne v tomto stavu, vyvedl mě z tohoto nešťastného místa, posadil na dělo a odvezl s sebou za armádou. Mlče, dal jsem vše s sebou dělati jako dítě.

Již jsem vám podotknul, přátelé moji, že mladost má byla ocelová. Zavonění prachu přivedlo mne opět k sobě, a lepší mělo oučinek, nežli všecky voňavé vodičky. Koňský dupot, zvuky válečné trouby a komendantovo volání navrátilo mi opět paměť. I posadil jsem se na kůň, nalezl zase svůj pluk, a ponořiv hoře v hlubinu srdce svého, stanul jsem před oddílem mého lidu a mezi společníky svými jako mramorový host v Don-Juaně. Pevný byl úmysl můj hledati smrt v nejprvnějším potýkání; leč boj pod Fridlandem byl poslední za čas této vojny, a my bez dalších bojů navrátili se do vlasti. Vichřice života světského odvála konečně i z mého srdce zármutek. Tisícero nových výjevů zatemnilo v paměti mé obraz Leopoldinčin; leč vzpomínání na ni zůstalo na věky v duši, jako jizva po zacelené ráně, avšak rána tato bolívá ještě ve všech pošmourných dobách života. Kdykoliv papršlek radosti padne šikmo na mé srdce, první láska vydává jakýsi temný zvuk, sladký a pronikavý, ponechávajíc po sobě as takového účinku, jako hlas domácí písně slyšený v cizině ve vyhnanství z drahé vlasti....

Smáli jste se mi kolikráte, že skoro zamilován jsem do svých vousů! Nemožné mi jest proto odhodlati se k tomu, bych se s nimi rozloučil a je sebříti dal, poněvadž dotýkaly se úst té, která vzala s sebou do hrobu první mou lásku.

Zde konec vypravování mého, moji přátelé! Dobrou noc!

křikla, chytivši se levou rukou za tvář, an právě v čas ještě přiskočiv pozorlivý panič jeden a chopiv se tácu, zachránil od konečné záhuby všecko skleněné nádobí. Z uleknutí toho jedva jsem do mdloby nepadnul; nevěděl jsem ani, kde stojím, a div jest, že jsem se ihned neměl ke dveřím, bych na věky vyváznul z nešťastného domu toho. Nebyla li by mne poněkud upokojila slova: „Nic, nic to nedělá!“ promluvená přívětivou a vlídnou hospodyní, jenž zpamatovala se zatím ode rány té: zajisté nic by mne nebylo udrželo, a byl bych tudíž hrdinství své korunoval rychlým útěkem.

Laskaví čtenářové! přihodilo-liž se komu z vás někdy topiti se pod samými mlýnskými koly? — A mně ovšem tak se přihodilo! Jaký to šum? jaké to ohlušující jeky! Voda řítíc se na vás shora hlučným proudem, hned přiráží vás ke dnu, hned zachvacuje a opět nahoru podnáší; zdá se, jako by hučení na chvíli utichlo, ale proudění vln v mále opět vámi kolotá a bílou pěnou oplyskuje ve strašlivém hřmotu. Hlavu pojímá závrať, dýchání jest zachváceno, síly opouštějí — a rád bohu děkuješ, možná-liž posléz někde zachytiti se břehu. Představte sobě takovýto hřmot a třesk, takový příval a proud smíchu, jenž valí se na vás, jako jaré vlny říčné, jenž pohlcuje vás a dáví — a tu na chvílku utichna, opět na vás se sype jako rány drtícího hromu... vyobrazte sobě to všecko, a představte si, v jakém já nalézal se stavu! Rád bych se byl tu chvíli tři sáhy pod zemí viděl, rád bych byl zkameněl, abych ani neviděl, ani neslyšel tuto divokou prostopášnou radost, plodící jedinému člověku nesnesitelnou žalost a tento jediný — byl já, já sám, nejnešťastnější ze všech seminaristů minulých, nynějších i budoucích! Nikdy ousměšky rozpustilých společníkův, nikdy hrubé šprýmy nestydatých

čumákův *), předkládajících pokojnému poutníku batoh, aby pomohl poháněti rohaté pány bratry jejich, nezdály se mi býti tak urážlivými, tak protivnými. I jakž neměla žluč ve mně kypěti, jak jsem neměl se nejvýš mrzeti? Od prvního přes práh vstoupení učinil jsem se předmětem posměchu té společnosti, které já chtěl předpisovati zákony v modách a slušnosti.... O máti má, jak zmýlila tě náramně naděje, nač jsi přivedla ubohého syna svého!

„Z toho si mnoho nedělejte, a pusťte náhodu tu mimo sebe, můj nejlaskavější!“ přistoupiv ke mně, vece jakýsito letitý, ušumělý kramářík neboli mantlikář, jenž byl z města přijel s ostatními přátely ženichovými.

„Vy jste ještě, můj mnohovážený pane, mezi námi nováčkem, a jak slyším, nedávno jste přijeli sem z gubernie. My neznáme tamějších obyčejův vašich, a tak i vám naše jsou nepovědomy. Nepochybně panuje tam obyčej a žádá se od mladého člověka, aby přicházeje do švarné společnosti nejprvé uštouchnul se s domácí paní, a při tom též učinil vodkou kropení, jako by na poctu svých zemřelých přátel a příbuzných. Nám venkovákům a nezkušeným lidem to arci divno přichází; proto však můj nejlaskavější nedejte se mýliti a pokračujte, jak jste začali.“ —

Aby tě běs zadávil za tvou nectnou hubu! pomyslil jsem sobě, hledě na chladný, necitedlný obličej tohoto starého výra, a slyše jedno znova se rozléhající chechty, an zatím šaškář ten stál přede mnou, ani úst nepřituliv k usmání, a měře mne od hlavy do paty tak pozorným okem, jako by mne celého chtěl naučiti se nazpaměť, aby

*) Čumákové slovou na Ukrajině honáci volův, kteřížto druhdy potkajíce se na silnici s člověkem čistě oděným, avšak, jak říkají, na svých jedoucím, na posměch pobízejí ho koupiti od nich batoh, t. j. bič, jímž voly pohánějí.

potom za zády z líc na rub mohl mne vyrysovati. Všecko ve mně vřelo; ale což jsem si měl počíti? Bylo-li by se mi to na ulici stalo, neručím za sebe, že bych nebyl připadl na argumentum baculinum, a nepřesvědčil tohoto zpropadeného ouškleba, jak nedůvodné jest mínění jeho a jak neslušné jeho řeči; ale tuto — v hlučné té společnosti — toť bych právě byl dal důvod svrchovaného bláznovství. Nevěda, co mám činiti, stál jsem na jednom a témž místě jako vrytý. K štěstí mému přispěli mi hospodář a hospodyně na pomoc. Jimť zajisté velmi nemilo bylo, že syn muže jimi vysoce ctěného a duchovního otce jejich, mimo to také (ať ničeho nezamlčím), jemuž oni dlužni byli, ku posměchu měl býti v domě jejich. Hospodář vezma mne za ruku, vedl seznámit se všemi hostmi svými po řadě. Smích se utajil, ale potutedlné a uštipačné oušklebky nepřestávaly přede mnou se míhati, a dívčiny, zapomínajíce na přirozenou Maloruskám skromnost, zakrývaly sobě tváře bílými šátečky, kdykoliv po mně okem mrskly, a jak se mi zdálo vždy ještě podtají se pochechtávaly. Jedna však mezi nimi patřila na mne s outrpností, přísným okem kárala svých rozesmaných sousedek, a když mne k ní přivedli, tehdy zarděvši se zajikavým hlasem učinila ke mně jakousi otázku, dotazujíc se, dobře-li se pamatuji, na zdraví paní mateře....

Na mou věru! nebyl jsem zaslepen ani sobectvím, aniž mne snad vděčnost nějak klamala: ale před celým světem vyznávám čistosrdečně, že byla nejkrásnější v celé této společnosti. Temnomodré oči tolik vydávaly příjemnosti, lesknouce se takým tichým, jemně zahřevným ohněm, že pravdivý ráj slibovaly na zemi. Hebounké, bělounké, kulovatounké tvářičky taková půvabná studu záře osvěcovala, že by v přirovnání ovšem tu ustoupiti musily prsty

starověké Aurory. Přimyslete si k tomu ke všemu pokornost a dobrotu srdce, živě vytknutou v každém tahu obličeje této krásotky a vyskytující se ze všeho konání, ba z každého hnutí jejího; mimo to její nevysoký ale spanilý zrůst, milou okrouhlost všech údů těla, naplněného kvetoucí venkovskou zdravotou ... ejhle! páni spisovatelé čistých povídek! umímť i já krásořečiti obyčejem vaším, když sladké vzpomínání city ve mně rozehřívá.

Ať krátce povím: pohled na tuto rozmilou dívčinku smířil mne jedním okamžením se vší svatební společností. Pravda, mne potom nechali na pokoji, a snad berouce nejvíce ohled na domácí, kteří zřetedlně všelikou prokazovali mne šetrnost. Panenky stále ještě šeptaly mezi sebou a ceřily zoubky: leč což nezavdá příčinu k pošeptávání maloruským panenkám? Toť mně nijak nebylo na urážku. Usadiv se v koutě, díval jsem se pokojně na celé to shromáždění; častěji však a bedlivěji pohlížel jsem na světlovlasou krásotku, která srdce přivábila k sobě outrpností svou danou mi na jevo.

Tímto spůsobem dočekal jsem se oběda. Nevím, jakou přihodilo se náhodou, ale také se stalo, že při stole najednou octnul jsem se zrovna proti své světlovlasé a modrooké krasavičce, a úmyslně li čili bez úmyslu — ouškleb ný onen kramářík posadil se vedlé mne po levé ruce. Hle, tu máš — myslím si — pravdivý obraz toho stavu, když duše po smrti přistupuje k soudu! v podálí vidíš ráj, a pociťuješ peklo vedlé sebe tak blízko, že zdá se, jako by z něho již plameny na tebe šlehaly! Soused můj, jak jsem pozoroval, dobře znamenal mou nechuť k sobě, a pročež všelijak zapřádal rozprávku, počna obyčejným venkovským vyptáváním: „Dovolte, můj nejlaskavější, smím-li se tázat na vaše jméno a váš rod?“

— „Demid Kalistratov, syn Slastěny," odpovím krátce a neochotně.

— „Zajisté, vy čemu říkajíc lahodným jménem se honosíte, můj nejlaskavější!" —

Já však dělal, jako bych neslyšel.

— „Trvám, že nepochybně zdejšího duchovního bůh obdaroval takovým synáčkem?" tázal se znova můj neodbytný soused.

— „Uhodnul jste," odpovím jak předešle.

— „A! tedy jste vy syn zdejšího duchovního, otce Kalistráta? Těším se, a pozdravuji jej i vás společně. My, čemu říkajíc lidé sprostí a neučení, snadno v náležité zdvořilosti chybujeme; však víme dobře, že dům jeho oplývá požehnáním božským polí tolik, že by okem nepřehlédl, a což lesů, sadů, luk a jiného důchodu! A paseka! obejdi dva tři kraje, nenajdeš jí podobné. Největší však nadělení boží jest u něho v truhlicích. Pravda-liž, můj nejlaskavější, že u pana otce nalezl by do dvadcíti tisíc na hotově?"

— „Já nikdy nepočítal otcových peněz," řku mrzutě mu na to.

— „Však já též nepočítal, ale jak říkávají, oheň se rozmáhá, pověst se roznáší; zvláště pak pováží-li se, že pan otec váš má rozpůjčeno, totiž na ouroku, nejméně na deset tisíc. Netřebať nám daleko jíti; tak u př. hned zdejší hospodář málem pěti nebo šesti tisíci mu jest zapsán. Nevíte nazpaměť, mnoho-li as tak do halíře?"

— „Nevím." Tím jsem na chvílku odbyl mrzutého trapiče. Však pomyšlení o hodnosti a bohatství otce mého posilnilo nemálo mé srdce. Počal jsem již veseleji a směleji pohlížeti okolo sebe, časem také s naproti sedící milostenkou potkávaly se oči mé zrovna nad mísami, kteráž

nejednou švihnula po mně okem, ovšem nenelaskavě, jak jsem snadno pozorovati mohl. Domácí tu nutili, tu častěji sami donášeli a nalévali nápitek po nápitku, až s hlavy do paty všecko se ve mně rozehřálo, a na konec stolu počal se mi i jazyk rozvazovati. Sousedův, jenž na začátku známosti naší jedovatě na mne si byl zašel, staral se nyní všemožně vyhladiti vlídností nepříjemný oučinek prvních svých řečí. Povšimnuv si častější mé přes stůl pohlížení, obrátil se najednou ke mně, a jal se takto potichmo mluviti:

— „Opravdu, jak náleží švarné to děvče, a čemu říkajíc živá růže, čekající jen na utrhnutí, — komuž ta se asi dostane! — počítá nyní šestnácte let a sedm měsíců, děvče věru hezké, pěkného zrůstu a jediná dcerka v domě, matka jí střeže jako oka v hlavě. A při tom matička také není bez peří: má hezký dvorec, vinopalnu a toho onoho nashledal by na několik tisíc. Ba, kdož v tom má lepší povědomost, jako sami rodičové vaši? Matrona Jachimovna jeť jim také dlužna, dílem za obilí do vinopalu, dílem také jiné má s nimi oučty. Myslím, že by čemu říkajíc všemi pěti sáhla, kdyby se tak nějak vyrovnati dal dluh její za vstoupením do příbuzenství. Co se námluv a záselek týče, toť by šlo jak po ledu; nechci se chlubit, řeknu-li sám o sobě, že za svého věku nejednu svatbu přivedl jsem do pořádku, když jen mi lze předvídati, že za mé vynasnažení uznalosti se mi dostane.“

Seděl jsem při této řeči jako na trní, dělaje se sice, jako bych nedbal na rozprávku tohoto drzého tovaryše, a však pravdu-li povím, ani slovo neproletělo mi mimo uši. Divil jsem se nemálo, kterak tento ošumělý chlapík mohl tak podrobně věděti o všech domácích záležitostech našich Krochalievských pánkův, i jal jsem se konečně uči-

niti k němu podobnou otázku řka: „Dovolte, smím-li se pozeptati na jméno a povolání vaše?“

— „Jmenuji se Savelius Dementěvič Peresypčenko,“ odpověděl zpříma a rychle, jako člověk z dávna uvyklý podobným otázkám. „Možná, že tož i znáte můj stav a zaměstnání?“ vece dále. „I mám čest povědíti vám, že jsem bývalý kancelista při krajském úřadě, a nyní rozličným spůsobem hledím své živnosti, to dohazuji a jednám v prodejích domů, statků, zkrátka movitého i nemovitého zboží, to obstarávám smlouvy a vyjednávám svatební důležitosti, a jak jinak bohu milému se líbí. Optejte se po celém kraji po Saveliovi Dementěviči Peresypčenkovi, a uslyšíte od nejmenšího do největšího jednu řeč: A, to prohnaná hlavička! a při tom poctivý, nezištný člověk! dáš-li mu co na starost, bezpečně spáti můžeš; svěříš-li se mu s čím, jako by do studně hodil; chceš-li syna, dceru vybýti z domu, jen jej pozvi: byť rodičové ženichovi a nevěstini ouhlavní byli nepřátelé, smíří jich a přivine k sobě tak, že, byli-li by ve vdovství, jedva sami k ženění chuti nedostanou.“

K tomu ke všemu já mlčel, dobře znamenaje, kam míří ouskoky svými. Stolování se skončilo; leč čerstvě nalévané sklenky nepřestávaly kolem se nositi a kolem točiti hlavami těch hostí, jenž nebyli dokonale vyučeni v takovém to popívání, do jejichžto počtu i já náležel. Měl jsem již dušičku tak politou, že rozum čtyřmi cestami rozcházeti se počínal. Objímal jsem se a líbal, kdo se mi namítnul, tlachal bez unavení, házel latinskými průpovídkami, tref se nebo netref, do všech koutů. Brzo po obědě přišli dva hudci a harfeník, pro něž ženich naschvále do města byl poslal. Počnu přidupávati nohou *a poskakovati*, očekávaje, že muzikanti zadělají hrdlici

nebo metelici *), kterým já arci také trochu rozuměl; než posuďte si, jak mrzuto mi bylo, když zabřinčeli a skřípali jakésito zámořské kontratance, o nichžto jsem jaktě živ ničeho neslyšel, tím méně viděl. Městští panákové ti pozorovavše, že před tím rozhupoval jsem nohy k tanci, navedli nevěstu, aby mne vyzvala do kola. Z počátku jsem se vymlouval; však brzo jsem si pomyslil: vždyť to ani o krk nepoběhne! I vezma statnou jednu, ač již na staré oříšky klepající děvčinu, stavím se mezi páry. Přichází řad na mne! vystupuji jako čáp, nohy tropí pode mnou různice — jedna sem, druhá tam — ta se plete, ta se mate, a — hory a kopce nehod! padám a trhám s sebou k zemi i buclatou tanečnici. Můžete sobě představiti její hněv a smích celé společnosti! — Má dáma škaredíc se nehezky, ano prý majíc i očka uslzená, vzchopila se a utíkala do vedlejšího pokojíku; já ale neměl již síly dostati se opět na nohy. Tu přiskočiv ženich a dva neb tři zemánkové, pomohli mně na nohy, ale vidouce, kterak hlava má jde kolem, odvedli mne do zvláštní komůrky a položili na postel. Co dále dělo se toho přebouřlivého dne, nic nevím a na nic se nepamatuji.

Ráno probudil jsem se, když ještě po celém domě slyšeti bylo silné, jednohlasné chrápání hostů, až trámy ve stropě se otřásaly. Hlava má byla jako vřtel; smutně přivádím sobě na paměť vše, co včerejšího dne se mnou se přihodilo, když ale myšlénkami dobředl jsem se upadnutí nešťastného, jímžto dovršil jsem včerejší své hrdinství, zachvěl jsem jako osyka, jako vrah, připomínající sobě smrtedlný chrapot své oběti. Stud, nevrlost na sebe na jiné, bázeň nového posměchu, a nejvíce pak nehod-

*) Národní maloruské tance.

nosti své v očích té drahé, bělovlasé milostenky, — všecko to dodalo mi zase síly pozbyté včerejším připíjením. Oblékнuv se co nejspěšněji, skáči ze dveří a běžím, ani se neohlédna, k otcovskému domu. Tam očekávalo mne laskavé účastenství milé matičky a pošmourný pohled otcův, kterýž přísně počal mi domlouvati pro mou nestřídmost, nepříslušnou ani k mým letům, tím méně k budoucímu stavu mému; leč matička jala se mne zastávati a vymlouvala mne bázlivým a tichým hlasem (a však právě tento způsob nikdy účinku žádaného se nechybil), řkouc: „Vždyť na svatbách jinak to nebývá, domácí byli by uraženi, jestli by náš Demid nebyl plnými sklenkami vypíval za zdraví ženichovo a nevěstino, i celého požehnaného domu.“ Tímto a podobnými důvody byl posléz otec úplně překonán, a domácí bouřka přehnala se stranou bez všech nemilých mně následků.

Z vděčnosti k mé mateři za tuto službu já opět hleděl zvědavost její upokojiti, jak mile bylo nám možné zůstati při sobě, a vypravoval jsem jí všecko podrobně, nač jsem koli připadnul. Rozumí se samo sebou, že temnější místa v rozprávce své já všemožně hleděl přilíčiti, a vinu všech pošetilostí nesli jiní, ne já; za to ale nejkrásnějšími barvami vypisoval jsem modrookou krásotku, která tak veliký přede všemi podíl měla na mé příhodě.

— „Domýšlím se z tvých slov, která to jest,“ odpověděla paní matka: „a sázím krk svůj, není-li to Nastuše Oparievna, dcera matrony Jachimovny Opariichy *).“

*) V Malorusku často řídí se pojmenování ženy, dcery i syna jménem manželovým a otcovým. Nazývá-li se muž, jako tuto Opař (Oparius), tedy ženu jeho zovou Opariichou (Opařichou), syna Oparienkem a dceru Oparichnou. Jachimovna má *jméno po otci.*

— „Právě tak jmenoval mi matku její můj nový známý, Peresypčenko....“

— „A jakže by nebyla!“ přejala rychle matinka slovo, „onať ví, holubička má, jíť to šeptalo srdéčko, že to byl její souzený ženich.“

— „Jak, souzený ženich?“ zvolám jaksi z uleknutí, ku kterému se mísil cit radosti.

— „Ba arciže; leželoť mi to již dávno na srdci, a já nejednou rozprávěla stranu toho s Nastuší; jediné s mateří její jsem ještě nemluvila. Jestiť ona trochu pánovitá, hledí ráda s vysoka, jako by milosti rozdávala, a bůh ví co nebyla! — Inu, děj se Jeho vůle svatá! leč bez svatby (námluvčích) nelze tu ničeho začíti.“

Tito však brzo se našli. Po pěti dnech slyšeti se dal na ulici poštovský zvonek, — zvonil, zvonil a utichnul u samých našich vrat. Vyhlédnu z okna, i vidím slézati z vozíku mého známého, Savelia Dementěviče Peresypčenka. — Tehdáž býval ten obyčej v naší mírné a tiché Ukrajině, kdo nazýval se krajským, přísedícím, soudcem, podsudím, zkrátka, kdo sloul úředníkem, anebo náležel k jich rodině, přátelům, anebo pohrozil jménem jejich, mimo to přivázal-li k vozíku zvoneček: tomu hned bez odkazu, kdekoliv požádal, hotovi byli sloužiti trojkou koní, ano i průvodčího opatřili. Nyní to vyšlo z obyčeje — škoda! jindy nám a našim pánům bratrům nebylo třeba držeti koní, a bez platu, zlíbilo-li se, mohli jsme rejditi z vesnice do vesnice, z kraje do kraje, ano kraj světa, aspoň po vší Malé Rusi: teď arci jest jináče! Tážete-li se, jakým právem se to činívalo? — I milí páni, tím důležitým právem, že tehdáž ještě byl po vsích lid sprostý, a my, ať jsme byli, kdo byli, uměli jsme před nimi na pány hráti.

V čas podotčeného navštívení seděl jsem v pokojíku,

jsa zaneprázdněn vypracováním kázaní, kteréžto vedle rady otcovy míti jsem měl příští neděli, bych zaskvěl se výmluvností před osadníky Krochalievskými, a vzbudil v nich vysoké mínění o svých schopnostech a své učenosti. Jedva však uzřel jsem Savelia Dementěviče, bylo mi, jako by srdce na nůž vzal: kázaní, učenost i výmluvnost ty tam byly jedním okamžením. Otec můj nebyl doma; byltě vyšel kamsi za svým povoláním, a matička vyšla kamsi dohlídnout po hospodářství. Nezbývalo nic, nežli že sám jsem musil vyjíti přivítat přijíždějícího hosta.

— „Má služba, mnohovážený a nejlaskavější pane Demide Kalistratoviči!“ vece navštěvitel můj, vstupuje přes práh. „Přijíždím k vám z důležitých příčin a čemu říkajíc v řízení týkajícím se Nastuše Petrovny Oparievny. Aby pak nemyslil pan otec, že snad přes moc se vtírám k tomuto posloužení, jehož on ode mne ani se nenadál ani neprosil: mám také i jiné zámínky, a sice, chci též skoupiti u něho něco medu a vosku a povědíti mu o věřiteli jistém a bezpečném, který na dobrý úrok několik set hledá.“

Já neodpověděl ničeho; a což mi bylo také odpovídati? Odříkati se jeho přísluh a jimi zhrzeti — bylo těměř jako chladnost k milé Nastuši na jevo dávati, a dáti pohnutku dotěrnému tomuto všudybylovi, že by snadno jiného ženicha někde jí zvroubiti mohl. Přijal však i moje mlčení v tom smyslu, jak se jemu nejlépe líbilo, totiž, považoval je za přivolení z mé strany, a jsa dobře prohnaný ve spůsobech venkovských, zatočil chytře jinam rozprávku, pouštěje se do nekonečného vypravování městských novin, pletek, úřednických kousků a již ani nepamatuji, co všecko natlachal. Na štěstí vytrhla mne brzo mát z davu řečí jeho, vstoupivši v komnatu. Jednání mezi ní a Save-

m Dementěvičem šlo, jak by namazal, k veliké obou
an spokojenosti. Usnesli se také na tom, aby chytrý
t přikradl se ponavržením svým k otci mému, jako
maní na tuto myšlénku připadl. Jak osnováno, tak
o i tkáno. Otec můj, prodav s užitkem med a vosk,
málo se změkčil a povolnou přijal tvářnost; i ačkoliv
počátku s nelíbostí poslouchal o zamýšleném vstoupení
příbuzenství s matronou Jachimovnou, nejsa na cele spo-
en s hrdou povahou její, předce když pan Peresypčenko
u všecku obratnost vynaložil, byl konečně přesvědčen
trými jeho důvody. Při obědě a sklenici odstranily
i ostatní obtížnosti.

Osud můj byl rozhodnut; mně určili za nevěstu milou
stuši. Ustanoveno, by přes týden Savelius Dementěvič
t přijel, přivezma k sobě pro větší vzácnost ještě je-
ho svata, věrného pomocníka svého, a tak že se spo-
ně odebéřeme k matroně Jachimovně. Abych pak do
o času snáze skrotil bouři myšlének a porozptýlil touhu
u, jal jsem se s větší horlivostí, než před tím, praco-
i na svém kázaní. Předmětem jeho bylo napomenutí
matské lásce; dorážel jsem strašně na posměvače a
itele bližního svého a k celému obral jsem průpověď
o: Blahoslavený člověk, kterýž i nad hovádkem se smi-
.· Netajím, že na srdce mi ještě tížil onen posměch
hecht, jímžto div jsem na svatbě neohluchnul.

Kázaní bylo vypracováno, přehlédnuto, přepsáno na
o, přečteno mému otci, jím schváleno a tak i hlásáno
příští neděli. Doufal jsem, že mocný jeho bude účinek
posluchače, zvláště pak na šlechtičny Krochalievské;
ál jsem se, že procitne v nich svědomí, že hrýzti je
e, a že poznají se v těžkém provinění svém spáchaném
e mnou: leč jakýž byl následek? Panenky šeptaly mezi

sebou jak obyčejně, babičky sklánějíce se k zemi a bez přestání ji líbajíce, zhola nic nepozorovaly na valící se proudy mé výmluvnosti, a několikos stařečků pokojně dřímalo uprostřed bouřlivého poletu hlasu mého. Jediná jen dívčina bedlivě poslouchala, a jak se zdálo, uhodnula pokaždé, kam směřuji; potřeba-liž doložiti, že dívka tato nebyla jiná, než Nastuše Oparievna? Pozornost její byla mi přehojnou náhradou za nepozorlivé poslouchání řeči mé vší ostatní osady, a já tedy nemetal nadarmo perly pracně nashledaných metafor, synekdoch a hyperbolí.

Po skončených kostelních službách všickni Krochalievští pánkové a paničky obklopili otce mého, pozdravujíce jej a nad nebe vychvalujíce mou výmluvnost, učenost a rozumu bystrost. Toť mi bylo dobrým naučením, že sprostákům a lidu nevzdělanému snadno a vždy se zalíbíš lítáním za hranicemi umu (rozumu) neboli kotrmelci učenými, a tak i nadutým a ledajako vyfintěným slohem. Čím méně oni pochopují, tím více se diví a vychvalují. Toho i podnes spatřuji nepřídké příklady, kdykoliv udá se mi nahlédnouti v naše nynější spisy a časopisy, a pak vyslechnouti rozprávky — těch i těch v městě i na venku. Čím nedospělejší, nemotornější a zatemnělejší bývá soud a sloh spisovatelův, tím více musíť býti v něm i rozumu i hluboké učenosti. Psáti jasně a srozumitedlně nemůžeť těžko býti, ješto i čtení takových knih nestojí mnoho práce, a pročež moudře činí spisovatelé, píšíce tak, aby nikdo jim nerozuměl, shánějíce v hromadu slova lidakými posud nepronešena ústy a rozstavujíce je tak po ztracených strážích, by čtenář po každém řádku staviti se a ducha popadati musil. Mimo to i krásná obálka slouží nejednou za neklamný důkaz výmluvnosti a jádrnosti spisu *takového.*

Den žádoucí konečně se přiblížil. Ve čtvrtek ráno o desáté hodině zavzněl opět na ulici zvonek, a opět utichl před naším domem. Za malou chvílku vstoupili do pokoje naši svatové, Savelius Dementěvič s jakýmsi zavalitým červenolícím človíčkem, oba přijíždějíce od skončené kdesi veselky. Porozmluvivše asi za hodinu, my o něco dříve přisedli k obědu, kterýž netrpělivému ženichu ještě nikdy tak dlouho netrval, ač ostatně u připíjení oba svatové dosti žertů a šašků natropili. Vstavše od oběda cítili jsou, že hlava trochu tíží a jazyk nehrubé dobře se otáčí; pročež vykázána jim přes síň komnata, kde sobě odpočinouti mohli. Mezi tím vynaložil jsem čas na strojení. Však varoval jsem se obléci červenou kamizolku i na krk vázati šátek onen barvy citronové, a vyjímaje šosatý svůj kabát (ještě nebylo lepšího), snažil jsem se pokud možná ustrojiti se podobněji k těm městským panáčkům, které o svatbě onehdejší jsem viděl. Po dvou hodinách, prospavše se, vstali svatové, a já, přijav otcovské požehnání, vypravil se tudíž s nima z domu, spěchaje přímo k obydlí matrony Jachimovny Oparichy.

Nás hostů přivítala tam nejprvé služka bosá a prostovlasá, vyřizujíc nám, že paní žádá o malé poshovění. Posadivše se tedy, čekáme půl hodiny i hodinu. Mezi tím slyšeti z komnaty vedlejší, jak matrona Jachimovna to s tím z čeládky se vadí, to na onoho hromuje. Mně počíná trpělivost i odvaha přecházeti; leč svatové moji přičiňují se poznovu oživiti ve mně ducha svými šibřinkami a veselým přetřepáváním všeho, co v jedné komnatě spatřují a z druhé vysléchají. Posléz předce zlíbilo se matroně Jachimovně k nám přijíti: byla vysoká, statná ženština, nos její trochu nahoru vyhrnut, tváře naduty a obočí — jak by právě duch hrdosti tu rozbil stánek svůj. Na hlavě

měla hedvábný šátek, vázaný z předu na uzel, jak tehdáž měštky nosívaly; na nohou modré vlněné punčochy a střevíce s vysokými kramfleky jenom na zápatek. Ostatní oděv (šušun a jupka) byl z cicu křiklavě květinovaného a okolo krku měla kostkovaný bavlněný šátek. Neohlížeje se na to, vím zajisto, že by žádná urozená dáma, ve váš skvostného šatu okrase a nádhernosti své, nemohla nás chladněji a pyšněji uvítati, jak to učinila matrona Jachimovna.

Starší svat, to jest, Savelius Dementěvič Peresypčenko, zavedl rozprávku po dalekém a širokém okolku, hnedle od stvoření světa, a potom učinil řeči své tento pamětihodný závěrek: „Co Bůh uložil, toho nelze ujíti. Staré stárne a valí se, mladé kvete a mladí se. Tak děje se i s vaší dceruškou, málem po málu, čemu říkajíc rozkvetla jako růže, a dceru matka provdává, kdy může. Takové však drahé zboží u matky v rukou nepřeleží se. Ejhle, přivádíme i kupce, a pokloňujíce se vám, žádáme o vaši milost k nám a k ženichu našemu.“ Matrona Jachimovna při tom stulila ústa a jaksi obojetně se usmála, že tak i tak vzíti se mohlo; mlčkem ukázala na stolice a my sedli. Za několik minut zdálo se, že pořádá své myšlénky; pak počala mluviti rozvláčným hlasem, činíc po chvílkách dlouhé přestávky, jako by po tichu sama s sebou radu brala. — „Zajisté, nedá se nic namítnouti ani proti svatům, ani proti ženichovi.... Svatové jsou ctihodní lidé, byvše v oficírských hodnostech; nečest zajisté nikomu nečiní.... Ženich, mládenec švarný, má pěkný hlas, jádrnou výřečnost, jak jsem se v tom s potěšením minulou neděli přesvědčila.... Také dům hezky zámožný, a on někdy sám všeho bude dědicem.... Jelikož to ale slušná věc, aby dcera má, Anastasia Petrovna Oparievna, *stala se* popovou?“

— „Medle, a proč by nebyla, mnohovážená paní Jachimovno?“ tázal se starší svat.

— „Rozchází se tu o velikou věc! Děd její, Gordius Athanasevič, býval u Starodubského pluku kancelářským; otec její, Petr Gordievič, sloužil v generálním úřadě jakožto registrátor. Pak i já sama nepocházím ze sprostého rodu: zesnulí v Pánu předkové moji, od těch dob, co svět světem stojí, pány se nazývali.... A dcera má měla by se státi popovou! Ne, nikoliv! k tomu přivoliti nemohu!“

— „A však duchovenský stav jest také stav a ctihodný stav, mnohovážená paní Jachimovno! Připomeňtež sobě, že z počátku věkův znamenití lidé vydávali dcer svých za osoby duchovního povolání. Láb'an, u příkladu, byl vzácný pán, ještoť měl množství čeládky anebo rabů, jak my po rusky říkáme, a Lában provdal obou svých dcer za Jakoba, kterýž byl, jak písmo praví, patriarch, následovně též duchovního stavu.

— „A já vám pravím,“ dí v odpověď matrona Jachimovna pevným a odbytným hlasem, „třeba by žádal o dceru mou sám patriarch Carehradský, jehožto jménem potloukal se tu loňského roku jakýsi řecký mnich, sbíraje příspěvky na nějaký kostel, já bych i tomu patriarchu dceru svou odepřela a k sňatku takovému nijak nepřivolila.“

— „Dovolte však vám připomenouti, milostivá paní Jachimovno, že otec našeho ponavrhovaného vám ženicha, otec Kalistrat, také jest zeman, a že mocí hodnosti své též vládne zemí i všelikými příslušnostmi....“

— „Zeman, svého lidu nemám! jakové to prosím panstvo?“

— „Nejináče, mnohovážená paní Jachimovno! Vy u příkladu, buď bohu za to chvála, počítáte pět neboli

šest připsaných sobě duší. Z těchto, nemýlím-li se, dva ukázali paty, jeden umřel, a ještě jeden odveden; tedy všeho všudy i s dorostky a nedospělými dítkami bude asi osm hlav pohlaví mužského. Otec Kalistrat arci nic podobného nepočítá; za to však jest u něho jiné požehnání boží, za které by on, chtěl li by, pořádný stateček mohl sobě koupiti, as tak čemu říkajíc nejméně okolo padesáti duší."

— „Ba věřím, že by mohl, kdyby syna svého nevedl k duchovnímu stavu; nobrž raději někde v státní službu dal jej zapsati, zvláště v některém gubernském městě. Potom mohlo by také z našich námluv něco býti: za zemana tím spíše, stojí-li v stupni oficíra *), jsem volna bez okolku vydati svou dceru; ale za popoviče, nebuď vám na urážku, toho mi učiniti nelze — nikoliv, pravím ještě jednou nikoliv!"

„Nu, toto-li vaše poslední slovo, tedy přestává všecko. Postaráme se o to, jak bychom přemluvili a uprosili otce Kalistrata, by dovolil Demidovi Kalistratoviči spustiti se duchovního povolání svého a vstoupiti v státní službu; ačkoliv, jak se domnívám, nebude snadno nakloniti jej k tomu. Přislibtež i vy, mnohovážená paní, mělo-li by se předce státi, že bychom krom nadání toho na panu otci vymohli, že také vy ze své strany neprovdáte své dcery, dokud Demid Kalistratovič nepřijde k úřadu."

„Slibuji, nenajde-li se do těch dob pro ni lepšího ženicha."

— „Ne tak, paní Jachimovno! poněvadž z naší strany pouštíme se v smlouvu bez výminek, tedy náleží též, by

*) Nebude snad nepovědomo čtenářům našim, že v Ruských dosavádě stupně v civilní službě podlé vojenských tříd *neboli klasů* se počítají.

a i z druhé strany, jak nyní tak i na budoucí časy, se vší proměny a výhrady, a beze všech ...“

— „Dobře tedy,“ vskočila do řeči matrona Jachimovna přiušklébnouc se jako před tím, a jako by chtěla správku o této věci již ukončiti: „slovo moje s to, že sečkám s dcerou, dokud Demid Kalistratovič nedosáhne vaího oficírského stupně.“

Rozmluva na chvílku se přetrhla, a později přešla předměty vedlejší. Trvaje v hlubokém mlčení s jakýmsi utným očekáváním hleděl jsem na dvéře, z nichž byla ila matrona Jachimovna. Nedlouho na to ona k témže eřím se obrátila a bohatýrským zavolala hlasem: „Ana- ie Petrovno! ať se čaj přichystá!“

Myslil jsem, že nyní se mi udá Nastuši uviděti; nadarmo. Asi za půl hodiny přinesla čaj, již do šálků litý, taže bosá služka, která přicházejících na prahu la potkala. Svatové moji líbezně se usmívali na po- venou na tác butelku s Kyzlarskou vodkou, jenž byla ma pálená, a řítili se na ni jako vlci na loupež. Matrona himovna pobízela sice i mne přilíti sobě vodky do čaje, však nedotknul se butelky, ačkoliv vařenina tato, bohu domo z jaké asi trávy, a jako na posměch jen čajem zvaná s přimíšením šafránu, ani do krku hrubě nechtěla. ma však domácí paní čaj tento s vodkou velmi dobře chutnati dala.

Tak jsme poseděli ještě za některý čas. Svatové moji inatě zastávali starodávní svou slávu, jakožto známí emu světu tuláci a šaškáři, při tom řádně prázdnili lek za šálkem, zamlasknouce si po každém a přidáva- e jako v pochvalu nápoje lahodné uch! Přilévajíce však akrát tolik vodky do čajové bryndy, všelijakým žertem výtlaskem tuto nezdvořilost zakrývati uměli.

Konečně jsme se zdvihli a k domovu obrátili — svatové dobře rozveseleni, já pak mlčkem a v mysli velice skormoucen. Otec můj, jakož nebylo lze jináče se nadáti, s nelíbostí zamítnul výminky matrony Jachimovny. Což jsem sobě měl počíti? Cítil jsem, že láska má k Nastuši, překážkami tím více jsouc podněcována, den ke dni se vzmáhala a mne hubila. Hoři mému nebylo možná edolati, a otec můj v některých případnostech nedal se ničím přesvědčiti. Těžkomyslnost a tužba jakási trápila mne bez přestání, a já počal na těle i na duši se spadávati. Již mi nebylo k mysli ani učení, ani nastávající zkouška, ani jindy tak velice mi lahodící vyhlídka výnosné osady. Jediná jen Nastuše, roztomilým svým líčkem, růžovými tvářičkami a bělavými vlásky každou minutu manula se mi před oči a tkvěla mi v obraznosti. Zkrátka: miloval jsem tak, jak obyčejně miluje se ve dvadcátém roku — miloval jsem ze vší síly duše své.

Nemaje nic na práci a chtěje se povyraziti z mrákot zármutku svého, bloudil jsem po takových místech, kde nejméně s lidmi bylo mi se potkávati, a skoro vždy bezděky vedly mne kroky mé na těchto samotných procházkách do hájku ležícího za sadem matrony Jachimovny. Pomyšlení, že tam o něco blíže nalézám se u milé Nastuše, bylo mi útěchou.

I přikradu se jednou k samému plotu okolo zahrady paní Oparilchy. Pohlédna přes plot, vidím procházející se po sadu Nastuši a slyším ji zpívati jakousi melancholickou písničku. Srdce tlouklo a házelo se ve mně jako štika v síti. Sehnu a dívám se skrze průsvity ve plotu na přecházející sem tam milou dívčinu. Konečně ona jako nevolným puzením kráčí přímo k tomu místu, kde já se skrýval, přichází blíže a blíže....

Nechtě ji polekati nenadálým vystoupením a sebe uvésti v nějaké nepříjemné podezření, položím se pod samým plotem do husté, vysoké trávy a jedva dýchati se osměluji. Nastuše Petrovna zatím přišedši až k samému plotu, vstoupila jednou nohou na žerď u přeplotí, potom výš druhou, pak ještě výše.

I ležím bez hnutí, ani živ nejsa, ani mrtev od strachu a radosti: od strachu, bych nebyl pozorován, a od radosti, ješto Nastuše byla tak blízko.... Dokud ona vylézala na plot, hleděl jsem přehnouti trávu přes sebe, což se mi tak dobře povedlo, že mne docela nebylo viděti. Hle, již bělovlasá krásotka má stojí navrch plotu, větříček rozvívá hedbávné vlasy její, líce její hoří plným života ruměncem.... Ona pohlíží kolem pozorlivým okem, podobna jsouc těm bájeslovným bohyním východním, jenž snášívaly se na svět ku pomoci skormouceným a s povětrných výší ohlížely se po ví zemi. Za maličkou chvílku zdání toto mé ještě více se uskutečnilo; neboť Nastuše opravdu sletěla dolů, skočivši s plotu a připadla svýma maličkýma a hezoučkýma nožkama zrovna mně na prsy. Jakkoliv příjemné bylo mi toto udeření, heknul jsem předce z bolesti. Nastuše se ulekla, poděsila, a zamotavši se nohama v husté trávě, upadla na mne; kulovaté kynoucí formy těla jejího přilehly mně k lícím, hlavou dostala převahu v trávu. Nemožná bylo mi prodlévati; i objav ji, vzchopím se rychle na nohy, drže ji ve svém náručí. Ona strachem vykřikla; leč když spatřila mne, zapýřila se, a vytrhnouc se mi z náručí, odskočila na krok ode mne.

— „Ach, jste vy to, Demide Kalistratoviči! — vece, já skutečně myslila, že zde v trávě medvěd byl skrytý. Co vy tu děláte?“

— „Já — hovím sobě... a odpočívám tu z unavení!“ řku zaražen a nenalézaje příhodnější výmluvy.

— „Jak? vy zde odpočíváte v trávě? pode plotem? Zajisté, tomu nevěřím!“ přejala ona tudíž řeč, usmívajíc se. „Řekněte upřímně, netropíte-liž tu jakého studentského žertu?“

Nevěda, jak jináče se ospravedlniti, odhodlal jsem se raději povědíti pravdu. „Mám-li upřímně vyznati — dím po malých přestávkách — mně se zachtělo popatřiti na vás, milá Nastuše Petrovno!“

— „Na mne? což vám na tom záleženo?“ dí ona opět veselým hlasem.

— „Srdce mé hledá všude vaší stopy; a kde srdce, tam i oči!“ odpovím trochu směleji, anobrž i vroucně poněkud.

Ona sklopíc oči, nic na to neřekla. My pak, ani sami toho nepozorujíce, dali se po stezce vedoucí do hájku, a když skryl se nám s očí i plod i sad za hustým roštím, tu Nastuše, zastaviši se a jako pozamysliši se za chvílku promluvila ke mně s přeutěšeným stydlivým pousmáním, řkouc: „Tak tedy beze všeho klamu mne milujete, Demide Kalistratoviči?“

— „Ach! miluji tak, jak nikdo na světě vás milovati nemůže!“ zvolám povýšeným hlasem.

— „Čemuž tedy zdráháte se vyplniti vůli mé mateře? Ona nechce mne míti popovou; co se však mne týče, mně to vše jedno, ať byste v čemkoliv byli, buď v duchovní říze, buďsi ve fraku, anebo v gubernském munduře.“

— „Jak tomu mám rozuměti?“ tázal jsem se s nedůvěrou. „To znamená, nemýlím-li se, že jsem vám stejně *nemilým*, ať bych se večkoli oděl?“

— „O, nikoliv; toť jste na velikém omylu!“ odpověděla v prostomilé upřímnosti. „Postarejte se jenom o to, jak byste přemluvil svého pana otce, a potom — uvidíme.“

Po těchto slovech, ač trochu pomateně, však vroucně vzdal jsem díky své drahé dívčině, a netaje před ní obtížností a překážek, které nám bude překonati, upřímně se vším jsem se jí svěřil, jak jsem mohl, a jak mi bylo na srdci. Zapýřiv se těkala očima po zemi, jak by houby při cestě hledala, při tom však usmívala se velmi milostně. Já necítil pod sebou nohou od radosti, že mi přáno bylo s ní samotnou porozprávěti. My spolu procházeli se přes půl hodiny po hájku cestičkami nejzarostlejšími, kde jsme s živou duší se nepotkali; při tom ale ani jediné nedovolené pomyšlení mi netanulo na mysl, aniž jaká hříšná žádost vstoupila mi na srdce; neboť miloval jsem šlechetně tuto dívku a ctil ji jako nadpozemského tvora. Naposled vece, jako by najednou vytrhnouc se ze zapomenutí: „Ach, bože můj! já při vás i na čas zapomínám! Matinka zajisté již se domů vrátila, bylať jenom odjela do vinopalny tři versty odtud. Neobstála bych s ní, jestli by se sháněla po mně a nenalezla mne v sadu!“ To promluviv dala se v polet jako ptáček dolů po pěšince a brzo zmizela s mých očí, unášejíc s sebou na několik okamžení pocítěnou blahost.

Já opět samojediný toulal jsem se po háji, a pozdě vrátil se domů zasmušilejší a truchlivější než kdy jindy. Toto shledání se s Nastuší jen více ještě mi objevilo, jakého zbaven mám býti pokladu; a z jaké příčiny? jediné pro obapolnou svéhlavost našich rodičů! Přijda domů, posadím se v koutu na lavici, složě ruce křížem a schýle hlavu. *Neztěžoval jsem sobě* na nic, ba ani jsem nepo-

vzdychnul; leč pozorovati bylo předce mou vnitřní bolest, neboť dobrá matička patřila na mne outrpně a tesklivě. Také otec můj dávno sobě povšímnouti musil, kterak náramně se přepadávám, že proti předešlému chvalitebnému obyčeji skoro nic nejím, že na knihy zapomínám docela a mlčím jako ryba. Tentokráte povzbudil jsem jej nepochybně více k outrpnosti než kdy jindy; neboť přistoupiv ke mně, jal se mne takto vyptávati:

— „Schází ti něco, Demide?“

— „Neschází,“ odpovím mrzutě a jako na odsek.

— „Což se to s tebou děje?“ dí opět otec něco důtklivěji.

— „Nevím!“ odpovím zase jak před tím.

— „Ty nepiješ a nejíš, celé dni se touláš, bohu povědomo kde, mlčíš, jak by oněměl. Tys celý zdivočel, štítíš se dobrých lidí, a hledíš jako podtrhlý.... Zdáť se mi, že někde z bláznivého kouta na tě zafučelo!“

Já mlčel.

— „Snad-liž to — vece dále — zhlídnul jsi se na mladé Oparievně! — Och, jdi mi s těmi zamilovanými pošetilostmi! Kolikož — jak viděti i z písem svatých, — moudrých a silných mužů svedeno bylo touto nemoudrostí s cesty pravé! Dosti buď připomenouti o nejmoudřejších, Davidovi a Šalomounovi, i o nejsilnějším ze všech smrtedlníkův, o Samsonovi. A předce nerozvážliví lidé neberou sobě výstrahy z těchto poučujících příkladův. Mají uši k slyšení, a neslyší!“

Já nic na to neodpovídal.

— „Nu, budiž tedy,“ — dí otec můj po některé přestávce povolnějším a mírnějším hlasem. „Možná li jenom tímto prostředkem zachovati tě při rozumu a ochrániti *před vyschnutím*, budiž s tebou milost Hospodinova a mé

otcovské požehnání: hledej tedy štěstí svého v službě světské.“

I poskočiv na nohy po této řeči, jako probuzený z mrákot, jmu se celovati ruku otci svému. Máti má neméně byla zaražena radostí; slzy jí po tvářích kanuly; i chtěla se vrhnouti k nohoum manželovým, než byla jím laskavě zachycena.

— „Dost toho, dost!“ dí otec u velikém pohnutí mysli; „děkujte bohu, mně nemáte zač děkovati. Dávám k tomu vůli svou, ač s těžkým srdcem! neboť sudoval jsem si vždycky, že syn můj touž cestou bude kráčeti, kterou i otec i děd jeho. Viděti však, že jináče bohu se líbí, a moci jeho nelze se opříti.“

Bylo mi, jako bych znova se narodil: jazyk se opět rozvazoval, veselost se vracovala, a chuť k jídlu a pití byla jako kdy před tím. Možnáť pomysliti, že sama příroda k okřívání sil mi napomáhala, jak se to stává po přestání těžké nemoci. Jedinká věc byla ještě žádost má, a sice, uviděti se aspoň jednou s Nastuší před svým odjezdem, a pročež tak často jak dříve navštěvoval jsem hájek za sadem matrony Jachimovny .Na učebné knihy nebylo třeba již ani pomysliti, na místo nich já míval při sobě v kapse Ovidia starodávní vydání, bez začátku a konce, jež jsem sobě na rynku koupil za 30 kopejek svazek básní Sumarokova *), kteréžto, nevím jakou náodou, vkradly se mezi knihy otcovy.

Třetí den na to shledav se s Nastuší, oznámil jsem šťastnou proměnu v svých okolnostech a žádal ji poati do těch dob, dokud oficírský stupeň nezjedná mi

*) Básník z minulého věku (nar. 1718, umřel v Moskvě 8), skutečný státní rada a kavalér. Dramatické práce ze h přehojných spisů jeho za nejlepší se považují.

práva k hlášení se o její ruku. Matička má nemeškala totéž oznámit matroně Jachimovně a přijmouti slib od ní. Všecko šlo po žádosti; naděje dodávala mi nové síly. Vesele rozlučoval jsem se s Nastuší, a za několik dní byli jsme již s otcem na cestě ke gubernskému městu.

Nebylo těžko otci Kalistratovi nakloniti ke své vůli nejdůstojnějšího duchovního vladyku, by propustil mne z povolání k duchovnímu stavu; a ještě snáze bylo mu o přijetí mne v státní službu. Duchovní, požívající přízeň archierea protodiakona a druhých znamenitých duchovních osob, předkládající mimo to předběžné a jasné důvody své vděčnosti, nemohl býti oslyšen v prosbách svých i v při padnosti této, při které se pánům oudům i na peton osvědčení vděčnosti přislibovalo. Mne ustanovili nejdřív za kopistu při soudu hrdelním. Proměniv předešlý život spůsob, zvyky a mravy, choval jsem se přiměřeně k novému stavu svému, zpravuje se příslovím: S vlky býti s vlky výti.

Minul rok, a již i druhý docházel konce. Dle míry a váhy daných mi vysvědčení v horlivém a nevyrovnané přičinlivém zastávání služby — vysvědčení, utvrzených na přesvědčujících důvodech z Krochalievky — já již čmárave a pevnou rukou podpisoval se: „Kancelarista Demid Slastěna.“ Toho času potkalo mne náramné neštěstí: předobrý roditel můj, otec Kalistrat, rozloučil se s vezdejším životem, nastydnuv silně, když minulý podzimek v největší nepohodě byl provázel jednoho z osadníkův svých na místo věčného pokoje. Na pozvání mé mateře vypravil jsem se do Krochalievky, orosil slzami svěží hrob otce svého, a učinil potřebné uspořádání. Poněvadž jsme neostávali na zádušní půdě, nobrž ve vlastním domě, tedy ponechal jsem matce své dům se vším příslušenstvím

plnomocné držení, potom odevzdav nástupci vše to, nad
mž nebožtík byl vládl z moci svého ouřadu, prodal jsem
ecko zbytečné z nábytku a šatstva jeho, nechaje sobě
dno některé věci na památku, které mu zvláště milé
valy. Spořádav takto domácí záležitosti, vrátil jsem se
ět do města a pokračoval jak obyčejně ve své jedno-
árné sice, avšak ne bezužitečné službě.

Po uplynutí ještě jednoho roku já postoupil v ouřadě,
již gubernský registrátor Demid Kalistratovič Slastěna
hl směle předstoupiti před matronu Jachimovnu Opa-
chu, jakožto dostojný ženich dcery její. I vyžádav se
delší čas na dovolenou, vypravil jsem se opět do Kro-
alievky. Kéž bych raději nikdy nebyl sem přijel! —

Jedvať jsem se neoctnul na svatbě Nastuše Petrovny,
ávající se za jakéhosi majora, a dobrou matku svou nalezl
m postavenou v těžké nemoci, do níž ze žalosti upadla.
i ní dověděl jsem se následujících zpráv podrobnějších.

Major tento, propuštěný ze služby (a, jak se pravilo,
i ne po své vůli), jeda náhodou skrz Krochalievku, po-
žel se tu, nevím sám, za jakou příčinou, a chytrým způso-
m ubytoval se v domě matrony Jachimovny. Za nejlepší
užilo mu u domácí paní výmluvu, že nepřiměřeno jest
jeho stavu a mravu bydleti v sedlských jízbách. Maje
yk na ostro broušený, opovážlivosti nazbyt, umělť
bře liščím ometati a pouštěti prach v oči matroně Ja-
imovně. Ujišťoval, že slíbeno mu jest vojtovství v sou-
dním jednom městečku, a že sám hezký má statek v jedné
lkoruské gubernii. Poněvadž ale chlubictví toto ne-
ovnávalo se dobře s obnošeným šatem jeho a hubeným
cestním vakem, tedy podotknul též, že statek jeho
jí nyní pod poručnictvím, ještoť přinucen jest souditi
s bohatými lakviči, příbuznými svými. Nepochybně

v umění svém byl nad míru vycvičen, že rozprávky své znal tak vylíčiti a dáti jim tak velkou podobnost pravdy; neboť matrona Jachimovna, ač chytrá paní, s prvního okamžení vše na slovo svatě mu věřila. Major ten byl prostředního zrůstu, vyzáblý a hubený a připadával na jednu nohu, udávaje, že střelen byl v ni v bitvě. Bohu milému povědomo, zdali i to pravda, neboť písemní potvrzení toho jsem neviděl. Husté černé náliční vousy, místy prošedivělé, zakrývaly polovici tváře tohoto propuštěného vítěze, dávajíce mu pohled bohatýrský, ano poněkud i surový. Léta svá udával na pět a třicet, ačkoliv soudě na první pohled, snadno nejméně o jednu desítku by mu přiraziti mohl.

Matrona Jachimovna, jež dnem i nocí snila o hodnostech oficírských, nemohla se v radosti ani zpamatovati, a sama přišlého nabízela hosta odpočinouti z cesty v domě jejím, pokud jemu libo a milo. Toť pozvání byla právě voda na mlýn panu majorovi. Málo po málu vkrádal se v přízeň a důvěru hospodyně své, ano praví se též — nevím, pravda-li, či ne — že pomátl i hlavu Nastuši Petrovně. Srdce ženské jestiť taková těžká zahádka, že nikdy nebyl jsem s to ji uhodnouti. Zkrátka, neminuly ani dvě neděle, a již v Krochalievce rozprávěli o svatbě. Prošel ještě týden — a veselka byla odbyta.

Matka má hned při prvním prosléchání se této pověsti došla k matroně Jachimovně, a přiváděla jí na paměť zaručení cti a daného slova. — „A zdaliž jsem nedostála slibu svému?“ odpověděla jí uštipačně paní Opariicha. „Samiť jste přesvědčeni o tom, že jsem neprovdávala dcery své, dokud syn váš nedosáhl důstojenství. Nyní pak, ježto syn váš vstoupil v hodnost ouřednickou, přišla i její doba z vůle boží. Zvu vás uctivě na svatbu!“

Což bylo odpovědíti na tento zlomyslný výkrutek? Ma-
a má vrátila se domů s tím pořízením, jak byla přišla,
lakalá se do syta, ano ulehla i na lůžko. Tak přijeda
Krochalievky, nalezl jsem ji v nebezpečném již stavu.
Den ke dni nemoc její přitěžovala, a mně tudy ne-
i co dbáti ani mysliti na matronu Jachimovnu a ne-
sou Nastuši. Den dvanáctý já šel za rakví předobré
ečlivé své rodičky.

Z těch dob stala se mi Krochalievka pusta a mračna.
rodléval jsem s prodejem zděděných po otci polí,
nu a paseky, ponechav sobě, jako z tajného jakéhosi
knutí, jediné dům se zahradou, v němž jsem popřál
i starému osleplému kostelníku s churavou ženou jeho,
ěto ostatkům po mém nebožtíkovi otci, kterému málem
třidcet let byl kostelník tento věrným společníkem
v chrámu při službách, tak i v jiných světských po-
ách. Těmto dvěma ubohým lidičkám pozůstavil já také
oživotnímu požívání zahradu, aby měli na starost ve
výživě nějakého polehčení.

Na vytržený peníz z movitého i nemovitého jmění
otka otce svého a na sebrané po dlužnících dluhy
il já bez starosti a nouze prožívati věk svůj třebať
o sta let, ježto z mládí uvykl jsem střídmosti a po-
ku. Ze všech mých dlužníkův byla jediná matrona Jachi-
na nejnepořádnější splacovatelkou, nevydržujíc lhůty
předstiráním všelikých výmluv, a s roku na rok pro-
lujíc své upsání. O to však bylo mi málo péče, neboť
ko vymáhání dluhu na ní odevzdal jsem někdejšímu
tu svému, Saveliovi Dementěviči; za celý pak čas svého
yta v Krochalievce varoval jsem se potkati se s ní
bo s Nastuší Petrovnou, a tak odejel jsem opět do
sta, neuviděv se ni s jednou ni s druhou.

Asi za rok shledav se s jedním pánův Krochalievských, dověděl jsem se od něho, že v domě matrony Jachimovny, jak říkáme, všecko jde do dýmu a že z posledního již mlátí. Major ten, jak se potom okázalo, nejenom že žádného statku neměl, ale téměř ani vlastní duše, a byl mimo to karbaník a tulák. On přes moc sáhal na jměnl své tchyně, rozhazoval marnotratně, pral se s ní a trápil ubohou ženu svou. Osoba ta nešťastná, jak mi vypravovali, nebyla již ani k sobě podobna a oči její dnem i nocí od slz neosychaly.

Po uplynutí ještě asi třech let dodán mi list takovéhoto obsahu:

„Matka má umřela z bědnosti a hoře, muž můj, jsa raněn mrtvicí, nemůže ani s lože povstati. Já se třemi politování hodnými dítkami nuzují se nejvýš a trpím nedostatek v nejpotřebnějších věcech k živobytí. Nad to vyhánějí nás pro dluhy z domu. Mějte milosrdenství s námi a poshovte nám aspoň do některého ještě času v zapravení dluhu, přejatého po nebožce matce atd.

Anastásia Prytická.“

Po přečtení těchto řádek bylo mé srdce sevřeno lítostí a traplivým připomentím sobě let předešlých.

I nemeškal jsem vrátiti Nastuši Petrovně úpis dluh nebožky matky, potvrdiv ouplné zapravení jeh mimo to přiložil jsem ještě k němu, co mi bůh v m vnuknul jí poslati, a poněvadž toho času nebylo již starého kostelníka, ani ženy jeho na světě, dal jsem psati dům svůj v Krochalievce se zahradou na jm Anastasie Petrovny a dítek jejích.

Tam ona po smrti mužově žije posaváde, ačkoli v hojnosti, však proto netrpíc žádné nouze. Bůh uj se nejlépe opuštěných a sirotků!

Co ostatně mne se týče, já již napotom nikdy n ženění ani nepomyslil. První snové blaženosti mé ro ptýlili se jako dým, a nyní dožívám věk svůj jakožto be dětný, starý mládenec. Zastávám svůj úřad, neodstupuj ani na vlas od učiněné přísahy, snáším pokojně reptán svých spoluúdů, jsoucích v tomto ohledu jiného míněn večír čítám, čím bůh nadělil, a z dlouhé chvíle píši tyt listy. Nevím, zdali vám, čtenářové moji, v té míře jak mně samému jsou důležity: aspoň netajím, že při spiso vání jejich měl jsem též na mysli povyražení vaše.

Kykymora.

Rozprávka ruského sedláka na silnici.

Od *O. M. Somova.* *)

— „Takhle, jak vidíte, jemnost-pan tatínku, již tom[illegible] hezky dávno; já tehdáž ještě jako chlapec běhával bo[illegible] po návsi a hrával v babky. **) A nelhu, řeknu-li, že musi[illegible] pohledati mně rovného hráče; ať na řadě stály, jak stály pokaždé, jako by sfouknul....

— „Ty však, milý Thadeáši, ustavičně se spouštíš své rozprávky. Drž se jednoho, nepřiměšuj věcí vedlejších a sem nenáležejících, anebo, abys lépe porozuměl: pohánej přímo po silnici a nezatáčej se to vpravo, to vlevo po drahách a úhorech.“

— „Rozumím, milost-pan tatínku! — Hybaj, holoubkové, s kopce do kopce: pán dá na vodku.... Ale, šlaka, o čem pak jsme to mluvili, a mluvením zamluvili, pan tatínku?“

— „Vidíš, hnedle půl hodiny mi slibuješ vypravovati něco o *Kykymoře*, a posaváde ještěs ani nezačal.“

*) Česká Včela 1835 str. 265 a násl.

**) Hra podobná poněkud naší „na špačky,“ jenom že tam *kosti se staví*, u nás příhodné k tomu kameny.

— „Ba věru, sám svou chybu nahlížím. Rač tedy Milost vaše poslechnouti!“

„Jak jsem již připomenul po sprostu vaší Milosti, byl jsem tehdáž ještě pacholík nehrubě veliký, počítaje dvanácte let. Ve vsi naší bydlel toho času starý sousedˇ Pankrác Pantelejev, se svou ženou, Martou Emelanovou, která také již hezky byla při létech. Byli živi právě jako za pecí v nebi, všeho byla hojnost: koní, krav, ovec — plné chlévy a stáje; kam jsi se podíval, šatstva, kožichů a jiného nábytku dost, že by na fůry nepobral. Dvůr měli jako malý zámeček: dvě veliké světnice s výstupky na náves, a komor, sklepů, špižíren bylo, že by se půli vsi při tom nezastesklo. Pravda sice, že veliká byla rodina; dva synové, potom tři vnuci ženatí, potom dva vnuci výrostkové, a malá vnučka, zlato babčino, která se s ní mazala, ji ošetřovala, jako oko v hlavě, nedajíc ani mouru na ni padnouti. Všecko jim šlo jako po líhách; při tom sousedé všickni hotovi byli pro ně do ohně skočiti; nebo jak o starých, tak o mladých nemohlo se říci ani špinavého slova, a s oumyslem ani kuřete nerozhněvali. Byli též lidé nábožní, pilně navštěvovali chrám Páně, zachovávali svědomitě církevní posty, pracovali, jak říkáme, ze vší síly a žíly, žebráka nepustili bez almužny z domu, a v potřebách bližnímu pomáhali, kde mohli a jak mohli. Tomuto šťastnému ve všem se daření sami hospodáři ti se divívali, děkujíce Pánu bohu za jeho svaté požehnání.“

„Musím však připomenouti vaší Milosti, že ačkoliv byli jsou i dříve zámožní lidé, předce jim nekvetlo štěstí v té míře, jako potom, a ta doba se začala s narozením vnučky, babiččina milouška. Vnučka ta, jménem Vářinka, spávala vždycky se starou Martou ve zvláštní světnici.

Když ale bylo Vářince sedm let, přicházelo babičce nad tím, nad oním hlavou kroutiti: uložila-li večer vnučku do postýlky, s rozcuchanými vlásky a ušpiněným líčkem, jak se byla přes den hrajíc užmolila: tu ráno přihlížejíc, vidí stařena, an tváře Vářinčiny jsou čistounké, bílé a červené, jako krev a mléko, vlásky přičesané a uhlazené, jen se leskly, košilka vypraná bělounce, a peřinky měkké a natřesené, jako labutí prach. Toť bylo i starým nemálo divno, a rozkládali si to potichu všelijak, pozorujíce, že přirozeným nejde to spůsobem. Také některého času před tím slýchávala stará Marta nejednou v noci pomalounku vrčeti svou přesličku, a když ráno se dívala, hle, na cívce bývalo dvakrát tolik příze proti včerejšku. Toť arci nebylo bez podezření: řekli si tedy, že chtí všickni pospolu při kahánku proseděti celou noc u postýlky Vářinčiny až do úsvitu. Bylo jim to platno! jedva k ránu ponejprv zapěl kohout, přemohlo je spaní, a usnul, kde kdo seděl, jako zkamenělý, a tak i potrval do rána, že na smích bylo podívati se na ně. Zatím pak hlazení a strojení malé Váry dělo se jako dříve: ráno byla obvitá a umytá, přičesaná a spořádaná jako loutečka.“

„Vyptávali se pak samé Vářinky, nevídá-li a nepozoruje-li ničeho v noci? — Ona však se vší upřímností jim vypravovala, že každičkou noc spává bez procitnutí, že se jí jediné zdává to o zahradách plných zlatých jablíček, to o zámorských ptácích s měňavým krásným peřím, kteří jako duha nad ní se snášívají, to o velikých, lesknoucích se palácích, a o jiných takovýchto podivnostech. Zůstala-li pak ve dne Vářinka samotna ve velké jizbě, tu vídala často sedící za pekelcem velikou a tlustou mourovatou kočku: v hrubé, zakulatělé a nestvůrné hlavě svítilo *se pár* očí jako žhavé uhlí, až jiskry sršely, měla

krátké, vypuklé uši a dlouhý, chlupatý ocas, jejž dobře třikráte okolo sebe obvinouti mohla. Kočka tato, jak Vářinka dosvědčila, sedávala pokaždé za kamny, a kdykoliv děvče to šlo okolo ní, tedy kočka se zalíbením vždy se dívala za ním, postřihovala vousky, ceřila zuby, vrtěla ocasem okolo šíje, a vztahovala k děvčátku dlouhou, chlupatou tlapku se strašnými železnými pazoury, které jí jako srpy pod prsty vylézaly. Vářinka přiznala se, že nedbajíc na velikost a nespůsobnost tohoto zvířete, dokonce jeho se nebála, a časem sama kočku tu hladila a brala ji za tlapku, která, prý, studená jako led bývala.“

„Staří se ulekli a brzo se dovtípili, že u nich v domě Kykymora se ubytovala; i ačkoliv nepozorovali z toho žádné škody, anobrž všecko dobré, předce jakožto lidé nábožní nechtěli v obydlí svém trpěti nižádné neřesti. Byl toho času u nás duchovním otec Savelius, bůh mu dej lehké odpočinutí! Tomu se dáti musí všecka čest a chvála: byl muž dokonalý, ouřad svůj spravoval, co nejlépe mohl, a nikdy nad slušnost nežádal, ano sám byl hotov uděliti ze svého, kdekoliv zvěděl o nouzi a nedostatku. Každou neděli a svátek kázával tak horlivě a pěkně, jako by z úst mu med plynul, vyučoval svých osadníkův býti dobrými křesťany, rozumnými hospodáři, správně se míti v daních k země pánu a vrchnosti; sám on byl člověk střídmý, a sedlský lid napomínal varovati se hospody jako ohně. Jednu však předce měl vadu do sebe, totiž, že byl člověk příliš učený, z míry mnoho věděl, a všecko vykládal po svém rozumu.“

— „Čiliž proto osadníci jemu nevěřili?“

— „Nu, věřili, ale ne ve všech kusích. Vypravoval-li mu kdo, že kouzelnice v bílém rubáši v tom nebo onom

statku krávy dojívá, že tu nebo tam viděli vlkodlaka *), že do toho neb onoho dvoru k šafářce lítává v noci ohnivý drak: tu otec Savelius počne se usmívati a hned vyklá dati, že ohnivý drak není drak, — ale že — nepřipad mi, jak to všecko divně pokřtil, tak jako by řekl *mucho mor*; že jsou to povětrné ohně, a nikoliv ďábelská síla že tyto ohně očišťují povětří: nu, slovem, měl rozličn takové nápady, které nikomu do hlavy lézti nechtěly. T jediné v osadě mu vytýkali, a vůbec se říkalo: Otec náš škoda — samým učením připravil se o rozum.“

— „Což to byli hloupí lidé vaši sedláci, milý Thadeáši!“

— „Hloupí nehloupí — milost-pane! jak se to vzalo; rozum na lokte se neměřívá. Byli hloupí lidé, a druzí také nebyli v temeno uraženi. Proto ale oni všickni drželi se dobrého starodávního pravidla: předkové naši nebyli nás hloupější, když tomu též věřívali a nám svou starou víru odkázali.“

— „Nahlížím, že blahomyslnému duchovníku ne tak brzo se podaří vecpati vám v hlavu, čemu věřiti máte, a čemu nevěřiti. Tomu však měly by se vyučovati sedlské dítky ještě v těch létech, dokud jim, jak říkáme, mléko na bradě neoschlo, a starým babám mělo by se přísně zapovědíti, aby neroztrušovaly mezi lidem pošetilých a škodlivých pověr.“

— „Jak vaší Milosti libo“ — zabublal Thadeáš, a mlče počal potrhávati opratí.

— „Což jsi se zamlčel? vypravuj dále.“

— „A tak, ale zdá se mi, že má sprostá rozprávka není po mysli vaší Milosti, a že po ní, jak říkáme, uši

*) Člověka do vlka se proměnivšího.

brní.... Myť sprostáci ledacos povíme, jak na srdci nám urostlo, což pánům nebývá po chuti.“

— „Ty se velice mýlíš, můj milý; vidíš, jak pozorlivě já tě poslouchám, a ty až milo vypravuješ. Snad nechceš dobrovolně odříci se spropitného, které jsem ti přislíbil?“

— „Buď tedy, jak vaše Milost ráčí,“ vece Thadeáš, veselejší a ochotnější než před tím.

„Staří, jak jsem již řekl, požádali otce Savelia, by vyčistil Kykymoru z domu jejich. A otec Savelius za to svou jim četl, měl jim to za zlé, vykládal jim, že staří i celá rodina na zpozdilosti hlavou udeřili, že není a nebývalo na světě žádných Kykymor, a že popové ti, kteří pro svůj zisk potvrzují lid v babských pohádkách a pověrách, těžce se prohřešují před bohem, nejsouce důstojni stavu kněžského. Starým to bylo, jak by jim v nos napískal, věděli tolik jako před tím, a přemýšleli tedy jinak, kterak by se Kykymory zbavili.“

„Měli jsme toho času ve vsi naší za správčíka jakéhosi Němce neboli Francouze; pravilo se, že pochází z Mitavy. Když se mluvívalo o něm, jmenovali ho vůbec Ivanovičem, a příjmení jeho nepamatuji; také bylo, že si mohl na něm jazyk polámati. Pan písař náš, Eliáš, jmenovával ho také panem *fon-barounem*. Tento fon-baroun byl ale dobrá kopa: Když jsme odpočívali po práci ve dvoře, ten se nám napovídával kousků: o zámořských lidech, s loket vysokých a chodících na kozích nožkách, o zaklených věžích, a strašidlech, která bez hlav tlukou se v nich po nocích, svítíce očima, cvakajíce zuby a hvizdem pocestných rozhánějíce; o ptácích *kozarech*, tak velikých, že se jim oblaka do chocholek zamotávají, o hroznych mořských racích, majících klepeta na půl versty dlouhá,

a jež on sám viděl na kraji světa... ba, ani by všech těch jeho rozprávek do trojích košatin nesložil. Mluvil on naším jazykem nehrubě dobře: mnohému nebylo možná vyrozuměti, dělej co dělej, a dal-li se do řečí, div nás nezasypal; stáli — stáli, otvírali naň hubu, na dílo nebylo ani pomyšlení; však on sám též ani nevzpomenul. Sedláci se domnívali vesměs, že má on pan Ivanovič mnoho v nosu; co se ale mne dotýče, já tam kromě tabáku ničeho nepozoroval, jejž on hodnými šnupci do nosu nabíval. Pravda, vymysliltě on v panském dvoře jakési mlatebníky a zásevníky, to jest, mašiny k čerstvému mlácení a setí; ale mlatebník jeho jedva jemu samému hlavy nerozmlátil, a jakkoliv dvanáct nádenníků s tím se napachtilo — nemohli ani jediného snopu omlátiti. Zásevník pak jeho vysel tolik na jednu brázdu, co na celé jitro bylo do něho vsypáno. Sedláci ale předce stáli jsou pevně na svém, že umí více nežli hrách vařit, a že mu snadno každý sebe tvrdší ořech rozlousknouti. I poradili jsou starému Pankráciovi sousedé, když byli v neděli v obci, aby došel k němu s dárkem a poprosil ho o vyčištění domu od ďábelského pokušení."

„Pantelevič se svou starou nemeškal jíti do panského dvora, kde bydlel tehdáž onen to Ivanovič, a přinesli jemu, jak to obyčejno bývá, z uctivosti několik kvíčalek a toho onoho do kuchyně za několik rublů. Náš cizozemec cítil hned pečeni: „tvaset ruplů, míň ani kopejk". Jedva si dal říci, že vzal polovičku, a tu ještě hned mu vysázeti musili. Potom rozkázal koupiti tři láhve červeného vína, proto že se ho bojí Kykymory; potom sklenici rumu a homoli cukru, jímž by se vykropovaly a vykuřovaly světnice. Nezbývalo nic jiného, nežli že *starý hospodář* vypravil čiperného jednoho vnuka do mě-

sta k nakoupení všech těch věcí, a než přišel večer, měli všecko pohromadě. Poslali pro onoho-to Ivanoviče, a on přivalil se do statku k Pankráciovi, celý černě oděný. Nejprvé okoušel vína, poručil ohříti vodu, odsekl hodný kus cukru, hodil do vařící vody a dolil rumu; pak sobě hezky zavdal, zkoušeje, zdali se hodí tyto přípravy k jeho čarám. Jak mile láhev vína vyzunknul a vlil do sebe hlubokou mísu rozpuštěného cukru s rumem — hned vám do něho vlepila se čarodějnická síla. I dal se do zpívání, do hulákání na jakémsi neznámém jazyku, — až vlasy na hlavě vstávaly! potom velel sobě podati čtyři pánve s řeřavým uhlím, a nasypav na každou štipec drobného cukru, rozstavil je do čtyrech koutů; šeptal dále cosi nad láhvemi a sklenicemi, nabral do úst rumu, skákal po světnici jako vzteklý, prskal na stěny, zmítal sebou a ošklíbal se, křičel, co měl hrdla, až bylo boží dopuštění. To opakoval třikráte; potom poručil vynésti z domu v bílém ubrusu všecky ty našeptané přípravy a nádoby, a nikdy více nepouštěti co z toho do domu svého; nebo s tím se vším vynáší se prý Kykymora. Podali mu ubrus, složil do něho láhvice, cukr a ostatek rumu, hospodáři přál štěstí ku pozbytí Kykymory, a vzav to všecko s sebou, vrávoral domů, jedva na nohou stoje — od unavení."

— „Jakž potom, čiliž Kykymora se již neukazovala v domě Pankráciově?"

— „Ba, neukazovala! pak jim teprv nastala bída, ano všecko při tom šlo jim na opak. Dokázalo se, že kouzla našeho barouna v nedobrou dobu se konala, anebo že uměl čarovati kozlu okolo vousů, a jak myslím, že chtěl dobré ty lidi vyvésti na opice, a pochutnati sobě na cizí peníz: zkrátka, šlo od té chvíle, jak pravím,

všecko na opak. Dosaváde Kykymora jen vše dobré jim činila: starala se o děcko, předla za hospodyni, a nikdo jí při tom ani nevídal, ani neslýchal; z těch dob ale popudili ji na sebe šeptáním a čarováním, i začala v domě zle řáditi nočního času. Najednou udeří a zahřmotí na půdě, jak by celé stavení sesypati se mělo; brzo podkouli se někomu z domácích pod nohy jako veliké klubko a povalí jej jako snop ovesný; jindy, když všickni usnou, chodí po světnici, vrčí, řve a mumlá jak medvídě; o půlnoci zas najednou prýská z podlahy modrými plaménky... slovem, po každém setmění nové kutění a nové přístrachy na všecku rodinu. Jedinou Vářinku nelekala nikdy, ale přestala i ji mýti a česati, a často shledali jsou ráno, že panenka spala hlavou v nohách a nohama na podhlavničkách.“

„Tak ubohá rodina potrvala v těchto klopotách za celý rok. Přihodilo se jednoho dne, že přišla k nim do dvoru stará, otrhaná žebračka — stařičká žena, tvář její byla scvrklá právě jako sušená hruška aneb jablko pomrazu. Kmotra Emelanovna, jak jsem již vaší Milosti pravil, byla dobrá žena a nepustila z domu žebráka bez almužny. Posadila ona i tentokráte ubohou nuzačku za stůl, dala jí jísti a píti, drobný peníz do ruky a taky něco ze starého šatstva. Chudobná žena děkovala a modlila se vroucně k bohu za celou tu rodinu; naposled dí takto: Vidím, dobré lidičky, že vám pán bůh hojně udělil svých milostí; jest vám jako rybám ve vodě: ale předce znamenám, že čehosi se nedostává. — „Ach! ba právě nedostává, kýž by se bůh smilovati ráčil!“ odpoví Marta Emelanovna. „Nasadili nám do domu nepříznivi lidé proklatou Kykymoru, která noc jak noc div celé *stavení s líc* na rub nepřevrátí.“ — „Tomuť by se dalo

pomoci; jsouť i lidé, kteří vám přejí. Modlete se k bohu a učiňte, jak vám poradím: uvidíte, že všecko dobře bude.“ — „Pro všecko tě, milá ženo, prosím!“ vece Emelanovna, „žádej, co chceš, a jen poraď, dle všeho se zachováme, abychom tuto neřeť z domu vybili.“ — „Poslyšte tedy! Dnes máme neděli. Ve středu tento týden, a sice zrovna v poledne, zapřáhněte saně... pravím, saně; nedivte se tomu, že nyníčko jest léta; jináče býti nemůže. Zapřáhněte vy saně, po dvou ale ne do páru. . . .“ — „I jakž to může býti, babičko?“ tázal se prostřední vnuk Pankráciův, mladý patnáctiletý pacholík, a k tomu hodný posměváček; „ját myslím, že od jakživa dva a ne tři dělají pár.“ — „Hezkýs holeček, ale rozumu ani zdrobeček,“ odpověděla žebračka, „nedáš mi domluviti, a slova mi, jak říkáme, před hubou smítáš. Povím ti, jak lidé zapřahávají po dvou a ne do páru: připřahá se buď kůň při voji a kráva před voj, anebo na opak: kráva k voji a kůň zpředu. Učiňtež tak, jak vám pravím, a podjeďte saněmi pod samé zápraží. Potom prostřete na saně starou čubu srstí navrch, a vezmouce ometené koště, meťte v jizbě, ve světnici, v síni, na půdě, a říkejte při tom třikráte tato slova: „Pořádný dome, svaté kouty! vymetám z vás všecku neřest létající, plavající, chodící a plazící se; vyháním z vás nepřítele zlého, ve dne i v noci každé hodiny, každého času, na léta bez konce, nyní a na věky. Opusť nás, šeredo!“ Pak třikráte hoďte přes hlavu hrst země se zápraží k saním a vyplivněte třikráte; na to odvezte touže spřeží saně do lesa, a nechte je tam i s čubou: uvidíte, že z těch dob ani potichy nebude více o tom trapiči ve vašem domě.“ — Staří poděkovali se žebračce, nadělili jí desetkrát více než před tím a propustili od sebe s *pánem bohem*.“

„Po ty tři dni, od neděle do středy, cítíc nepochybně, že nebude dlouho bydleti v tom domě, kutila Kykymora a řádila hůře, než kdy před tím. To nádobí hází s polic, to přivalí se na toho onoho v noci jako sud a dáví jej, to sebere všecky střevíce na hromadu a zaplete řeménky u nich na tak pevné uzly, že jich ani čert rozvázati neumí; to zas obilí snese do sklepu se sejpky a na sejpku vynese všecken led z ledníku. Nejhůře dělo se dne posledního; od samého rána neměl nikdo pokoje. Všecko domácí nářadí bylo do všech koutů rozházeno a rozstaveno, v celém domě nezůstalo ani hrnce, ani rendlíku bez roztlučení. Nejstrašlivější byla ale tato příhoda: Spatřili jsou najednou, kterak Vářinka, hrající si na dvoře, najednou stála jako bez sebe uprostřed dvora, kterak prostrouc ručičky, hleděla dlouho na střechu, jako by kdo tam ji k sobě vábil, a nespouštějíc očí s krovu, přistupovala k stěně, počala drápati se po ní vzhůru, dostala se až na hřeben střechy a tu se zastavila, složíc ručky na prsy, nejináče, než jako by na smrt odsouzená. Všem domácím klesaly ruce, všickni ani nedýchajíce patřili na malou dcerušku, stojící tam jako přibitou s pozdviženýma k nebi očima, bledou jako stěnu, a nedávající žádného znamení života. Považte, pane, jaké to bylo všech domácích trnutí, a jaké leknutí jejich, když Vářinka náhle poletěla se střechy po hlavě dolů, jak by ji někdo z kusu byl vystřelil! Všickni přiskočili k děvčeti: v něm nebylo ani dechu ani života; tělo bylo studené jako led, líčka smrti podobná, v oudech ani krůpějičky krve nebylo znamenati; při tom ale na celém tílku žádné boule ani jaké rány se nepozorovalo. S náramným lkáním odnesla ji babička do světnice a položila pod svatými obrazy; otec a matka div sobě vlasy s hlavy nervali, a starý Pankrác,

podav se heři za některou chvilku, brzo se zpamatoval a staral se o pozbytí ďábelského pokušení. Poručil vnukům spěšně zapřáhnouti saně, jak byla žebračka přikázala, a přivésti je pod zápraží; sám pak přichystal všecko, jak bylo veleno, a očekával určité hodiny. Na starce a vnuky jeho, jenž stáli na dvoře, sypaly se střepy, kusy cihel a drobné kamení, a ženské v jizbě strašilo neustále řvání, vytí, burácení, hrozné vrčení a mňoukání, že se nemýlilo jináče, nežli že se všeho světa kočky sběhly se pod jednu střechu. Půda počala se všecka viklati, trámy se rozstupovaly a na hlavy sypal se rum a písek. Babky a sousedky přítomné, tisknouce se jedna k druhé, směstnaly se okolo těla malé Vářinky a duch tajily v sobě. Tak prošlo sám nevím kolik hodin. Konečně na panském zámku zvonili poledne. Pantelevič pospíšil rychle do jizby, uchopil se koštěte, vymetal a mluvil slova, kterým žebračka jej naučila. Strašení ulevovalo; jediné cupání, mňoukání, dětský pláč a babí hekání po koutech se rozléhalo. Brzo i toho nebylo slyšeti: jizby, světnice, půdy i síně byly vymeteny; starý hodil třikráte přes hlavu hrst země, třikráte vyplivnul a poručil vnukům svým chopiti se opratí a hnáti koně i krávu se saněmi ze dvora, ven ze vsi a průhonem k lesu. Na dvůr a na náves shlukli se z celé vsi sousedé a kde kdo byl od nejmenšího do největšího, a provázeli Kykymoru do samého lesa....

— „Což ty jsi také byl mezi nimi?“

— „A jak bych nebyl, milost-pane! Nezapomenu do nejdelší smrti, jaký mráz mi kosti pronikal, ač bylo veliké parno toho dne, že zuby jsem jen jektal od strachu a za ušima mne pálilo, jako by mně kůži s hlavy stahoval.“

— „Viděl li jsi pak tu Kykymoru?“

— „ To bych musil lháti, neviděl jsem nic. Viděl jsem jenom saně, a na nich beraní kožich, srstí navrch, — ostatně zhola ničeho.“

— „A kdož ji viděl?“

— „To bohu povědomo! Povídávala mně teta Afimie asi po desíti létech na to, že to slyšela od naší sousedky, a tato od své švagrové, že byla u nás ve vsi stará babice, o níž se povídalo, že s čarami zachází, a často vídá věci, kterých ostatní lidé nevidí, a že tato babizna viděla tehdáž na saních velikou — velikánskou černou kočku, bíle kropenatou, která seděla na čubě, složivši pod se všecky čtyři tlapy, a rozježená jiskřila očima a cenila zuby na všecky strany. Bylo-li tomu tak, čili nebylo, nevím: to však vím zajisto, a na to chci umříti, že od té chvíle ani v Pankráciově domu, ani v celé dědině nic nebylo více slyšeti o Kykymoře.“

— „To mne těší a přeji srdečně sousedům vašim k tomu štěstí.... Což ale stalo se s Vářinkou?“

— „Ubožička ležela pořáde jako mrtva. Rodiče a rodina poplakali pro ni a chtěli již ji pochovati. Pozvali k sobě otce Savelia. On pohleděv na tělo, pravil, že děvčeti přihodilo se cosi podobného mdlobám z velikého polekání, a nechtěl živou mocí pochovati ji dříve třetího dne. Pozejtří na to, v pátek, když ta sama stará žebračka zaklepala na okno, pustili jsou ji zase do domu. Emelanovna vypravovala jí vše, co se přihodilo, a vedla ji do komory, kde leželo tělo Vářinčino. Žebračka poručila položiti ji se stolu na lavici, postavila obraz u hlav, rozžhnula svíčku, posadila se sama k hlavám, položila si hlavu děvčete na kolena a obejmula ji oběma rukama. Potom poslala ven z komory všech domácích, ano i ze *síně. Co* tam dělala s tím dítětem, sama ona ví nejlépe;

Teč za několik hodin procítnula Vářinka a přišla k sobě, a pod večer hrála již s druhými dětmi na dvoře.“

— „Nu, a což se stalo dále?“

— „Dále nic. Od toho času bylo všecko zase v dobrém pořádku.“

— „Děkuji ti, příteli, za tvou pohádku; byla jak náleží zábavná.“

— „Hm! pohádku — to vy, pane, pravíte! A když rodina ta byla sklíčena touto neřestí, nebylo to nic zábavného.“

— „Poslyš ale, Thadeáši: tuším, že ty sám jsi neviděl Kykymoru?“

— „Neviděl. Však jsem to již vaší Milosti povídal.“

— „A Petr, Jakub a ostatní sedláci z vaší vesnice, také jí neviděli?“

— „Arci že ne.“

— „Což o ní říkával sám starý Pankrác?“

— „Ten hezky mlčel, jako by mu dali na zamčení. Ano, nemohli jej dědka více popuditi, jako když o tom někdo začal rozprávku. Hned se osupoval: Co vy to šplácháte, holomci, a na můj dvůr bičicujete! — Zakázal také i synům i vnukům mluviti o té příhodě, a na nikom z nich slova by nevymučil. Tak propadená ta Kykymora poděsila toho starého.“

— „Poslyš, já ti tedy celou tu věc vysvětlím. Staré baby anebo závistníci Pankráciovi uvalili na dům jeho tuto smyšlenku, proto že jim nemožné bylo zhanobiti jeho rodinu klepem a klevetami. Tuto směšnou báchorku roznesli po vší dědině; vám zdálo se býti pravdivým, čeho jste sami neviděli, a věřili jste cizím řečem. Povídačka ta zachovala se u nás ve vesnici; baby ji vypravují malým dětem, a takým spůsobem přechází ona od

staršího k mladšímu. . . . Hle, tu máš celý příběh tvé Kykymory.“

— „Mé Kykymory? Chraniž mě bůh před ní. . . .“ Tu Thadeáš poznamenal se křížem, houknul na koně, švihnul bičem a hnal se po silnici, co koňům dech stačoval. Dělej co dělej, více jsem ani slova z něho nedostal. V takovémto urputném mlčení dovezl mne k následující poště, kdež podobným mlčením, pokloniv se toliko, poděkoval se, když jsem mu vtisknul do ruky přislíbené spropitné.

Pohádka

o králi Kojatovi, o synu jeho královici Milanovi, o čaroději-níku Černuchovi a o dceři jeho Velence.

Z ruského dle *V. Žukovského* volně přeložena. *)

Byl jeden král, jmenoval se Kojata, a měl bradu po kolena. Už tři léta minula, co se byl oženil, a živ byl spokojeně se svou manželkou; ale bůh jim žádných dítek nedával, což krále velice rmoutilo.

Jednoho času vyjel král z hlavního města, aby prohlížel své království. Rozloučiv se s královou, po celých osm měsíců projížděl tedy rozličné krajiny, a když devátý měsíc docházel, vracoval se opět k hlavnímu městu; ale že bylo příliš veliké horko toho dne, rozkázal král komonstvu svému, aby v širém tu poli stany rozbíjeli, a pod nimi do večerního chládku s ním posečkali. Počala však krále žízeň trápiti, a na blízku žádné vody viděti nebylo. Což tu začíti — jak sobě pomoci? Žízeň vždy více a více jej pálila, i nerozmýšleje se dlouho, sám vskočil na kůň, a krajinu tu projížděl, zdali by nějaké studánky nalezl. Netrvalo dlouho, přijel k studni, kde voda jasná jako

*) Česká Včela 1834 str. 81 a násl.

křišťál do samých nejhořejších sáhala kružin, a povrch vody plaval zlatý koflík. Král Kojata ihned se má ke koflíku — leč divná věc to byla! kdykoliv to pravou, to levou rukou chce se ho chopiti, pokaždé koflík uklouzna, hned na pravo, hned zas na levo uplývá a nedaje se nijak chytiti, jako naschvále krále dráždí a popouzí. Jakáž toho příčina? Počkej, dostaneme tě! — myslí král sobě, a posečkav za chvílku, až by se voda utišila a koflík se zastavil, opět polehku k němu se krade a oběma rukama chce jej lapnouti. Ale zase marná to byla práce! ze samých rukou mu uklouznuv jako rybka, hned ke dnu se potopil a rychle opět nahoru vyskočil, aby poznovu krále škádlil.

Vem tě vlk! — myslí si král Kojata — já bez tebe se napiji... a hned nahnuv se ke studni, dychtivě vodu loká do sebe, ani dbaje na to, že ve vodě všecka jeho brada se potopila. Když se tak byl do vůle napil a zase chtěl povstati, — hle, podivná příhoda, nemožno mu bylo hlavu nahoru vznésti, nebo někdo ve vodě za bradu jej uchvátil; i jakkoliv král se opíral ze vší síly o studni, hlavou sem tam vrtě a potřásaje, předce nijak brady už vyrvati nemohl. „Kdo tam? pusťte mne!“ — volá. Nadarmo, nikdo neodpovídá, — jenom strašlivá podoba ze dna na něho patří: dvě veliké zelené oči hoří jako dva smaragdové, — huba rozevřená divným chechtá se smíchem, — dvě řady zubů světlých jako perly v ní se lesknou — a jazyk vyplázlnutý krále popouzí; jeho pak bradu na místo prstů dvě klepeta silně začknula.

Konečně sípavý hlas ozval se ze studně, řka takto: „Marné tvé namáhání, ó králi! nepustím tě, jedině za tou výminkou, slíbíš-li mně dáti, co máš ve svém domě, *o čem nevíš.*“ —

Král nebyl dlouho na rozpacích, mysle sobě: „I což by bylo v mém domě, o čem bych nevěděl; vímť o všech věcech!“ — a hned odpověděl: „Slibuji, že dám!“ Tu opět onen sípovatý ozval se hlas: „Dobře! jenom zachovej slib svůj; sice nesplníš-li, zlým toho zaživeš!“ — A tak po těch slovech vymknula se z brady klepeta, a podoba na dno propadla. Král vytáhnuv bradu z vody, otřásal se jako kačer, až všech svých dvořanů pocákal, načež hluboko se všickni poklonili.

Sednuv na to na kůň, se svým komonstvem dále se ubíral. Dlouho-li potom ještě jeli, aniž nevím; ale když přijížděli k hlavnímu městu, tu hlučně jim lid naproti se hrnul a je vítal. Na hradbách střileli z děl a moždířův a na věžích všemi zvony zvonili. A když přijížděl král ku svému krásnému palácu, na zápraží ho králová očekávala, a při ní stál první ministr, drže na rukou hedbávnou podušku a na ní děťátko spanilé jako jasný měsíc.

Tu teprv králi v mysli se rozednělo, i počal hluboce vzdychati a bědovati. „Toto jest to, o čem já nevěděl!“ tak pravil a zaplakal hořce. Všickni nemálo se podivili, ale slova nikdo nesměl promluviti. I vzal potom nemluvňátko na ruce a dlouho se s ním těšil; sám je nesl do komnaty, položil v kolébku, a utajiv hoře ve svém srdci, zase předešlým spůsobem počal kralovati. O tajemství králově nikdo se nedověděl ničeho, ačkoliv všickni pozorovati mohli, že stále u velikém smutku trval, — vždy očekávaje, že přijdou a syna mu odejmou. Tak ve dne nenalézal pokoje nikde, a v noci míjel sen s očí jeho. Čas mezi tím ubíhal a na štěstí nikdo nepřicházel. Královič rostl po dnech, po měsících, po rocích, a byl na div krásný mládenec. Naposledy i sám král Kojata o tom,

co se bylo přihodilo, docela zapomenul, ... ale byl kdosi, jenž lépe to v paměti podržel.

Jednoho dne, chtě sobě kratochvíl učiniti, vyjel královič na honbu, ale brzo žena se za zvěří, ztratil ostatních lovců, a sám jediný octnul se daleko v hustém lese. Vše kolem bylo pusto — skrze černé sosny nebylo lze nikam prohlédnouti — jediné malá tu byla před ním paseka bylím a kapradím zarostlá, a na té stála doupnatá lípa. Najednou zašumělo něco v duté lípě, an podivný stařec jakýsi odtud vylézá, — brada jeho zelená jak brčál, oči podobně zelené.

„Zdráv buď, královiči Milane!“ — tak promluvil — „dlouho jsi dal na sebe čekati; čas-tě již, aby i nás navštívil.“

„Kdo jsi ty?“ — tázal se královič.

„O tom potom, prozatím učiň takto: Otci svému, králi Kojatovi, vyřiď mé pozdravení a mou poklonu, a že mu vzkazuji, již-li se rozhodnul zaplatiti mně dluh svůj? Čas dávno již prošel — ostatního on sám se dovtípí. — Do uvidění.“

To promluviv náhle před ním zmizel bradatý stařec, a zamyšlen pro ta slova vracoval se královič z temného lesa. Když přijel k otci svému, králi Kojatovi, vece k němu v tato slova: „Pane otče, králi milostivý, měl jsem divnou na honbě příhodu,“ — a tu mu všecko řadem vypravuje, co viděl a slyšel.

Král zblednul jako stěna. „Ach, běda, synu můj nejmilejší, královiči Milane!“ — tak zvolal slzy prolévaje, — „již nastala doba nám se spolu rozloučiti!“

Pak objevil mu strašné tajemství o dané před lety *přísaze.* —

„Neplač, nermuť se, otče milý!“ — dí mu královič Milan — „ne tak veliké to neštěstí! dej mi přichystati koně, — já pojedu — a vy mne očekávejte. Tajemství to chovej při sobě, by nikdo se nedověděl, ani sama paní matka. Jestli že já nevrátím se k vám po projití celého roku, tedy vězte, že mne již na živě nestává.“ —

Připravili mu vše, čeho třeba bylo a jak náleželo, na cestu; král mu dal zlaté brnění, meč a vraného koně; králová mu pověsila na krk kříž se svatými ostatky, poplakali, rozžehnali se — s bohem! již odjíždí do světa královič Milan.

Kterakž medle s ním se poděje? Jede on den první, jede druhý i třetí, a když dne čtvrtého slunce za hory zapadalo, přijíždí Milan k jakémusi jezeru. Hladké bylo jezero to jak zrcadlo, a voda zároveň se dotýkala břehů; vše po okolí bylo pusto; ve vodách se obrážely večerní červánky, a husté sítí i všecken břeh zelený; kolem vše ticho jako v nejhlubší dřímotě, ani větříček nezavál, ani třtina nikde nezašustila nejmenším šeptem. Královič Milan pohlíží k jezeru, — i což tam vidí? — Třidcet chocholatých, šerých káčátek plove a koupá se při břehu, a právě třidcet bílých košilek leží blízko vody na trávě. Opatrně slezl opodál Milan s koně, ukryv se ve vysoké trávě popolezl, a vzal potichu jednu z těch bělounkých košilek; potom schoval se ve křoví, očekávaje, co dále bude. Káčátka plovou sem tam po jezeru, třepetají křídélkama, potápějí se a všelijak po vlnách rejdí, — až konečně naplovavše, natřepetavše a napotápěvše se do vůle, připloula k břehu. Dvadcet devět z nich přibatolilo se k bílým košilkám a jedna každá z nich přihnuvši se k zemi, proměnila se ihned v krásnou dívčinu. Potom přistrojivše se v outěk se daly všecky a najednou zmizely.

Sama třidcátá kachnička vyjíti na břeh nesměla; sem tam okolo břehu samotinká poplývala, žalostný křik vydávajíc, bázlivě krček vypínala, hledíc semo tamo, tu vzletěla nad vodu, tu opět dolů se spustila ... až líto bylo samému králeviči Milanovi. I vyšel k ní z křoví, a hle! tu ona člověčím hlasem takto k němu promluvila:

„Králeviči Milane! vrať mi můj oděv, já chci se tobě slušně za to odměniti.“

Uposlechnul hlasu jejího, a položiv na trávu košilku, poodstoupil počestně a zatím ve křoví opět se ukryl. Vyskočila na louku kachnička, — aj, co tu hle spatřil najednou králevič Milan? Krásná panna v oděvu bílém před ním stojí, tak krásná, rozmilá a mladá, že nelze toho ani v pohádce vypraviti ani pérem vypsati. Uzardělá podává jemu ruku, a sklonivši stydlivě k zemi oči, líbezným hlasem jak struny vece k němu:

„Přijmi mé díky za to, dobrý králeviči Milane! žes mne uposlechnul; tím sám nejvíce sobě jsi posloužil; leč mám za to, že budeš i se mnou spokojen. Jsem dcera čarodějníka Černucha, jmenuji se Velena. Třidcet počítá dcer mladých otec náš, jenž široko panuje v podzemní říši, a mnoho má zboží a zámků. Očekává tebe již dávno k sobě a velice se hněvá, že posud jsi nepřišel; ty však pusť mimo všecky starosti a péče a učiň vše podlé rady, kterou dám tobě. Poslyš — jak mile okem shlédneš Černucha, podzemního krále, ty padni na zem a přímo po kolenou přibližuj se k němu; zadupá-li zlostně — neulekni to tebe; počne-li klíti a vaditi se — neposlouchej a nedbej, a jen dále popolízej k němu. Co potom se stane, uvidíš sám, i nech mne se starati. Již mám čas sobě pospíšiti.“ Tu krásná Velenka dupnula malinkou nožkou, země hned se otevřela, a oba rychle v podzemní říši se spustili.

Viděti palác Černuchův, všecken byl vytesán z hořícího kamene karbunkule, a jasněji nad slunce všecko pod zemí osvěcoval. Královič Milan směle do něho vstoupil. Černuch sedí na trůnu v lesknoucí se koruně; očima blýská jako dvěma zelenýma kamenoma, místo rukou u něho dvě klepeta. Tudíž, jak uviděl jej, zdaleka padl na kolena královič Milan. Černuch zadupnul; zablesklo se až strach v zelených očích, a zařval tak, až všecko klenutí po celém království jeho podzemním se zatřáslo. Ale nespouštěje s mysli slova krásné Veleny, Milan jen dále ke trůnu po zemi se šoupal; čarodějník tropí hluky a ryky, a Milan předce blíže popolézá. Naposledy zasmál se Černuch hlasitým smíchem a promluvil takto:

„S dobrou jsi se potázal, šibale, že jsi se vynasnažil mne rozesmáti; dále již s tebou hádky a svády nepovedu! Buď mi vítán v podzemní naše království; ale věz, za tu tvou váhavost povinen nám budeš vykonati trojí službu. Pro dnešek toho však necháme, jižtě pozdě — ale zítra budeme se spolu počítati. Odstup!“ —

Dva hned dvořané vzali za ruku královiče Milana velmi uctivě a dovedli jej do pokoje pro něj přichystaného. Brzoť on bezpečně a beze strachu položil se do postele, a za malou chvílku tvrdým snem zasnul. Druhého dne ráno kázal král Černuch zavolati k sobě královiče Milana. „Nu,“ — dí k němu — „nyní zkusíme, jakou práci umíš ty dělati! Za první kus tedy ti ukládám, abys přes noc budoucí mi vystavěl nový palác: střecha musí býti z ryzího zlata, stěny z mramoru, okna křišťálová. okolo palácu pěkná a pravidelná zahrada, v zahradě pak rybníky a strojné vodopády. Vystavíš-li mi takový palác, zvláštní naši královskou milost sobě zasloužíš; avšak-li k tomu *nedostačíš, tedy* těš se — hlava tvá skočí dolů!“

Ach, ty propadený Černuchu! pomyslil sobě královič Milan, — hle, co si zamyslil, veta bude po mém životě! S velikým zármutkem vrátil se do svého pokoje, sklonil hlavu a proseděl tak do večera, přemýšleje o svém žalostném osudu. Setmělo se, — aj tu lesknoucí se včelka přiletuje k oknu, potlouká na okno a slyšeti hlásek: „Otevři a vpusť mne!“

Milan hned okno otevřel, včela vletěla a okamžiknutím proměnila se v krásnou Velenku. „Zdráv buď, milý královič Milane! čemu jsi tak zamyšlen a truchliv?“

„Těžko mi nebýti truchlivu“ — odpověděl. „Otec tvůj hrozí pozbaviti mne života, již ta tam hlava moje!“

„A načže jsi se rozhodnul?“

„Nač? na nic! Nechť káže sraziti s plecí mou hlavu! dvojí smrtí beztoho nikdo neumírá a jedné ujíti nemožná!“

„Aj, nikoliv tak, milý můj Milane! nepozbývejž mysli a dodej sobě srdce! Málo nám tu těžkosti, jenom doufej a zapuď všecken smutek. Jitro večera bývá moudřejší. Polož se a zítra si záhy přivstaň — palác bude vystaven! Ty toliko s kladívkem sem tam obcházej a potloukej ve zdi.“

Tak vše se i stalo. Ráno, dříve ještě nežli se rozednívalo, vyšel z komnaty své královič Milan, patří a diví se nemálo; palác byl vystavěn, dílo nad míru podivné, že nelze ani pověděti. Černuch sám nemálo se zarazil a jedva svým očím důvěřuje.

„Aj, jakýs ty to švarný umělec!“ vece k Milanovi; „vidím, že dobře rukama hýbati umíš; nyní zkusme, také-li tolik v tobě rozumu a důmyslu! Třidcet mám ve svém domě dcer, překrásných královen; zítra postavím já všechněch do řady, ty třikráte si je obejdeš, a po třetí musíš mi bez pochybení povědíti, která jest nejmladší má dcera, *jménem Velena*. Neuhodneš-li — hlava dolů!“

„Tentokrát, černoknížníče! nepopadl jsi se za hlubokou moudrost!“ pomyslil sobě králevič Milan, posadiv se k oknu. „Nepoznám já ti královnu Velenu! Toť mi věc na světě nejsnadnější bude!“

„Ne tak snadná, jak sobě myslíš,“ — zazvučela včelka-Velenka, vletěvši k němu do pokoje. „A kdybych já nepřispěla tobě ku pomoci, běda by bylo uhodnouti. Všech nás jest třidcet sester, a všecky my na jedna líce; i jest taková podobnost mezi námi, že sám otec jedva po oděvu umí nás rozeznati.“

„Což mi tedy dělati?“ táže se Milan.

„Poslechni! budu já ta, při níž na pravé tváři spozoruješ mušku. Buď opatrný a dobře se dívej; snadnoť bylo by se zmýliti. Do uvidění!“

To pověděvši, zmizela včelka-Velenka.

Na druhý den opět Černuch královiče Milana obeslá. Dcery královny již tu řadem stojí, všecky v stejném oděvu, spustivše oči k zemi. „Nuže, rozumná hlavo!“ dí čarodějník, „projdi se třikráte okolo těchto krásotek a po třetí račiž nám ukázati, která jest královna Velena.“

I počne je obcházeti králevič Milan, a bystrým okem všech prohlíží. Takovátě při všech stejná podoba, jako by jedna z třidceti zrcadel vyhlížela. Prošel prvníkráte — mušky nikde neviděti; jde okolo všech po druhé — ani tu kde mušky jaké na tváři; leč když po třetí obchází, tu spatřuje, jak zvolna, sotva že ji pozorovati, krade se muška po hladké tvářičce, a tvář pod ní jako růže se zardívá a hoří. Zahořelo i v něm, a s třesoucím se srdcem podávaje ruku spanilé panně s muškou, zvolal: „Hle, tato jest královna Velena!“ — „Ehe! hm! — tuť sám čert svou králku provodí!“ zahuhlal Černuch, hněvivě jiskře zelenýma očima na královiče. „Pravda, uhodnul jsi ty a vybral

královnu Velenu, ač myslím, nebylo bez chytrosti a pod-vodu, leda by se samým hříchem byl v spolku. Počkej ale, nyní dosáhnu ti do živého. Za hodiny tři opět k nám přijdeš; rádi my takového hosta vídáme, a tu svou moudrost třetím kusem před námi musíš dáti na jevo. Zažhnu já stéblo slámy, a ty, dokud stéblo to neshoří, nehna se s místa, ušiješ mi pár bot i s kolínkama. Nediv se! ale věz napřed: neušiješ-li — hlava dolů! Zatím jdi a připrav se!“

Zarmoucený královič Milan vrátil se do své komnaty, a krásná včelka-Velenka již ho předletěla. „Čemuže jsi opět tak smuten, milý královič Milane?“ otázala se ho.

„Těžko mi nebýti v smutku; otec tvůj nový kus mi uložil. Ušíti mu mám boty s kolínkama — a já královský syn špatně rozumím ševcovství! Nejsem já z nízkého rodu, i ačkoliv on se zove králem podzemním, pocházím také já z krve královské!“

„A což medle umínil jsi sobě počíti?“ tázala se krásná Velenka. — „Což mi tu počíti? Šíti bot nechci — nechť pozbaví si mne tedy života; čert vem jej ošemetníka!“

„Ne tak, můj miláčku! již nyní my jsme ženich a nevěsta! Já postarám se o pomoc — my buďto spolu se vysvobodíme, anebo zahyneme zároveň! Musíme odtud na outěk se dáti: jiného prostředku není!“

To promluviviši, plivnula na okno královna Velena; slina tu chvíli přimrzla k oknu; z komnaty potom vyvedla s sebou královiče Milana, dvéře zamknula, a klíč daleko zahodila. Vezmouce se za ruce, rychlým kráčejí krokem, až octnuli se na tom místě, kudy vstoupili v říši podzemní. Tuž oni vyšli na svět při tomtéž jezeru, vidí *tyže nízké* břehy a zelené travnaté palouky, a na nich

pase vraný kůň královice Milana. Jedva-liž poznal
tný koník pána svého, zařehtal, poskočil a přihnal se
mo k němu, a přiskákav, zastavil se před ním jak by
emi vrytý. Milan nerozmýšleje se dlouho, sedl na kůň,
lenka za ním, a jako střela se pustili dále. Čarodějník
rnuch v určenou hodinu darmo očekávaje královice,
slá pro něj svých dvořanů; divnotě mu, že tentokráte
dlévá. Dvořané přijdouce ke dveřům, nalezli je za-
muté, a když zaklepali, z pokoje jim sliny se ozývají
ivě hlasem Milanovým: Hned přijdu! — S tou odpovědí
icují se k Černuchovi, — on čeká zase chvíli a čeká —
lavič nepřichází. Posílá po druhé pro něj těchže po-
lv rozhněvaný Černuch, a vždy ta sama píseň: Hned
ijdu, a nikdo nepřichází. I rozlítil se král podzemní:
iliž to on mně se chce posmívati! Běžte hned — a vy-
čivše dvéře, chopte se ho a ke mně přivlecte hanebn-
a!“ — Rychle tu sluhové v nohy, — dvéře vypáčili.
ká to rána! nikoho tam, a sliny hlasitě se chechtají.
rnuch jedva vztekem se nerozpuknul. „Ach, ta šelma
opadená!“ — zvolal: „Lidé, — lidé kde kdo, všickni
žeňte za ním! všech zvěšeti káži, jestli vám uteče!“

Počaly se shony. — „Slyším zdaleka dupot!“ šepce
áleviči Milanovi krásná Velenka, přivinujíc k němu blíže
dra a ústa rozpálená. On skočil s koně, a přilehna
hem k zemi, mluví:

„Ženou se za náma, a již jsou na blízku!“

„Tedy neradno prodlévati“ — dí Velenka — a ihned
ma proměnila se v řeku, královice Milana v železný
ost a koně v černého havrana, a za mostem silnice se
zbíhala na tři strany.

Na kvap stihatelé skáčí po čerstvé stopě; leč při-
avše se k řece, stáli jak by vkořeněni; stopu viděti až

do mostu, dále jim se docela ztratila, a sama cesta do třech dělí se končin. Nevěděli jiné rady, než obrátiti k domovu. Hrůza byla, jak se rozlítil král Černuch, uslyše o jich nepořízení. „Hlupcové!“ zvolal zuřivě, „most ten a řeka byli oni sami! tohoť jste se domysliti mohli, troupové! — Nazpět! ať mi jich sem dostavíte, sice bojte se hněvu mého!“

Počaly se znovu shony. — „Slyším podále dupot!“ šepce opět Velenka královici Milanovi. Slezl on s koně, a přilekna uchem k zemi, vece takto: „Skáčí za námi a již jsou blízko!“

V tu minutu proměnila se královna Velena s královičem Milanem i s vraným koněm v hustý les, a v lese tom bylo cest a pěšinek na tisíce; i zdálo se tak honitelům, jako by ustavičně kůň s dvěma jezdcema před nimi ubíhal. Oni tedy přihnavše se do lesa, po čerstvé stopě je stíhali; ale les ten šířil se právě až po to místo, kde vchází se v říši Černuchovu. Ženou se jeho sluhové, a kůň před nimi skáče a uskakuje. Zdá se jim, že jsou tak blízko, co by rukou za uzdu schvátili koně; však pokaždé jim uskočí a nedá se chytiti. A hle! octnuli se tu najednou na tom místě, kudy se vstupuje v království Černuchovo, zrovna tam, odkud byli počali své dostihy; jak by šlehnul, všecko se skrylo před nimi; neviděli ani koně, aniž hustého lesu! S prázdnýma rukama opět stáli před Černuchem. Jak pes na řetězu, počal vztěkati se a zuřiti Černuch. „Však já sám toho padoucha — ! koně mi sem! sám za ním se pustím, — uvidíme, kam se mi poděje!“

Znova šepce potichounku krásná Velena královici Milanovi: „Slyším zdaleka dupot!“ a znova on jí odpovídá: „Skáčí za námi a blízko!“ — „Běda nám! totě sám

Černuch, můj otec! leč u prvního kostela přestává jeho moc a všecka vláda: dále kostela on nesmí nikterak za námi se hnáti. Podej mi kříž s ostatky!"

Poslušen jsa slov královny Velenky, sňal Milan s krku zlatý křížek, a ji do rukou jej položil; a tu chvíli obrátila se ona v kostel, on ve mnicha, a kůň ve zvonici. Touže také dobou se svým komonstvem přihnal se Černuch ke kostelu. „Nikoho-lis tu neviděl na koni, velebný otče?" tázal se mnicha.

„Právě nyní odjeli odtud královič Milan a královna Velena; zastavili jsou se v kostele u nás a tam se pomodlili. Poručili jsou mně také, rozsvítiti svíčku voskovou za tebe, a tebe pozdraviti od nich, jestliže sem přijedeš!"

„Abych jim krky zakroutil!" vzkřiknul Černuch, a obrátiv koněm, jako by mu hlava hořela, s komonstvem ujížděl domů a všech dvořanů a sluh do jednoho zmrskati kázal.

Královič Milan se svou nejmilejší královnou Velenkou jeli dále, nebojíce se již žádného shonu. Jedou pomalým krokem, — slunce již k západu se schylovalo, a tu najednou u večerní záři krásné město před nima se vynořuje. Královič Milanovi nad míru se zachtělo zajeti do toho města. „Milane můj drahý! nejezdi tam!" — „ó krásná Velenka; „nenadarmo tesknota mé srdce pojímá — nic dobrého já netuším!"

„Čehože ty se obáváš, nejmilejší Velenko? Zajedeme na hodinku; ohlednem si město, a zase se vrátíme."

„Do města vjeti netěžko bude; ale tíže odtamtud se vrátiti. Buď však, jak ty, milý, sobě žádáš! Jeď, a já zůstanu. Počkám zatím tu u cesty, v bílý kámen se proměniv. Buď ale opatrný, můj miláčku, neboť král pohanová toho města i se svou dcerou, mladou královnou,

vyjdou vstříc tobě. Při nich bude také spanilé pacho
látko: toho ty nelíbej; neboť políbíš-li, zapomeneš hne
na mne i na vše, co se koli přihodilo s námi. Pak i j
nezůstanu na světě déle — umru ze zármutku a hoř
pro tebe. Zde tedy u cesty budu tři dny tebe očekávat
nepřijedeš-li ani třetího dne — jeď tedy, kam tě líbos
vede, zatím s bohem!“ Jel tedy do města, s milou Ve
lenkou se rozžehnav, sám královič Milan; u cesty on
zůstala, v bílý kamen se obrátivši. Minul den, minu
i druhý, naposledy prošel i třetí — Milan se nevracuje
Ubohá královno Velenko! — Ontě nesplnil, jak mu byl
radila. V městě přišli jej uvítat král i králová, i dcer
jejich, mladá královna, přiběhlo s nimi i krásné pacho
látko, roztomilý kadeřávek, očka u něho jak světlé hvě
zdičky, a hned se vrhnul v náručí královiči Milanovi
I byl on krásou jeho tak nad míru zajat, že zapomenu
na radu sobě danou, i hned v planoucí tváříčky jej líbat
počal. V tom ale okamžení zatemnila se paměť jeho, a o
zapomenul nacele na královnu Velenu.

Jí žalost a hoře padlo na srdce. „Tys mne opu
stil“ — tak zalkala hořce — „čemu mně déle žíti na tomt
světě!“ A i hned z bílého kamene proměnila se královn
Velena v modrý polní kvítek. „Zde při cestě já zůstanu“ —
tak mluvila dále — „snad někdo z okolojdoucích zašlap
mne do země.“ Zalesknula se rosa ze slz jejích na líste
čkách modrého kvítku.

Přihodilo se, že právě toho času šel tou cestou ně
jaký stařeček; on spatřiv modrý kvítek u cesty, a libuj
sobě v prostomilé kráse jeho, vyryl jej opatrně ze zem
i s kořeny, a vzav jej s sebou domů, vsadil jej do kořen
náčku, zalíval jej, a milého kvítku všemožně hleděl a ošet
řoval. Co se stalo dále? Z těch dob všecko jináče dělo

se v pokojíku toho stařečka: Probudí-li se ráno, — hle, tu v pokojíku všecko již uklizeno a v nejlepším pořádku, nikde ani prášku nebylo; přijde-li v poledne domů, — čistým ubrusem stůl prostřen, a oběd chutný pro něj přichystán, — třeba jen zasednouti a do vůle se najísti. Divil se arci stařičký hospodář tomu nemálo, a nevěděl, co má mysliti o tom. Konečně předce ho časem obcházela hrůza, a šel tedy na radu k jedné staré babičce v kouzlech vyučené.

„Jenom ty tak udělej, — poradila mu ta stará věštkyně — přivstaň sobě před úsvitem, dokud kohouti nezapěli, a pilně měj na všecko kolem pozor, počne-li co někde se hýbati neb chrastiti, přiskoč, a hoď na to šáteček tento. Co to bude, uvidíš!“

Celičkou noc stařík leže v posteli ani očí nepřimhouřil. Již se rozednívalo, a do pokojíčku padala první ranní záře; tu pozoroval, že modrý kvítek se zatřásl, potom s tenoučké stopky uprchnul, a v pokojíku semo tam počal poletovati. Všude mezi tím se uklizelo a pořádalo, prach byl smetán, a na krbu oheň se rozdělával. Spěšně tu stařeček vzchopil se s postele a šátkem honem kvítek ten přikryl, — a hle, jakého divu! před ním stála krásná panna, královna Velena. „Co jsi to učinil?“ — dí ona k stařečkovi, „nač jsi mne přivolal opět do života? — Ženich můj, Milan, sličný ten královič, opustil mne a dávno zapomenul na mne!“

„Milan, tvůj královič, právě nyní se žení, všecko se již připravuje ke svatbě a svatebnímu veselí, i hosté ze všech stran se sjíždějí.“ Zaplakala hořce krásná Velenka; potom slzy utřela s líce, a potom oblekši se v šaty sedlského děvčete, vydala se na cestu do města. Přišla do

královské kuchyně; o přítrž tam kuchaři v bílých zástěrách sem tam běhají; všude hluk, šumot, shon a tlučení v moždířích. Tu přiblíživši se královna Velena k staršímu kuchaři, líbezným hlasem promluvila k němu: „Vzácný kuchaři, poslyš a dovol mi upéci svatební věnec králeviči Milanovi.“ — Kuchař zaňat jsa v práci, mrzutě chtěl se na ni obořiti; ale slovo najednou v ústech mu uvázlo, jak mile pohlédnul na královnu Velenu, a hned zdvořilým hlasem jí odpověděl: „Právě vhod nám přicházíš, hezké děvče; dělej vše, co se ti líbí; králeviči Milanu já sám předložím tvůj věnec.“

Nedlouho, a věnec byl upečen. Pozvaní hosté všickni sedí za stolem a hodují. Hlavní kuchař uctivě a vážně veliký věnec na pěkné stříbrné míse staví na stůl před samého Milana králeviče; hosté vespolek se podivili věnci tomu pečenému, jaký nikdy nevídali. Ale sotva že kus ukrojil králevič Milan, — div nový, věci nevídané okem lidským! — Sivý holub s holubičkou bílou vyskočili z věnce! holub po stole se prochází, holubička za ním, a vrká teskným hlasem: „Holoubku, můj holoubku, počkej, neubíhej; vím, že ty tak zapomeneš na mne, jako králevič Milan zapomněl na královnu Velenu!“

Vzdychnul sobě králevič Milan, slyše takto holubičku mluviti; i vzchopil se, a jako bez paměti hnal se ke dveřím, an za dveřma stojí krásná Velena a jej očekává. U pavlače kůň vraný, osedlaný, netrpělivě řehce a hrabe podkovou. I nemeškajíce skočili na kůň Milan s Velenkou, ujíždějí cvalem, až přijeli v království krále Kojaty, otce Milanova. Král a králová přijali je s velikým veselím a s takovou slávou, že podobné nikdy nebylo viděti, ani o ní slyšeti. Potom po nedlouhém čase pozvali hostí a slavili svatbu. Hostí bylo veliké množství, a mezi

mi na tom hodování já také byl; med, pivo a víno jsem m pil, až po bradě teklo; jen škoda, že nic do huby přišlo. *)

*) Pohádka neboli báchorka tato, mající zajisté velikou dobu s našimi prostonárodními, vyšla minulého léta jazyk ruským ve spisu nazvaném „Novoseljé", uvedená do hexatru (!) podlé ústního podání slavným ruským básníkem V. Žukovským, spolu prvním vychovatelem nástupce trůnu mladého xandra Nikolajeviče.

KNIHA DVANÁCTÁ.

LISTOVÉ Z DÁVNOVĚKOSTI. — MARINKA.

LISTOVÉ Z DÁVNOVĚKOSTI.

(Básně z východních pověstí.)

Z J. B. Herdera.

(1823.)

Listové z dávnověkosti.

V háji nejstarší pověsti duch můj bloudě, přišel ku áně rajské. „Za jakou příčinou sem přicházíš, smrteíče?“ dí mi podivná stkvoucí se podoba, zahradu poátnou ostříhající; jasnost její ale byla mírnější, a místo če ohnivého držela ve své lidské ruce ratolest palmovou.

„Abych viděl,“ odpovím, „nejstarší obydlí pokolení ho; abych zřel strom života a strom vědění, a ony hé palouky, na nichžto obcuje někdy otec všeho lidu e tvorů všech a od Elohima dětinnou bral moudrost.“

„Ráj ten odkvetl,“ odvece podivná podoba. „Strom ota přesazen jest v zahradu nesmrtedlnou, a strom dění vykvítá všem národům pozemským. Znej podobu u.“ Řka a ratolestí se mne dotekna Cherub, vznesl k oblakům.

Jaké tvary zřelo nyní oko mé! jakých hlasů tvorva nasléchalo v nově otevřené ucho! — Všecken živoh, a králové rodů svých, orel a býk, člověk a lev, sli trůn po věky živoucího: jedna jasnost, jeden chvaloěv bez přestání. Kam paloval orel, tam se namáhal býk, tam se obracel lev; a člověk, těchto všech přívec a nejmladší po rodu bratr, jsa knězem přírody, hlasy i oběti jejich Věčnému přednášeje, sám vládl

vozem svatým stvoření veškerého. I rozplývaltě se duch můj chvalozpěvem všechněch bytností souzvučným.

V mírnějším blesku stál poznovu Cherub přede mnou. Ratolest palmová v ruce jeho se rozpadla; listové její byli nevadnoucí listové nejstarší pověsti. „Vezmi je," dí mi, „čti a vykládej je bratřím svým." Vidění zmizelo.

Stávám se tedy poslušným slov podoby divné, kterážto, jakož všecky tvary, takož i všecky hlasy tvorstva v sobě zavírá, a každé zesnulé pokolení lidské přesáhla. Ze rtou mých nechť k vám zavítá jazyk věku starého; má dětinná pověst nechť dýše dechem ratolesti rajské.

Světlo a láska.

Na začátku bylo všecko pusto a prázdno, studená, bezedná propast; prvkové věci válčili v odporu mezi sebou. I zaváltě dech života ode rtou Věčného, lámaje okovy ledné a zpovolna hnutí vyvodě, jako holubice líhnoucí perutěma zahřívajícíma.

Aj, tu se všecko rojilo v tmavých hlubinách, k porodu se vzmáhajíc. I jevil se prvorozenec, mírně bavící *světlo*.

Zjevilo se *světlo* milostné, sloučené *s láskou mateřskou*, snášející se nad vodami; vzhoru se pospolu ubíraly, protkávajíce zlaté modřeniště; pospolu dolů se snášely, naplňujíce hlubiny životem; zem pozdvihly, jakožto obětnici boží, posypouce ji kvítím věčně se zmlazujícím; prášek oživily i nejmenší.

A naplnivše moře i hlubiny, povětří i zemi životem, ustanuly, radíce se mezi sebou a mluvíce: „Učiňme člověka vedlé obrazu našeho; vedlé podobenství toho, kterýž nebe a zemi světlem a láskou stvořil.“ I oživen jest prach; světlo objasňovalo božskou člověka tvář, a láska zvolila sobě za tiché obydlí srdce jeho.

Což když spatřil Pán věkův, nazval dílo své dobré; neboť všecko naplňovalo a pronikalo od něho pošlé veždy oučinkující *světlo*, a jeho spanilá dcera, oživující *láska*.

* * *

Co reptáš, zahálčivý mudráčku, vzíraje na tento svět, jako na směsici temnou? Spořádána jest směsice; spořádej jen ty sebe sám. V životu jenom bohatém na oučinek přebývá radost lidská; jenom v světle a lásce sídlí tvůrcova blaženost.

Slunce a měsíc.

Dcero krásy, střez se před závistí. Závist svrhla s nebe anjely, závist zatemnila spanilou podobu noci, krásný měsíc.

Podlé rady Věčného zavzněl tvořící hlas: „Dvě světla se leskněte na obloze, jsouce králové zeměstí a rozsudí času kolujícího.“

Řekl; a stalo se. Vyšlo první světlo, slunce. Vyjevilo se jako ženich z jitra vycházející z komnaty své, jako hrdina radující se z vítězné dráhy své, obaleno v blesku božském. Věnec všebarevný otáčel hlavu jeho; zaplesala země; bylinky mu dýchaly vůni vstříc; kvítkové se zdobili. —

V závisti stálo světle druhé, poznávajíc sebe nemožno, slavnou sestru převýšiti bleskem. „K čemu,“ dí reptajíc samo u sebe, „k čemu dvě knížata na jednom stolci? Čím jsem zasloužilo býti druhým a ne prvním?“

I mísela kvapem, vnitřní hnětlivostí zahnána jsouc, jeho světlost krásná. Daleko od něho se rozptylovala u povětří a stala se hejnem hvězd.

Jako by mrtva, stála luna zahanbena před všemi nebeštankami, plačíc: „Smiluj se, stvořiteli otče, smiluj se!“

I přistoupiv k zatemnělé anjel boží, mluvil k ní slovo osudův svatých, řka: Záviděvší slunci světlost, *nešťastnice, budoucně* jen jeho světlem svítiti budeš; a za-

stoupí-li tebe ona tamto země: zatemněná, jako nyní, buď z části, buď docela státi budeš. Uskrovni pláče, dítě bludu. Odpustilť slitovník poklisku tvou tobě, a v dobré proměnil ji. Jdi, řekl, těš pykající, zvěstuje jí, že i ona královnou jest ve svém lesku. Slzy lítosti její budou balšámem občerstvujícím vše, což práhne; vše, což bylo slunečním paprskem zemdlelo, okřeje skrze ni novou silou.

Potěšena jsoucí luna sebou hnula, a hle, jasnost ji oblinula, kteroužto posaváde se leskne; i nastoupila tichou svou dráhu, kterouž putuje posud, slavná královna noci, vůdkyně hvězd. Oplakávajíc vinu svou, outrpna každé slzy, hledá, koho by zotavila anebo potěšila.

* * *

Dcero krásy, střez se před závistí. Závist svrhla s nebe anjely, závist zatemnila spanilou podobu noci, krásný měsíc.

Dítě milosrdenství.

Chtě stvořiti člověka, povolal Všemohoucí k sobě nejvyšších anjelů na radu.

„Nestvořuj ho!“ vece anjel *Spravedlnosti;* „neboť tvrdě se bude míti ku bratřím svým, a nelidský nakládati bude se slabšími.“

„Nestvořuj ho!“ vece anjel *Míru*; „neboť hnojiti bude zemi krví lidskou; a prvorozenec z ledví jeho zavražděí bratra svého.“

„Svatyni tvou poškvrní lžemi,“ vece anjel *Pravdy*; „a byť mu i svůj obraz, zrcadlo věrnosti vpečetil na tvář.“

Ještě rokovali — aj tu *Milosrdenství*, nejmladší a nejmilejší dítě otce věčného k trůnu přistoupivši, kolena

jeho objalo. „Stvoři, otče, vece, podlé obrazu tvého, miláčka tvé dobroty. A byť ode všech sluh tvých opuštěn byl, chci já jej hledati, a laskavě mu pomáhajíc i jeho poklisky k dobrému uváděti. Slabcovo srdce učiním outrpné, a k smilování nad slabšími nakloním je. Uchýlí-li se od míru a pravdy; urazí-li spravedlnost a slušnost, následkové bludu jeho sami jej do sebe povedou a laskavě polepší jeho.“ — —

Otec lidu stvořil člověka, tvora slabého a chybujícího. Ale i kdy chybuje, zůstává schovancem dobroty jeho, synem milosrdenství, synem lásky, nikdy jej neopouštějící, všudy jej napravující. —

Připomínej sobě, o člověče, odkuds pošel, kdykoli nemilostivě a bezprávně sobě počínáš. Ze všech vlastností božských jediné milosrdenství zavolalo tebe do života; a živoucímu podává jediné smilování a láska prs mateřský.

Podoba člověka.

Tvůrce sstoupil s trůnu svého, a anjelové všickni, knížata živlů, patřili na dílo jeho.

Zavolal k prachu. A v hromadu sbíral prach ze všech konců země; i dí anjel země: „Smrtedlný tvor bude stvůra tato, nechť žive na zemi kdekoli. Neboť co z prachu pošlo, musí se v prach obrátiti.“

Bůh zavolal k oblaku nebeskému; kterýžto navlažil prach. I svalovala se hlína, dělajíc klenutí nad vnitřními nádobkami a komůrkami; i dí anjel vod: „Potravy budeš potřebovati, umělecký tvore; hlad a žízeň budou puditi život tvůj.“

Vnitř se působovaly žíly a průchody, a vně rozmanití *oudové*; i dí anjel života: „Mnohým budeš podmaněn

žádostem, řemeslná a krásná stvůro! láska k pohlaví tvému bude vábiti a popoháněti tebe.“

Tu přistoupil k němu Hospodin s dcerama svýma, *Láskou* a *Moudrostí*. Zpřímiv jej otcovsky, dal políbením jemu nesmrtedlného dechu svého. Přím stál člověk a milostivě hleděl vůkol sebe. „Ejhle,“ dí stvořitel: „všecky rostliny, všecka zvířata polní odevzdávám tobě; veškerá země budiž tvá vlast; ji spravuj. Ty ale sám jsi můj; dech tvůj náleží mně; od tebe jej požádám, až se zblíží čas tvůj.“ —

Dcery božské, moudrost a láska, zůstaly při tomto novém bohovci zemském. Vyučujíce, jej v známost mu uváděly byliny a zvířata; rozmlouvaly s ním co milé družice, a rozkoš svou plodily s dětinným novorozencem. —

Takto prožive věk svůj člověk na světě tomto. Konečně se shrtí, odevzdávaje tělo živlům, z nichž byl pošel; duch jeho ale vracuje se k Bohu, jenžto dechu svého v otcovském políbení mu byl udělil.

Vinný kmen.

V den stvoření vychloubali se stromové, plesaje a vynášeje se jeden nad druhý. „Mne stvořil Pán,“ vece výtečný cedr; „pevnost a vůni líbou, trvanlivost a sílu sjednotil ve mně.“ — „Hospodinova dobrota ku požehnání mne štěpila,“ dí palma širokostinná, „užitek a krásu sjednotil ve mně.“ I promluví jabloň: „Jako nevěsta mezi děvicemi, tak já se stkvím mezi stromovím rajským.“ A myrta dí: „Jako růže mezi trním, stojím uprostřed sester, nízkých křovin.“ Tak se vychvalovali všickni, fík i oliva: ba i sosna a jedle. —

Sámjediný kmen vinný mlčel, sklesna k zemi. „Zdá se,“ sám u sebe promluvil, „že mně zhola všecko ode-

přino: peň i větve, květ i ovoce; ale i v této své bídě chci se nadíti a očekávati.“ Sklesl a větvoví jeho plakalo.

Nedlouho mu bylo čekati a plakati; přistoupiv k němu bohovec zemský, laskavý člověk, a vida rostlinu křehkou, podanou v hříčku větrům, podklesávající a jako o pomoc volající, zdvihl ji, a outlický strůmek opletl nade besídkou svou, smilovav se nad ním. Od té chvíle větříčkové mnohem veseleji pohrávali s jeho révím, palčivost sluneční volněji pronikala tvrdá zelenavá zrna, připravujíc v nich sladkou šťávu, nápoj božský i lidský. Ozdoben jsa bohatě hrozny vinný kmen, a skloniv se k pánu svému, podal mu okusiti šťávy své líbé. I nazván jest od něho přítelem; a hrdí stromové záviděli ztepilé rývě, stojíce nejvíce bez ovoce; kmen vinný se ale radoval z zrůstu štíhlého a z naděje nehynoucí nikdy.

A protož až podnes šťáva jeho obveseluje srdce lidské, podporuje klesající mysl a podněcuje zkormoutilce.

* * *

Nezoufej, kdokoli jsi opuštěn, a vytrvej nadějí. V nepatrné třtině se pramení nejsladší šťáva; slabá rýva plodí nadchnutí a rozkoš.

Stromové rajští.

Když uváděl bůh člověka v ráj svůj, hle, tu se všickni stromové rajští skláněli před ním; a jedenkaždý zachvívaje vrcholem, podával miláčkovi božímu svého ovoce, a stínu ratolestí svých k občerstvení. „O, by vyvolil mne,“ dí palma, „hrozny prsí svých krmila bych jej, a vínem *šťávy své* bych jej napájela. Z listu svého klidnou setkala

ch jemu chaloupku, zastiňujíc jej větvemi svými.“ — větem svým bych tě posypala,“ dí jabloň, „a posilňo- a tebe s nejlepším ovocem svým.“

A tak mluvili všickni stromové. Hospodin vedl ale kavě k nim Adama, pojmenoval mu všech podlé jména ch, a dovolil mu všechněch požívati, kromě ovoce ze mu *vědění*.

„Jaký to strom *vědění*,“ rozjímal člověk sám u sebe. Veliké stromoví druhé mně toliko zemský, tělesný pokrm skytuje; a strom, který ducha mého povýší, kterýžto cnosti mysli mé posilní, ten by mně byl zakázán?“ saváde sice potlačoval myšlénku v sobě; kdy ale po- ukl jej hlas svůdníka a mluvil k němu; běda, tu užil du zlého, jehož šťáva podnes v srdci našem kyše. —

Jedenkaždý z nás málo sobě váže toho, čeho mu přáno, po zakázaném dychtí; nechceme býti blaženými istím tím, kteréhož požíváme, ale sahámo po jiném leko za mezemi našimi ležícím.

* * *

„Dals nesnadné přikázaní člověku,“ mluvili duchové šší k bohu se vracujícímu; „nebo což může vnadnějšího ti tvoru rozumem obdařenému, jako *vědění*? A za to liš přikázaní tvého brzo přestupníka trestati smrtí?“

„Posečkejte jenom, a uvidíte, jaký trest uložím jemu,“ ce dobrota božská; „samou cestou poblouzení, kteráž bolestně želejícího pichlavými trninami povede, touž mou cestou dovedu ho k jinému stromu, k stromu v ráji stavenému výtečnějším.“

Lilis a Eva.

Sámjediný se procházel Adam v ráji, pěstoval stromy, jmenoval zvířata, těšil se všude z plodistého, požehnaného tvorstva, ale mezi vším, což žilo, ničehož nenalézal, co by s ním dělilo žádosti srdce jeho. Posléz se pozastavilo oko jeho na jedné z těch krásných větrných bytností před člověkem (takť vypravuje pověst) na zemi bydlících, a na kteréžto patřiti jeho tenkráte ještě nezkaleným pohledům bráněno nebylo. *Lilis* se nazývala podoba krásná, se sestrami svými v stromoví a v květinách bydlící, a nejlíbější vůní se živící. „Všickni tvorové," řekl Adam sám při sobě, „v spolku žijí; o, by mně byla tato podoba krásná manželkou!"

Uslyšev otec člověka žádost jeho, dí k němu: „Mrštil jsi okem na podobu, která tobě stvořena není; zatím ale k poučení bludu tvého buď naplněna žádost tvá." I promluvil slovo na proměnu, a *Lilis* stála před člověkem v postavě lidské.

Ochotně jí spěchal Adam vstříc; brzo ale poznal bludu svého; nebo krásná Lilis hrda jsouc, zpěčovala se objetí Adamova. „Zdaliž jsem," dí k němu, „jednoho s tebou počátku? Ze vzduchu nebeského byla jsem stvořena, a ne z prosté, podlé země. Tisícové let jsou život můj, síla duchů jest moc má, a vonný zápach můj pokrm nebeský. Nerodím množiti s tebou pokolení podlé prachorozenců." Uletěvši více se nevracovala k manželu svému.

Řekl Hospodin bůh: „Není dobré člověku býti samotnému; učiním jemu choti, kteráž by při něm byla. I seslaltě bůh spaní tvrdé na Adama, a prorokující sen ukázal jemu stvoření nové. Z boku jeho pošlo, s ním jedné jsouc *bytnosti*. Procítna s potěšením vidí obraz svůj; a když

uváděl bůh k němu roztomilou, tu sebou hnulo srdce jeho; neboť byla blízka k jeho srdci. „Má jsi!“ zvolal, „a mužatka budeš slouti; neboť vzatas od muže.“

* * *

Miluje-li bůh jinocha kterého; dá mu polovinu shodnoucí se s ním; dá mu obraz srdce jeho za choť. Pociťujíce, sebe jeden pro druhého stvořena býti, obraz bývají jeden ve vždy obnovující se spokojenosti a mladistvé krásе. Kdož ale záhy v cizí nahlédá půvaby a po bytnostech se shání, které k němu nejsou, dostává v trest polovinu cizí. Dvě rozdílné duše přebývajíce v těle jednom, sebe nenávidí a rozlučují se, dokud se neutrápí.

Sammael.

Stvořiv bůh člověka z prachu a korunovav prach porušitedlný korunou obrazu svého, představil jej anjelům i všem druhým tvorům. Zástup anjelský poklonil se jemu jakožto bratru mladšímu: všickni mu s radostí posluhovali při svadebním rajském jeho veselí.

Ale jeden ze sboru, pyšný totiž Sammael posmíval se jemu. „Zdaliž nejsem, vece, ze světla stvořen, a ne z prachu? Ohnivý proud, valící se ode trůnu dal mně bytnost, nikoliv ale drobivá země.“ —

Ejhle, proudové světla odstoupili od něho; jako sníh rozplynul oděv, jenž jej přiodíval a leskem ozdoboval. Nejhrdější duch učiněn jest nejnižším; neboť opustila jej síla, kteráž nebyla jeho.

* * *

Hněvem roznícen prchnul ze sboru nebeštanů, po mstou hroze lidem nevinným. „Tak jako já se skrze vás,“

řekl, „v neštěstí uvrhl, tak i vy skrze mne máte nešťastni býti.“ — Slyšeltě zápověď, kterou jim bylo zakázáno požívati stromu záhubného; sebral tedy poslední paprsky, usmysliv sobě v anjelské podobě je svésti. Ale rozplynul sníh, z něhož chtěl působiti roucho své, a kráčeje cestou svůdnictva, zjevil se v podobě hadí; a kromě třpytících se barev nic nepozůstalo z jasného Serafa.

Vidouc a obdivujíc jej Eva, brzy se zavésti dala; jedlatě smrt ze stromu a podala manželu ovoce smrti; nemoci všeliké a bída se vyklíčily v tu dobu pro všecka pokolení lidská.

Přistoupil k nim otec lidu. I byl soudcem zavedených milosrdným; nad svůdnickým hadem ale bral pokutu těžkou, zaklev jej v ohyzdného plaza země. „Anto byla radost tvá,“ dí k Sammaelovi, „nešťastníky činiti, budiž i budoucně tobě za nešťastný podíl, radovati se z cizí škody.“

Vyloučen ze sborů blažených, vyhostěn od každého požehnaného konání, kteréž byl někdy Sammael v nebi plníval, stal se z těch chvil — *anjelem smrti*.

Pták nesmrtedlné pravdy.

Uprostřed ráje stáli stromové na světě nejdivnější, strom totiž *vědění* a strom *života*. Z tohoto požívati bylo lidem volno, z onoho ale okusiti zakázáno pod ztrátou dětinství jejich. Jediný samolet, tehdáž ještě král všech pernatých, hnízdil v jeho větvích, požívaje z nich krmě božské nesmrtedlnosti.

Když se ale Evě zachtělo ovoce ze stromu zapovězeného, a ona přistoupila, chtěci je požívati; tu pozdvihl křídlatý svědek pravdy na stromě strašlivý hlas svůj,

vece: „Kam bloudíš, oklamaná? na jaké vidění otvíráš očí svých? Proto zmoudříš, aby uzřela sebe nahou; proto bohyní býti chceš, aby pocítila chudobu!“

Evin nicméně lpěl pohled na ovoci mámivém, a na chytrém podvodníku; přestoupilatě přikázaní Páně, nepozorujíc hlasu prorockého ptáka.

A vydav bůh všecko stvoření rajské smrti, jediného samoleta vymínil na svědectví věčné pravdy. Bylo sice i jemu se vším tvorem opustiti sídlo nevinnosti; ale nad ptactvem válčícím nyní mezi sebou kralovati více nechtěl; a tu se uvázal v klidnou druhdy a blaženou jeho vládu pták dravý, krvožíznivý orel. Ano i nesmrtedlnosti se mu nemohlo jinak v hustším tomto nakaženém povětří dostati, než přetělováním. Ale každým přetělením, které teprv po mnohých stoletích následuje, rychle opět a překrásně zmladne. Když se přibližuje hodina jeho, povoleno mu bývá v ráj zaletěti; a tu teprv nalámá sobě ze stromu vědění a života starých suchých haluzek, v jejichžto plamenu své oudy ruší. Ratolesti ze stromu moudrosti mu přinášejí smrt, ale plamen ze stromu života jej omlazuje. Potom odebrav se zase na poušť svou, truchlí po ráji, pták ten krásný a jediný, zřídka vídaný, a mnohem nečastěji slýchaný pták věčné pravdy.

Nebeský pastýř.

V hluboké půlnoci před slavností jarní, na které první synové lidští obět na poděkování chystali tvůrci svému přinésti, viděla matka jejich spěci podivný sen. Ony bílé růže, kteréž její mladší syn okolo oltáře svého byl nasázel, uzřela v krvavé plné růže proměněné, jakéž posud nevídala. Chtěla růži utrhnouti, ale rozpadla se, neb

se jí dotkla. Na obětnici, na které dříve jen mléko obětováno bývalo, leželo krvavé jehňátko. Vůkol vznikali plačící hlasové, a mezi nimi slyšán byl hlas zoufalství, až se konečně všecko v sladké tratilo zvuky, jakýchž neslýchala nikdy.

A krajina krásnější se otvírala před ní, krásnější nežli ráj mladosti její, a viděla v ní pastýře v bílém oděvu pasoucího v podobě milého syna. Kolem hlavy měl ovité červené růže a v ruce držel harfu, ony sladké zvuky vydávající. Laskavě k ní se obracel, zbližoval se k ní, a zmizel. S ním zmizel i sen.

Procítnouc viděla matka dennici krvavě vycházeti a s těžkým se ubírala srdcem k obětování.

Bratrové přinesli obět svou a rodiče se ubírali domů. S večerem se ale mladší nevracoval. I nalezla matka jenom jeho rozptýlené, truchlící stádo s ouzkostí jej hledající. Syn ležel při obětnici v krvi své; růže byly barveny krví, a Kainovo úpění hlaholilo z jeskyně blízké.

Bez sebe padla na tělo milého syna, a vidění po druhé se jí zjevilo. Syn její byl onen pastýř, jehož tam viděla v novém ráji. Červené růže zdobily vlasy jeho; jemné harfa vydávala zvuky; on ale sám pěl takto: „Vzezři k nebeským hvězdám, plačící máti, vzezři vzhoru. Patři tam na lesknoucí se vůz; ten převáží k jiným krajinám, ku krásnějším rájům, nežli jsi byla v Edenu viděla; tam, kde krví nevinnosti barvená růže plněji rozkvétá, a všeliké vzdychání v sladké se proměňuje zvuky.“ —

Vidění zmizelo. Posilněna vstala Eva od těla bledého miláčka svého; a z jitra porosivši jej slzami svými a ověnčivši růžemi s obětnice jeho, pohřbila jej s pomocí otcovou blízko obětnice božské, v tváři dennice krásnější. Často ale sedíce o půlnoci na jeho hrobě a k nebesům *patříce na hvězdný vůz*, hledávali pastýře svého.

Smrt Adamova.

Devět set třidceti let byl Adam stár, když pocítil v sobě soud stvořitele svého: *Umřeš smrtí.*

„Nechť přistoupí ke mně všickni synové moji," řekl k plačící Evě, „abych je uviděl naposledy a požehnal jich." I přišli všickni na jeho slovo, a bylo mnoho set na počet před ním stojících a modlících se za život jeho.

„Kdo z vás mi dojde," dí Adam, „k svatému vrchu? Snad by tam nalezl smilování nade mnou, a přinesl mně ovoce ze stromu života?" — I hned byli ochotni všickni synové, a nejzbožnější z nich, Seth byl na poselství od otce vyvolen.

Posypav hlavu popelem, pospíchal neunaveně, až byl u brány zahrady rajské. „Buď milostiv, slitovníče, otci," tak se modlil, „a pošli jemu plod ze stromu života."

V ty doby stál v záři před ním Cherub; a místo plodu ze stromu života držel ratolístku třech listů v ruce. „Odevzdej tuto otcovi," dí laskavě, „na jeho poslední zdejší posilnění; neboť život věčný nepřebývá více na světě tomto. Pospěš; hodina jeho přišla!"

Rychle pospíšil Seth, a padna k zemi, řekl: „Nepřináším ti, otče můj! ze stromu života plodu žádného; toliko ratolest tuto mně podal anjel na poslední posilnění tvé."

Umírající přijal ratolest s radostí. Přičinil ji k nosu a pocítil vůni rajskou. I pozdvižena jest duše jeho a on promluvil řka: „Dítky mé, život věčný nepřebývá pro nás na zemi této: vy musíte za mnou. Ale lístkové tito vydávají občerstvující dech světa jiného." — Zakalily se oči Adamovy, a on skonal.

Dítky jeho, pochovavše otce, plakaly proň třidceti dní; jediný Seth neplakal. Vsadil ratolest na hrob rodiče svého u hlav, nazývaje ji ratolestí života nového, procítnutí ze sna mrákotného.

A ratolest zrůstala, až vyrostla u vysoký strom, a mnohé dítky Adamovy braly posilu z něho, těšíce se životem lepším.

Tak se dostal od pokolení do pokolení. Krásně kvetl v zahradě Davidově; ale ratolest uschla, jak mile pošetilý syn jeho nad nesmrtedlností duše zoufati počal. Nic méně květ jeho se roznesl v národy jiné.

A když na peni jednom dřeva tohoto obnovitel nesmrtedlnosti svůj svatý život dokonal, milostná vůně života nového daleko mezi všecky národy od něho se roznesla.

Labuť rajská.

Hned z mladosti (tak vypravuje pověst svatá) obcoval Henoch s bohem, a přebýval v tichém rozjímání. Za dětinství jeho již jej uvedl anjel v ráj. Za příčinou čtení v knihách z nebe mu posílaných a nepsaných na zemských listech, za příčinou čtení v knize hvězd nazván jest Idris, neboli rozjimatel.

I stalo se, že jednou o samotě v tichém nadchnutí sedě pod cedrem, patřil na osud blízký světa toho, který brzo vlnami měl zchvácen býti; patřil na den soudu a pokuty.

„O bych to mohl potomstvu zvěstovati!“ zavzdychl si duch jeho.

I spustila se stkvělá labuť dolů, a třikráte letěvši okolo hlavy rozjimatele, povolně se vznesla k oblakům.

Ale Henoch ji poznal: bylať to labuť rajská, někdy od něho v dětinství vídaná a milovaná. V leta vypadlo

péro z perutě její; Henoch je zdvihl a psal jím knihy své o budoucnosti.

Napomínav se dosti dlouho, ale zbůhdarma bratří svých, a cítě, že světlo života k žídlu svému vznésti se touží, povolal syna svého k sobě, k němuž vece: „Dnové života mého jsou na konci, tři sta šedesáte pět na počet. Snad že tobě, synu můj, dobrota božská zbytek let mých k rokům tvým připočte.“

Tak řka požehnal jej: i vzaly se tu u něho labutě rajské a zpovolna s ním vzhoru se vznesly. Na perutech svých jej vznesly, a Henocha nebylo více.

A synu jeho Methusalachu, nadarmo jej na vrchu svatém v oblacích hledajícímu, ukázal se muž v podobě stkvoucí.

A řekl k němu: „Byl jsem anjel otce tvého, jehož jsem vychoval a již jako dítě uvedl v ráj. Tam nyní sídlí; neboť mnohá léta žil, dosáhna brzo dokonalosti. Protož zalíbil se Pánu, a milován jsa od něho, brzo odňat jest životu tomuto.“

Domluviv dotekl se země holí svou; i hned vzrostl mandlový strom v plném květu, ranní posel vesny. Dříve než list jeho pučeti začne, z nahých větví vyhání květ zvěstovatel tento radostného času. Anjel zmizel a Methusalach, který požíval let otce svého a největšího věku mezi smrtedlníky dosáhl, každoročně v tomto záhy zakvetajícím stromu spatřoval mladost otce svého.

Krkavec Noahův.

Tesklivě vyhlídal Noah z korábu plovoucího, očekávaje, brzoli opadnou vody, hříchy smývající. Jedva vyhlídala temena hor, svolal Noah všecko ptactvo a řekl:

„Kdo z vás mi bude poslem, aby zvěstoval, brzké-li vyprostění naše?“

Tu hned přede všemi krkavec se vydíral s křikem velikým, čenichaje pokrm svůj nejmilejší. Jedva se mu okno otevřelo, vyletěl a nevrátil se více. Zapomenulť nevděčník ochránce svého i poselství, uvázna na mrtvolách.*)

Trestu však neušel. Povětří bylo ještě naplněno jedovatými parami a požárové viseli nad mrtvinami; tito mrakem potáhli zrak jeho a počernili peří jeho.

Z pokuty zapomělnivosti, nejen oko, ale i paměť jeho se pošmourila; nepoznává ani svých rozeňat, aniž otcovských z nich požívá radostí. Uleknutý nad šeredností jejich ulétá, jich zanechaje.

* * *

Nevděčník plodí nevděčný rod; odříci se musí odměny nejpěknější, vděčnosti dítek svých.

Holubice Noahova.

Když byl otec pokolení nového celých osm dní nadarmo krkavce lenivého očekával, povolal znova hejna svá, aby zvolil vyzvědače. Tu přiletěla bázlivá holubička na rameno jeho, podvolujíc se vyslanství.

„Dcero věrnosti,“ dí Noah, „ty by mně ovšem byla služka dobrého poselství; jak ale vykonáš pouť a vyplníš předsevzetí své? Což, jestli zemdlí peruť tvá, jestli bouře tebe uchvátí a ty uvržena budeš v mutnou vlnu smrti? Také se varují bahna nohy tvé, a jazyku tvému se protiví nečistý pokrm.“

*) *Mrtvola* (ta); chybně však někteří užívají *mrtvol* (ten). *Posn. Čel.*

Jemu holubice na to: „Kdož posilňuje slabého, a lporuje nestatečného? Pusť mne, zajisté dobrým po-užím poselstvím.“

Uletěla, a poletujíc sem a tam nenalézala místa, kde odpočinula; ale najednou se jí ukázala hora rajská elenými vrcholi svými. Potopa k hoře té nedostihla, olubici přístup k ní nebyl zakázán. S radostí pospí-jíc, vzhoru se vznesla, a pokorně na pokrají hory dla. Krásná tu kvetla oliva, z kteréžto holubička ulo-ši list, posilněna chvátala zpět, a ratolest na prsa ahovi sna požívajícímu položila, kteréžto procitna, vůni il rajskou.

A srdce jeho se posilnilo; takož i rodinu celou ze-á míru ratolest potěšila, až vyprostitel, sám se zjeviv, vrdil zprávu holubičky radostnou.

* * *

Z těch časů holubice lásce a míru posluhuje. *Jako bro se stkvějí perutě její*, praví píseň; lesk ten při-la s sebou z ráje, kde nalezla posilu na pouti.

Abrahamovo dětinství.

V jeskyni byl Abraham vychován; neboť ukrutný arod vyhledával bezživotí jeho. Ale i v tmavé jeskyni tlo boží bydlelo v něm. „Kdož jest stvořitel můj?“ l sám u sebe, dosti se vynamysliv.

Po šestnácti letech vystoupil, a uzře poprvé nebe emi, divil se a radoval se velmi! Ptal se všech tvorů ol sebe: „Kdož jest stvořitel váš?“

Slunce vycházelo; mládenec padl na tvář svou, volaje: toť jest *zajisté* stvořitel můj; jak krásná podoba jeho!“

Slunce vzešlo, slunce se nížilo a s večerem zašlo. Vyšel měsíc, i promluvil Abraham sám k sobě, řka: „Světlo, kteréž zašlo, nemůž býti bůh nebes; ale bude ono menší světlo bůh, jež obsluhují veliká hvězd hejna.“

Ale zašel měsíc s hvězdami, a Abraham zůstal samoten.

Šel k otci svému, a tázal ho: „Kdož jest bůh nebe i země?“ a Tharah ukázal na své modly. „O tom se přesvědčím,“ pomyslil sobě, a když byl sám, předkládal jim nejlepší pokrm. „Jste-li živí bohové, tedy přijměte svou obět.“ Ale modly sebou nehýbaly. „A tyto,“ dí syn, „otec můj za bohy má? Budiž! snad jej poučím!“ — Vzal hůl, a rozraziv všecky modly až na jednu, kteréžto do ruky položil hůl, běžel pro otce a dí jemu: „Otče, tvůj první bůh všech svých bratří pobil.“

Hněvivě naň pohleděl Tharah a řekl: „Ty se mně rouháš, chlapče, jakž by to mohl, kdežto jej stvořily ruce mé?“ — „O, nehněvejž se, otče můj,“ dí Abraham, „a rozpomeň se na slova, která jsi byl řekl. Nemůžeš-li se tolik síly do svého boha nadíti, jakou moje dětská ruka do sebe má, jakž může on býti ten bůh, který mne a tebe, nebe a zemi stvořil?“ — Tharah se zamlčel nad slovy synovými.

* * *

Brzo se ale o tom pověst donesla k uším ukrutného Nimroda; ten povolav k sobě Abrahama, mluvil k němu takto: „Mému se budeš bohu klaněti, chlapče; sice rozpálená pec na tě čeká.“ Již při narození Abrahamově předpovídali všichni mudrcové, že on modly zvrátí a v království zničí službu královskou. Proto jej pro*následoval* král.

„Kdo jest, králi, bůh tvůj?“ tázal se neohrožený chlapec.

Jemu král odpoví: „Oheň jest můj bůh, nejmocnější bytnost.“

„Oheň,“ dí chlapec, „bývá vodou shlazen; voda od oblaku lehce nošena bývá; vítr oblak zahání, a větru odolává člověk. Tedy jest člověk nejmocnější bytnost.“

„A já nejmocnější z lidí,“ vece král. — „Klaň se mně; jinak očekávej rozpálenou pec.“

Tu chlapec mírně pozdvihna očí svých, dí: „Viděl jsem včera slunce ráno vycházeti, a večír zapadati; veliž, králi, by dnes večír vycházelo a ráno zapadalo; a chci tobě klaněti.“

I hozen jest Abraham do ohně.

Moc ohně však chlapci neuškodila; anjel odvíval *) plamen, jako liliový zápach od něho, vezma jej do svého náručí. Krásnější vyšel z ohně mládec, a brzo na to povolal i bůh ze země chaldejské, posvětiv ho sobě za miláčka.

Abraham pak založil služby pravé ke cti jediného boha nebes i země po celém světě.

Hlas siz.

Tři dni byl Izák pohřben v srdci otce svého; neboť jej sobě zvolil bůh na čtvrtý den za obět. Mlčečky a těžkém pohřížen hoři kráčel Abraham, maje před sebou horu Moriah, a byl jako vytržen hlasem laskavým dítěte: Otče můj! Aj teď oheň a drva; a kdež beránek k zápalné oběti?“

*) *Věji* (vanu), má v opětov. s předlož. -vívám: obvívám, ovívám, jako: chvěji, zachvívám atd., ne ale: obvájím, svájím, — což proti *vší obdobnosti*. Pozn. Čel.

„Bůh opatří sám, milý synu, k oběti sobě beránka!“ odpoví Abraham. A oba dále šli v mlčení hlubokém.

A když přišli k obětnímu místu, vystavil otec obětnici a připravil všecko, a potom uchopiv syna, položil jej na obětnici. Pak vezma nůž, k nebi pozdvihl očí. Syn ale snášel to všecko a mlčel, hledě s plačícíma očima k nebi.

Němá slza v oku otcovu a dítěte pronikla oblaka a přistoupila k srdci božímu s křikem ohromným: „Abrahame,“ volal anjel Páně z nebe; „Abrahame, nevztahuj ruky své na dítě, aniž mu co čiň. Dosti na tom!“

Otec s radostí přijal v nově darovaného syna, jenž byl obětí boží, a nazval místo to strašné a spolu radostné: „*Hospodin patří!*“ On patří na němou slzu v oku trpícím; on vidí kormoutlivost srdce, kteráž tesklivěji volá, nežli křik jakýkoliv.

* * *

Trojnásobná jest modlitba k bohu; a jedna účinlivější, než druhá.

Modlitba tichým pronešená hlasem se bohu líbí; v hloubi srdce ji slyší, a přijímá milostivě ode rtů drkotajících.

Modlitba v nouzi ohromným oblaka proniká hlasem, a shromažďuje řeřavé uhlí utiskateli na hlavu.

Ale mocnější mezi všemi jest slza opuštěného, jenž pevně boha se drže, umírá. Tať závory a brány rozráží, a dostoupíc k srdci božskému, oko Vševědoucího nakloňuje na zem.

Hrob Rahelin.

Vracuje se Jakub ze svatého místa, kde se mu byl někdy bůh zjevil a kde viděl za mladosti své otevřená

bena, byl potěšen nad míru v srdci svém; neboť Hodin potvrdil jemu poznovu svazek přátelský, v který šel s ním.

Brzo ale hořká jej navštívila žalost. Rahel, láska ladosti jeho, umřela při druhém synu. Živobytí mající málo a vidouc, že umříti musí, ještě poslední sebrala chnutí, a líbajíc své neviňátko, nazvala je: Benoni, to st, dítě bolesti.

A když po smrti své předstoupila před Věčného, pronášila s pláčem: „Otče, vyplň zde u trůnu svého první dost mou. Povol, abych ještě chvílkami se vídala se ými milými, od nichž jsi mne odloučil, abych uskrovnila z jejich, jsouc jim nápomocna v soužení.“

„Budiž do třetice naplněna žádost tvá,“ vece bůh, by viděla dítek na zemi svých; plačícím však ulehčit budeš moci.“

Sestoupivší ponejprv nalezla starého Jakuba v ouzko postaveného pro své dva syny. Skrvavený šat Josefův šel vedlé něho, a on bědoval takto: „Šedivá hlava má lesne do jámy; s žalostí bude cesta má k zesnulým; boť i Benoni se mi uchvacuje!“

Vzdychajíc do nebe se vrátila, až konečně i muž synové její zesnulí, k ní se ubravše, radostně vypravoli, jak pěkně se v radost proměnila všecka žalost jejich.

Setřela slz svých, a dlouho potom podruhé vstoupila svůj hrob. Jako stáda viděla tu dítky své hnané v pobu. Všecko bylo zpustlé, aniž hrobu jejímu darováno. zdržela se čas nějaký na hrobě pustém, a dlouho na m bylo slyšeti neviditedlné vzdychání.

A když kolem Betlema krev neviňátek tekla, seupila potřetí dolů. Hlasitě plakala na hrobu svém hel s matkami kvílícími: „Není, ach není jich více!“

Dlouho bylo slyšeti u hrobu plačtivé vzdychání: „Není jich více!“

A k vracující se mluvil Všemilosrdný: „Odpočiň, dcero má, a netrap více srdce svého pro utrpení dítek svých. Dráha pozemčanů jde skrz oudolí, kde jen nářek zní; když ale oudolí se přejde, tu nářek jejich se mění v chvalozpěv. Svěř mně svých dítek; neboť i moje jsou, aniž srdce tvé jest více k tomu, aby snášelo osudy smrtedlníků, anebo je mířilo.“

Upokojen zůstal napotom duch krásné Rahele v ráji. Vyptávala se sice přicházejících, jak skonali běh života svého; ale nikdy k hrobu se nevrátila více, na kterémž vzdechy jejího mateřského srdce již dávno slyšeti nebylo. Hrobku tichost opanovala, a Rahel s dítkami svými se raduje z pokoje věčného.

Josef a Zulika.

V ty doby, když žena Potifarova, krásná Zulika, Josefa chytila a všechny smysly jeho ponoukala; ejhle, tu stála mládenci před očima podoba ctihodného otce.

„Jména bratrů tvých“, dí Jakub, „stkvíti se budou na pavéze dvanáctera kamenů, a na památku vejdou v obydlí svatosti před Hospodinem. I ty bys měl s nimi zapsán býti; čili raději chceš, aby jméno tvé vyhlazeno bylo, a ty nazván byl cizoložnice pastýřem?“

Rychle se zpamatovav Josef, vytrhl se ženě. Upevnilo se srdce jeho v síle své; ruce a ramena jeho posilnily se. Postavili se mu před oči zlatí snové mladosti jeho.

A místo jednoho postavena jsou dvě jména pokolení jeho na skvělé kameny před tvář před Hospodinovu. *Umíraje* velebil otec ještě syna, řka: *Ratolest kvetoucí*

jest Josef; syn rodičky kvetoucí, kterážto podlé studnice roste. Mladistvé vyhánějí ratolesti jeho, vyhánějí na zeď — v odměnu bohabojnosti a čistoty mládencovy.

Pûtka svatých vrchů.

Když Hospodin bûh na Sinai byl vstoupil, aby dal zákon svůj, předstoupili před něj duchové vrchů v zemi zaslíbení božských. „Proč námi vyvolenými pohrdáš, zvoliv sobě horu cizí, hubenou skalinu na poušti pohanské, za podnožec kročejů svých?“

„Kdož jste vy,“ dí Hospodin, „že smíte se namítati za podnožec slávy mé? Ohlédněte se. Tamto na těch polehlých vrších býval krok můj, a na pahrbcích rozpadaných věku starého; kdeže koruna jejich vrcholců?“

„Ale na vás,“ mluvil Milostivý dále, „na vás jemněji chci zjeviti slávu svou: Tábore jasný, ty uzříš tvář syna mého, a uslyšíš hlas můj mírnější od něho. Horo božská, plodný Karmeli, na tobě bude někdy druhý služebník můj, Eliáš, bydleti a ohněm nebeským jméno moje lidem zvěstovati. Ty, Libanone, vystavíš svatyni mou, a na tobě, skromný tichý Zione, na nejmenším mezi vrchy, bude tato má svatyně spočívati, jakožto obydlí věčné jména mého. Vyššít bude vrch, na kterém postaven dům Hospodinův, nežli všickni pahrbkové.“

S radostí se odebrali vrchové ode tváře božské; nezávidíce hoře Sinai, a nejmenší z nich, pokorný Zion, učiněn jest napotom největším mezi vrchy.

Slova zákonu.

Když bûh na horu Sinai se snížil, aby dal zákon svůj, předstoupil předeň Mojžíš v oblak svatý a řekl:

„Dobroto věčná, ty podáváš zákon svůj lidu Israelskému, od něhož by vešken národ přijal jej; jakž ale, budou-liž i druzí národové a pokolení potomní boží slyšeti hlas?“

„Již jej slyšeli,“ dí Všemohoucí; „jedenkaždý z proroků a mudrců, ba i každé dítě, kdekoli na zemi žije, brali podíl svůj na něm; neboť samy duše jejich jsou ohlas hlasu mého, hlasu naplňujícího světy veškeré.“

Vece bůh, a pokynul na anjela duší, aby uvedl dotazujícího se v říš vnitřního tvoření. I patřil Mojžíš, kterak mocí věčného slova stvořování lidstva se konalo; každá bytnost budoucí byla kořen stromu splývajícího božskými myšlénkami.

A promluvil anjel, řka: „Kolik zde duší lidských, tolik jest výkladů hlasu stvořivšího svět tento. Mnoho duší pojme mnoho hlasů; ale tvá duše (dí anjel dále k Mojžíšovi) uchopí se stromu zákona s kořáním i s kmenem a větvovím. Každičká duše souzena bude podlé toho, co vštípeno v ni, podlé ozvání se hlasu, jenž ji volal do života.“

Potom ujav jeho ruku anjel, vedl jej v předsíní ráje. „Viz,“ promluvil, „zde se pěstují nerozeňátka a připravují se k životu zemskému. Podlé poslušnosti a víry vstupuje duše každá v rod ten nebo onen; aby brala odměnu nebo trest. Ale jednukaždou před sstoupením jejím anjel strážce dovede k bráně pekelné a k bráně rajské, aby viděla mučení nespravedlivých a útěchu spravedlivých. Jaký tedy obraz se dítěti v paměť vtiskne, ten podržuje, a jím se řídí v životě svém. Komu jenom peklo v mysli tkví, stává se sluhou; kdo ale radosti rajské v sobě předcituje, ten se stává synem Hospodinovým, a již na světě nalézá potěchu rajskou. A kdo ničeho v sobě nepodržel, *zdivočí, prázen* jsa citu, a stává se zvířetem polním.“

Přistoupiv posléz anjel mudrců k Mojžíšovi a vezma jej za ruku, uvedl jej v školu nebeskou, a řekl k němu: „Popatř zde na duše shromážděné; jednakaždá postupuje v každém okamžení tichém, kdykoli slovo Věčného sama v sobě přečítá. Jak brzo smyslové umlknou a tělo usne, vejde v nebesa duše, jenž za hodnou uznána jest poslouchati vůli Věčného bez zmatku. Nejvyšší anjelé umlknou v chvalozpěvích svých, až by se shromážděly duše všecky, jakož stojí psáno:

Vyklíčily se květiny ze země,
čas zpěvu se přiblížil k nám,
dává se slyšeti hrdlička na dolinách našich. —

I přijímají anjelové chvalozpěvy jejich, Věčnému z nich připravujíce korunu příjemnou.

A Mojžíš padna na zem, promluvil:

O jak miluje Hospodin lid svůj!
Všickni jeho svatí obstupují jej,
oni sedí u noh jeho,
a Hospodin sám je vyučuje slovům svým.

Rukojemství pokolení lidského.

Vina rodičů skrze dítky jejich u boha zaručena jest. Často za hřích otcův odbývá syn i vnuk.

Vydávaje bůh zákon svůj na Sinai, řekl: „Dejte mně rukojmě, že zachováte zákonu mého.“

Jmenovali mu spravedlivé předky své, ale Hospodin nepřijal rukojemství toto: „Rovně jako vy, hřešili jsou proti mně; dejte mi v zástavu syny a vnuky své.“

A dušičky nerozeňat, kolem hory shromážděné, neviňátka u prsou a v lůně mateřském, převzaly rukojem-

ství. I vece na věky panující: *Navštívím nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého kolena; ale požehnám pokolením jejich do tisíců.*

Padltě Mojžíš na tvář svou, a kdy bůh se okolo něho bral, slyšán byl hlas: „Pane náš a bože náš, milosrdný a dobrotivý, který prominuješ nešlechetnost, přestoupení a hříchy, a trestaje nepravost otců v dítkách do kolena třetího i čtvrtého, žehnáš za to pokolením až do tisíců.“

Svlečení Arona.

S těžkým srdcem svláčel Mojžíš bratra svého Arona na površí Hórském. Svlékna z něho šat posvěcený, oblekl v něj Eliasara; Aron ale, připraviv se, umřel; neboť i on byl zhřešil. A lid Israelský plakal ho třidceti dní.

V dnu třidcátém sedě Mojžíš na témž vrchu, viděl bratra svého ve snu. Sláva Hospodinova stkvěla se na čele jeho, a pěknější roucho kněžské se linulo okolo zmladistvených jeho oudů. Zlatý pás otáčel prsa jeho, ale dvanácte kamenů ze svatyně nestkvělo se více na nich; aniž berla, v pozemské svatyni kvetoucí, byla v ruce jeho.

„Proč, bratře můj, není více v rukou tvých berla kněžství tvého?“ táže se Mojžíš ve snu; „a proč se nestkví více dvanácte kamenů národu tvého na prsou tvých, na památku před Hospodinem?“

„Dosti těžci byli,“ odpověděl Aron, „nosícímu je na zemi; nyní se rozšířila prsa má a ulehčeno jest duši mé. Aniž berly pokolení mého více jest v rukou mých; neboť před panovníkem světa veškerého jsou všecka pokolení a národové. Učiněn jsem knězem Salemským; v krajinách *pokojných* jsem kněz řádu vyššího.“

Vidění zmizelo, a Mojžíš byl obnovitelem milostivých a potěšitedlných zákonů na odpočinutí po práci v den sobotní; na ulehčení potlačených a chudých prodaných, sloužících a němé tváře. Obnovil zákonem svátek ratolestí a radostného po věky nového léta.

Smrt Mojžíšova.

Když se přibližovala hodina smrti k Mojžíšovi, důvěry božské opatrovníku, shromáždil bůh anjely před tváří svou. „Čas jest," řekl k nim, „povolati duši služebníka mého, kdo bude poslem mým?"

Nejvznešenější z anjelů, Michael, Rafael a Gabriel, spolu s ostatními, jenž obstupují trůn boží, prosíce mluvili: „Jsme jeho, ať byl učitel náš, nedej nám požádati duši tohoto muže."

Ale odpadlec Sammael vystoupiv, řekl: „Zde jsem, pošli mne."

Přiodín hněvem a krutostí, sstoupil dolů s ohnivým mečem v ruce, a radoval se napřed z bolestí spravedlivého. Přistoupiv ale blíže, uzřel obličej Mojžíšův. *Nezatmělo se oko jeho, aniž síla jeho minula.* Dopisoval svou poslední píseň, a jméno svaté; tvář jeho se leskla ozbrojená poklidem a jasnem nebeským.

I zhrozil se nepřítel lidu a pustiv meč, uprchl. „Nemožno mi, duši tohoto muže tobě přinésti," dí k Hospodinovi; „neboť jsem nic nečistého nenalezl na něm."

A Hospodin stoupil sám dolů, aby požádal duši od služebníka svého, a sluhové jeho věrní, Michael, Rafael a Gabriel, se všemi anjely obličeje jeho, snížili se s ním. Upravivše Mojžíšovi lůžko smrtedlné, stáli u hlav a u noh, a hlas se ozval: „Neboj se. Já sám pohřebu tebe."

Tu se připravil Mojžíš k smrti, posvětiv se, jako se Seraf posvěcuje, a bůh zavolal duši jeho: „Dcero má, sto a dvadcet let jsem dal tobě, aby bydlela v domě služebníka mého. Přiblížil se jeho konec: vystup a nedli více!“

A duše Mojžíšova vece: „O pane všeho světa! vím, že jsi bůh duchů všech a duší všech, a že v ruce tvé složeni jsou živí i mrtví. — Z ruky tvé jsem obdržel zákon ohnivý, a viděl jsem tě v plamenu, a vstoupil jsem nahoru, a kráčel cestou nebes. Skrze moc tvou vstoupil jsem do paláce králova, a vzal korunu s hlavy jeho a činil divů a znamení mnoho v Egyptě. A vyvedl jsem lid tvůj, a rozpůlil jsem moře v hradby dvě, a proměnil hořkost vody v sladkost, a zvěstoval jsem tajemství tvá synům tvým. Bydlel jsem pod trůnem ohnivým, a rozbil jsem stánek svůj pod sloupem plamenným, a rozmlouval jsem před tváří tvou, jako mluvívá přítel s přítelem. Ale nyní dosti jest! vezmi mne, přijduť k tobě.“ —

A milostivý bůh políbil služebníka svého, a přijal políbením duši jeho. *Mojžíš umřel na rtech božích, a bůh pohřbil jej sám, a nikdo neví místo hrobu jeho.*

Obětní hrdlička.

Pln jsa radosti, vracoval se divoký bojovník Jeftah z boje, dobyv vítězství. Před bitvou ale učinil nesmyslný slib před Hospodinem obětovati toho, kdož by mu první z obydlí vstříc vyšel.

A hle, vyjde mu naproti dcera, dítě jediné. Plesajíc vykročila z domu s bubny a loutnou; ale brzy se radost její proměnila v hoře. „Ach, má dcero,“ zvolal otec, „jak *mne zarmucuješ?* ale již jest slíbeno, a nesmím odvolati.“

Bezděky nejvyšší kněz přistoupiv, poučoval jej, že bůh takovouto obět z rukou jeho nežádá, že si zošklivuje krev dítěte, prolitou na obětnici božské skrze ruce otcovy. Tvrdý bojovník zůstal na svém, a jedva dovolil dceři kvílící odebrati se s družkami svými na hory a oplakávati tam mladost svou.

A místo zpěvu a plesu, jimž byla přijala otce, vydávala zvuky nářku, vítajíc smrt svou. Hle div! tu se k ní připojila hrdlička, nespouštějíc se jí více, a vrkajíc mezi nářek její, jako by ji těšiti chtěla. Ale Naemi nepozorovala na hlas těšící hrdličky, a po dvou měsících navrátíc se k otci, promluvila řkouc: „Slíbil jsi, otče můj, tedy učiň, jak jsi byl pověděl," a jako beránek kráčela k obětnici.

Uchopiv ukrutník plekno*) a pozdvihna pravici, uzřel Abrahama s hněvivou tváří u obětnice státi, kteryžto zachytiv pravici jeho, takto promluvil: „Bezsmyslný, nečiň panně ničeho, bůh nežádá oběti takové z rukou tvých. Nepřijalť on obět mou, kterouž byl druhdy mne zkoušeje sám požádal; za to, muži nelítostný, umřeš bez dětí." Tak promluviv zmizel.

Ejhle, tu přiletěla hrdlička, podávajíc se za osvobozenou pannu sama v obět v ruce nejvyššího kněze.

Potěšená Naemi zase se odebrala s družkami svými na hory, a tam děkovala bohu za dar obnovené mladosti. Brzo ale potom umřela; a na jejím hrobě vrkávala hrdlička druhá, želejíc choti obětované; ano i dcery Israelské oplakávaly Naemi, a každoročně hrob navštěvujíce její, naříkaly pro dceru Jeftahovu a slavily vysvobození její.

*) Plekno, nůž obětní.

Zpěvové noční.

Na Betlemských paloucích sedávajícího Davida za dnů mladosti jeho navštívil duch Hospodinův; i otevřeni byli smyslové jeho k nasléchání zpěvů nočních. Nebesa zvěstovala slávu boží a hvězdy vstoupily v sbor jeden; zvuk ode strun jejich se dotýkal země a po končinách zemských plynula tichá jejich píseň.

„Světlo jest tvář Hospodinova," dí zapadající slunce, a večerní mu odpovídal červánek: „Obruba jsem oděvu jeho."

A nad ním strmící oblakové děli: „My jsme stan jeho noční," a vody oblaků pohřimovaly u večerním blesku: „Hlas Hospodinův chodí po oblacích; bůh slávy hřímá, bůh slávy s vysoka hřímá."

„Na mých se snáší perutech," dí suslivý větříček; a tichý vzduch opětoval: „Boží dech jsem, jsem vání jeho přítomnosti občerstvující."

„Chvalozpěvy slyšeti," dí rozeschlá země, „a já v mlčení trvám?" Jí odpovídá padající rosa: „Občerstvím tebe, a budou dítky tvé obveseleny plesati, a budou novorozenci tvoji kvésti, jako růže."

„Kveteme v radosti," dí oživený palouk, a plní klasové šustíce mezi sebou mluvili: „My jsme požehnání božské, zástupové boží proti hladu a nouzi."

„Žehnáme vás shóry," dí měsíc; „žehnáme vás," opětovaly hvězdy. Lesní kobylka cvrkem se ozývala: „I mně požehnal krůpějí rosy."

„A napojil žízeň mou," odpovídala laň. „Obveselil mne," pravila poskakující srna.

„A dává nám potravu naši," snila zvěř; „a odívá *beránky naše*," bečelo stádo.

„Vyslyšel mne opuštěného," krákal krkavec. — „Vyslyšel mne," odpovídala kamzice, „když přišel čas můj, a já vytrhla a rodila."

Hrdlička vrkala, a laštovka se vším ptactvem dřímajíc se ozývala: „Nalezly jsme hnízda svá, obydlí naše; bydlíme na obětnici božské, a spíme v stínu perutí jeho v poklidu tichém."

„V poklidu tichém," odpovídala noc, prodlužujíc zvuk; v tom zakokrhal buditel záře jitřní: „Otevřete brány světa; král slávy se blíží. Procítněte lidé a chvalte boha, král slávy se přiblížil."

Vyšlo slunce a David procítnul ze sna bohatého na žalmy; pokud jeho na živu stálo, zůstali v duši jeho hlasové souzvučného tvorstva, jež každodenně vyluzoval z harfy své.

Dennice.

Viděl-lis dennici krásnou? jenž vysvituje z komnaty božské, jsouc paprslek nepomíjejícího světla, těšitelka lidstva.

* * *

Pronásledován od svých nepřátel usadil se David v strašlivé noci na Hermonu a zpíval nejtruchlejší žalm svůj: „Lvové a tygrové řvou okolo mých uší, hlukově nepřátelští obstoupili mne, a nevidím spomocníka žádného!"

Ajhle, tu dennice vycházela. S třpytícím se okem vyskočila za jitra tato honěná laňka, a poskakujíc po vrších, mluvila k němu jako anjel na pahrbcích: „Co se rmoutíš, anos opuštěn? Vytrhla jsem z noci tmavé; z hrůzoplné temnoty prodírá se jitro."

S potěchou dlelo oko jeho na pohledu jejím, dokud se nestala sluncem, blaženost roztřásajíc na svět mocnými perutmi. I proměnili se zvukové zpěvu Davidova v plesání, nazvaného písní dennice, *z jitra honěné laňky.*

Často i napotom zpívaje žalm tento, děkovával bohu za nátisky, kteréž byl v outlém věku přetrpěl, a pokaždé tímto žalmem se vrátila dennice v pošmournou duši jeho.

* * *

Dcero božská, dennice svatá, jenžto denně dolů hledíš, posvěcujíc nebe i zemi — posvěť i srdce moje každodenně k obydlí tvému tichému.

Žalmista.

Právě dozpíval královský zpěvec žalmů vyprostiteli svému jednu z nejpěknějších písní (ještě svatý větříček, budící jej každodenně s východem slunce zvukem harfy jeho, šustěl v strunách té samé harfy), anto satan naproti němu povstana, srdce královo k hrdosti naklonil pro zpěv svůj. „Je-li mezi všemi tvory tvými Všemohoucí, kdo, jenž by sladčeji chválil tebe nade mne?“ Tak mluvil David.

I vletěla otevřeným oknem, před kterýmž rozpjal rukou svých, kobylka na obrubu roucha jeho, a počala zpívati svou pronikavou ranní píseň. A množství kobylek se přihrnulo k ní. Přiletěl i slavík, a netrvalo dlouho, pěli všickni slavíci o závod, chválíce tvůrce svého.

I otevřeno jest královo ucho, a porozuměl zpěvu ptačímu, porozuměl hlasu kobylčímu, a životných všech; pochopil hrčení potoků, šumění hájů, zvuk jitřenky a kouzlící zvuky vycházejícího slunce.

Pohřížen v hlubokém souzvuku hlasů všech, chválí-
l bez přestání a bez unavení stvořitele, oněměl a se-
l sebe býti ve zpěvu i za kobylkou, ještě cvrkající na
ubě roucha jeho. V pokoře se uchopil harfy a pěl:
valte Pána, vy všickni tvorové jeho, chvalte Pána
třnosti mé, i ty oněmělá duše má!

David a Jonathan.

Když byl zesnul syn Izai na lůžku smrtedlném, usou-
. starostmi kralování svého a hnětlivostí nad dítkami
mi utrápen, ajhle, Jonathan, přítel mladosti jeho v tma-
ı oudolí smrti, první mu naproti přišel, takto podobu
·ého krále vítaje: „Svazek mezi náma věčný jest, ale
vice tobě podati nemohu; neboť krví zbrocen jsi, krví
kvrněn jsi i mého otcovského domu, a vzdechy syna
ıo obtěžují tebe. Následuj mne!“

A David šel za nebeským mládencem.

„Ach,“ vzdychnul sobě, „jak těžký stav jest život
ký, ale mnohem těžší život královský. O, že mně ne-
› jako tobě, Jonathane, padnouti s nevinným srdcem
ıtech jara mého; anebo zůstati na Betlemských palou-
ı prozpěvujícím pastýřem! Tys zatím krásný v ráji pro-
žívot; proč já sem neumřel s tebou?“

„Nereptej proti tomu,“ dí Jonathan, „který dal tobě
unu národu svého a otcem učinil tebe království vě-
ho. Vídal jsem práci a utrpení tvé, zde tebe očeká-
›.“ — A v tom přišli k jedné z rajských řek.

A Jonathan vece: „Pí z pramene tohoto, a zapomeneš
ch starostí svých; v řece této umyj se, a zmladneš a
snější budeš, nežli za dnů mladosti; tenkráte, když,
ılovavše sebe, svazek věrnosti jsme sobě přísahali.

Hluboko se ale pohříži; neboť jako stříbro teče a jako oheň očistí tebe.“

David pil z pramene svatého a myl se v křišťálových vlnách. Nápoj zbavil jej všech starostí zemských; proud řeky pronikl jej naskrz; jako oheň žehl ve vnitřnostech jeho, dokud nebyl rozhřešen a podoben svému druhu nebeskému.

A Jonathan podal zmladilci harfu, kteryžto sladčeji zpíval pod stromem života, nežli kdy jindy. Ani smrt nerozloučila Davida a Jonathana, milostníky v životě; lehčejší jsou než orlové, a bodřejší nežli sraky na pahorcích. „Neplačte nás více, dcery Israelské; oblečeni jsme v ozdobu mladosti naší. Raduji se z tebe, bratře můj, Jonathane; neboť již tam vdole býval radostí a rozkoší mou; ale ani zde nepřeváží láska tvá lásku mládenectví našeho.“

Oba obnovili políbivše se na věky přísahu věrnosti.

Mládenec Šalomoun.

K miláčkovi svému řekl jednou král v dobrotě své: „Žádej, co se ti líbí; a dám tobě.“

A mládenec mluvil sám u sebe: „Oč mám žádati, abych neželel požádání svého? Ve cti a vážnosti jsem postaven; zlato a stříbro? dar ten se nejdříve zpronevěřuje. Vím; požádám krále o dceru jeho; kteráž mne miluje, jakož i já ji; a skrze ni dostanu potom vše jiné. Přede vším jiným mně bude i srdce dobrodince mého; jenž se učiní darem tímto otcem mým.“

Miláček žádal, a žádost jeho vyplněna jest.

* * *

Zjeviv se bůh ponejprv mládenci Šalomounovi ve snu, mluvil k němu: „Žádej, oč chceš, a dám tobě.“

Hle, mládenec neprosil o stříbro a zlato, aniž o čest a slávu a dlouhověkost: požádal o dceru božskou, nebeskou *moudrost*, a obdržel s ní, čehož by byl kdy žádati mohl.

Za to jí obětoval své nejkrásnější zpěvy, a vychvaloval ji smrtedlným, jakožto jedinou blaženost zemskou. Dokud miloval ji, nakloněno bylo k němu srdce božské i láska lidská; a jen skrze ni udržel se i po smrti v paměti lidské.

Šalomoun ve svém stáří.

Rozkoš, bohatství a čest takměř Šalomouna v dospělém oslepily věku, že zapomínaje se nad chotí mladosti své, nad moudrostí, srdce své ke všelikým rozmařilostem naklonil.

Procházeje se jednou ve své překrásné zahradě, a slyše mluvící tvory, (neboť rozuměl jejich jazykům,) naklonil ucho, aby porozuměl, co by mluvily.

„Viz krále!“ vece lilie; „jak hrdě mne míjí, an slavnější jsem nad něj ve své pokoře.“

A palma protkávajeci ratolestí svých, dí: „Zde kráčí potlačovatel zemí svých, a předce ho zpěvem nazývají býti palmou. Kdež pak medle jeho ovoce, jeho ratolesti, jimiž okřívá lidstvo?“

Dále kráčeje slyšel slavíka zpívati své milence: „Jak my se vespolek milujem, tak nemiluje Šalomoun; tak od nižádné není milován nevěstky.“

A hrdlička vrkala svému manžílku: „Žádná z tisíce jeho žen se nezarmoutí, jako bych já po tobě kvílela, ty můj jedinký.“

Hněvivě zdvojnásobiv král svých kročejů, přišel k hnízdu, kdežto čáp svých mladých pěstoval a vyučuje jich v letu, svými zachycoval křídly. „Tak se nemá“, (dí čáp k mladým svým,) „král Šalomoun ke svému synu Roboamovi; protož nebude prospívati syn jeho. Cizincům zakládal vládu a stavěl.“

Odebral se na to král do své nejtajnější komnaty, zamlčel se a truchlil. V hlubokém rozjímání když tak seděl, ejhle! choť mladosti jeho, moudrost boží, přistoupivši k němu, dotkla se oka jeho. Byl přepaden tvrdým snem, a oči jeho viděly smutný příštích dnů obraz.

Viděltě nemoudrým synem svým říši roztrhanou; nad desíti, od něho odpadlými, potlačovanými pokoleními panoval cizinec, zavřené viděl domy své, zahrady rozkošné zemětřesením pohlcené, město zpustlé, zem vyhubenou a chrám Hospodinův v plamenu. Poděšen ze spaní se vytrhl, a hle přítelkyně mladosti jeho, s plačícíma očima od něho vidína, takto dí: „Viděls, co se po tom po všem stane, čeho tys všeho příčinou. Není více v moci tvé minulých změniti věcí; neboť nejsi s to, poručiti řece, aby se vrátila k temeništi, aniž mladosti, by se obrátila nazpět. Zemdlela duše tvá, srdce tvé vyprahlo, a já opuštěná družka tvé mladosti, nemohu býti více rozkošnicí tvou v krajích pozemských.“

Mizíc, outrpně ještě naň pohlédala, a Šalomoun, který mladost svou růžemi věncovával, psal v stáří svém smutnou knihu o marnosti všech na tomto světě lidských věcí.

Eliáš.

Ohnivého ducha byl Eliáš a plamenem hořel duch jeho v zastávání ouřadu prorockého. Začasté zvolal *plamen s nebe*, horlivostí zrušuje vlastní svůj život.

Odpočívaje jedenkráte ušlý a zemdlený od cesty, mrouž na vrch Horeb konal, na poušti vyprahlé pod smělým jalovcem, povzdychl sobě, řka: „Dostiť jest: mi, Pane, duši mou.“

A anjel boží posilnil ho, že se dostal na vrch, kdežto al bůh s ramen jeho břímě ouřadu prorockého, naříditv , jiného za sebe pomazati.

A když Eliáš s pomazaným Elizeem k Jordánu přiıpoval, ejhle, tu přijel ohnivý vůz s ohnivými koni, odděliv oba od sebe, s Eliášem se ubíral v bouři nebesům.

Podoba první, jenž se mu na onom ukázala světě, l Mojžíš, podlé něhož se řídil. A mluvil k němu takto, ohnivého vozu ruky mu podávaje v plamen očišťující: ys horlil, bratře můj, horlivostí ohnivou a mnohos přeěl od bratří svých. Rovně i já trpěl, jako ty; nicně vždy prosil jsem o život jejich, sám vydávaje duši u v oběť za duše jejich. Přistup nyní ke trůnu soudce ého smilování!“ A Eliáš přistupoval s třesoucím se okem ke trůnu, oblakem zakrytému.

„Co chceš, Eliáši?“ dí hlas z oblaku; a Eliáš odví: „Horlil jsem pro Hospodina, jenž jest bůh Sabaoth, pozůstal jsem sám, a stáli jsou o život můj.“ — I vyl oheň z oblaku; Hospodin ale nebyl v ohni; i zaušil silný vítr a lámal skály před Eliášem; ale nebylo na ve větru. Po ohni však a po větru přiblížilo se hé vání, a Hospodin byl v něm. A prorok proniknuté il vnitřnosti své, tak že plamen ducha jeho jako denze zářil. „Odpočiň,“ dí hlas, „a zotav se tuto, neboť losrdný jest Pán a přívětivý. Častěji ještě budeš sstuvati dolů k lidem, přívětivěji jich poučuje, a laskavě svobození a potěchu jim donášeje.“

Od toho času Eliáš mnohdykrát návštěvuje lidi, ale ne více s někdejším ohnivým duchem svým. Neviděn, anebo v podobě cizí rozmlouvá s těmi, jenž zpytují moudrost, a sjednocuje duše jejich. V domácnosti nakloňuje srdce otcův k dítkám a dítek k rodičům, vysvobozuje z nebezpečenství a dává odpověd modlícímu se, jej posilňuje a těše. V osobě Janově předcházel jako dennice slunce vycházející; ano i syna milosti posilňoval na vrchu svatém u vytržení a stkvělosti jeho.

Divotvorná berla.

„Opásej bedra svá a vezmi v ruku berlu tuto," vece Elizeus k služebníku svému k Gehasi, byv vroucně požádán od ženy Sunemitské, aby vzkřísil syna jejího. „Potká-li tě kdo, nepozdrav jej; a pozdraví-li tě, neděkuj; a polož berlu mou na obličej dítěte; a navrátí se duše jeho."

S radostí pospíchal Gehasi s divotvornou berlou, svěřenou sobě od proroka, po kteréž již dávno toužil; neboť odedávna žádal sobě učiniti nějaký div. „Kam spěcháš, Gehasi?" zvolal na něho Jehu, syn Nimsův. „Jdu vzkřísit mrtvého," odpověděl Gehasi; „neboť prorokova berla jest při mně."

A sbíhajíce se zvědaví houfové, hrnuli se za ním; ze všech městeček a vsí, kudy šel, spěchal lid za ním, aby patřil na vzkřísení mrtvého.

Jehasi jich předcházel lehkým krokem, a když k Sunemu se přiblížili, přistoupiv položil berlu na obličej dítěte.

Ale nebylo ani hlasu, ani hnutí.

Obracel berlu, a překládal ji, sem i tam; nahoru, dolů; syn však neprocítnul, a Gehasi před zástupem uvedl *na sebe posměch.*

Zahanbený navrátil se k prorokovi, a dal mu zprávu, neprocítlo dítě.

Elizeus ale vezma berlu, pospíšil k Sunemu, a všed domu, zavřel dvéře přede všemi. A pomodliv se k bohu, stoupil nahoru a položil se na dítě, ústy na ústa, očima oči dítěte, a rozprostřel se nad ním, až zteplelo tělo ho. — Čímž medle zahřál umrlce? — tichou a ponížea modlitbou svou, dechem nezištné a nevychloubačné ky své.

„Přijmi syna svého," dí k matce; ješitný ale Jehasi zahanben stál.

Trůn velebnosti.

Rozjimatel jeden nábožný tak veliče se zaměstknával svými zámysly o Nestvořeném, že nad tím zapomínal povinnosti povolání svého, jenž potřebné jsou břemeno ždému zeměšanu.

Sedě jednou u své půlnoční lampy v hlubokém přešlování, usnul, a ve snu se otevřely brány nebeské ed ním; i uzřel, čehož dávno sobě viděti žádal, trůn čný. Kolem a kolem ohněm obložený snášel se na ímeru tmavých oblaků, bleskové vylétali z nich, a hrové rachotili v nich; a v předu i v zadu byla noc.

S užasnutím se probudil; ale vidění to jej nepoilo. Dychtil podoby samy trůnu spatřiti, a poznovu dřítou překvapen jest divojevnou. Čtvero životných neslo hn, a všickni tvářemi svými hledíce a perutěmi se neuce do všech čtyrech stran veškerenstva, plnili rozkazy spodinovy. Ohnivý pot z nich tekl v potocích, a hýním neunaveným tak omráčeni byli, že nevěděli ani, k blízko jsou u trůnu, a jaká jest velebnost, nesená od

nich. Najednou ale zmizelo vidění jeho, pozůstavíc jej u větším nepokoji, nežli byl dříve; ať právě lidská postava z ohnivého vozu k němu přistoupiti chtěla.

I žádal sobě viděti obdivující pohled anjelů, a sen prorocký po třetí přepadl jej.

Serafínové stáli u samého trůnu plamenného, s zastřeným líčím a s zastřenýma nohama, a zpěv jejich nebyl k porozumění. A přistoupiv jeden k němu, milostivě naň promluvil: „A ty smrtedlníče se pokoušíš spatřovati, čeho my spatřiti v stavu nejsme? Měj dosti sobě na vidění, kteréž tobě podali nosičové trůnu; neboť i tys mezi nimi.“ Promluvil anjel, a muž se probudil.

Právě letěla muška okolo lampy jeho; a vrazíc do plamene, se spálila a spadla. „Nebyl-li jsem pošetilý, dí sám k sobě, an mne anjel tomu poučiti musel, v čem mně muška ožehlá naučení dává?“ I odřekna se napotom všelikého rozjímání Serafů, způsobil se v tom, k čemu člověk zde stvořen jest, k práci a k životu pode trůnem nebeským.

Svatý oheň.

Truchlící Jeremiáš nad zbořeným chrámem obstoupen byl od služebných anjelů svatyně této, ode všech, truchlících s ním. Ano i Davidova a Šalomounova duše posilňovala jej, vnukajíc mu zpěvy sladké, kterými zkázu díla jejich a národu jejich oplakával. „Sláva božská,“ zvolal, „se oddálila; Pán se odebral na místo své.“

„Nechtěl bys,“ dí k němu anjel ohně, „nechtěl bys plamen svatyně ochraňovati? snad by se smiloval Hospodin a navrátil se ke trůnu domu svého.“

A Jeremiáš svolav sedm kněží, s nimi schoval oheň svatý v jámu hlubokou, v níž nebylo vody.

Po nemnoha dnech navrátiv se, hledal oheň, ale místo něho nalezl kalnou vodu, i truchlil velmi. A anjel nebeského světla stoje před ním, mluvil k němu: „Cos truchliv, člověče klopotný? Nikdy se nevrátí více oheň Hospodinův na toto místo. Ale ze rmutu vod těchto vyřinou se řeky živé, činíce veškeru zem plodnou. Přijde čas, v kterém se nebude více chodívati k vrchu Hospodinovu; neboť jeho jest svět. Všech nebes nebesa nezajmou jej, a země jest podnožec kročejů jeho. A vyjde světlo od Pána pánů, a národové všickni budou choditi v jasnu jeho, by nikdo nemohl tázati se bratra: kde bůh jest? Všem se dá znáti, malým i velkým, a všickni vážiti budou z pramene života.“

Anjel zmizel a Jeremiáš umřel u vyhnanství. A když vystavěli po stoletích chrám druhý, nebylo více ohně svatého v něm, aniž archy úmluvy, aniž hlasu otázky činícího na boha: místo nejsvětějšího stálo prázdné. Ale z temné prázdnoty svatyně vyniklo světlo, a z kalného pramene chrámu tohoto vytékali potokové zotavující všecky národy pozemské.

Hvězdy.

Zemdlel a zeslábl byl Daniel od vidění svých v dnech příštích, kteráž ho často síly zbavovala a ohrouzelostí naplňovala; když posléz jeden z rady strážných k němu řekl: „Jdi, Danieli, a odpočiň, až se naplní čas, a ty vstaneš v dílu svém na konci dnů.“

V tichosti přijal Daniel tajemné slovo, a promluvil k muži ve lněném rouše vedlé stojícímu: „Tedy myslíš, pane, že opět kosti tyto se zazelenají?“ A posel nebeský vezma jej za ruku a ukazuje mu na hvězdisté nebe, pro-

mluvil, řka: „Mnozí, jenž pod zemí spějí, procitnou; ale učitelové stkvíti se budou stkvělostí nebes, a ti, jenž mnoho přispívali k dobrému, jasností hvězd.“ Propověděv, dotekl se ho pravicí; a Daniel zesnul pod obličejem nebes, a pode tváří po věky jasně svítících hvězd.

Věrnost.

Z věrnosti k lidem poznává se věrnost k bohu.

Pinehas, syn Jairův, chudobný, však poctivý muž, bydlel v jednom na poledne ležícím městě. I přišli jsou k němu mužové pocestní, a dali mu obilí k opatrování: stalo se ale, že zapomenouce na všecko, dále pout svou nastoupili. Což učinil Pinehas? Zasel každý rok sobě svěřené obilí, požal a sklidil do stodoly. Po sedmi letech mužové k němu přišli, žádajíce obilí. Brzo je Pinehas poznal a řekl k nim: „Poďte a vezměte poklady, kterých vám požehnal Pán; hle, zde máte, což vašeho jest.“

* * *

Simeon, syn Šetachův, odkoupil Ismaelitovi osla. Syn jeho zahlídnul drahý kámen, na krku oslovu visící; i dí k otci: „Otče, požehnání Páně činí boháté.“ — „Ne tak,“ odpoví Simeon, „toliko osla jsem koupil; nikoli ale drahý kámen,“ a vrátil ho Ismaelitovi.

Rozsudek afrikánský.

Alexandr Macedonský přišel jednou v dalekou krajinu afrikánskou, bohatou na zlato. Obyvatelé zdejší mu vyšli vstříc, nesouce nádoby naplněné zlatými jablky a jiným ovocem. „Jíte vy takové ovoce u vás!“ vece Alexandr; „nepřišel jsem vidět bohatství vaše; nýbrž poučit se na *vašich mravech*.“ I veden jest na náměstí, kde král soudil.

Zrovna předstoupil měštěnín a řekl: „Koupil jsem, o králi, od tohoto muže pytel plev, a nalezl jsem v něm znamenitý poklad. Plévy jsou mé; nikoli ale zlato. A muž tento se zdráhá vzíti je zpět: domlouvej mu, králi; neboť jeho jest.“

A odpůrce jeho, nápodobně měštěnín města toho, odpověděl: „Ty se bojíš, aby neučinil křivdu; a jakž já se nemám báti, přijmouti od tebe? Prodalť jsem tobě pytel se vším, což bylo v něm; měj si svoje! Domluv mu, králi!“

Král se tázal prvního, má-li syna? Odpověděl: ano. Ptal se pak druhého, má-li dceru? a obdržel zase ano za odpověd. „Nuže,“ vece král, „jste oba spravedliví lidé: provdejte dítky své za sebe, odevzdajíce jim nalezený poklad za věno: takové jest rozhodnutí mé.“

I podivil se Alexandr nemálo, slyše rozsudek takový. „Soudil jsem neprávě?“ táže se ho král z vlasti daleké, „že se tak diviš?“ — „Nikoli,“ odpoví Alexandr, „ale ve vlasti naší jinak by se soudilo.“ — „A jak? pověz,“ táže se afrikánský král. „Oba odpůrcové,“ dí Alexandr, „přišli by o krk, a poklad v ruce královské.“

I spínaje král ruce, zvolal: „Svítí-li pak i u vás slunce? a dopouštějí-li nebesa, aby pršelo na vás?“ — Alexandr doložil: „Ano.“ — „Tedy se to nepochybně děje k vůli nevinným zvířatům, živoucím v zemi vaší; neboť nad lidmi takovými nemělo by svítiti slunce, nemělo by deštiti nebe.“

Vínné nádoby.

Dcerka císařova promluvila jednou k mudrci: „Jaké schopnosti jsou v tobě při vší škaredosti tvé! jak veliká moudrost v chatrné nádobě!“

Načež se jí táže mudřec: „Pověz mi, v jakých sudech chováte vína svá?“ — „V hliněných,“ odtušila. — „A jste tak bohatí! Požádejž otce, aby přelil vína v stříbrné sudy.“ — Mladice jej uposlechla, a víno zkysalo.

„K jaké pošetilosti jsi nabídl dceru mou?“ tázal se ho císař; ale mudřec mu vypověděl pohnutky toho, stoje na svém, že v jednom a témž člověku moudrost a krása zřídka při sobě bývá.

Jemu na to císař: „Nu, předci se nalézají krásní lidé, jenž moudří a rozšafní jsou!“ „Kdyby neměli krásy, byli by bezpochyby moudřejší a rozšafnější. Krásný člověk málo kdy se ponižuje, maje toliko sebe v mysli, a zapomínaje na učení.“

Had.

„Co z toho máš,“ dí člověk k hadu, „že pokolení našemu rány činíš, znaje následky zlé žehadla svého? — Uštkneš patu mou; a brzo žhe jed tvůj ve všech žilách mých.“

„Proč se mne na to ptáš?“ odpoví had, „ptej se zlolejců a pomlouvačů pokolení tvého, jakou oni odplatu za to berou? Uštikují nejoutlejší oud dobrého jména tvého; a všecko štěstí tvé trpí. V Římě utrhač repetí a sipti; a v Syrii pohromu bereš.“

Všecko k dobrému.

Vždycky přivykej člověk mysliti: Co bůh posílá, dobré jest; ať se to zdá dobré, nebo zlé.

Nábožný přijda mudřec k městu jednomu, nalezl brány *zavřené; žádný* mu nechtěl otevříti; pročež v hladu a žízni

bylo mu pod širým nebem přenocovati. I řekl: „Co bůh činí, dobré jest,“ a uložil se na zem.

Vedlé něho stál osel jeho, po boku hořící světlo, pro nejistotu krajiny této. Ale prudký vítr povstana, shasl mu světlo; a přijda lev, roztrhal osla jeho. Procítna a vida sebe samotného, řekl: „Co bůh činí, dobré jest,“ a trpělivě čekal na rozednění.

A když přišel ku bráně, viděl ji otevřenou, město zrušené, vybité a vyloupené. Rota loupežnická přepadši obyvatele této noci, dílem sjímané odvedla, dílem zvražděla. On ale zachráněn jest. „Neřekl jsem, co bůh sesílá, že dobré jest? teprv ráno vídáme, proč nám večír čeho odepřel.“

Troji přítel.

Nevěř příteli dříve, než by jej zkusil; více jich bývá na hodech a kvasech, nežli u dveří žaláře.

Muž jeden měl tré přátel; dva miloval nad míru, proti třetímu byl ale lhostejný, ačkoliv tento nejupřímněji o něho smýšlel. Byv jednou těžce obžalován a maje se stavěti před soud, dí k nim: „Kdo z vás půjde se mnou a bude mým svědkem? Neboť těžce jsa obžalován, uvalil jsem králův hněv na sebe.“

I vymlouval se hned první přítel, že mu nemožná jíti pro zaměstknání jiná. Až ke dveřím soudnice jej doprovodiv druhý, obrátil se a zpět ustoupil, boje se rozhněvaného soudce. Třetí ale, na něhož byl nejméně spoléhal, předstoupil s ním a mluvil za něho, s ochotností dokazuje nevinnost jeho, tak že soudcové jej propustili a obdarovali.

* * *

Trojí přátele nalézá člověk na světě tomto; ale jaký se mají k němu v hodině smrti, když ho bůh na soud volá? *Peníze*, jeho nejmilejší přítel nejde s ním, jej první opouštěje. *Příbuzní a přátelé jeho*, doprovodivše jej ke dveřím hrobovým, vracují se v domy své. Třetí, na kteréhož v životě nejvíce zapomínal, jsou *dobří skutkové* jeho. Jenom tito jej doprovázejí až ke trůnu soudnému; ano, již předejdouce jej, zaň se přimlouvají a vyjednají mu milosrdenství a smilování.

Koruna stáří.

Koho sám tvůrce ctí, proč by toho neměli i lidé ctíti? Na hlavě rozumného a ctnostného muže jsou šediny koruna krásná.

Tři starcové, slavíce mezi sebou svátek, vypravovali dítkám svým, jak dosáhli věku vysokého.

První, byv někdy knězem a učitelem, vece: „Nikdy mne nermoutila daleká cesta, kdykoliv jsem se brával na cvičení; nikdy jsem nezhrdal mládeží, aniž jsem kdy pozdvihl k žehnání ruce své, nežehnaje v pravdě a nechvále boha; proto jsem sestárnul.“

A druhý z nich, kupec, dí: „Nikdy jsem škodou bližního nebohatnul; nikdy kletba jeho nevstupovala se mnou na lože mé, a z mého statečku rád jsem udělával chudým; proto bůh prodloužil léta má.“

Třetí pak, jenž býval soudce národu, dí: „Nikdy jsem darů nebral; nikdy jsem tvrdošíjně na svém nestál; v nejtěžších věcech nejdříve sebe sám jsem přemáhal; proto bůh požehnal věku mému.“

I přistoupivše synové a vnukové k nim a políbivše *ruce jejich*, věncovali je kvítím. A brali požehnání od

otců svých v slovech těchto: „Jako mladost vaše, tak buď i stáří vaše. Nechť jsou někdy vám i dítky vaše, čím vy nám jste v šedinách našich, kvetoucí koruna z růží.“

* * *

Krásná koruna jest stáří; jenom po cestách střídmosti, spravedlnosti a moudrosti kráčející nalézají ji.

Podmanitel světa.

V nejzazší Indii se dostal Alexandr Velký až k jedné z rajských řek. A napiv se z občerstvující vody, okřál nad míru; a umyv vodou obličej svůj, bylo mu, jako by mládnul. Táhna potom podlé řeky skrze valné pouště, přišel ku bráně rajské. „Otevřte,“ volal, „jsem podmanitel světa, král vší země.“ Ale v odpověď mu dáno: „Ustup! nebo jsi krví zbrocen a touto svatou branou vstupují jenom spravedliví.“

„Tedy mi aspoň dejte něco na památku,“ vece král; i podali mu lebku umrlčí.

S nevolí ji přijal. Ale lebce v rukou jeho vždy více a více tíže přibývalo, tak že ji brzo udržeti nemohl, ba naposledy by ji všecko zlato vydobyté, aniž pokladové celé Persie a Indie byli nenadvážili. Dychtiv zvěděti, co by věc znamenala, povolal k sobě mudrce a tázal se ho. — „Lidská ta hlava jsi ty,“ odpověděl mudřec. „Nenasytí se oči tvé, dokud otevřeny budou, zlatem a stříbrem; ale viz! popelem posypu hlavu tu a přikryji hrstí prsti ji, a bude lehká, jako která jiná lebka.“ Což když učinil, stalo se.

A řeč jeho se brzo vyplnila. Se svým vojskem táhna naspět Alexandr, umřel v Babyloně. Mocnářství jeho se rozpadlo a lebka podmanitelova se podobala každé jiné lebce.

Den před smrtí.

Praví mudřec: „Čiň pokání na den před smrtí.“ A který jest den tento a kdož zná, kdy zemře smrtí?

Král jeden pozval na velikou hostinu služebníky své, nikomu neoznámiv hodinu, v které se hodovati bude. Moudřejší se připravovali a ozdobovali, říkouce: „Ničeho se nedostává v domě královském; každé okamžení můž hostina připravena býti a my můžeme býti zavoláni.“ Pošetilci ale mezi nimi rozešli se, říkouce: „Až dotud ještě dobrá chvíle, a než zavolají na nás, máme času nazbyt k přípravě a k obláčení.“

Na jednou se volalo; i vešli ozdobení na hody; ale bláznì zpátkem posláni jsou. Tak sami sebe úcty zbavili.

* * *

Šalomoun praví: „Odívej se po všecken čas v roucho bílé!“ Neboť i oděv pohřební tvůj jest bílý; připravuj se a v něj se každodenně odívej. Buď moudrý den před tvou smrtí.

Ranní smrt.

Rano raníčko probíhala panenka zahradu, hledajíc krásných sobě růží do věnce. Buď zavřené, buď napoly otevřené byly ještě poupátka, vonné kalíšky rosy jitřní. „Nebudu vás ještě trhati,“ dí děvče. „Až vás slunéčko zotvírá, pěknější se budete stkvíti a silnější vydávati vůni.“

Přijdouc o poledne, viděla nejkrásnější růže od červů shlodané, paprskem slunečním sehnuté, celé bledé a na svadnutí. Zaplakalo děvče nad pošetilostí svou a příštího jitra časně ha svůj věnečok nahledalo růží.

* * *

Své miláčky bůh záhy povolává z tohoto života, dřív než se jich dotkne paprsek sluneční, dřív než červ nahryze jich. Ráj dítek jest vysoký stupeň slávy; nejspravedlivější člověk nemohl naň vystoupiti; nebo nebyla duše jeho bez poškvrny.

Odplata v budoucím životě.

Neposuzuj cesta života svého, všecky jeho stezky dobré jsou, ačkoli nedohlídáš na konec jedné každé. I předpisy zákona nerozvažuj, aby snad neřekl: Přikázaní toto velké jest, protož je chci zachovati; nebo odměna na ně velká jest. Bůh nezjevil člověku, jaká bude odplata za každý skutek jeho.

Vladař jeden, umínivše sobě řády zakládati, pozval lid na práci beze vší úmluvy; každý mohl pracovati, co sám chtěl, tázán buda toliko večír, co by byl pracoval. Každý ukázal na práci svou; ten na fík, onen na olivu, jeden na cypříš, druhý zas na palmu, kteroužto byl vsadil. Hospodář zaplatil každému mzdu dle zasloužení jeho, a tak posazena byla zahrada rozmanitým stromovím. Kdyby byli věděli dělníci, který strom největší odplatu ponese, nebyl by došel hospodář oumyslu svého; zahrada by nebyla posazena rozmanitým stromovím.“

* * *

Mudřec jeden byv tázán: proč mu bůh tak požehnal v životě jeho? odpověděl: „Poněvadž jsem plnil nejmenší povinnost, jako největší; proto požehnal mi Pán.“

Růže mezi trním.

Uprostřed svých protivníků bydlící bohabojný muž mnoho příkoří a nátisků od nich snášeti musel, tak že, procházeje se jednoho dne ve své zahradě, již téměř nad prozřetedlností božskou zoufati počínal. Ale nenadále zastaviv se u kře růžového, poslouchá, an duch růže takto k němu šepce: „Krásnou-li já neoživuji rostlinu? jako z kalichu díkučinění, naplněného sladkými zápachy, vystupuje z ní ve jménu všech květin vonná oběť k Pánu. A kde mne vidíš? — Mezi trním. Mne však nepíchá; alebrž ochraňuje a mízou zaopatřuje. Taktéž posluhují i tobě nepřátelé tvoji; a duch tvůj neměl by otuženější býti, neměl by více býti, než pomíjející kvítek?“ — Jsa posilněn muž, odešel, a duch jeho se stal kalichem díkučinění za své nepřátele.

Anjel smrti.

V strašlivé podobě se ukazuje loučícímu se s životem anjel smrti. Hořké krůpěje kanou z planoucího meče jeho; pohled jeho bývá hrozný. Což nás nic od něho zbaviti nemůže? což nižádnému nedáno zříti ráj, jenž by prv anjela smrti neuzřel? Ne tak. Kdo skutky lásky a dobročinnosti konal, kdo byl utěšitelem lidským a od lidí požehnání vzal, nevidí smrti. Jako krajiny rajské nad ním se snášejí dobří činové života jeho, posilňujíce mu srdce a zvolna přenášejíce duši jeho.

Tak Elieser, věrný Abrahamův služebník, pro radost, kterou mu byl v životě připravil, od něho požehnán byl, *že neviděl smrti*. Tak i Sarah, Asserova dcera, přinesši

praotci Jakubovi zprávu: „Syn tvůj žije!“ uslyšela od něho: „Posilněna buďteż ústa v hodinu smrti za zvěstování vaše!“ A nápodobně i Bitia, dcera Faraonova, blízka jsouci smrti, uzřela obraz Mojžíšův i jeho skutky slavně před očima svýma, by se nemohlo říci: Jakouž vzala odměnu za dobrodiní své, vychovavši Mojžíše. Obraz smrti zmizel před pohledem tímto.

Jako nit z mléka vytažena bývá, tak se ubírá z těla duše spravedlivého, podržujíc památku toho, co ním dobrého způsobila; ale duše hříšníka se ubírá, jako pichlavé trní vytržené z vlny.

MARINKA.

Hra v jednom jednání.

Podlé *Goethe.*

(1820.)

Osoby.

Vilím, kupec.
Marinka, jeho sestra.
Fabrici.
Listař.

Vilím (při zápisných knihách a papírech). Tento týden zas dvě nové známosti! Přičinlivému neteče-li, kape, byť sebe skrovněji; s rokem troška k trošce činí trochu, a sázíš-li po nemnohu, bereš i z malého zisku radost, malou pak ztrátu snadno oželíš. Co dobrého?

Listař. List s dvadcíti dukáty, poplatek odpoly.

Vilím. Dobře! zaznamená se k ostatnímu.

Listař (odejde).

Vilím (hledě na list). Nebylo mi celý den do pomyšlení, že bych je očekával. Zrovna mně možná, bych Fabricího zapravil, nečině se déle dobroty jeho nehodna. Včera se mi sám domluvil, že ke mně přijde. Bylo mi jaksi nemilé. Že mne upomínati nebude, jsem jist, avšak tím samým přítomnost jeho v dvojnásob upomíná. (Otevřev krabičku, počítá.) Jindy bývaje trochu mělkým hospodářem, nejméně jsem tyto tiché věřitele vytrpěl. Kdo dobíhá, nunuje, proti tomu snadno se nestydatostí ohraditi; kdo však mlčí, zpříma na srdce dorážÍ, žádaje tím dole hlivěji, an své upomínání na dovtip skládá (Shrna rozpočítané peníze.) Bože můj, jak tobě mám děkovati, že skvoření moje u konce, že pro mne zas utěšená chvíle! (Zdvihna knihu.) Jen tvé požehnání po skrovnu! mně, jenžto jsem hojností darů tvých plýtval. — A tak — kdež se doberu slov? — — Ty však ničeho pro mne nečiníš, jakož

i já ne pro sebe. Seděl-li bych tu, srovnávaje počty, kdyby toho milostného stvoření nebylo? O Marinko! kdyby ti svědomo bylo, že tvůj tvárnobratr zcela s jinakým srdcem, zcela jinou nadějí kojen pro tebe pracuje! — Snad! — ach! — trpce to nésti — — ona mne miluje — ovšem, co bratra. — — Styď se! toť opět nevěra, z které nikdy nic dobrého nevyspělo! Marinko! já budu šťasten, budeš i ty, má Marinko!

Marinka. Co chceš, bratře? tys mne volal.

Vilím. Nevolal, Marinko.

Marinka. Dráždila tě svévole, žes mne sem z kuchyně vyšaškoval?

Vilím. Spatřuješ duchy.

Marinka. Někdy arci. Znám já však předobře hlas Vilímův!

Vilím. Co děláš venku?

Marinka. Šklubala jsem dvě holoubátka, Fabricí nepochybně dnes povečeří s námi.

Vilím. Možná.

Marinku. Pečená jsou hned, jen mi potom řekni. A svou novou písničku mne musí také naučit.

Vilím. Tyť se ráda od něho učíš?

Marinka. O, písničky umí hezoučké. A když časem u stolu takto pod sebe hledíváš, tu se hned dám do zpívání. Vímť já dobře, zpívám-li kterou tobě milou písničku, že tě rozveselím.

Vilím. Zpozorovalas to?

Marinka. Ba, kdož by se vás mužských nedozpozoroval! — Nežádáš-li nic, tedy zas jdu; mámť ještě ledacos na práci. S božíčkem! — Ale hubičku mi ještě dáš.

Vilím. Budou-li holoubata dobře pečena, dostaneš *ji na pochoutku.*

Marinka. Aj, zpropadeně, jak ti bratří jsou nezdvořilí! Kdybych Fabricímu anebo jinému hodnému hochu dovolila hubičku vzíti, což by s loket výše skákali, a tu ten panáček pohrdá, anto mu ji sama podávám. — Na prach holoubata spálím. (Odejde.)

Vilím. Anjele! můj anjele! že možná se zdržeti, tobě nepadnouti okolo krku, tobě všecko neodkrýti! — Patříš-li pak na nás, světice nebes, kterás mi poklad tento svěřila? — Patří, o dobře o nás vědí na výsostech. Karolínko, nemohlas za lásku mou slavnější, světější odměnu mi sjednati, jako žes mně dceru svou, odtud se loučíc, poručila! Všes mi dala, čeho jsem potřeboval k usmíření se s životem. Miloval jsem ji jako tvé dítě — a teď! ještě mne smyslové mámí. Mním, že na tebe pohlídám, že mně opět zmladostěnou tebe osud navrátil, že nyní sjednocení spolu přebývati budeme, jelikož nám v prvním onom snu života nebylo přáno, nebylo souzeno! — Štěstí! štěstí moje! Žehnej jen ty, dobrotivý na nebesích!

Fabricí. Dobrý večer!

Vilím. Milý Fabricí, nad míru jsem šťasten: tento večer samou blažeností oplývám. Na obchodnictví dnes zapomeňme. Tuto leží tvých tři sta tolarů. Honem s nimi do kapsy! Můj úpis mi vrátíš, kdy bude příležito. Nyní si trochu pohovoříme.

Fabricí. Potřebuješ-li na delší —

Vilím. Dožene-li mne potřeba, dobře! Jsemť vždycky povděčen, prozatím jenom schovej. — Poslyš, obraz Karolínčin opět tímto večerem náramně se přede mnou obnovil a oživnul.

Fabricí. Toť se častěji stává.

Vilím. Žes ji neznal! Povídám ti, nebylo spanilejšího stvoření.

Fabricí. Jako s vdovou jsi se s ní seznámil?

Vilím. Tak čistá, tak vznešená! Ještě včera jsem četl jeden z jejích listů. Kromě tebe neviděl nikdo ani řádku. (Jde pro list.)

Fabricí. Jen kdyby dnes o tom přestal! Již se tolikrát těch příběhů naopakoval! Jindy milerád poslouchám; vypravuje vždy z plného srdce; dnes ale jiné věci v hlavě mi vězí, a právě bych jej rád v dobré míře udržel.

Vilím. Bylo to v prvních dnech seznámení našeho. „Svět, z něhož jsem se již byla vyhostila," (tak píše) „opět mne k sobě přivinuje, zas se mi stává pro vás a skrze vás milým. Srdce moje mne viní, že vám i sobě hotovím muky. Před půl letem bych byla vítala smrt, nyní mi ovšem jinak do mysli."

Fabricí. Krásná to duše!

Vilím. Zem ta jí nebyla hodna. Nejednou jsem se ti vyznal, příteli, že skrze ni jsem se stal docela jiným člověkem. Není k vypsání bolest má, kdykoliv jsem pohlédnul v minulost na pěknou otcovskou pozůstalost, skrze mne promrhanou. Nesměl jsem jí ruky své podati, nemoha stav její polepšiti. Ponejprv mne to nabádalo, hledati potřebného a slušného vyživení; byl jsem puzen z omrzelosti se vyrvati, v které jsem den po dni život svůj krušně trávil. Ujal jsem se práce — kamž to stačovalo? — Vytrval jsem předc, protrmáceje se celým rokem; konečně se mi zastkvěla naděje; můj stateček patrně rostl — tu umřela. Neměl jsem stání. Utrpení moje by myslí nedostihnul. Kraj, kde dny jsem s ní trávil, mně byl protiven, a místo, kde odpočívala, nebylo lze opustiti. Psala mně nakrátce před svou smrtí — (Vezme psaní ze skřínky.)

Fabricí. Rozmilé to psaní, četl jsi mi je nedávno. *Slyš mne,* Vilíme —

Vilím. Vím je nazpamět, a nemohu se na něm vynačísti. Vidím-li její písmo, list ten, na němž ruka její spočívala, tudíž mínim, že bytuje posud při nás. — A bytuje zajisté! (Slyšeti křik děcký.) Že pak to děvče pokoje nedá! Tu zas má sousedova chlapce u sebe; každodenně s ním samé dovádění, a mne vytrhuje v nečas. (U dveří.) Marinko, přestaň mi s tím hochem, a je-li rozpustilý, pošli jej domů. Máme co mluviti. (Zůstane zamyšlen státi.)

Fabricí. Neměl bys tato vzpomínání tak často budíti.

Vilím. Tyto řádky! tyto poslední! jak by dechnutí anjela se loučícího. (Skládaje list.) Mluvils dobře; arciže to hřešno. Jak zřídka zasluhujem opětného pocítění chvil minulých v blažené bědnosti prožitých!

Fabricí. Osud tvůj proniká vždy mé srdce. Vypravovals mi, že pozůstavila dcerušku, jenž se k žalosti brzo za svou odebrala mateří. Kdyby aspoň ta na živu byla zůstala, měl bys předc něco po ní, k čemu by i tvé péče i tvá lnula žalost.

Vilím (živě k němu se obrátiv). Její dcera? O ten utěšený kvítek! Odevzdala mně ji — mnoho, přemnoho osudům jsem povinen! — Fabricí, kdybych ti všecko vyjeviti mohl —

Fabricí. Pobuzuje-li tě k tomu srdce.

Vilím. Proč bych nemohl — nevyjevil —

Marinka (s chlapečkem). Ještě ti chce dáti dobrou noc, bratře! Nesmíš se na něj škarediti, ani na mne. Říkáváš, že se oženíš, a že bys rád hodně mnoho měl dětí. Ty potom nebudeš míti hned na provázku, aby křičely, jen kdy tobě líbo.

Vilím. Když moje děti budou —

Marinka. Arci, to dělá hrozný rozdíl.

Fabricí. Myslíte, Marinko?

Marinka. To musí blažená blaženost býti! (Ubobečkujíc se k chlapci, jej líbá.) Já mám Kristýnka nesmírně ráda, což kdyby teprva můj byl! — Již umí slabikovat; já jej sama učím.

Vilím. A tudy myslíš, tvůj že by již četl?

Marinka. Ovšemže! Tu bych nic jiného přes celý boží den nedělala, než jej svláčela, obláčela, jej učila a krmila, a bůh ví co všecko.

Fabricí. A muž?

Marinka. Nu, ten by hrál s sebou! jenť by ho také měl rád, jako já. Kristýnek musí domů, a poroučí se. (Vede jej k Vilímovi.) Tu dej hezky ručičku, hodnou pac!

Fabricí. Plná rozmilosti: musím začíti.

Marinka (chlapce k Fabricímu přivedši). Zde pánovi také dej!

Vilím (pro sebe). Ona tvou bude! Ty se staneš — O to mnoho, nezaslouženě mnoho. (Nahlas.) Marinko, doprav to dítě domů, a způsob panu Fabricímu do večera nějakou zábavu; proběhnu se zatím několika ulicemi, anto jsem celý den proseděl. (Marinka odejde.) Jen jedno volné oddechnutí pod hvězdnatým nebem! — Srdce mé jest tuze sevřeno. — Jsem tu hned! (Odejde.)

Fabricí. Teď tomu učiň, Fabricí, konec! Nechť bys pořád a pořád ji při sobě nosil, věc ta předce tak nevyzraje. Uzavřeno jest. Dobře, výborně! Bratru jejímu budeš nápomocen na delší čas; ona pak — arci že mne nemiluje láskou, kterou já ji: však to, že nezná lásku v její prudkosti. Milostná dívko! — Zajisté nehledá do mne jiného krom přátelského obmýšlení! — Blaze nám bude, Marinko! — Dle žádosti příležitost tato a jak by ji zavolal! Musím se jí vyznati. — Nepohrdne-li mnou srdce její, bratrova srdce není se co báti.

Marinka a *Fabrici*.

Fabrici. Odbyla jste již svého miloušku?

Marinka. Byla bych jej ráda pozdržela; vím ale, že to bratrovi nemilo, a raději mu vyhovím. Ledakdys si sám ta šelmička od něho dovolení vyžebroní, a zůstane v noci mým společníčkem.

Fabrici. A neomrzí vás?

Marinka. O, nikoli. Přes celý den se proskotačí, a když k němu do postýlky přijdu, tu je vám tak krotký jako beránek. To je lichotílek, tu se mne naobjímá, že ho někdy ani uspati nemohu.

Fabrici (napoly pro sebe). Prostosrdečná jemnoto!

Marinka. A raději mne má, než svou vlastní matku.

Fabrici. Také s ním více maminkujete, než mat vlastní.

Marinka (zamyšlená).

Fabrici (chvilku ji pozorovav). Smutek-li vás pojal pro jméno mateře?

Marinka. Smutek ne — jenom si myslím —

Fabrici. A co, rozmilá Marinko?

Marinka. Myslím si — a také nic nemyslím. Bývá mi časem jaksi ku podivu.

Fabrici. Nebylo vám nikdy do žádosti?

Marinka. Jaké to činíte otázky?

Fabrici. Fabricímu snad dovolené?

Marinka. Do žádosti nebylo nikdy. A jestli někdy myšlénka taková se mi do hlavy vloudila, hned jsem ji zapudila. Opustiti bratra svého — ne, to bych nijak nemohla, a nechť by se mi jakkoli příjemná budoucnost otvírala.

Fabricí. Podivno! Je-liž pak to jej opustiti, když byste v tom samém městě s ním bydlela.

Marinka. O, to se nestane! kdož by mu hospodařil, kdo jej ošetřoval? Aby děvečku bral, nebo se ženil? — Ah, to nejde!

Fabricí. Vždyť by se mohl s vámi přestěhovati; váš manžel by byl jeho přítelem. Zdaž by se třemi zas tak šťastně, ano šťastněji hospodařiti nedalo? Nebylo by i bratru v krušném jeho lopotování polehčeno? — Jaký život by to byl!

Marinka. Zdá se to ovšem tak. A rozložím-li si všecko kolem, máte dobře. Ale za chvilku hned zas nemožnosti spatřuji.

Fabricí. Nepochopuji vás.

Marinka. Není jináč. Jak mile procitnu, hned poslouchám, zdali již bratr nevstal, nehýbe-li sebou nic, hupky z postele a do kuchyně, rozdělám oheň, přikládám, až voda kloktem se vaří, a jak oči otevře, má snídaníčko hotovo.

Fabricí. Hospodyňko!

Marinka. Potom si zasednu k práci a roubím pro něj punčochy, a spořím, a nejméně desetkrát míru beru, jsou-li dost dlouhé, přiléhá-li dobře lýtko, není-li chodidlo příliš krátké, až ho to samého často omrzí. — O měření mi tu vlastně nebývá, spíše o to, aby mým okolo sebe opletáním donucen byl, na mne pohlédnouti, a aby samým psaním mně neztruchlomyslněl. O, já vím, podívá-li se na mne, tu je mu hned volněji; já mu to na očích vidím, a třeba to jak chtěl přede mnou tajil. Musím se pokaždé v srdci smáti, kdykoliv se na mne hodně zpříma okem opře, anebo se rozhněvaným činí. Ale má dobře; sic by celý den přede mnou pokoje neměl.

Fabricí. Ontě přeblažený.

Marinka. O ne, blažená jsem já. Což bych sobě ubožátko počala na tomto světě, kdybych jej neměla. Činím i pro sebe všecko, a předc se mi zdá, jako bych jen pro něj vše konala, an při tom nejmenším jen na něj myslím.

Fabricí. A kdybyste to všecko pro manžela činila, jak by ten teprv byl přeblažený! Jaká by byla vděčnost jeho a jaký život v domácnosti!

Marinka. Časem, sedávajíc při punčošce, anebo při šití, arci si to tak představuji a zabloudím myslí do dalekých polí, jak by to všecko chodilo. Přijdu-li ale konečně na to pravé, hned jsou tu samé obtížnosti.

Fabricí. A jaké?

Marinka. Kdež bych nalezla manžela, jenž by se nehoršil, řekla-li bych: „Budu vás ráda míti," a kdybych hned zas připojiti musila: „ale více než bratra svého vás milovati nemohu; pro něj mi volno buď všecko činiti, jak posud." —

Fabricí. Rozdělila by se pak pečlivost vaše mezi oba, i svou lásku byste na muže přenesla.

Marinka. Právě tu je závada! Ano, kdyby láska jako peníz z ručky do ručky přecházela, anebo každé čtvrtletí jako špatná děvečka svou službu měnila. Příchylnost ta k mužovi by teprv vznikati musila, a nikdy by tam nevystoupila, kam tato.

Fabricí. Čas mnoho zmůže.

Marinka. Sama nevím, když vám u stolku sedává, hlavu o dlaň podepřenou maje, k zemi hledí v starostech pohřížen — celé dlouhé chvíle na něm se vynadívati nemohu. Hezký arci není, pomyslím si v duchu, a předc mně to lahodí, patřím-li na něj. — Cítím ovšem dobře,

že díl jeho péčí na mne padá; nebo jak mile vzhlédne, první pohlédnutí mi to praví, — a to mnoho dělá!

Fabricí. Všecko, Marinko! A manžel pečující o vás!

Marinka. K tomu ještě jedno: mužské nevrlosti. Není jich ani Vilím prost; z těch sobě ale mnoho nedělám, od jiného by mne tížily. Nevrlosti jeho jsou mírnější, a předc mne někdy pronikají. Vinu-li se k němu s přeplněným, laskavým srdcem, a pohrdne-li v pošmournem kdys okamžení tímto citem mojím — to mne arci bolí! ale jen na chvilku; a třebas i sobě na něj zabroukala, stávát se to spíše tím, že lásku mou nepoznává, nikoli ale z ochablé lásky.

Fabricí. Což kdyby se předc ten nalezl, jenž by, neváže toho všeho, vám svou ruku podával?

Marinka. Ten se nenajde! A přišlo by konečně na to, jestli bych já se odvážila!

Fabricí. Proč ne?

Marinka. O ten se nenajde!

Fabricí. Marinko, již se nalezl!

Marinka. Jak, Fabricí?

Fabricí. Patříte na něj. Nač tu obšírně řečňovati? mám-liž před vámi odkrývati, čeho dávno v srdci chovám? Že vás miluji, dávno víte; svou vám obětuji ruku, toho jste se nenadála. Nikdy jsem neviděl dívky tak málo svědomé sobě, že náklonnost získati musí u pozorovatele svého, jako tebe. — Marinko, nemluví s vámi rozpálený, kvapný milovník; znám vás, vás jsem zvolil, dům můj jest spořádán, volíte mojí býti? — — Všeliké v lásce neshody jsem přetrpěl, víc než jednou jsem si umínil v bezženství život svůj prověkovati. Vy jste mne jala. — Neodporujtež! Vy mne znáte; jsem s bratrem vaším jedna ruka; nemůž pěknějšího a čistějšího svazku nalezeno býti. Odkryte mi *své srdce!* — Jen slovo, Marinko!

Marinka. Milý Fabrici, dejte mi na chvíli; vždyť víte, že vám přeji.

Fabrici. Jen řekněte, že mne milujete! Zůstaň bratrovi místo jeho; budu bratrem bratra vašeho, budem se spolu o něj starati. Mohovitostí mou přiraženou k jeho mnohá trpká doba se mu uspoří, nabude mysli, opět se — Marinko, nerad bych vás přemlouval.

Marinka. Nikdy mi to ani na mysl netanulo. — Do jaké mne nesnáze přivodíte! —

Fabrici. Jenom slovo! mohu se nadíti?

Marinka. Promluvte s mým bratrem.

Fabrici (kleče). Anjele! můj světe!

Marinka (za chvilku). Bože! co jsem řekla! (Odejde.)

Fabrici. Tvá jest! — Snadnoť tomu milému blázínkovi toto milouškování s bratrem prominouti; až se jen zblízka poznáme, podáť se ona k mé straně a sice bez bratrovy ujmy. Jest to cosi lahodného opět milovati a opět milovánu býti, jest to věc jediná, na které člověku nikdy chuť nepřejde. Ubytujem se dohromady. Beztoho jsem dávno obmýšlel, jak bych živnůstku toho dobřičkého muže rozšířil; pod obalem příbuzenství dá se více činiti. Div nezmálomyslní samým vzpomínáním a rozjímáním, samými starostmi a tajnostmi. Hezky to bude! — Zas jednou sobě oddechne; děvče se dostane pod čepeček — ani neví jak; a ty se ctí přijdeš k ženě — což arci věc nemalá! —

Vilím. Fabrici.

Fabrici. Prošel jsi se?

Vilím. Šel jsem po trhu, dal jsem se Farní ulicí a okolo peněžny zase nazpět. Jakýsi podivný pocit vzbuzuje noční procházka městem. Tu jedni po práci denní

již na odpočinutí se odebrali, druzí se ubírají, jedva přičinlivost skrovných živnůstek ještě ponúckuje. — S potěšením jsem se díval na jednu starou sýrařku, kterak při oharečku, s nasazenými na nos brejlemi tak dlouho kousek po kousku přivažovala, až se kupující ženě dovážila.

Fabricí. Každý pozoruje po své mysli. Šlo jich asi více touž ulicí, kteří ani sýrařek ani brejlí jejich si nepovšímli.

Vilím. Kdo po čem baží, to ho též blaží, a věda, jak perný tolar bývá, vydělává-li se po groších, i malý výdělek umím sobě vážiti. (Za chvilku v myšlénkách.) Cestou mně bylo divně kolem srdce. Všelicos mi připadlo — a čím se duše má v nejskrytějším koutku obírá — (rozmýšlí.)

Fabricí (pro sebe). Zpropadená to věc! že pokaždé před ním jaksi váznu s vyznáním své lásky k Marince. Musím jej předc o tom, co se přihodilo, zpraviti. — (K němu.) Hodláš, Vilíme, odtud se vystěhovati? Pohodlí tu pro tebe skrovné a nájem drahý. Víš o jiném bytu?

Vilím (roztržitě). Nevím.

Fabricí. Mám za to, že by nám bylo oběma posloužení. Víš, že vlastní po otci dům mám, a že toliko v hořejším poschodí bydlím; — dolní bys ty mohl najmouti, an beztoho, tuším, s ženěním odkládáš. Přejmeš i dvůr a malý sklad ke své ruce, o levný plat se snadno usneseme, a bude nám oběma právě vhod.

Vilím. Tys nad míru laskav. To samé jsem si kolikráte pomyslil, přijda k tobě a vida tolik neužívaného místa, an se tuto jedva hnouti mohu. — Však zas jiné závady. — — — Nedá se takto nic dělat, nechme raději při starém.

Fabricí. Proč by nedalo?

Vilím. Což kdybych se oženil?

Fabricí. Snadná pomoc. Maje svobodný se sestrou dost prostory a pohodlí, proč by s paní neměl?

Vilím (pod úsměvem). A moje sestra?

Fabricí. Tu bych vzal třebas já k sobě.

Vilím (zamlčí se).

Fabricí. A pustíce to mimo sebe, promluvme nyní moudré slovo. — Miluji Marinku, dej mi ji za choť.

Vilím. Jak?

Fabricí. Což ti divno? Dej přípověď! Slyš mne, bratře! Miluji Marinku! Přemýšlel jsem dlouho o tom: jen ona, jen ty, vy oba mně můžete tu blaženost dáti, jaké mi na tomto světě lze dosíci. Dej mi ji! dej mi ji!

Vilím (zmateně). Ty nevíš, čeho žádáš.

Fabricí. Ach, což vím! Mám-liž ti všecko vypraviti, co mně chybí a čeho nabudu, bude-li ona mou chotí a ty mým švagrem?

Vilím (kvapně, z myšlének se vytrhna). Nikdy! nikdy!

Fabricí. Co máš proti mně? Sahá mi v srdce tato odpornost! — Jde-li o to, voliti sobě koho za švagra, jakož dnes nebo zejtra potřeba povelí, proč mne ne? mne, jejžto znáš, jejž miluješ! Aspoň jsem myslil —

Vilím. Nech mne! — běží tu o můj rozum!

Fabricí. Buď tedy všecko na jevě! Jediné na tobě záleží mé štěstí. Ano srdce její mi přeje, tos dobře pozoroval. Láska její k tobě větší, než ke mně; budiž: manžela předc více než bratra bude milovati; já přejmu právomocnost tvou, ty mou, a blaženost nás nemine. Nikdy pěknějšího svazku, jako tuto, neslučovala lidskost.

Vilím (v zamlčení).

Fabricí. A co všecko upevňuje — rozmilý! jen ty dej slovo, svou vůli! Řekni jí, žes potěšen, že ti milo. — Máme slovo její.

Vilím. Její slovo?

Fabricí. Vypustila je, jako loučící se pohled, jenž více vyjevuje, nežli všecko zůstání. Její rozpačení, její láska, a příchylnost, a báslivost — až se srdce smálo.

Vilím. Ne! a ne!

Fabricí. Nejsem s tebe dost moudrý. Proč jsi mi na odporu, anto jinak, jakož se naději, nemilým tobě nejsem. Nečiň toho! nebuď mému, nebuď jejímu štěstí na překážce! A myslím, že i ty sám s námi šťasten budeš! — Neodepři žádostem mým slova svého! dej laskavé své slovo!

Vilím (zaryt v traplivém boji).

Fabricí. Tys k nevyzpytování. —

Vilím. Ji? — Ty ji žádáš? —

Fabricí. Nač to?

Vilím. A ona tobě?

Fabricí. Dala přípověď, jak na pannu sluší.

Vilím. Jdi! jdi! — O Marinko! — toť tušila, toť cítila má duše!

Fabricí. Jenom pak pověz —

Vilím. Co pověz! — To mi po celý večer jako hromový mrak na duši leželo. Tu blesk, tu rána. — Vem ji, vezmi si! můj poklad, mé všecko! —

Fabricí (zaražen naň hledí).

Vilím. Vezmi ji a věz, čeho mne zbavuješ. (Přestávka, pak odhodlaně.) Vypravoval jsem ti o Karolínce, tom anjelu, jenž vyvinuvši se z mých rukou, obraz svůj, svou dcerušku, mi zůstavila. Oklamal jsem tě — dcera ta neumřela, dcera ta jest Marinka! — Marinka není má sestra.

Fabricí. Toho jsem se nenadál.

Vilím. Před tebou-liž mi bylo čeho se obávati! O bych byl, jsa poslušen srdce svého, i před tebou v prvních dnech svého sem přijití jako před každým jiným své obydlí za-

mknul! Tobě samému byl přístup do této svatyně přán; tys však dobře znal dobrotou, přízní, podporováním, stavě se na pohled chladným k pohlaví ženskému, mne ukonejšiti. Jsa toliko na oko jejím bratrem, mněl jsem i tvou k ní náklonnost pravdivě bratrskou býti: a napadla-li mne kdy jaká podezřelivost, zamítal jsem ji — přičítaje dobrotu její k tobě tomu anjelskému srdci, jenž celý svět laskavým objímá okem. Ty však! i ona!

Fabricí. Až předešlost jsem se naposlouchal, a v odpověď nemám čeho dáti. S bohem! (Odejde.)

Vilím. Jdi jen! Všecku ji s sebou odnášíš, mou celou blaženost. Tak jste se rozsmekly, vy naděje lepších dnů — vy nejbližší — rázem —; tak se ty zlaté mosty sesuly, přes které jsem v rozkoš svých rájů kráčeti hodlal. Zde nad propastí! Pryč! skrze něj, toho zrádce, an tak zplacuje mou otevřenost a důvěru! — Vilíme! Vilíme! kamž to přišlo, že i s tím dobrým člověkem nespravedlivě sobě počínáš? — Čehož zavinil? — — Cítím tvou tíži nad sebou, spravedlivý, odplacující osude! Proč ty zde stojíš? a ty? právě nyní se manete! — Odpusťte! dosti-liž jsem se nenatrpěl pro vás! Odpusťte! dávno tomu! — Bez konce bylo mé utrpení. Zdálo se, že vás miluji, byl jsem sám té víry; lehkomyslné mé zdvořilosti odeňknuly srdce vaše a uvrhly vás v bídu! — Odpusťte a upusťte! Tu-liž mám pokutu nésti? Marinku ztratiti! poslední z mých nadějí, obsah pečlivosti? Nemožná! nemožná! (Ztiší se.)

Marinka (blíží se v rozpaku). Bratře!

Vilím. Ah!

Marinka. Musíš mi odpustiti, milý bratře! pro všecko tě prosím. Ty se hněváš; hned jsem si myslela. Něco pošetilého jsem učinila — mne to samé nyní mrzí, a je mi divno okolo srdce.

Vilím (sebrav se). Co je ti, děvče?

Marinka. Kdybych se jen vyjádřiti mohla. — Samým zmatkem nevím, kde mně hlava stojí. — Fabricí mne chce za manželku — a já —

Vilím. Jen dolož, že svoluješ.

Marinka. Ne, pro celý svět ne! nevezmu jej, já ho nemohu si vziti.

Vilím. To zní jinak!

Marinka. Dost divno. Tys, bratře, příliš nevlídný; ráda bych zas odešla a čekala na příznivější chvilku, kdyby se srdce tu chvíli své tíže zhostiti nechtělo: a zkrátka, já si Fabricího nevezmu.

Vilím (vstana a bera ji za ruku). Jak, Marinko?

Marinka. Před chvilkou tolik se toho namluvil a mně všeličehos napředkládal, že se mi to samé možné věci býti zdály. Odkázala jsem jej v bezsmyslnosti na tebe, proto že nebylo konce jeho dolehání. Vzaltě to za přípověď, ale tu chvíli mně to rozešlo, a nic z toho nebude.

Vilím. Mluvil se mnou.

Marinka. Prosím tě pro všecko, co možná, pro všecku mou k tobě lásku, pro všecku tvou lásku ke mně, porovnej, naprav zas tu chybu!

Vilím (pro sebe). Věčný bože!

Marinka. Nehněvej se. On se zas udobří. Budeme zas živi, jak kdy jindy, a nejináč. — Jen s tebou mi možná živu býti, jen s tebou samotinkým chci živa ostati. Od jakživa volilo tak mé srdce; nyní to vyrazilo, mocně vyrazilo. Jen tebe miluji!

Vilím. Marinko!

Marinka. Nejmilejší bratře! Nemohu ti ani vysloviti, jaké myšlénky celou tu čtvrt hodiny mi srdce svíraly. *Právě tak,* jako ondyno, když na trhu hořelo a napřed

kouř a dým všecko přetahoval, až najednou oheň střechu vybuchnul, a celý dům v jednom stál plamenu. — Neopusť mne, neodvrz mne od sebe, bratře!

Vilím. Někdy se předc změna státi musí.

Marinka. To mne právě nejvíc rmoutí! — Ráda bych ti slíbila, že se nikdy nevdám, že stále a bez přestání jen tebe ošetřovati budu! — Naproti nám bydlí dvé starých lidiček, bratr a sestra; tu mi leckdys pomyšleníčko v hlavě zašustí: třeba bys tak sestárla a zvráskovatěla, jen když zůstanete pospolu.

Vilím (rukou k srdci, stranou). To-li přestojíš, nikdy ti nebude těsno!

Marinka. S tebou ovšem jinak; ty se po čase oženíš; bylo by mi předc pro vždy líto, nechť bych choť tvou sebe radší měla. — Nikdo tě nemá tak rád, jako já, a nemůže míti.

Vilím (dobývaje slov).

Marinka. Což bych mnohdykráte ráda své srdce vyložila před tebou, ale tvá tajivost a nemluvnost mne pokaždé odráží. Bohu díky, že mi náhoda rozvazuje ústa!

Vilím. O ničem více, Marinko!

Marinka. Ty mi nezabráníš, a až ti všecko vyjevím, teprv se odeberu do kuchyně a celičké dny ráda při práci prosedím, jen chvilkou na tebe pohlédnouc, jako bych říci chtěla: O, ty dobře víš!

Vilím (v mlčení překonán radostí).

Marinka. A mohl jsi již dávno věděti, jako že víš; co nám umřela naše milá mátka, bylať jsem od prvního dětinství pořád při tobě. — Věř, že mne více rozkoš nežli vděčnost za tvou nadbratrskou pečlivost k tobě víže. A pomalíčku tak jsi mé celé zajal srdce a mou všecku paměť, že ztíží co jiného v obou místečka nalezne. Pamatuji se

po dnes, četla-li jsem kdy kroniky, jak jsi se smával; bylo to jednou o krásné Mageloně, tu jsem se tě ptala, zdali onen Petr jako ty nevyhlížel? — Tvůj smích se mi nelíbil. Neptala jsem se jindy více. Mně ale nebylo do žertu; nebo každého milého a dobrého člověka v tvé podobě jsem si představovala. Tu jsem tě viděla ve velkých zahradách se procházeti, projížděti, i světem blouditi, tu na turnajích — (pod sebe se usmívajíc).

Vilím. A dále?

Marinka. Nu, abych se ti upřímně přiznala: byla-li která panička hodně hezká, a hodně hodná, a hodně milovaná — a zamilovaná — to byla všude já. — Jen ku posledu, když po přetrpění všech překážek jeden druhého si bral! — — Oh, jaká jsem já upřímná, bláhová štěbetalka!

Vilím. Vypravuj jenom! (Odvrácen:) Musím tu slastiplnou číši vypíti. Bože na výsosti, nepozbav mne smyslů!

Marinka. Nic mi ale bolestnějšího nebývalo, jako, kdy se dvá rádi měli a naposled na jevo přišlo, že jsou si příbuzní, anebo z jedněch rodičů. — Tu knížku o té Fanince bych byla s chutí spálila! Tolik jsem se naplakala! Ten nelítostivý osud! (Dá se do srdečného pláče.)

Vilím (padna jí okolo krku). Marinko! — Má Marinko! —

Marinka. Vilíme! můj! ne a ne! do smrti od tebe neupustím! Tys můj! — Tě se přidržím! nikdy neupustím od tebe!

Fabricí (vstoupí).

Marinka. Dobře, Fabricí, že přicházíte, právě vhod! Srdce mé se odhodlalo, a všecko vám řeknu. Nepřipověděla jsem vám ničeho. Zůstaňte naším přítelem! za manžela si vás nevezmu.

Fabricí (chladně a trpce). Bylo k pomyšlení, kde se Vilím váží, že já jej nenadvážim. Přicházím, abych udusil v srdci, co v něm vyspěti nesmělo. Podrobuji se své sudbě, ano vidím, kterak kostku k vrhu nastrojováno; aspoň mne těší, že jsem podal nevinnou příležitost.

Vilím. Neronhej se v okamžení tomto a nezbavuj se blahého citu, pro který by darmo šírý svět proputoval! Patř na to stvoření — má jest, má! — a ještě neví —

Fabricí (pod ousměškem). Ještě neví?

Marinka. Co nevím?

Vilím. Jak by zde lháti, Fabricí?

Fabricí (zaražen). Ona neví?

Vilím. Pravím.

Fabricí. Nuž, tedy buďte svoji, vy jste sebe hodni!

Marinka. Co to znamená?

Vilím (jí okolo krku padna). Tys má, Marinko!

Marinka. Probůh! co činíš? — Smím-liž ti políbení toto vrátiti? — Jaké to políbení, bratře?

Vilím. Nelíbá tě více zdrželivý, na oko chladný bratr, ale nesmírně oblažený milenec. — (U jejích nohou.) Marinko, ty nejsi má sestra! Karolínka byla tvá matka.

Marinka. Ty! tys —!

Vilím. Tvůj milenec! — od této chvíle tvůj manžel, jestli že jím nepohrdneš.

Marinka. Jen pak řekni, jak to možná?

Fabricí. Požívejte, čeho vám sám bůh jen jednou popříti může! Vezmi, Marinko, a neptej se! Dosti vám času na výklady zbude!

Marinka. Ne, toť není možná!

Vilím. Má milenko! má choti!

Marinka (jej obejmouc). Vilíme, jak to jen možná!

Poznámka redakční.

Stran překladů v desáté a jedenácté knize podaných sluší zde ukázati, co Ignác Jan Hanuš o nich ve svém *Životě a působení Františka Ladislava Čelakovského* na str. 37. a 38. praví.

Překlad Goetheových *Die Geschwister* čili Marinky jal se Čelakovský po letech v příručním svém výtisku přepracovávati, a sice přetrhnul tužkou některá místa, jež snad změniti hodlal, a zaznamenal sobě ve slovech Fabriciových tam na str. 12. místo: „Plná rozmilosti: musím začíti“ slova: „Plná rozmilosti: s vyjádřením musím začíti.“ (Srovn. zde str. 486.) Pod str. 20. připsal Čelakovský: „Marinko, anděle, za toto slovo nevystihlé díky!“ Bez pochyby chtěl je za slovo: „Tvá jest!“ na ř. 12. str. 20. (v tomto vydání str. 491. ř. 14.) vložit. Dále položil ve slovech Fabriciových na místě: „Nuž, tedy buďte svoji, vy jste sebe hodni!“ slova: „Nuž, tedy odstupuju a žehnám váš spolek; dovolte, abych jako vy mněj á vám jak vždycky zůstal přítelem“; pak ve slovech Vilímových na místě: „Tvůj milenec!“ slova: „Tebou přeblaženým!“ a konečně opět ve slovech Fabriciových na místě: „Vezmi, Marinko, a neptej se“ slova: „Netaž se, Marinko déle, a přijmi ho.“

Knihy české,

vydané nákladem kněhkupectví: I. L. KOBER v Praze, jež dostati lze ve všech kněhkupectvích, jakož i u našich jednatelů:

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

Výbor prací

čelnějších spisovatelův československých.

Redaktor Frant. Zákrejs.

Díl I. **Josefa Jungmanna Sebrané spisy veršem i prosou.** (S fotografickou podobiznou.) Svazek prvý. (240 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Díl II. **Karla Sudimíra Šnaidra básně.** (S fotografickou podobiznou.) (152 str.) 70 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 20 kr.

Díl III. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek prvý: *Drobné povídky.* (367 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 30 kr.

Díl IV. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Babička.* (275 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl V. **Dr. Jos. K. Chmelenského Vybrané spisy veršem i prosou.** (S fotografickou podob.) Svazek prvý. (410 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 20 kr.

Díl VI. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** (Druhé vydání.) Svazek pátý: *Drobné povídky.* (376 str.) 1 zl. 50 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 10 kr.

Díl VII. **Gustava Pflegera Moravského Sebrané spisy.** Svazek prvý: *Spisy dramatické a básně výpravné.* (484 str.) 1 zl. 80 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 50 kr.

Díl VIII. **Karla Al. Vinařického Sebrané spisy veršem i prosou.** Svazek prvý: *Drobné básně.* (432 str.) 1 zl. 80 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 50 kr.

Díl IX. **Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy.** *Spisův básnických knihy šestery.* (467 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 30 kr.

Díl X. **Františka Pravdy Sebrané spisy.** Svazek prvý: *Povídky z kraje.* (379 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl XI. **Václava Šolce Prvosenky.** 2., rozmnožené vydání. (279 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

☞ Vydání velínové: sešité 2 zl., skvostně váz. se zlatou ořízkou 3 zl., váz. v hedvábí 4 zl.

Díl XII. **Františka Pravdy Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Ženské srdce. Žárlivý Adam. Ženich se 400 zlatými. První čamara u nás. Štěpánův Vít učí se na kněze. Děvče sirotek. Po německu vzdělaný Čech. O Velvary, o Velvary! Noví manželé. Myslivec podivín.* (379 str.) 1 zl. 40 kr., váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl XIII. **Jos. Wenziga Sebrané spisy.** Svazek prvý. *Timoleon. Doktorka medicinae. Koruna. Malíř co Pygmalion. Arria a Paetus. Snídaní a obědvání.* (409 str.) 1 zl. 50 kr., váz. se zlatou ořízkou 2 zl. 10 kr.

Díl XIV. **Bohumila Jandy Básně.** (288 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Díl XV. **Jakuba Malého Výbor drobných spisů.** Svazek prvý. (341 str.) 1 zl. 20 kr., váz. se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr

Díl XVI. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek třetí: *Pohorská vesnice. Chyže pod horami. Obrazy ze života slovenského.* (343 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl XVII. **Matěje Havelky Básně.** S fotografickou podobiznou. (171 str.) 70 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 20 kr.

Díl XVIII. **Jana z Hvězdy Spisy.** Svazek prvý: *Ballady a romance. — Písně i jiné drobné básně. — Drobné povídky.* (386 str.) 1 zl. 50 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 10 kr.

Díl XIX. **Jos. Wenziga Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Básně. — Úvahy o českých spisech a spisovatelích.* (VII a 404 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl XX. **Jana z Hvězdy Spisy.** Svazek druhý: *Mastičkář. Harfenice. Známosti z průjezdu.* (364 str.) 1 zl., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 60 kr.

Díl XXI. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** (Druhé vydání.) Svazek šestý: *Poslední Čech. Rozervanec. Marie. Pepíček a Pepíčka. Knihař vlastenec.* (397 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Díl XXII. **Josefa Jungmanna Sebrané drobné spisy veršem i prosou.** Svazek druhý. (244 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Díl XXIII. **Václava Štulce Sebrané spisy básnické.** Svazek prvý. (422 str.) 1 zl. 50 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 10 kr.

Díl XXIV. **Josefa Jungmanna Sebrané drobné spisy veršem i prosou.** Svazek třetí: *Miltonův Ztracený ráj.* (XV a 415 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl XXV. **Vincence Furcha Básně.** (S fotografickou podobiznou.) (455 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XXVI. **Václava Vlčka Romány a novely,** Svazek první: *Hvězda z Vicemilic. Ctibor Hlava.* (572 str.) 2 zl. 16 kr., váz. skvostně 2 zl. 76 kr.

Díl XXVII. **Karoliny Světlé Spisy.** (S fotografickou podobiznou spisovatelky.) Svazek prvý: *První Češka.* (326 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 20 kr.

Díl XXVIII. **Josefa Jaroslava Kaliny Básnické spisy.** (S fotografickou podobiznou spisovatelovou a jeho životopisem.) (178 str.) 70 kr., váz. skvostně 1 zl. 20 kr.

Díl XXIX. **Spisy J. E. Vocela.** Svazek první. *Meč a kalich.* (236 str.) 96 kr., váz. skvostně 1 zl. 56 kr.

Díl XXX. **B. M. Kuldy Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry.** Svazek první. (310 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl XXXI. **B. M. Kuldy Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry.** (S fotografickou podobiznou spisovatelovou a jeho životopisem.) Svazek druhý. (365 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXII. **Františka Pravdy Sebrané spisy.** Svazek třetí. *Třicet let v Rážově. Matěj sprosták. Zralých Jan si hledá nevěstu. Hones a Pinkas, dva sokové. Pozůstalost bohatého pijáka. Pozůstalost syna nádennikova. Hapala-Tonička.* (431 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XXXIII. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek druhý. *Pan Vyšinský.* Román. (Druhé, opravené vydání.) (406 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXIV. **Karla Al. Vinařického Sebrané spisy veršem i prosou.** Svazek druhý. *Varyto a lyra. Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané. Jan Slepý.* (392 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXV. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek sedmý. *Braniboři v Čechách. Svátky na Vyšehradě. Vězeň v nové věži. Statný Beneda,* aneb: *Založení kláštera Vyšehradského.* (375 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXVI. **Boženy Němcové Sebrané spisy. Svazek čtvrtý: *Dobrý člověk. Baruška. Domácí nemoc. Obrázek ves-***

nický. Dlouhá noc. Básně. Selská svatba v okolí Domažlickém. Královské hraniční město Brod v Lese v Bavořích. Dopisy z lázní Františkových. Z Uher. Zpomínky z cesty po Uhřích. Kraje a lesy ve Zvolensku. (452 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XXXVII. **Herm. Jirečka Spisy zábavné a rozpravné.** Svazek první. *Spisy zábavné.* (384 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXVIII. **Jakuba Malého Výbor drobných spisů.** Svazek druhý. *Články obsahu různého a zpomínky a úvahy starého vlastence.* (576 str.) 2 zl. 16 kr., váz. skvostně 2 zl. 76 kr.

Díl XXXIX. **Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Spisův veršem i prosou kniha sedmá i osmá. Nové kvítí. Nové epigramy. Nové smíšené básně. Dodatek k Anthologii. Selanky. Literatura Krkonošská. Patrní dopisové nepatrných osob. Slovanské národní písně. Národní písně literské.* (512 str.) 1 zl. 92 kr., váz. skvostně 2 zl. 52 kr.

Díl XL. **Josefa Wenziga Sebrané spisy.** Svazek třetí: *Vojevůdce jednooký.* (288 str.) 96 kr., váz. skvostně 1 zl. 56 kr.

Díl XLI. **Sofie Podlipské Spisy.** (S fotografickou podob.) Svazek první: *Nedostižná. Temné srdce. Burianovic děti. Češka a Němec. Zříceniny. Laňka Bělinka. Pověst o dvou starých králích.* (512 str.) 1 zl. 92 kr., váz. skvostně 2 zl. 52 kr.

Díl XLII. **Jana z Hvězdy Sebrané spisy.** (S fotogr. podob. a životopisem spisovatelovým.) Svazek třetí: *Jarohněv z Hrádku. Konvalinky.* (508 str.) 1 zl. 92 kr., váz. skvostně 2 zl. 52 kr.

Díl XLIII. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek osmý: *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha. S poctivostí nezahyneš. Ženich na licho. Sestry. Bláznivý houslista. Slasti a strasti cestujícího Čecha. Hra z ochoty. Opatrnost koruna moudrosti.* (383 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XLIV. **Jakuba Malého Výbor drobných spisů.** Svazek třetí. (S životopisem a fotogr. podobiznou spisovatelovou.) *Národní pohádky.* (322 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl XLV. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek devátý: *Vychovanec pomsty. Dceřina přísaha. Nový rok. Zlatníkova milenka. Svatba na Sioně.* (450 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XLVI. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek třetí: *Různé verše. Záboj. Dědic Bílé hory.* Úryvek z druhého dílu „*Pan Vyšinský.*“ (381 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.
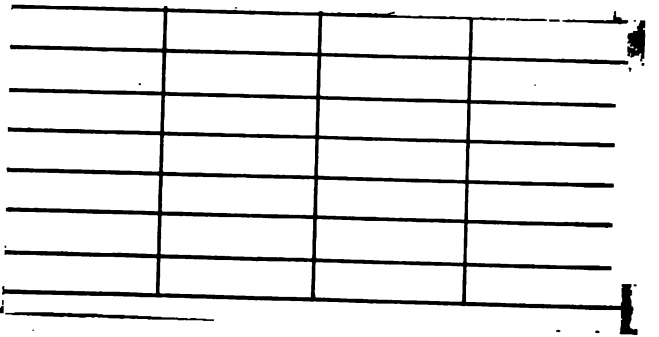
Stanford University Libraries
3 6105 015 034 650
PG
5038
.C47
1876
v.3